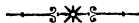

OČE NAS.

POVEST

za krščansko mladost in krščansko ljudstvo.

Po priporočenju častitljivega duhovna iz nemškega
poslovenil

Fr. Malavašič.

Drugi pregledani natis.

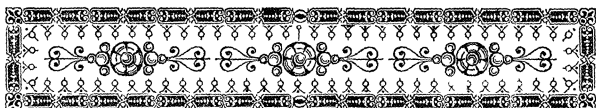
V Ljubljani.

Natisnil in založil J. R. Milic.

1885.

780600 2 II

Oče naš, kateri si v nebesih!

„Ménart“, je poklicala Barba svojega moža, kateri je ravno s straže domú prišel in jo prijazno pozdravil, „Ménart, jaz si z najinim fantkom v tej sili in nadlogi ne vém pomagati; ne jé nič in ne pije nič, in dala sem mu najboljšega mléka in najslajšo pomorančo; ni pokojin ne po dnevi, ne po noči. Vedno véka in zvija se, kakor da bi imel nože v životu. Ménart, rečem ti, da to pride od tod, ker najin fantek še ni prejel svetega krsta, ko je vender že osem mescev star. Kadar véka, mislim, da prosi: mati, nesite me krstiti! in kedar se zvija, zdi se mi, da ga nadleguje hud duh. Tri rožnivence sem že danes zmolila in z blagoslovljeno vodo sem ga škropila; pa molitev ne more namestiti svetega krsta, nobena voda nima moči krstne vode! Ménart, kaj bova začéla! O Jezus in Marija! pomisli, Ménart, če nama fantek umrje brez svetega krsta. Kako bi bilo žalostno, če umrje v grehu in ne pride k Bogu in svetnikom, temuč v kraj, kjer ni ne veselja ne žalosti!

Ménart! zakaj sva toliko časa ostala med tém brezbožnim ljudstvom, ki nima duhovnega več, ki služabnike božje preganja in hoče odpraviti našo sveto vero. Jaz ne morem te žalosti dalje prestajati. Ménart, ako ne bodeš skrbel, da bode fantek kmalo krščen, hitéla bom sama v tabor Španjolov ž njim; ondi bom gotovo usmiljenega duhovnega očeta našla, in zgodi naj se potem, kar se hoče, da bo le moj fantek krščen — potem rada umrjem“. „Ej, Barba, ne boj se toliko; ali se tako slabo fantku godí?“ rekel jej je Ménart na to, pogledovaje poln očetovske ljubézni in skrbí otroka, ki je tiho in prijazno svoje očesci v njega obračal. „Barba“, je dalje govoril in otročička na roko vzel, „tako hudo še ni; tako bolan še ni, kakor ti misliš. Njegov angelj varh bo že čul nad njim. Barba saj veš, da jaz nisem kriv, ako še ni prejel svetega krsta, spominjaš se gotovo še, da so hotli postopati z mano, kakor z ubežnikom, ko sem hotel fantička skrivaj k sv. Pavlu h krstu nêsti. Nič ne maraj, Barba, tebi in fantku bo kmalo pomagano! Za osem dni so se pomirili, in to mi je prav vgodno. Jutri nimam službe in zjutraj rano pa nêsem fantka v prvo španjolsko vas k svetemu krstu.“

Tako je tolažil svojo žalostno ženo pošteni Ménart Lurzinger, Švicar, kateri je, kakor mnogo njegovih rojakov v pretečenem stoletju, prisegel k francozki zastavi in desetnik postal. Prišel je v vojski, ktero so takrat Francozi skoraj s polovico Evrope imeli, k tisti armadi, ktera je francoske meje zoper Španjole branila. Pred silno trdnjavo Bellegarde je takrat stala in pred Španjoli mnogo trpéla, še več pa je

imela prestati zavoljo pomanjkanja živeža in zavoljo bolézni. — Barbe pa vse to ni moglo zadržati, da ne gre za svojim Ménartom, da si ravno je še le pred kratkim v Ménartovo neizrečeno veselje fantka porodila. Ali otroče o tistem času, ko so na Francozskem duhovne povsod preganjali, cerkve ropali in poderali, ni moglo prejeti svetega krsta. Žalost in skrb zavoljo tega ste storili, da je pobožna Barba tako tožila.

Ménartove beséde so Barbi srce zlo olajšale in potolažile. Pomirjenje — pokoj za moža — krst sinčka: tega je davno želelo njeno srce in oče nebeški je te njene želje dopolnil.

Ménart je dal materi otročička nazaj. Skrbno ga je v gorko, mehko kožuhovino v jerbašček položila na srce pritiskala in podojila in sladko zazibala. Ménart jej je pri tém pomagal, kakor je mogel. Z edinim, kar je Barba imela, s črnim kruhom in s pomarančami se je vtešil.

Ura je komaj pol noči odbila, ko je Barba, z matersko ljubeznijo budéča, Ménarta zbudila in mu rekla: „Ménart, čas je, da vstaneš in sinčka h krstu neseš. Skoraj tri ure hodá imaš do meje, in dan bo pred, ko čez gore prideš!“ Urno je bil Ménart napravljen. Barba je jérbasček pripravila, z volno in blazinicami napolnila, kakor je mogla in potem otročička va-nj položila. S solzami obliva svoje dete, kakor da ga hoče že krstiti. Rekla je: „Ménart, stori kar moreš, da fantka h krstu prineseš. Ne podajaj se pa v kake nepotrebne nevarnosti. Káj mi bo po-

magalo to, če postanem jez vdova — sinček pa siróta! Bodi prijatelj s Španjoli, kadar k njim prideš in pokaži jim otroka! Gotovo ti ne bodo storili nič žalega, saj so katoljške vere, kakor mi. Prosi le prav goréče častitljivega duhovna, da tudi mene blagoslovi, kadar otroka krsti, in skrbi tudi, da botra dobiš, kateri ima srce do Jezusa in do najinega otroka. Prosi tudi, da ga Ignacija krstijo. Ta je bil velik svetnik in tvojemu očetu je bilo tudi tako imé!“ Dala mu je posodico z mlekom in kruha ter vina za kosilo. Vse to si je od svojih ust odtrgala. — Ménart je napil na srečno povrnitev svoji Barbi. Rekel ji je potem: „Brez skrbi bodi, saj ne bom hodil kakor tat in tudi ne kakor ogleduh, temuč dobro, Bogu dopadljivo dejanje je, katero sva si namenila. Zavoljo tega se ne boj in ne skrbi; upaj in moli! Meni je tako dobro pri srci in trdno mislim, da ti bom fantka krščenega srečno nazaj prinesel!“

Barba se je nagnila čez otroka in ga je s svetim križem zaznamovala; potem pa je rekla: „Pojdita tedaj v imenu presvete Trojice! Molila, prav srčno bom molila, da se bodeta srečno vrnila. Jezus in Marija naj vaji spremljata!“ „Amen!“ je rekel Ménart, svojo kosmato kapo na glavo djal, zavil se v kožuh, kterege je skrbno čez jerbašček z otrokom potegnil in je šel srčno na pot. Šel je po stezi, ki je vodila v Albero, selo na meji. Tukaj je stala cerkvica, nje zvonjenje se je o jasnem vremenu dostikrat v francozki tabor slišalo in je v Ménartovem in Barbinem sreču zbudilo vselej hrepenenje po sveti maši, pri kateri že tako dolgo nista bila. V Alberi so bili Španjoli in Ménart,

kteri se je na pomirjenje zanašal in v njih krščansko vero zaupal, je sklenil, tje svoje dete nesti in ondi vojaškega duhovna prositi, naj mu ga krsti. —

Še je srp lune na nebu visel in njeni blede žarki so prijazno in kakor da jemljejo slovo, razsvitljevali vrhove drevja in témena skalovja, za katerimi so že posamezni solnčni žarki začeli lesketati se, temne megle so zginjevale in lepo višnjevo nebo razsvitljeno po zlatih solnčnih žarkih se je razpenjalo nad temnimi pirenejškimi gorami. Ménart je šel ročno, pobožno jutranjo pesem pevajoč po težavni pa vender prijetni stezi. Vsaktere cvetlice in divje rože, cveteči grmiči in murbe so rastle tukaj same po sebi. Pomoranče in citrone so dajale tukaj popotniku svoj žlahtni sad, s katerim se je Ménart mnogokrat pokrepčal.

„Kako krasna dežela!“ je rekel Ménart večkrat; „zdí se mi, da sem doma na Švicarskih gorah! In še celó križ stoji pod drevesom tam! O sveto znamenje, kolikrat sem po tebi hrepenel! kolikrat sem z Barbo želel te viditi in pozdraviti; zakaj si iz Francozkega zbežalo. Molči vender; dete in ne jokaj! ali te mar že po križu mika? Ako Bog hoče, boš kmalo blagoslovljeno z njim!“ To govoreč pride do križa. Jerbasček z otrokom postavi pod križem na tla, kakor če bi ga bil njemu v varstvo izročil.

Napojil je zdaj svoje dete z mlekom in pogovarjal se z njim z vso očetovsko srčnostjo. Kar počí pištola in krogla (kugla) priletí nad njegovo glavo v drevo. Osupnjen pa ne vstrašen objame z eno roko svoje dete, z drugo pa potegne sablo in se obrne na tisto stran, od ktere je krogla priletela. Španjolsk

konjik, s sablo v levi in s pištolo v desni roki, stoji komaj deset korakov dalječ pred njim in mu reče: „Ne premakni ne roke, ne noge, ali si pa mrtev. Prva krogla te je imela svariti, druga te bo ubila!“ „Postavite pištolo nazaj,“ mu reče Ménart, „saj je pomirjenje; zakaj je hočete prelomiti?“

„Tu ne velja nobeno pomirjenje, Francoz!“ mu odgovori Španjol: „Čez mejo si prišel, moj vjetnik si.“ „Do tega imam danes najmanj veselja,“ zamrmrá Ménart; „nikomur bi ne svetoval, storiti mi kaj žalega, preden je moje dete krščeno.“

Stisnil je otroka bolj k sebi in se postavil, da bi se Španjolu branil, za drevo, v kterega senci je križ stal; urno postavi jerbašček na tla, seže s tisto roko zdaj po pištolo in čaka, da bi se ga Španjol lotil. Ta je počasi bliže prijezdil in trdno pazil, kakó se Ménart obrača. Z napeto pištolo mu je ta nasproti stal in ker je bil za drevesom, je bil bolj varovan kakor Španjol, kteri se je na svojem konju manj braniti mogel. Tako sta stala dalj časa eden proti drugemu. Zdaj pa zaveka fantek in ta vék je vdaril kakor prošnja na Ménartove ušesa, da naj se za svojega otročička voljo ne bojuje in materne prošnje spomni ter s Španjolom prijazno govori.

„Moje dete je, katero veka“, je rekel Ménart; „po svetem krstu se joka, kterega v našem taboru ne more prejeti; v vaš tabor sem ga hotel nesti in ondi prositi, da bi ga krstili. Ali mi bodete pot zaprli? Ali bodete otroku krst branili, ali mi bodete k temu pripomogli?“ „Pri svetem Jakobu Kompostelskem!“ je odgovoril Španjol, „pomagal ti bom, ako resnico govoriš.“

Ménart je odkril jerbasček in dete je tako srčno milo svojega očeta pogledovalo. Iz jerbasčeka ga vzame in pokaže Španjolu. Ves začuden stopi ta s konja in se bliža še vedno previdno Ménartu.

Z ginjenim srcem je ogledoval mil, prijazen obrazček otrokov. „Pri svetem Jakobu“, je rekel, „kako trdno, lepo dete! še preden solnce zaide, ima krščeno biti. Nesi svoje déte brez skrbi v Albero, spremil te bom in za sveti krst ti skrbel, in zvest si bodi, da ne bo nihče ne tebi ne tvojemu sinu nič žalega storil; lahko stopaš z mojim konjem. Preden bo ura, bodeva v Alberi“.

„Ej tovariš!“ je rekel Ménart ves vesel, „dober angelj Vas je k meni poslal; po pravici Vam povem, da mi v začetku ni bilo nič kaj ljubo, da ste me srečali, zakaj prav lahko bi se bilo zgodilo, da bi bilo moje dete s krvjo namesto z vodo krščeno; zato se zahvalim Bogu, Vam pa zaupam!“

„Tvoje zaupanje ti ne bodi v osramotenje“, reče Španjol na tó; „toda naprej, čas hiti, Francoz!“

„Švicar, je bolj prav“, reče Ménart; srce se mu je odprlo in z odkritosrčnostjo njemu lastno je povedal Španjolu svoje življenje. S tiho prijaznostjo ga je ta poslušal. Veselilo ga je, da Ménart ni bil Francoz. Po kratkem pogovarjanji je ležalo Ménartovo življenje in srce jasno kakor zrkalo pred njegovimi očmi in blagovoljni pogledi, s katerimi je zdaj Ménarta zdaj fantka pogledoval, kazali so, da jima v resnici dobro želi. Kmalo sta zagledala Albero. Španjoli so bili v nji in njih straže so skazovale Ménartovemu spremljevalcu čast, kakoršna gré samo častnikom više stopnje.

Španjol je jezdaril k gostilnici v vasi, kjer je bilo več častnikov, ki so ga pozdravili. Prijazno jih je tudi pozdravil.

„Gospodje“, je začel govoriti, „povabim vas, pa ne k boju temuč h krstu. Čudili se bodete morebiti, če vam povem, da se tudi med našimi sovražniki še dobri kristijani najdejo; tukaj stoji eden; ni Francoz, Švicar je. Z nevarnostjo za svoje življenje išče duhovna za svoje dete. Poln zaupanja ga išče v našem taboru. Greh bi imeli, če bi mu ne pomagali in njegovega zaupanja v nas ne izpolnili. Še to uro ima dete po našem duhovnu krščeno biti; ali veseli koga, spremi me k temu svetemu dejanju?“

Vsi častniki so bili pripravljene spremi svojega poglavarja. Ménart je stal ves zavzet, pogledovaje z začudenjem zdaj svojega spremljevalca, zdaj častnike. Izgovoriti se je hotel polkovniku, da ga ni po vojaško počastil; pa prijazno mu je ta to prepovedal.

„Pusti to, prijatelj“, je rekel, „tù ne stoji Španjol Francozu, ne polkovnik desetniku, temuč kristijan kristijanu nasproti; kot kristijanje smo pa vsi enaki. Kje imaš pa botra za svojega otroka? Oče Roderik bo zdaj tù!“

„Da“, rekel je Ménart zeló osupnjen, „naravnost Vam povem, da ga nimam; v svoji kompaniji inam mnogo tovaršev, pa nimam ga ne enega, kteremu bi si upal reči: Tovarš bodi mojemu sinu krstni boter! Smejali bi se mi in zaničevali bi me; hudobni ljudje so brez vere. Ne verujejo ne v Zveličarja ne v mater Božjo. Zavoljo tega nisem nikomur rekel ne besedice, vzel sem svoje dete in mislil, v deželi, v kateri so bili

rojeni sveti Dominik, sveti Ignacij in sveta Terezija, našel bom že dobro, usmiljeno dušo, ki bo ubogemu otročičku ljubezen skazala. Mislim, da je tukaj, tudi med vojaki vendar še mnogo dobrih katoljških kristijanov, in upam, da mi bo kak desetnik ali kak drug vojak tako prijatelj, da bo mojemu otroku boter“.

„Dobro vero imaš, Švicar“, je rekel polkovnik, „in tvoje zaupanje naj te ne goljufa; jaz sam bom boter“.

„Ali res? Ali Vi sami se bodeite ponižali, boter biti otroku ubozega desetnika“, rekel je Ménart ves zavzet; „pozabili ste menda, da sem eden izmed vaših sovražnikov? Bog Vam povrni Vašo dobroto!“

Zvonovi cerkvice so zapeli k maši. Polkovnik je zdaj povedal očetu Roderiku, da prosi detice milosti svetega krsta, in vesel je rekel ta, da ga hoče krstiti. Po sveti maši se je začelo sveto dejanje.

Lepo, lepo je bilo videti, ko so vojaki molčé in z molitvijo svoje orožje odpasali in k altarju stopili, in ko je Ménart svoje dete polkovniku, botru, na roke položil. Tiho je stal Ménart med bogato oblečenimi španjolskimi častniki. Pa njih oči, ki so se v mnogoterih bojih z bliski sovraštva in srditosti pogledovale, so se zdaj mirno in v prijaznosti vjemale; njih roke, ki so tolikrat meče junak proti junaku vihte, so bile v iskreni molitvi povzdignjene. Kakor angel mirú je stal o. Roderik, častitljivi starček, med njimi, delé sv. zakrament, ki Boga z grešniki spravi, in z milim, prijaznim glasom je rekel:

„Dete, ki bo zdaj sveti krst prejelo, ni nikoga izmed nas; španjolska mati ga ni rodila, španjolska

kri se ne razteka v njegovih žilah; tudi ni na španjolski zemlji luči življenja zagledalo. Ta otrok je otrok národa, ki se z nami vojskuje, ki naše meje prestopa, naši domovini protí! — Tako marsikdo med nami misli. Jaz pak vam rečem: To dete je vender naše! Saj je dete nebeškega Očeta, po katerem smo vsi bratje, kateri vse ljubi in nikoga ne črti. Naše je to dete, ker bo po krstu otrok naše občne matere, katoljške cerkve. Dete! Bog te sprejmi v tej, tvojemu odrešeniku posvečenej cerkvi. Tvoj oče je naš oče! Tvoja mati je naša mati. In tvoj oče in tvoja mati bodeta ostala naš oče in naša mati. En krst imaš z nami, eno vero imaš z námi, eno jed boš enkrat vžival, sveto Telo Gospodovo, ena domovina te čaka, kakor nas. Z nami te veže vez, ktere ne more ne meč presekati, ne ogenj prežgati, nobena moč razdreti! Ignacij — tako ti bodi odslej ime — Ignacij, tebe darujemo zdaj nebeškemu Očetu, darujemo te Njegovemu Sinu, tvojemu odrešeniku, darujemo te svetemu Duhu. Naj te sprejmó milostivo, in zato prosimo in molimo pobožno „Oče naš!“

In pokleknili so vsi ter ni ga bilo srca, ktero bi ne bilo za novo krščenega k Bogu puhtelo. V tem svetem hipu je vse sovraštvo zginilo. Tudi v Ménartu, francozkem vojaku, so spoznali Španjoli otroka svoje matere, katoljške cerkve, in so čutili, da jih ena vera, ena ljubezen veže. To je moč cerkve božje, ktera v ljubezni vse zveže, kar posvetna oholost in zavist razveže. —

Po krstu je izročil polkovnik otroka očetu. „Dam Vam Vašega sina kot kristijana in kot dediča nebes

nazaj“, je rekel: „Bog daj, da bi se jih z vero in pokornostjo, z ljubeznijo in zvestostjo vrednega storil; da bi bil Vam podpora, nam vsem pa veselje in tolažba!“

„Bog daj svojo pomoč k temu“, je pristavil o. Roderik; vern oče, pobožna mati ga bodeta redila in blagoslov Božji in varstvo svetih angeljev bo z njimi!“

„Bog nama daj moč“, je molil Ménart s solznimi očmi, „da bova zamogla svoje dolžnosti nad njim spolnovati!“ Zahvalil se je zdaj o. Roderiku za sveti krst in prosil ga je, da bi se njega in njegovih starišev v svoji molitvi spominjal in posebno matere ne pozabil. O. Roderik je obljubil in se začudil, kako da more Ménart s tako živo vero še med ljudmi služiti, ki nimajo nič vere, ki zaničujejo Kristusa in cerkev, ki moré duhovne in poderajo hiše božje.

„Dosti dolgo sem bil med njimi“, je rekel Ménart; „o prvi priložnosti pa, ko bom mogel svojo robo pošteno oprtati, šel bom od njih in Boga zahvalil, ki me izmed njih reši“.

„Potem pa pridete k nam“, je rekel polkovnik; „obljubim Vam v švicarskih polkih našega kralja dobro službo“.

„Lepo se Vam zahvalim“, je odgovoril Ménart; „dvajset let sem vžival vojaški kruh in sem ga sit; ako mi Bog življenje pusti, vrnil se bom pred ko bo mogoče v svoje hribe, Bogu bom tam služil in svojega Ignacija redil“.

„Lepa želja“, je rekel o. Roderik, „Bog Vam daj svojo pomoč!“

„Tudi jaz bom pomagal, kolikor mi bo mogoče“, je pristavil polkovnik, „pa Ménart, kako je pa z botrinjo?“

„To mi morate že posoditi“, djalo je nekoliko plašno Švicar, „pa pri sv. Materi Božji! v dar mi je ne bodeste dali; odloženo ni pozabljeno“.

„Ali se hočemo v Vaših švičarskih gorah gostovati?“ ga vpraša polkovnik se smehljaje: „zna biti lepo ondi, pa je vendar dalječ do tje; vrh tega bi mogli tudi še dolgo čakati. V gostilnici bomo kosili in ondi tudi za botrinjo poskrbeli, kakor se spodobi“.

Iz cerkve so šli. O. Roderik jih je zapustil in je šel bolnike obiskat. Častniki so šli z Ménartom, kateri je ves vesel otroka nesel, v gostilnico. Prosto kosilo je bilo kmalo napravljeno in veselo povžito. Krepka, goreča srčnost je v vsih živela. Vsih srca so bila ginjena, da so med strašno vojsko tiho nebeško dejanje obhajali. Ménart že mnogo let ni bil tako židane volje. Na blazinici poleg njega je ležal njegov Nacek in gostilničarjeva hčerka ga je varovala. Ménart ni družega nič pogrešal, kakor svoje žene Barbe.

Tako je dan urno pretekel in mrak je opominjal Ménarta, vrniti se. Zdaj prinesejo polkovniku škatljico iz žlahtnega lesa; odpre jo in vzame iz nje zlato verižico s križem, obesi jo Nacku na vrat ter reče: „Naj te ta blagoslovljen križček vedno varuje, moj Ignacij! da bi z večno ljubeznijo in zvestostjo Njemu služil, ki je na njem za Tebe umrl! — Poljubil je otroka na čelo, ga blagoslovil in dalje rekel Ménartu: „Ta prstan podajte v mojem imenu svoji Barbi; pozdravim jo in povabim, me, kadar bo mir, v Kastiliji obiskat. Vsak ji bo grad Salazarov pokazal. To, moj prijatelj, je za Vas“. In to izgovorivši mu vroči petdeset španjolskih cekinov v papirju zavutih. „Z njimi si lahko

doma kmetijo kupite!“ Kakor je polkovnik storil, so tudi drugi častniki ga obdarili in kmalo je ležalo sto cekinov pred Ménartom, kateri ni vedel, kaj se mu godí. Za tako veliko dobroto se zahvaliti, ni imel besed. Božjega blagoslova je prosil svojim dobrotnikom in prisegel, svojega Nacka tako zrediti, da bo vedno Španijo ljubil in jej hvaležen ostal.

Polkovnik je ukazal, srečnega moža čez mejo spremiti in ga obilo preskrbeti z živežem, ktereга je Francozom zeló manjkalo. Ménart, na roki s svojim krščenim sinčkom, v žepu z denarji, na hrbtu z jerbasmom polnim vina in mesa se še nikolj v svojem življenju ni tako srečnega čutil; veselje njegovega srca in misel, kako se bo Barba veselila, mu je dala perute. Bolj je tekel, kakor šel; zdaj je pel, zdaj molil, zdaj se s svojim sinčkom pogovarjal, zdaj prevdarjal, kaj bo v prihodnje začel, in tako je prišel čez goro doli v francozki tabor.

Ondi je pričakovala Barba moža in otroka pri brleči lampi s težkim srcem.

Vesel jo pozdravi Ménart in položi sinčka na materino srce. „Ménart“, je bilo prvo vprašanje, „ali je naše dete krščeno?“ in mirno je gledala v veselo, jasno obličje svojega moža, ki je komaj mogel besed dobiti, da ji popiše srečo in veselje tega dneva. Barba je pazljivo in s sklenjenimi rokami poslušala; njeno obličje se je razjasnilo, sladke solze so jej oči zalile in na spečega Nacka kapale. „Ménart, ali je pa tudi vse res, kar pripoveduješ?“ je rekla; „ali je mogoče, da naji je Bog tako obilo obdaril! Ménart pomisli, najini sinček je krščen — in toliko denarjev! Oh, Ménart! kako sva vse to zaslužila!“

„Prejmi le z mirnim srcem“, jej je rekel, „kar nama je milostivi Bog poslal. Ali nisi s svetim zupanjem govorila: Gospod, kateri ptice pod nebom živi, in ptice na polji oblači, ne bode naji pozabil! Glej, Barba, Gospod je na naji mislil in še kakó!“

„Oh, Ménart, kakošna milost! kakošno usmilenje! če bi ti le vedel, kako je bilo meni pri srcu! Ti in Nacek sta odšla; tako revno in zapuščeno sem se čutila. Zeló sem se bala zavoljo otroka, ki še ni krščen bil, in misel, da bi ti Španjoli, da si ravno je bilo pomirjenje, vender kaj žalega storili ali da bi Nacek celó brez krsta umrl, šla je kakor oster meč skozi moje srce. Vedno bolj in bolj sem se bala, srce mi je tako vpadlo, da sem skoraj mislila, da mi je nebeški Oče svojo roko odtegnil. Komaj sem v svoji sili še mogla moliti. In zdaj, zdaj — o ljubi Bog! zdaj imam zopet Tebe, imam svojega Nacka krščenega — in denarjev — obilo denarjev! O nebeški Oče! kako milostiv si Ti! Kako si obdaroval svoje otroke“. V nebo je obrnila pobožne oči in svoje dete povzdignila, kakor če bi ga bila hotela opominjati, da naj se z njo zahvali, da naj z njo Očeta milosti hvali in časti. Ménart je tiho z njo molil in se zahvalil.

Barba je položila speče déte v jerbašček. „Ménart,“ je rekla, pogledovaje zdaj svojega sinčka zdaj cekine, ki so pred njo ležali, — „Ménart, rečem ti, če bi mi bil še stokrat več zlata prinesel, Nacka pa nekrščenega, bi nobenega veselja ne imela. Zdaj še le mislim, da sem mati, ker je moj Nacek po svetem krstu otrok božji postal, zdaj še le verujem, da je blagoslov božji k nama prišel.“

„In jaz mislim, da bo pri nama ostal, Barba“, jej je odgovoril Ménart, vzel je iz jerbasa kruh in jo prosil, da naj jí in pije. Ko je Barba jedla, razodel jej je Ménart svoj prihodnji namen. — V svojo domovino hoče iti in ondi Bogu služiti ter z Barbo svojega Nacka zrediti. Bogata botrinja bode pomogla, da si kupi kmetijo, ki ga bode pošteno živila. Z veselo in odkritosrčno zgovornostjo jej je lepo svoje prihodnje, srečno domače življenje popisal. Ni se mogel nagovoriti. Mislil se je že v svojih domačih gorah. Popisal jej je lego in podobo svoje hišice, naštel krave in ovce, ktere bo imel, preračunal je z njo, koliko mu bo masla in volne nesla, v veselju svojega srca je govoril z Nackom, kakor s fantom že odraščeni, in vedno bolj vesel in polen upanja, je kramljajal z Barbo, toliko časa, da ga je opomnila, da je truden, in da naj gré počivat, da bo mogel juteršno službo opravljati. — To je Ménart tudi storil, in po kratki hvaležni molitvi je poleg Nacka sladko zaspal.

Barba pa ni mogla spati. Njeno srce je bilo še prepolno. Moliti je mogla še, zahvaliti se je mogla še. Besed je imela premalo za to, namest njih so tekle solze, pa sladke, mile solze. Na tla je pokleknila in k nebeškemu očetu molila. Nobeno srce ne moli bolj krepko in gorečo, kakor tisto, katero je iz težkega trpljenja rešeno in ob istem času z velikim veseljem napolnjeno. Kakor zrak po hudem viharji očiščen zemljo oživi, kakor cvetice o solncu, po katerem so dolgo hrepenele odpirajo svoje glavice, takó se povzdigne človeško srce po trpljenji

in nadlogah očiščeno ter okrepečano in ponovljeno po milosti Božje dobrote k Bogu v hvaležni molitvi. Tako je molila in se zahvalila Barba; zahvalila se Bogu, svojemu Očetu, kateri je v nebesih. Nikoli še ni bolj goreče občutila obilnosti zveličanja, katero tisti pri teh zveličavnih besedah občuti, kateri moli; molila je k Bogu, najvišjemu bitju, vsegamogočnemu stvarniku nebes in zemlje, Gospodu angeljev in duhov, in to vsega češčenja vredno bitje, pred katerim se vse stvari v prahu priklanajo, je bil njeni mogočni oče, ki jo ljubi, in ona njegov otrok. Kakó neskončna je sreča, Boga Očeta imenovati, kako neizrečeno zveličanje, njegov otrok biti. Njeni Nacek je zdaj svoje ročice proti nji stegnil; k sebi ga je potegnila in njegovega angelja prosila, naj se namesto njega zahvali in z njo moli in hvali Boga. Zdaj še le je občutila, kaj je očetova, kaj materina ljubezen. Zdaj je še le čutila, kakó neskončna mora biti ljubezen Boga Očeta, kateri pravi: prej bode mati pozabila svoje dete, kakor jaz svoje. V tej sladki uri bi bila rada vsako kapljico svoje krvi za Nacka prelila! v jasnejši, prekrasni svitlobi so se jej zdaj skrivnosti krščanstva pokazale. Bog je bil oče, oče svojega večno enacega sina, oče angeljev in ljudi. Z nekakim strahom in z nekako grozo, ki se je v najčistejo ljubezen in hvaležnost razvezala, bila je pri najsvetejši, krvavi daritvi, ki jo je nam Očetova ljubezen v njegovem Sinu na križu darovala. Kakó neskončna ljubezen! Njeni jezik je jecljal: „Oče, moj oče!“ svoje roke je raztegnila, kakor če bi ga bila hotela z njimi objeti; v tla je obrnila svoje obličje, da se mu zahvali; v tem hipu je šlo celo njeno

življenje mimo nje, in prijetno in milo, kakor zvezde na nebu, so se svetile dobrote, ktere jej je nebeški Oče na njeni mnogokrat žalostni in težki poti življenja dodelil; dodelil jih je pa mnogo.

Kot sirota je stala pred dvajsetimi leti na grobu svoje matere, ktero so ravno v hladno zemljo poleg očeta zakopali. Vsa solzna in žalostna je roke k nebesom vzdigovala: „Oče nebeški! daj mi mojo mater nazaj!“ In z milim glasom je nekdo za njo stoječ rekel: „Ubog otrok, pojdi z mano, k materi te hočem peljati.“ Ko se je Barba ozrla, je videla bradato, milosrčno obličje Nikolavža Šernarja, pisarja pri nekem francozkem regimentu Švicarjev, in je svoje rojstno mesto Švic obiskal, ter slišal ginjenega srca Barbo žalovati in zdihovati. — Peljal jo je k Jéri, svoji ženi, katera je tudi več let za zapuščeno siroto skrbela in jej prava, zvesta mati bila.

Barba je to ljubezen z otroško hvaležnostjo in resnično pokornostjo povračevala. S svojimi redniki je šla na Francozko in se je z njimi celo v Ameriko pripeljala, ko se je vojska z Angleži vnela, da si ravno bi bila lahko na Francozkem enako varno in spodobno živela, je ne ovira, da spolnuje dolžnost hvaležnosti in gre s svojimi redniki o časi, ko so naj bolj potrebovali njene pomoči. Kakor povsod, je tudi tu v ptujem delu svetá Barba kot pobožna, srčna devica živela in vse nevarnosti zvesto s svojimi redniki prestala. S posebno ljubeznijo in z vso svojo močjo je v vsaki priložnosti skrbela, za uboge in bolnike, katerih jej je vojska toliko pripeljala, in marsiktera molitev, marsiktera vroča

želja je puhtela zavoljo te ljubezni za-njo k Bogu, kadar je od potolaženih ubozih ali bolnikov slovo jemala. In Bog je to molitev uslišal. Obvaroval jo je v sili najhujih viharjev, iz nesreč na morji jo je pripeljal na suho, spremil jo je skozi neskončne ameriksanske gozde in jej je dal moči, da je prestala lakoto, žejo in vsako težavo. O časi največe sile, ko je kužna bolezen njene dobrotljive rednike skoraj v enem tednu umorila, poslal jej je Bog novega pomočnika, Ménarta, žlahtnika rajnih, kateri jo je za ženo vzel in po storjenem miru na Francozko nazaj peljal. Zgodki francozke pobune (punta) so Ménarta do Pirenejskih hribov pripeljali, in Barba, zvesta žena, mogla se ni nikakor premagati, da zapusti svojega moža. V tej vojski je — potem, ko so ji že trije otroci umrli, — zopet otroka rodila, in ta otrok je danes po osem mesecev dolgem težkem pričakovanji pobožne matere sveti krst prejel.

In vso ljubezen, milosti in dobrote, s katero jo je Bog v tem žalosti in veselja polnem življenju obdaril, je to uro pozabila. V ljubezen in hvaležnost vtopljenja se je s trdnim zaupanjem božji previdnosti svojega nebeškega Očeta izročila. In čas jej je bil namenjen, v katerem bi imela ta ljubezen, to zaupanje skušana biti. Čutila je skoraj Barba, da brez te skušnje ne bo prešlo; pa upala je tudi, da bo s pomočjo Najvišjega v uri te skušnje stanovitna ostala.

I.

Posvečeno bođi Tvoje imé.

Ménart ni nič odlašal, poskrbeti, da bi iz francozke službe prišel. Skazal se je z dolgo službo in z mnogimi ranami. Pa zelo si je mogel prizadevati. Neradi so ga izpustili v tem nevarnem času, ko so sovražniki na vseh francozkih mejah stali. Skušen vojak je bil Ménart. Pa nič ga ni moglo več zdržati. Z denarji in z dobrimi besedami si je pomagal in ni jenjal pred, da je mogel Barbi pokazati svoje izpustno pismo. Barbi je težko breme s srca padlo. Ménartovo izpustno pismo se ji je zdelo kakor veselo pismo na prihodnje čase. S hrepenjenjem po svoji domovini sta urno vse za odhod napravila. Mulo sta si kupila in vsegamogočnemu Bogu se priporočivši sta šla z malim Ignacijem na daljno in nevarno pot.

Žalosten čas je bil, ko je šel Ménart s pirenejskih hribov in je na rodovitno francozko zemljo stopil. Pobuna je tudi v te, nekadaj jako tihe in mirne kraje svoje hude duhove poslala in ti so se podvizali, raztrgati véz vere, ljubezni in usmiljenosti; tudi so prave gosposke odstavljali, cerkve oskrunjevali, duhovne preganjali, gradove žlahtnih gospodov podirali; tudi tu so bogatince ropali; čednost in nedolžnost zaterali in morili.

Srce se je Ménartu v prsih trgalo in kolikor mu je bilo mogoče je hitel s svojimi mimo oskrunjenih cerkva, górečih gradov in kjer je le mogel, se je mést in večih sel ogibal. V marsikteri nevarnosti

pa vender z božjo roko rešena sta prišla blizo mesta Bezièr. Mračilo se je že in sklenila sta v majhnem gojzdu počiti. Ménart je ravno svojo mulo v malem potoku napajal, ko je priletni mož ves truden in spéhan proti gozdiču prišel in pol mrtev se sosedel. Dva vojaka na konjih sta ga podila.

„Jaz ne morem več, — našla sta me, pogubljen sem,“ je zdihoval v nebo pogledovaje; — „Oče, kakor je tvoja volja!“

Poln usmiljenja je hitel Ménart mu pomagat. Sklonil ga je, mu glavo s svojimi rokami podperaje, Barba mu je pa začela čelo z vinom zmivati. Kmalo se je starček okrepečal nekoliko in je svoje pomočnike milo pogledal. „Bog Vama povrni,“ je rekel tiho; „jaz Vama v tem življenju ne bom več mogel povrniti!“ Žalostno je obrnil zdaj oči na vojaka, ki sta bliže in bliže prihajala. „Ali vidita tam moja preganjalca, ki me bodeta tudi umorila!“

„Kdo ste Vi gospod?“ ga je vprašal Ménart; „zakaj Vas preganjata ta dva človeka? ali Vam ne morem pomagati?“

„Duhovnik sem,“ mu odgovori starček, „in sem božjo zapoved bolj čislal, kakor povelje pobunov; umirajoči ženi sem sveti zakrament delil in izdali so me; zdaj me zasledujejo in ušel jim ne bom!“

„Pri Bogu!“ je rekel Ménart, ki je z nekim svétim spoštovanjem na mašnika pogledoval, ki je s tolikim zatajenjem samega sebe se svojemu poklicu daroval, „pri Bogu, nihče Vam ne bo lasú skrivil, dokler je še kaplica krvi v meni!“ Po svojem orožju je segel. Vsa preplašena je pogledovala Barba zdaj na Ménarta zdaj na duhovnika.

„Ne prelivajte zavoljo mene krvi,“ je prosil starček; „moji dnevi so že šteti. Vedno sem Boga milosti prosil, da umrem v svojem poklici. Z veseljem položim svojo glavo pod rabeljnovu sekiro. Da bi le moja smrt ne bi bila prišteta v greh tistim, ki me v smrt peljejo.“

Konjika sta zdaj do gozda prišla. Urno stopita s konj in hočeta na starčka planiti. Pa Ménart jima stopi z ojstrimi očmi nasproti in jima zažuga: „Varujta se, tudi najmanjšega kaj Gospodovemu služabniku žalega storiti. Rajši dam svoje življenje, kakor bi pristil, ga žaliti.“

„Nazaj, vojak!“ zaupije eden nju ves srdit; „ne brani nama, po povelju republike delati ali boš pa svojo svobodo s smrtjo plačal,“ in nameril je na Ménarta.

Zdaj je Barba iz strahu za svojega moža skoraj ob pamet, smrtonosno puško na stran odbije, potegne pištolo iz za Ménartovega pasa in se vstopi srčno pred njega: „V tem hipu Vas vstrelim,“ je zaprotila, „ako ne odstopite od svojega krivičnega napada; ali Vaju ni sram, starega, nebornega duhovnika zavoljo tega, ker svoje dolžnosti zvesto spolnuje, umoriti in z večjo močjo se moža lotiti, kateri je v več kot v dvajsetih bitvah svojo kri za Vašo domovino prelival?“

Viditi, da je Barba tako srčna in da se Ménart tako trdno drži, sta konjika nekoliko ostrmela; strmo sta se pogledala in poskušala, duhovnika pregovoriti, z njima iti, ker bi sicer le on kriv bil, če bi zavoljo njegove zoprstave kri tekla, rekoča, da bi to še večjo kazen prineslo.

„Jaz nisem kriv tega hudodelstva, Ljudovik Raul; saj veste, da sem samo kot Gospodov služabnik storil svojo dolžnost, kateri me je v to sosesko poklical,“ je rekel stari sivček; „pa ti, Ljudevik Banon,“ je dalje s krepkim glasom govoril in pogledal enega zasledovalca z žalostjo, „ti si danes svojo krivico pomnožil in še večo kazen sebi nakopal, ti nisi samo nehal biti kristjan, tudi človek biti si nehal. Ti zatajiš vse človeške čutiljeje. Ali se veš spomniti, kako si od vseh zavržen, sirota brez očeta in matere k meni prišel in pri meni pomoči iskal? Kdo je za tebe skrbel? Kdo te je léta in léta živil in oblačil? Kdo ti je pripomogel k hiši in kruhu? Ali se moreš takó daleč premagati, peljati v ječo, da celo v smrt svojega dobrotnika, svojega očeta?“

Ljudovik Banon ni vedel, kaj bi storil. Bal se je duhovnemu gospodu v obličje pogledati. Zdaj sreča divje, srdite oči svojega tovarša, kateri mu je z jeznim zaničevanjem mehkost srca očital. „Molčite, kaj se je zgodilo“, je rekel zatrjeni grešnik; „dolgo smo trpeli v sužnosti žlahtne gospode in farjev; čemu se še bahate, da ste z drobtinicami, ki so z Vaše mize padle, gladnega otroka nasitili?“

„Ali je to tvoja hvala, Ljudovik“, je rekel britko duhovnik; „na to ti ne morem nič reči; pa ne zgublaj časa. Hiti k svoji ženi, ktera umira. Zavoljo nje sem šel v nevarnost svojega življenja. Teci k nji, spravi se ž njo. Čas je drag. Ker sem jo jaz prosil, je pripravljena ti zavoljo Jezusa odpuščati ona, s katero si deset let neusmiljeno ravnal, kateri si nezvest bil!“

Ljudovik se je stresnil in obledel je. Huda vést se je jasno na njegovem obličju in v njegovih plašnih, divjih očeh brala. Ostrašen je nekoliko nazaj stopil, kakor če bi bile duhovnikove besede mu v srce segle in kakor če bi bil hotel domu k svoji umirajoči ženi stêci. Ali njegov tovarš, kateri ni hotel dobička svojega nesramnega započetja zgubiti, prijel ga je za roko in obdržal. „Ali boš bedastemu farju več verjel, kakor republiki, kateri si zvestost obljubil?“ je rekel zaničevaje: „zavoljo babe hočeš zgubiti tisoč frankov, ktere je republika na glavo tega moža postavila? če bo tvoja baba še živela, imaš še časa dosti, od nje slovo vzeti in kakor se ti bo ljubilo, pred njo jokati in se pokoriti. Zdrami se, saj si mož! Le primi! Kaj bova dolgo gledala?“ In hudobnež ni gluhemu govoril. Te besede so Ljudovika spekle in z Raulom je hotel duhovnika zgrabiti. Pa Ménart je vzdignil svojo sabljo, da ga brani in je bil pripravljen se z njimi pomeriti.

„Za Božjo voljo!“ je rekla Barba osupnjena, „samo besedico še, preden bo kri tekla; ako vama je za denarje, jih bodeta dobila. Saj je človeško življenje več, kakor vse bogastvo tega sveta. Ménart, daj jima tisoč frankov in ohrani svoje življenje in življenje častitljivega gospoda! Prosim te, obvaruj svoje, obvaruj moje in Nackovo življenje. Rečem in rečem ti, da te ne bom preživela. Prosim te za presveto kri Jezusovo, daj jima, daj jima denarja!“

Ménart je meril z bistrimi očmi svoja nasprotnika; več kakor enkrat se je srčno in srečno s sovražniki bojeval; pa takrat je bil brez žene in

otroka; ni vedel, kaj bi storil, pogledoval je zdaj na Barbo, ki ga je milo prosila, zdaj na konjika, ki nista nič kaj hitela, lotiti se krepkega, dobro oboroženega Švicarja in zdelo se je, da jima je bilo všeč, kar je Barba govorila. Barba je prosila in na Nacka kazala, kateri je mirno na tleh spal. Zdaj je očetovska ljubezen pobožnost premagala; z zatajevanjem samega sebe, ktera hrabrega vojaka ni lahko stala, je rekel konjikoma: „Dobila bodeta tisoč frankov, ako pustita mene in duhovna varno in mirno iti; če ne, se bomo vdarili za življenje in za smrt!“

„Da, dajte nama tisoč frankov, in vi in duhoven znata iti, kamor se vama poljubi“, je odgovoril s silno voljnostjo in očitnim veseljem Ljudovik; „Raul, zemi jih.“ Ta pak se je smejal zaničevaje rekoč: „Ali tisoč frankov? ti so nama gotovi in vrh tega si tudi še za republiko zasluge naberava. Kjer je tisoč frankov, ondi jih je tudi še več. Vi pridete iz vojske in ste ondi masten plen imeli. Saj se vé, da je Španija bogata dežela. Dajte jih še tisoč!“ „Sleparja!“ zagromí Ménart ves srdit; „z železom namest z zlatom se vama bo plačalo.“

„Ali dva z enim! Ménart, tvoja smrt je gotova!“ je rekla Barba vsa žalostna: „ali hočeš mene vdovo, svojega otroka pa siroto narediti?“ Vstopila se je med vojaka in Ménarta. „Hranite svoje življenje in varujte svojo kri za ženo in za otroka!“ je opominjal duhoven; „ne mislite na mene. Bog me zna drugače tudi rešiti, ako hoče, da mu na zemlji še dalje služim.“

„Denarji se znajo zopet dobiti“, je rekla Barba in solze so se ji vdrle po obličji, „ali mrtvi ne vstanejo več, kakor v dnevu sodbe.“

Ménart je imel silen boj v svojem srci, pa kmalo se je premagal in rekel, da dá dva tisoč frankov. Grdo se smeja sta prejela konjika cekine, ktere je blagosrčnost Španjolov Ménartu darovala. „Za to céno smete, kakor hočete, bolnike obiskovati in svoje duhovne opravke opravljati“, je rekel Raul.

„Zanikernež“, je rekel duhoven, „ne norčuj se! Tvoj konec je morda bliže, kakor si misliš! Pa bojim se, da ti ne bo duhoven umirajočemu pomagal se bojevati, kadar se bo smrtni angel bližal“.

Sleparja sta spodbodla konje in zdirjala s tako grdo pridobljenim zlatom. Jezen je gledal Ménart za njima. „Tolovaja!“ se je jezil, „zakaj sem odjenjal in se nisem vdaril ž njima! Barba, najina kmetija v domovini je preč — berača sva!“

„Moj ljubi Ménart“, je rekla Barba milo; „bolj sva bogata, kakor kdaj; človeku sva življenje otela, in to je več vredno, kakor vsi zakladi svetá. Ménart, ti denarji niso zgubljeni!“

„Kako se vama hočem zahvaliti,“ je rekel duhoven s hvaležnim srcem, in solzica se mu je zasvetila v očeh; „vse sta storila, kar krščanska ljubezen ukaže; svoje življenje sta za mene v nevarnost postavila, svoje premoženje sta vse za mene darovala; za tako dejanje vama ubog duhoven, ki že blizo groba stoji, nič družega ne more dati, kakor svojo molitev, da bi blagoslovil vaju Gospod, ktereга bom vsak dan prosil, da vama on namest mene povrne!“

„Ali bi mogla gledati“, odgovori Ménart, „kako bi bil služabnik Gospodov, kteri je v svojem poklicu svoje življenje v nevarnost postavil, mučen po tacih

potepuhih? Še nikolj kak denar ni bil bolje obrnjen, kakor ta, ki je bil dan za vaše življenje. Zakaj mi niste pustili, tolovaja tepsti? Vsako kapljico krvi bi bil blagoslovil, ki bi bila za vas prelita!“

„Bogu se zahvalim, da sta lé svoje denarje, in ne tudi svoje krvi ali celó svoje življenje za me dati smela“, je odgovoril duhoven; „dobro sem spoznal, kako težko je vašemu hrabremu srcu bilo, odpovedati se boju; pa tudi to premaganje samega sebe, ktero je morda več kakor eno življenje rešilo, vam bo enkrat povrnjeno; tako je bilo gotovo bolje!“

„Vam sem bil pokoren, Gospod duhovnik“, je rekel Švicer; „še nikoli mi ni bilo žal, ravnati tako, kakor svetuje pobožen duhoven, dasiravno me ni vselej lahko stalo. — Noč se že dela; ali imate še dalječ iti, preden v varnost in do svoje hiše pridete?“ „Še dve uri, odgovori duhovni gospod“.

„To je še dalječ za vas. Slabi ste še in še preveč preplašeni, da bi mogli iti dalje po noči brez nevarnosti. Privolite nama, da vas spremiva; vsedite se, prosim vas, na mulo, ki gre enako varno kakor lahko. Le povejte, kam naj vas spremiva.“

„Dopolnite tedaj mero svoje dobrotnosti“, je odgovoril ubogi starček hvaležno, „tistemu, kteri je svoje življenje upal, svoje premoženje daroval za moje rešenje, smém se vsega zaupati in moje prebivališče je dosti veliko; da vaji tudi prenočim“. Ménart mu je pomagal na mulo in je to za uzdo peljal, Barba je pa z Nackom na roki zadaj šla. Luna je svetila in njena svetloba jim je stezo kazala, po kteri je duhovnik mulo gnal. Počasi in tiho so šli dalje. Zdaj

je razodel gospod svojemu rešeniku svoje ime in svoje življenje. Arkimbald mu je bilo ime in v sosedni vasi nekje je bil duhoven. Trideset let je bil pastir svojih vernih. Pa čas vstaje, o kateri so duhovne sploh preganjali, pa še bolj kot to, so ga njegovi sovražniki prisilili pobégniti. Pa še le potem ko so njegovo cerkev oropali, njegovo hišo sežgali, njega več ko enkrat smrtno bíli, zapustil je svojo čédo in pobégnil. Ker je pa za zveličanje svoje čéde ves gorel, prignalo ga je njegovo srce kmalo zopet blizo njé. V brlogu je stanoval in od todi je z marsikako smrtno nevarnostjo v revščini in pomanjkanju tiste svoje soseske obiskoval, kateri so stanovitni v svoji véri v Jezusa ostali, da jih je tolažil in krepčal, lomil jim kruh življenja in druge svéte zakramente delil.

Do strmine so prišli, na vrhu ktere je majhna podrta cerkvica stala. Ko je Arkimbald podrto hišo božjo zagledal, je obstal in globoko vzdihnil. Kolikokrat je v nji dar svete maše daroval, kolikokrat Gospodovo besedo oznanoval in vernim v spovedi tolažbo in poduke dajal. Zdaj pa je bilo vse razdrto, vse mrtvo!

Steza jih je zdaj zopet peljala v majhno, poraščeno dolino, ktero je povsod strmo pečevje obdajalo. Luna jim je svetila. Hladen vir je tékel po nji z glasnim šumenjem. K njemu je gnal duhovnik mulo. Pot je bila zdaj med grmovjem in pečevjem tako ozka, da je bilo le težko skozi priti. Oče Arkimbald je šel zdaj z mule in jo je peljal skozi grmovje, ki je bilo vedno bolj in bolj gosto in je po skalovju rastlo. Tu obstane Arkimbald na enkrat in potrka z železom

na sténo. Skala se je odmaknila in odprla so se vratica, ktera je mah in beršlen skrival. Viditi je bilo človeka pri svitu svetilnice, kateri je duhovna z prisrčnim veseljem sprejel.

„Kako zahvalim Boga, da ste tù“, je začel možki s prijetnim glasom: „Dolgo, prav dolgo vas ni bilo domu. Silno me je skrbelo za vas!“

„Tvoja skrb ni bila prazna“, mu odgovori gospod Arkimbold prijazno. „Če bi mi Bog ne bil hlabrega moža poslal, bi me zdaj že v Bezièru v ječi imeli. Glej, tù sta moja rešenika. Pa le počakaj, vse boš slišal. Pelji poprej, ljubi moj Teodor, v hlev to dobro mulo, ki me je tako varno do tukaj peljala, potem pa prinesi na mizo, kar imava, da svoje rešenike vsaj nekoliko pogostujem“.

Teodor, mlad, komaj dvajset let star mož, z žlahtnim, krotkim obličjem, v dolgi črni, talarju podobni suknji oblečen, je po ukazanju duhovnikom še eno svetilnico prižgal in potem je hitel storiti, kar mu je bilo rečeno.

Oče Arkimbold je prosil zdaj Ménarta in Barbo, brez straha za njim iti. Ozka, temna pot se je bolj in bolj razširjati začela. Kako se je čudil Ménart, ko je na stenah videl, da so bile nekdam pomalane. Stebri iz sivega marmeljna so podperali te stene, s kterih je voda kapala in vse je po trohnohi dišalo. Po več kakor dvajsetih stopnjicah so prišli do drugih vrat. Arkimbold jih odpre in v majhen hram stopijo, v kterem je bila samo ena miza in nekoliko stolov.

„Če bi še stare čase imeli“, je rekel duhovnik milo, „ko je še moja cerkev in moja hiša stala, bi

vama že boljše posteljo napravil; pa boljšega stanišča si kar ne smem želeti. Zahvalim Gospoda, da mi je tukaj blizo moje fare dal najti to pribežališče. —

Ves začuden je gledal Ménart na duhovnika, kateri je svoje goste povabil, vsesti se. „Ali tukaj pod zemljo prebivate vi?“ ga vpraša Švicar. „Ali sami prebivate?“

„Jaz in pa Teodor“, odgovori duhovnik; „naša družba so mrličii. Tù, kjer stanujeva, so mrtve pokopavali. Nad nama je stal nekđaj Avguštiński samostan, ktereга so pa pred več ko 200 leti krivoverni Hugenoti popolno razdžali. Ta kraj pod zemljo je le malokomu znan, in še teh, kateri za-nj vejo je groza, va-nj priti. Le malo ga je bilo treba popraviti, da je bilo mogoče v njem prebivati. Pol leta že tù živim, in za mene vedó le nekteri verni. Ti me preskrbé z živežem; oni pridejo po mene, kadar je treba otroke krstiti ali umirajoče tolažiti; tukaj imajo sveto mašo, tukaj prejemajo svete zakramente“.

Zdaj se je Teodor vrnil in je prinesel vina, sira in kruha. „Naj vama tekne t malo“, je rekel oče Arkibold; „rad bi še dalje pri vama ostal, pa Gospodova služba me kliče; Bog vama daj mirno noč!“ Blagoslovil jih je in je šel s Teodorom. Poslednji se je kmalo vrnil in je prinesel za Ménarta slame, za Barbo in za Nacka pa volnato plahto. —

Barba in Ménart sta kmalo zaspala. Vtrudena sta bila in bolj potrebna pokoja kakor jedí in pijače. Po kratki, srčni molitvi so sladko zaspali. Kake polnoči je bilo, ko je tih šum in bled svit, ki je skozi omrežje v spalnico sijal, Ménarta iz težkega, nepokoj-

nega spanja zbudil. Ker se je nevarnosti bal, je vstal tiho in skozi omrežje pogledal. V nizko majhno hramišče je videl, v katerem je bil altarček, na katerem so luči gorele. Videl je očeta Arkimbolda s Teodorom pred altarjem klečati in pobožno psalme moliti. Potem je vstal duhovnik in mašnikovo obleko oblekel. Teodor mu je stregel. Ko se je sveta maša začela, je Ménart svojo ženo tiho zbudil, da bi tudi ona daritve sv. maše, po kateri sta že tako dolgo hrepenela, deležna bila in prejela blagoslov, ki je bil za pobožno, ljubezni polno srce Barbino veliko zdravilo in jo je bolj pokrepčal, kakor najslajše spanje. Z vso pobožnostjo sta molila. Eno celo leto že nista imela veselja in tolažbe, biti pri sveti maši. Neskončno povišana in oživljena sta se v svojem srcu čutila. Vera, iz francozke dežele pregnana, je tukaj globoko pod zemljo pribežališče našla. Na zemlji je molitev omolknila, v globočini pa je živela. Na zemlji so oslepljeni križ poderali, pod zemljo je stal v svojem starem veličastvu. Skale, mehkeje kakor srca ljudi, so ga v svoje varstvo vzele in so tudi njegovim služabnikom stanovališče dale. Kako jima je šla Arkimboldova skrb za dušno srečo in Teodorova zvestost k srcu. Pomanjkanje vseh reči sta trpela; od nevarnost obdana, vsako uro smrti si svéta sta vender čula, stradala in molila ta pobožna moža in sta neprenehoma bolnike obiskovala, umirajoče tolažila in vernim v veri preganjanim zaničevani križ v krepost dajala in v vseh rečeh ime Gospodovo posvečevala.

Ménart in Barba sta prejela na sklepu maše mašnikov blagoslov. Po nekterih urah sladkega po-

koja je nekdo tiho potrkal in Teodor pride: „Dan se dela“, je rekel, „in z njim se začenja naše delo. Midva moreva iti in vaji ne moreva sama tū pustiti. Ne vesta, kje se noter in kje vun pride in marsikaka nevarnost bi vaji lahko tukaj zadela. Zavoljo tega je bolje, da ta kraj zapustita, da si ravno nama je iz srca žal, ker vama ne smeva več pokoja privoščiti. Sila nama to zapové. Čez malo časa bom z o. Arkimbodom spet prišel in vama kaj prigrizniti prinesel“.

Ménart in Barba sta se urno za odhod napravila. O. Arkimbold je prišel in ju je prijazno pozdravil: „Kako mi je žal“, je rekel milo „ker sem vama mogel pokoj, kterega sta tako potrebna, prikratiti. Čas je bil, ko sem zamogel, kakor drugi ljudje, svoja opravila s solncem vred pričeti. Ta čas je minul. Enako tatovu mi mora zdaj noč služiti in po noči moram k svoji čedi laziti. Ondi moram v tamni noči prositi, da mi odpró, ko so se mi sicer po dnevi vsaka vrata veselo odperala. Oh, otroci so se zoper očeta vzdignili, njegove zaklade oropali, hišo mu razdjali, njive pohodili in njega iz domovine spodili!“ — Nehal je oče v bolečini svojega srca govoriti. „Odpusti mi, o Gospod“, je tiho prosil in si je prizadeval, vpokojiti s silo svojo britkost; „odpusti mi, da se tako nezmerno svoji britkosti prepustim; saj vse rad pretrpim, ako le vse stvari zemlje tvoje ime posvečujejo, in je tvojemu ubogemu služabniku pripuščeno, storiti kaj tebi v čast in v zveličanje tvojih otrok“.

Barba in Ménart sta s srčnim usmiljenjem gledala starega duhovna, kterega britkost sta si pač misliti mogla, pa ne zapopasti. „Ne mislita“, je dalje

govoril, in skozi begoče oblake presilne britkosti je sijala mila luč njegove stare, trdne vere, njegove navadne voljnosti in pokoja, „ne mislita, da mi je v tem temnem kraju samo trpljenje naklonjeno a nič veselja. Še žive verne, krščanske duše, ktere še Jezusa, Zveličarja v srci nosijo in po njem hrepené. Za te sem tu sem pribežal, za te hočem živeti in umreti. Koliko tolažbe mi daje moj ljubi učenec Teodor! Jaz sem ga učil. Blizo je že bil, da bi bil novo mašo pel, pa prekucija je vse cerkve zaprla in naji iztirala. Zapustil je vse in trpi z mano pomanjkanje in silo, žalost in nevarnosti, da bi, moj prijatelj, moj pomočnik, moj služabnik bil. Glejte, ljubi moji, tako mi usmiljeni Bog britkosti preganjanja oslajuje“.

Zdaj je prišel Teodor in prinesel gorkega vina za zajutrk. O. Arkimbald, kterege so po noči k bolniku poklicali in je imel tudi otroka krstiti, se ni mogel muditi.

Rekel je svojima gostoma: „Še eno uro vaji bom mogel spremiti; začnimo tedaj v Gospodovem imenu ta dan!“

Teodor jim je svetil. Pred vratmi je mula stala. Barba in Ménart sta od pobožnega mladenča prav srčno slovo vzela in šla za duhovnom, kateri je šel po tisti poti, po kterej so včeraj šli. Ko so na grič do razdjane cerkve prišli, se je duhoven od nju ločil in se še enkrat njima prav srčno zahvalil za to, kar sta za rešenje njegovega življenja storila. „Pot bo vaji na desno peljala“, je rekel, „doli po hribu proti smerečju tam, kterege vrhovi se skozi tamoto vidijo. Ondi počakajta solnca, ki bo kmalo zasijalo. Sicer bi v tamoti

lahko zašla. Na konci gojzda bodeta čedno hišo ne dalječ videla. Zidana je. V njo pojdiva in pozdravita mi gospodarja, starega Štefana. Ne pozabita mi to storiti in recita mu: „Posvečeno bodi ime Gospodovo!“ Po tem vaji bo spoznal, da vaji jaz pošljem. Sveta si bodita, da vaji bodo on in njegovi prav prijazno sprejeli in vama pomagali. Obljubita mi tudi, da bodeta staremu Štefanu vse natanjko povedala, kako smo se spoznali in kaj sta meni storila. Ne zamolčita mi nikakor ne darú, s katerim sta mi življenje otela. Zeló, silno zeló mi je na tem, da zvé to“.

Pokleknila sta Barba in Ménart in prosila Arkimbolda za blagoslov. Tiho je molil nad njima in blagoslovil ji. Roke sta mu poljubila in Barba jih je s solzami močila. Zdaj je tudi še svoje dete k duhovnu vzdignila. Tudi Nacek je prejel blagoslov in je bil s svetim križem prekrižan.

„Vse se mi zdi“, je rekel duhovnik, ko je dal materi otroka nazaj, „da bom enega vas še enkrat na zemlji videl, ne vem pa ktereга. Pojdita tedaj z Bogom in molita za mene. Živita ta unrita kot zvesta kristijana, potem smemo upati, da se bomo v nebeški domačiji zopet videli. K temu nam pomagaj usmiljeni Bog!“

Žalostno sta gledala Barba in Ménart za duhovnom, dokler ni njegova visoka, častitljiva podoba za razdrto cerkvico zginila. „Barba!“ je rekel Ménart, „kak mož! kaka srčnost! kako zaupanje!“

„In kaka ljubezen!“ je ta pristavila. „To je pravi služabnik Gospodov, kateri je vse zapustil in kakor on, vse za svoje podložne daroval; za naji je molil,

blagoslovil naji. Ménart, rečem ti, ta molitev, ta blagoslov je več vreden, kakor denarji, ktere sva zanj dala. Njegov blagoslov me zagotovi, da bova srečno v domovino prišla: Pride naj karkoli, obupala ne bom. Bog nama bo te denarje stoterno povrnil“.

Počasi in previdno sta dalje stopala in prišla do smerečja, kjer sta, kakor jima je Arkimbald rekel, dneva pričakovala. Ko sta na konec gojzda prišla, sta videla v prijetnem kraju visoko od vrtov in vinskih trt obdano hišo pred sabo bolj podobno gradu, kakor kmečki hiši.

„Kaj je to?“ vpraša veselo Ménart, „ali vidiš Barba križček pred hišo! Maje se, pada! Ali je mar tudi sem brezbožno druhalo prurušilo?“

Barba je dolgo tja gledala. Bliže prideta. Može in žene sta vidila, ki so jokaje in žalostni okrog križa stali. Križ je zdaj na tleh ležal. Pa glej, možje in žene so pokleknili, roke sklenili ter glasno in srčno moliti začeli. Brez da bi ju bili spazili, sta prišla Barba in Ménart prav blizo njih in obstala ter tudi molila. Kar ju zagleda eden možev, velik trden starček, z zgrbančenim, zagorelim obličjem in z bistrimi globoko ležečimi očmi. Nevoljno ju nekoliko časa pogleduje, potem pa vstane in jima reče: „Povabljena sta, ali tù z nami moliti ali pa mirno svojo pot iti: sveto opravilo imamo!“

„Dovolite nama prvo“, odgovori Ménart, „tudi midva častiva križ“, in to izgovorivši poklekne z Barbo poleg starega moža. Dalje so molili. Križev pot so imeli. Po končani molitvi je opravil Ménart staremu možu duhovnikovo pozdravljenje. „In kako pozdravljenje mi pošlje?“ popraša Štefan.

„Posvečeno bodi ime Gospodovo!“

„Res je, od njega pridete“, je rekel Štefan z ginjenim srcem in njegove oči so se veselo razjasnile.

„Ali poznata gospoda Arkimbolda, našo tolažbo in podporo v naši zapuščenosti? — Bog vaju tedaj sprejmi. V tem času, ko je hudodelstvo, kristijan biti, ko so cerkve podrte in duhovniki preganjani, v tem času je pač treba znamenja, po katerim se verni spoznajo, in to znamenje nam daje Oče naš. Njegove sedmere prošnje po vrsti pomenijo sedem delavnikov in vsaka prošnja o svojem dnevu izrekovana je tako reči beseda spoznanja za nas. In take previdnosti nam je treba. Zakaj kristijan biti in kralja ljubiti velja našim krvoločnim preganjalcem enako. Še enkrat vam rečem: Bog vaju sprejmi! Oh, žalostno dejanje sta gledala!“

„Ali ste sami z voljo in sklepom križ podrli?“ ga popraša Ménart z začudenjem. „In če ste tako to storili, kako se more to z vašo molitvijo, z vašo vero vjemati?“

„Storil sem“, mu odgovori Štefan, „in storil sem to s sklepom, ker s svojimi očci še z vernim srcem Jezusa molim in njegov sveti križ častim, na katerem nas je odrešil. Od Boga zapuščeno krdelo morilcev in tolovajev hodi po deželi, razdeva svetišča, skruni cerkve, preganja duhovnike. Kjer hudobneži križ vidijo, ga zaničujejo, bijejo, razkoljejo. Kako bi mogli križ, kterega je pobožni gospod Arkimbold pred dvajsetimi leti posvečil, pred katerim smo vsaki dan svojo zjutranjo in večerno molitev opravljali, pred katerim smo tolikrat klečali, pred katerim nas je božja milost tolikrat uslišala, kako smo mogli ta križ rokam teh

zlobnikov in hudobnikov prepustiti? Ali bi mogli gledati, da bi bili to znamenje milosti in usmiljenja pred našimi očmi preklinjevali, bíli in razsekali? To se ni smelo zgoditi. Oh, preslabi smo, braniti ga; pa ne mislite, da se bojimo, preliti svojo kri za sveto vero in za kralja. Da, tekla bo naša kri, in upamo tudi, da bo z boljim vspehom v boji tekla, kakor zdaj v hrabri Vandejski deželi teče. Glejte, zato smo vsi žalostni križ iz zemlje sneli in jamo skopali. Glejte, tam v uno jamo ga bomo zakopali. Tam naj počiva nezaničevano. Tam naj počiva, dokler bo ljubemu Bogu dopadlo, odvrniti šibo svoje jeze od francozkega národa in dodeliti mu zopet luč prave vere in podoba križanega Jezusa“.

Žalostnega srca so ga Ménart in Barba in vsi pričujoči poslušali. Na obrazih mož je ležala globoka, britka bolečina in Štefanove hčere so glasno jokale.

„Zdaj ni čas jokanja in plakanja“, je govoril krepkodušni starček dalje; „srčni bodite, ljubi otroci; naša pot je dolga in sovražniki so blizo. Urno se lotimo dela“, in še enkrat je poljubil kleče rane križanega; njegovi otroci so tudi tako storili in s solzami podobo križanega Zveličarja močili. Potem so križ s cvetečimi venci ovili in v jamo položili. Ana in Alojzij sta prinesla tudi podobe presvete device in družih svetnikov, ktere so bile doslej v hiši, in sta jih tudi h križu v jamo položila.

Ko so poslednjo lopato prsti v jamo vrgli in je bila podoba Križanega popolnoma pokrita, se je zaslíšalo po dolgem žalostnem molčanju globoko, tiho zdihovanje in marsikdo je glasno jokal. Pokleknili

so na tla in svoje obličje v hladno prst skrivali. Strašno je, če svoje vere v domačiji ne smemo spoznavati in moramo gledati, kako taki, kateri so nekdanj tudi pravo vero imeli, zdaj to vero, ktera je svojim zvestim spoznovalcem toliko tolažbe in poveličanja dajala, zaničujejo in z nogami teptajo. Štefanu se je glava na prsi sklonila, njegovo obličje je obledelo, oči so se pomračile, sapa mu je skoraj zastala.

Tako je ostal nekaj časa kakor zamaknjen, ves v britkost svojega srca vtopljen. Kar na enkrat pa je vstal in s krepkim glasom rekel: „Pokazali smo svojo vero, svojo ljubezen; ljube hčere, ljubi sinovi, odprite upanju svoja srca. Tù smo križ pokopali, Križani pa še živi in bo živel od veka do veka! Kakor je pa resnično po svoji smrti iz groba vstal, tako gotovo bo zaničevani, trpinčeni križ se v naši domovini zopet vzdignil; nikoli, moj Zveličar, ti ne boš v svoji milosti uboge francozke dežele zapustil! Tvoje ime bodo zopet častili in posvečevali v deželi. Tvoj križ vidim zopet stati. Vidim ga, kako se sveti na cerkvah in gorah! Zopet se boš k nam vrnil in nam tvojo milost prinesel! Ta čas bo zopet prišel. Potem pa usliši, o usmiljeni Jezus! našo prošnjo, da tí, ki smo čas revščine in tvojega zaničevanja videli, tudi čas tvojega novega prihoda in tvojega poveličanja gledati smemo. Bertram in Nikole, moja sinova, srčna bodita! Ana in Alojzij, obrišita si solze; še imamo Zveličarja živega v naših srcih, še živi v nas vera in upanje!“

Skrbno so zdaj jamo enako drugi zemlji poravnali in z grmovjem tako skrili, da je najbistreje oko ni

moglo izslediti. Potem se je vrnil stari Štefan prijazno k Ménartu in Barbi rekoč: „Zahvalim se vama za vajino odkritosrčnost in vdeleževanje. Vem, da vajina srca še za Jezusa goré. Zvesto upam, da bo še čas prišel, ko bodeta tudi vidva z veseljem pridelala, kar smo zdaj z britkostjo kot drago seme v zemljo položili. Krivica bi pa bila, če bi v svoji bolečini dolžnost gostoljubnosti pozabili. Daleč sta prišla. Počita se nekoliko pri meni. Pojdimo otroci in postrežimo svojima gostoma. Povedala nam bodeta kaj od našega ljubega očeta Arkimbolda, in to bo gotovo naše srca olajšalo.“

Štefan je peljal Barbo in Ménarta zdaj v svojo hišo. Praznota stanic, v ktere sta stopila, je bila v čudni primeri mimo obilnosti, ktero je bilo v cvetečih vrtilih in na rodovitnem polju viditi. „Ne čudita se, ljuba prijatelja,“ je začel žalosten Štefan, „da ne najdeta ne najpotrebnišega orodja več tukaj. Samo ena stanica je še za potrebo napravljena. Meni ni več tu ostati. Ne morem se dalje na méstu videti, kjer ne smém več svoje vere očitno spoznavati. To hišo, v kateri so bili moji otróci rojeni, bom v kratkem zapustil. Sile ne morem trpeti. Kot mornar sem dvajset let se po morju vozil; v štirih delih svetá sem se vojskoval, pa v najhujšem viharji, ko so nas valovi hoteli požréti, ko je nad nami treskalo in so barke pokale, mi je bilo lože, kakor tu, kjer je človek hudodelec, kateri je svojej veri in svojemu kralju zvest, kjer vsaka sapica zdihljeje trpinčenih in umorjenih in prah razdjanih cerkvá proti meni nese. Tu ne morem dalje živéti, kjer tolovaji po mojem pošteno

pridobljenem premoženji strežejo in me more vsak slepar s krivim pričanjem ob življenje pripraviti! Še je dežela, kjer se za mojo vero in za mojega kralja vojskujejo; tja bom šel; ondi se bom s svojimi sinovi do smrti boril; ondi bom svojo kri do poslednje srage prelival in okrepčan s svetimi zakramenti vlegel se pod deblom svetega križa v pokoj. Že davno je vse za moj odhod pripravljeno. V nekih dneh me ne bo več tu.“

Zdaj je prinesel Alojzij sadja in vina. S srčno, ljubeznjivo postrežnostjo je postregel Štefan svojima gostoma in ju prosil, da mu povesta, kako sta se s očetom Arkimbodom seznanila. Z navadno odkritostjo mu je Ménart vse povedal. Rad bi bil umni vojak zamolčal dár, s katerim je Arkimbolda otel. Pa ker mu je Arkimbold zapovedal in pa tudi, ker ga je Štefan takó zvito spraševal, mu je tudi to povedal. —

„Lepo je to, Ménart,“ je rekel Štefan in mu z veseljem roko stisnil; „junaško sta se odrezala, in ne potrebujeta moje hvale. Vse svoje premoženje sta darovala. Prosim vaji, pripustita mi, da vse zopet poravnam. Očeta Arkimbolda volja je, da namesto njega ta dolg plačam!“ Šel je, pa kmalo se je zopet vrnil. Dva tisoč frankov v francozkih cekinih mu je naštel, in ga je prosil, naj jih vzame. Ves osupnjen je pogledoval Ménart zdaj svojo ženo zdaj denarje in Štefana, kateri ju je silno prosil, da spravita denarje. „Oh, vzemita no,“ je prosil, saj je volja očeta Arkimbolda, ktero zdaj storim. Brez namena vaji ni sem pošlal. Meni še dovolj ostane. Bog me je z bogastvom obdaril in moji otroci so že davno

preskrbljeni. Več nego to, več nego vse svoje premoženje, da več nego svoje življenje imam se zahvaliti Arkimbodu. Pred tridesetimi leti sem bil v njegovi fari. V njem sem spoznal, kaj more duhovnikova oblast in modrost z božjo milostjo. Samo štiri leta pred mojim prihodom v domačijo je bil ondi duhovni pastir, in njegova nevtrudena delavnost, njegova milodušnost in modrost je selo, ktero so poprej zavoljo razuzdanosti sosedje pomilovali in zaničevali, iz luže in trohnobe grešnega življenja otela in očitno popboljšala. Nič mu ni moglo zoprstati. Njegova častitljiva podoba, prijazno, žlahtno, tako milo obličje, njegove pobožne, jasne in vender bistro oči so si srca vseh pridobile, še preden je govoril. In njegovo govorjenje, tako krotko in vender tako krepko, tako prijetno in milo, ono ni prvi pot premagalo, pa nadelalo si je s prijetnostjo in jasnostjo pot tudi v še tako zatrjena srca, ktera je potem moč njegove dušne gorečnosti omečila. Kaj pa še le njegov izgled! Kakošno življenje sem videl tu! On ni bil samo naš učenik, naš izgled je bil. Noben oče ne more bolj ljubiti svojih otrok, kakor je on nas ljubil. Za nas je stradal, si je živež in obleko, in celó spanje kratil, da je nam pomagal. Noč in dan je delal za svoje farmane, je tolažil bolnike in siromake. Šole nismo imeli. On jo je napravil in je mnogo daroval za njo. S svojimi farmani je napravil hišo za uboge, ktera je bila znana daleč okrog. Lahko si morete misliti, da so hudobni v fari tako pobožnega, za vse dobro tako gorečega duhovnika kmalo sovražiti mogli. Žalili so ga na vso moč, kjer koli so priložnost imeli. On pak je

trpel in odpustil. Njih hudobne zvijače je z modrostjo, njih hudobnost s krepostjo in ljubeznijo vračal. In to je njegove sovražnike silno péklo. Tako je kmalo vse premagal, pa ni jih samo premagal, ampak celo pridobil si jih je in Jezusu jih je nazaj pripeljal. Tako je mogla pod njegovim modrim in pobožnim vodstvom odivjana soseska kmalo vsa drugačna biti. Sovraštvo je zginilo in namesto njega je kmalo povsod ljubezen in potrpežljivost med vsemi kraljevala. Pijanci so postali trezni, razuzdanost obéh spolov se je kmalo žlahtni čednosti, sveti čistosti umaknila. Vse se je na bolje obrnilo. Pridnost in pobožnost ste se v hiše vselili. Cerkve, popred prazne, so se napolnile, in službo božjo in svete zakramente so pridno in pobožno obiskovali.“ —

„Tako je bilo v moji domačiji, ko sem se po dvajsetih letih zopet v njo vrnil, z vsemi čednostmi in hudobijami mornarja. Prvih je bilo res malo, tim več pa poslednjih v meni. V svojo nevoljo sem našel svojo domačijo vso drugačno in malo me je veselilo, vdati se v tiho, redno življenje. Kakor na morju, tako sem hotel tudi še na suhem razuzdano živeti. Igral, pijančeval sem, po noči sem rojil in iskal tudi druge v tako življenje zapeljati. Oče Arkimbald je prosil in svaril. Že prvi pot, ko sem k njemu prišel, sem čutil moč njegovega stanu in njegove čednosti. Svojemu admiralu, ki je bil ohol, srčen mož, sem brez strahu v plameneče oči pogledal; pogleda duhovnega gospoda pa, v katerem so britkost in bolečina, ljubezen in krepost gorele, nisem mogel prestatati. Povsod sem se mu vnikal. On pa me ni spustil izpred oči.

Kakor dober pastir za zgubljeno ovčico je hodil za mano in ni pred počival, da jo je našel in v svoj hlev pripeljal. Pred sem se ga bal, zdaj sem ga ljubiti mogel. S plamenečimi besedami ljubezni in svete gorečnosti je z mano govoril. Razodel mi je nagnjusnost in revščino mojega življenja. Budil je v meni vero v Zveličarja in upanje v neskončno usmiljenost. Dvajset let se nisem izpovedal. Povedal sem mu vse svoje grešno življenje in od njega peljan sem začel novo, boljše življenje. Oče Arkimbald je bil zdaj moj prijatelj, moj oče. Z njegovo pomočjo sem mogel posestvo kupiti in se pošteno živiti. Po njegovem nagovarjanju mi je dal premožen kmet svojo dobro hčer, svojega edinega otroka v zakon, in tako je bil začetek mojega današnjega premoženja storjen. To vse je storil oče Arkimbald, moj oče. Njemu imam se zahvaliti za vse. Ko ste oteli njegovo življenje, oteli ste moje. Vse kar imam, je njegovo! Zato se ne branita, vzeti te denarje, in če je teh premalo, vama dam rad še toliko. Zakaj bogat sem in smem reči, da ne teží ne en krivičen venar moje vesti!“

„Ali tako kmalo mi ima povrnjeno biti, kar sem posodil? in tako dobro in varno je bilo posojeno!“ je rekel Ménart odkrito; „rad bi bil imel, da bi bil Bog to dalje obdržal in nebeški blagoslov za obresti dal!“

„Vrjemite mi, da ne bo ostalo brez tega“, je rekel Štefan; „na vajini poti se vama bo krajcarček prilregel, in gotovo je boljše, prinesiti v svojo domovino polno mošnjo, kakor prazno culjo. — Kdo pa pride čez grič? en mož, pa sam; zdi se mi, da ima orožje. Lesketa se z dalje, kakor svetlo jeklo“. Ménartu se

je zdelo, da je Raul, tisti Raul, kateri je z enako hudobnostjo kakor s sovraštvom očeta Arkimbolda preganjal. Razodel je svoje misli Štefanu.

„Je že“, rekel je ta, pa ne brez nepokoja. Poznam tega sleparja in nič dobrega ne pomeni to, da pride. Kakor rabeljnov pes lazi in sledi duhovne in vse, kateri so kralju privrženi. Kaj neki tu išče? Ob ne pravem, prav ob ne pravem času mi pride. Le dva dni še, in jaz in moji bomo na trdnem! Zdaj pa velja, znebiti se ga z dobrim“.

Prosil je Barbo in Ménarta, naj gresta v drugo stanico, ker bi ji Raul gotovo spoznal in si kaj napačnega mislil. Tudi svojim sinovom je ukazal oditi, pa vendar blizo ostati in pripravljenim biti, da bi prišli, ako bi treba bilo jih poklicati. Štefan je pohlevno odgovoril na Raulovo pozdravljenje, kateri je, še dobro opravljeno stanico ogledoval.

„Kaj te je prineslo?“ ga vpraša Štefan mirno pa trdno. „Ali mi imaš kaj naročiti?“

„Daj mi najprvo kupico vina, Štefan“, mu odgovori in se vsede kar za mizo; „ne morem trpeti jutranje megle v svojem želodcu“.

Štefan je požvenčkal in ukazal Alojziju, da naj vina prinese.

„Štefan“, je govoril Raul dalje in vino debelo poziral, „tvoje vino je dobro in dosti ljubši mi. Ali si vendar križ odpravil, ki je toliko časa tvojo lepo hišo grdil? Prav si storil. Štefan, preč s to farško sleparijo in vražo. Luč in svoboda naj kraljujeta v naši deželi!“

„Prava luč in prava svoboda! To tudi voščim“, mu odgovori Štefan pokojno, kolikor mu je bilo mo-

goče in se je prehajal po stanici, mornarsko pesem tiho poječ. Raul pa je pil in grajal farje in njih prijatelje.

„Jaz mislim“, mu vgovori Štefan, „da nimaš ti kar nič, zavoljo česar bi jih grajal. Ali ni bil en tak far, kateri se je iz usmiljenja za tvojo mladost kralju pred noge vrgel in te s svojimi silnimi prošnjami rešil, da te niso na galejo peljali, na katero si bil že komaj osemnajst let star zavoljo tatvin in razbojev obsojen?“

„Molči, Štefan, in ne spominjaj me tega“, zakričal je Raul jezno; „zato se nimam farjem zahvaliti. Ali ne veš, kaj so mi pozneje storili?“

„O prav dobro vem. Iz cerkvene občine so te djali, ker si očitno v pivnicah vero zaničeval, zakon prelomil in se duhovnim in posvetnim gosposkam zoprstavljal!“

„To je laž, nesramna laž!“ je kričal Raul še bolj jezen. „Že takrat sem oznanoval, kaj je svoboda in enakost; pa tepci me niso umeli. Že takrat sem razdrobil spone siljenja, s katerimi so nas farji in žlahtna gospoda vezali. Svoboden, svoboden sem hotel biti, in to je bilo moje hudodelstvo. Živi svoboda!“

„To tedaj je tvoja svoboda?“ je rekel Štefan, ktereга kri je bolj in bolj vreti začela. „Ali je vero zaničevati, najsvetejše resnice s nogami tretji, ropati in krasti, nedolžnost zapeljevati, čednost preganjati, ali je to svoboda?“

„Štefan, ali tako ti govoriš o svobodi in enakosti, stebrov republike? Bojim se, da si skriven prijatelj kraljestva. Ako nisi faršk in kraljev hlapec, trči z mano: Živela republika! živi Danton, živi Robespier!“

„Strela jih ubij!“ reče na to srčni in razkačeni sivček in vrže svojo kupico v steno, da so dalječ okrog kosčki leteli. „Sram bodi vsacega Francoza, kateri more na zdravje tacih pošast piti!“

„In smrt bodi tebi!“ zavpije zlobno Raul, „kteri si najnesramniši izdajalec republike;“ in z bosu sabljo plane na neoboroženega starčka. Pa ta se mu vmakne, ga spodbije in zgrabi s silno močjo za grlo. Raul si je vse prizadjal, da bi se mu iztrgal. Sabljo je od sebe vrgel in pištolo iskal, katero je imel za pasom. Pa vse je bilo zastonj. Štefan ga ni spustil. Z vso močjo se je boril za svoje življenje in je hudobneža bolj in bolj stiskal in davil, da je rjul in pene tiščal. Njegovo kričanje je Bertrama, Nikolo in Ménarta priklialo. Prestrašeni so hiteli očetu pomagat. Zdaj še le je zamogel Štefan brez nevarnosti za svoje življenje Raula izpustiti; Raul je na tla padel. — Mrtv je bil.

Žalostno je gledal Štefan mrtvega. Bog ni hotel, da bi bil drugače umrl! Bog je moja priča, da nisem kriv tvoje smrti! Umoriti te nisem hotel, pa šlo je življenje za življenje! Bog bodi tvoji duši milostiv!“

Z grozo so ogledovali vsi Raulovo spačeno, še po smrti divje, srdito obličje. Ménart se je spomnil besed, katere je še pred kratkim oče Arkimbald hudobnežu govoril, in kako kmalo, kako strašno so se mu zdaj spolnile!

„To ni bilo prvi pot,“ je rekel Nikole; da je oče Arkimbald v prihodnost vidil. Raul je umrl, kakor je živel, v grehu, pijanosti in kletvi!“

„Njegova smrt bi nam utegnila nevarna biti,“ je rekel Štefan. „Pred ko je mogoče, moramo ta kraj zapustiti. Pokopljimo najprvo truplo.“ Brez odloga so mrtvega v jamo zakopali, ker bi ga nihče lahko ne najdel. Štefan je hotel še očeta Arkimbolda z Alojzijem in Ano obiskati; zakaj mogoče bi mu ne bilo, svojo domačijo zapustiti, od njega tolažbo in blagoslova ne prejeti. Brez odloga se je za odhod napravil. Njegova sinova sta imela do večera hišo varovati in vse za bég pripraviti. Še po noči so hoteli svojo domačijo zapustiti in daleč v Vandejji novo boljšo iskati.

Ménart in Barba sta ponudila svojo pomoč; pa prijazno so se jima za-njo zahvalili. Štefan jima je svetoval, naj potujeta dalje brez odloga; zakaj nihče ni mogel vedeti, kaj bi ta žalostni prigodek tudi za nju prinesti znal.

S solznimi očmi sta se poslovila Ménart in Barba pri jakih ljudéh, obljubivši trdno molčati zastran tega, kar se je zgodilo, in prejeta ljubezen v hvaležnim spominu ohraniti.

„Barba,“ je začel Ménart, ko sta bila že pol ure od Štefanove hiše, „Barba, v malo dneh sva mnogo reči doživela. Barba, kakó ti je pri srcu?“

„Dobro, Ménart!“ je odgovorila; „božjo pravičnost sem videla v kazni zatrjenega grešnika, videla sem pa tudi njegovo usmiljenost. Ali nama ni iz takó velicih nevarnosti pomagal? naji k pobožnemu duhovnu peljal in potem k dobremu Štefanu? in ali nama ni v najhujši sili, ko sva bila čisto ob vse denarje, zopet vse najino bogastvo nazaj dal?“

„In pa še več, kakor to,“ je rekel Ménart; „pomagal nama je tudi k dobremu dejanju. Jaz namreč že mislim, da je bilo dobro delo, ko sva blagemu očetu svoje blagó in premoženje dala, brez upanja, da nama bo kedaj povrnjeno. Kakó je to, Barba, mula ne hodi takó lahko, kakor sicer; zdi se mi, da mnogo več nese, kakor včeraj.“

Barba je šla koj z Nackom z mule in preiskovanje je v resnici pokazalo, da imá Ménart prav. Umetno med drugo robo sta dva težka kosa najlepšega platna skrita ležala. V žaklju so bile steklenke z vinom in prekajeno meso in več sladkarij za malega Nacka. Zavitek s 50 francozkimi cekini z napisom: „Za malega Nacka“ je ležal v dnu žaklja skrbno zavit, in poleg njega majhen srebrn križček. — Teh darov drug nihče ni mogel dati, kakor Štefan in njegovi otroci. Silno začudena in z ginjenim srcem sta Barba in Ménart se zahvalila svojim dobrotnikom za enako velike kakor z ljubeznijo podane darove in nista mogla njih in očeta Arkimbolda prehvaliti. — Premoženje, kakoršnega bi bila komaj upala, jima je bila v kratkem času takó čudovito naklonjeno, in obljubila sta zvesto in sklenila, obrniti to premoženje v čast božjo in v čast in veselje svojih dobrotnikov.

II.

Pridi k nam Tvoje kraljestvo.

Ménart in Barba sta potovala tiho in kolikor se je dalo urno proti svoji domovini. Kakor nevidljivi

varh ju je Arkimbaldov blagoslov spremljeval, da bi odvráčeval od nju vse nevarnosti, ktere je tisti drzni, brezpostavni čas tolikrat popotnikom naklonil. Srečno sta prišla v svojo domačijo in nista mogla dosti Boga zahvaliti, ko sta zopet po varni poti hoditi mogla, ko so ju tihi, mirni ljudje prijazno pozdravljali, ko sta smela nepreganjana in mirno hoditi zopet v cerkev, poslušati besedo Gospodovo in vživati presveto Telo Jezusovo. —

V Podgojzdu (Unterwalden) je bil Ménart domá. Ondi se je naselil in je blizo Stanzstadta, prijetne, velike vasi, sezidal hišico na koncu lepe doline, ki se proti Stanzu vléče. Podgojzdjanje se živé z živinorejo, z napravljanjem sira in s pridelovanjem najboljšega, najzlahtnišega sadja. Kmalo si je tudi Ménart več krav kupil in je začel z veseljem svojo kmetijo. Saj je imel s čim začeti jo, ker so mu Španjoli in Štefan dovolj pomočkov v roke dali. Ko se je iz stare kočé, v kateri je med zidanjem prebival, v novo preselil, je rekel ves vesel: „Barba, dobro se odseda! poglej najino čedno hišico, najine lepe krave in še celo najinega fantka, najinega Nacka! Barba! ali si še kaj želiš?“

Barba se je Bogu zahvalila in veselila se najbolj nad Nackom, ki je tako čvrsto rastel, in nad Ménartovim zdravjem, ktero je v mnogoletnem trpljenji in pomanjkanji v vojski zelo trpelo. V domačem, krepkem zraku in pri redovnem, prostem živežu se je pa zopet popravilo. Radostno in s pravim veseljem je opravljal svoja dela. Nič mu ni bilo težavno. Vse mu je šlo lahko od rok. Blagoslov božji je bil v njegovi hiši, in ta blagoslov je bil velik.

Največji blagoslov je bil pa za oba tihi veseli mir, ki je mej njima kraljeval, in ta mir je izviral iz prave srčne ljubezni, iz pravega krepkega zaupanja v Boga, in iz dobre poštene vesti.

Ménart in Barba sta vedno prve dolžnosti krščanskih zakonskih pomnila, z molitvijo, ljubeznijo in lepimi izgledi se vzajemno k dobremu spodbadala in se tako vzajemno po opominu aposteljna, k svetosti napeljevala. Zato sta vselej skupaj jutranjo in večerno molitev opravljala in klečé s svojim sinčkom v sredi Bogu svoje veselje in svoje nadloge darovala. Skupaj sta hodila v cerkev k službi božji in prav grdo vreme je moglo biti, če je mogel Nacek doma ostati. Nacek je pa tudi sam po hiši nebeškega očeta hrepenel. Nikakoršen mraz in nikakoršen led ni mogel fantka zadržati doma, ko je začel dobro hoditi.

Tako pobožno, prosto in vender tako krepko sta Ménart in Barba tiho gospodarila. Očitno je Bog iz nebes pogloboslovil njuno svetost in bogoljubnost. Nju premoženje je rastlo. Marsiktera nesreča, ktera je njune sosede na živini ali na bolezni zadela, se je nju ognila; marsikaj dobrega, kar družih ni zadelo, sta bila ona deležna. Kedar sta se poprejšne revščine spomnila, je Barba vselej pobožno oko v nebo vzdignila ter rekla: „Ménart, ne pozabiva tega, kateri nama vse dobro daje! Prosiva ga, da nama najino največje bogastvo na zemlji, najinega otroka pusti in obvaruje!“

„Prav imaš, Barba, to je najino bogastvo“, je rekel Ménart, in Nacka na svoje srce pritiskil; „ta naji bo bogatil z ljubeznijo do Jezusa, z zvesto hvalnostjo, z voljno pokorščino“.

Da bi pa svojemu otroku tacih darov naklonila, to je, da bi ga zveste natanjčne pokorščine navadila, vero v Jezusa in ljubezen do njega v njem zbudila, njegovo srce za pravico in sramožljivost vtrdila, — to doseči, so se stariši najbolj prizadevali.

Kedar so bili vsi opravki dneva opravljeni in je tihi večer z milo svitlobo in hladno sapico se v dolino vlegel, sta sedela Ménart in Barba z Nackom v senci cvetečega drevja, sta ondi večerjala in se lepo pogovarjala. Tukaj posebno je Nacek prvo podučenje o Bogu od svojih starišev prejel. Rad in vesel jih je poslušal. Ker sta ga oče in mati presrčno ljubila, čutil je, kako neskončno velika mora božja ljubezen biti, ki mu je tako dobre rednike dala.

V sredi med krasnimi, velikanskimi planinami, silne gore nad sabo, globoka jezera in sumeče reke pred sabo je gledal v njih ravno toliko prič božje vsemogočnosti in velikosti. Barba mu je pripovedovala o rajju, o Adamu in Evi, od nju nepokornosti, od nju kazni. Solze so zalile fantu oči in britko ter vstrašen je rekel: „Ali tako ljubega Boga sta mogla razžaliti; v vseh rečeh mu hočem pokoren biti, pa tudi vam in očetu. Nikolj me ne smete nepokornega videti“. Potem se je jezil nad zapeljivo kačo, ktera ju je zapeljala. Kar je Nacek obetal, da bo pokoren, je bilo tudi res. Barba in Ménart sta imela pravo veselje nad njegovo voljno pokornostjo.

Nacek, vedoželjni fant, želel je zvedeti, kako se je ljudem po grehu godilo. Barba mu ni zamolčala nasledkov greha in revščine, ktera je zgubo božje milosti, smrt telesa in zbujeno poželenje hudega lju-

dem prinesla. Vstrašil se je fantek. „Oh, take do-
brote zgubiti“, je zdihoval, „ločiti se od najljubšega
očeta, in po svetu tapati, kakor zapuščene ovce, ki
nimajo ne pastirja ne hleva. O mati, kako strašno,
kako britko je to! Kaj bi bilo z mano, če bi me
vi in oče zapustili, če bi brez jedi in pijače, brez
strehe in obleke po svetu laziti mogel. O, kako se
hočem greha varovati, da le pri vas ostati smem in
da me bo nebeški Oče rad imel. Mati, ali so bili
ljudje potem popolnoma zgubljeni? Ali se jih ni
nihče usmilil? Njih revščina je bila presilno velika!“

„Bog se je po svoji neskončni usmiljenosti ne-
srečnih ljudi usmilil“, je govorila Barba dalje, „in
jim je kaj dobrega, mogočnega pomočnika poslal“. Pripovedovala mu je zdaj o Jezusu, Sinu božjem, kateri
se je po volji nebeškega očeta včlovečil, je za grešne
ljudi iz ljubezni trpel, za-nje prebritko smrt pretr-
pel, da jih je s svojim trpljenjem in s svojo smrtjo
večne kazni odrešil, z razžaljenim očetom spravil in
zopet otroke nebeške naredil. Nacek se je jokal, ko
so mu mati povedali, da je tudi za njega Zveličar
svojo predrago kri preli. Hvaležno je kuševal in s
solzami močil tisti križek, kterege mu je njegov krstni
boter, španjolski polkovnik, na verižici okrog vratú
obesil in kateri odsihmal ni več z njegovega vratú
prišel. Njegov otroški um si je že takrat mislil ve-
likost in neskončnost ljubezni in pravičnosti božje,
ktera se ni nikjer lepše in bolj živo pokazala, kakor
v odrešenji in v smrti Jezusovi. „Oh“, je rekel, „svo-
jega edinega Sina je daroval nebeški Oče za nas?
Tako zlo nas je ljubil! Mati! jaz sem tudi vaš edini

sin. Vi me tudi prav prisrčno ljubite. Mati, ali bi vi bili mene dali?“ je vprašal in objel s svojimi ročicami mater in se je pritisnil na njene prsi. „Mati, ali bi me dali trpinčiti in križati?“

Barba se je vstrašila; njeno srce se je treslo in trepetalo. Nikolj ni ljubezni božje bolj živo in bolj globoko občutila, kakor zdaj. Meč jej je šinil skozi srce. Mislila je, koliko britkosti je deviška mati pri križu trpela, in Boga je prosila, pustiti jej edinega.

Nacek je lepo rasel. Na njegovih licih so cvetele rože nedolžnosti, iz njegovih oči so sijali žarki jasne, zdrave, krepke duše. Ménart in Barba sta ga zdaj v šolo poslala, in sta mu tudi domá pomagala, tako, da je v kratkem v pripravnosti in pridnosti vse druge šolarje prekosil. S srčnim veseljem je hodil v šolo in v cerkev, kjer je njegova otroško pobožna duša v molitvi in v poslušnji besede božje, katero so mu stariši doma razkladali, živež imela. Ko je s starostjo tudi njegov život močnejši prihajal, je pomagal, kakor je mogel, materi v hiši, očetu v vrtu ali pa na paši. Na planinah, kjer je imel nad sabo jasno nebo, pred sabo cveteče travnike, se je v sredi svojih lepih veselih čed neizrečeno srečnega čutil. S svojimi ovcami in jagnjički se igraje je marsikter vesel teden svojega življenja preživel; zdaj je pel, zdaj molil in učil se.

Priverilo se je poslednje dni meseca avgusta leta 1798., da se je koza splašila in čedo zapustivši zdaj gori zdaj doli kakor divja bezljala. Nacek je tekkel za njo. Pa brza živinica ga je vedno globokeje in globokeje v dolino peljala in se mu ni dala nikakor

vjeti. Nacek se ni dal vtruditi. Skušal se je skoraj z njo v urnosti in večkrat je mislil, da jo že ima, pa mu je zopet všla. Tako je prišel že skoraj večer in pod goro, kjer se je sumeč potok med skalovjem vil, zagleda Nacek ves zavzet mlin. „Dalječ sem zašel“, je rekel in prijel kozo, katero je šumenje vode in ropotanje mlina omamilo, in jo vjame brez opore. „Da imam le svojo kozo!“ Skoraj dve uri je tekal za kozo. Ves truden je šel tedaj v mlin in prosil kaj jesti. Mlinarica, priletna žena, z modrim pa prijaznim obličjem, je prijazno sprejela fanta, kateri ji je naravnost povedal, kaj se mu je zgodilo, in je mleka in kruha prosil.

„Dala ti bom obojega“, mu je rekla prijazno. „Dobro poznam tvoje stariše. Kako si pa mogel zavoljo ene živali svoje življenje v tako nevarnost djati?“ in skoraj prestrašena je pogledovala zdaj fanta, zdaj strme s prepadi preorane gore, s katerih je drzni Nacek skoraj tekoč prišel.

„Da bi le zopet tako gori prišel“, je rekel srčni fant, „kakor sem doli prišel. Pa malo težeje me bo stalo“.

„Nacek“, ga je posvarila mlinarica, „ali hočeš zopet Boga skušati? Tvoja čeda to noč lahko na paši pod milim nebom ostane; noč je topla in prijetna, tebe bom pa, ko se naješ, po hlapcu domu peljati dala“.

Nacek se je malo branil, potem pa se je vdal in je prav z veseljem večerjal. Mlinarici se je živi, prijazni fantek zelo dopadel, in rada je njegovo umno in prosto govorjenje poslušala. Berač je prišel k njima in ju je daru prosil. Nacek mu je koj lep kos svojega

kruha dal, mlinarica mu je pa par vatlov platna za srajco odrezala. Iz hvaležnosti je molil mož Oče naš. Nacek in mlinarica sta ga pobožno poslušala. Ko je pa molil: „Gospod! pridi k nam tvoje kraljestvo!“ je mlinarica zdihnila in z milim glasom prosila: „Da Gospod! Daj, da pride k nam tvoje kraljestvo“, in je ponižno svojo glavo priklonila. Berač pa je nehal moliti in rekel nevoljen: „Žena, ali nimate vsega, česar vaše srce poželi. Ali niste zdravi in trdni? Ali ne živite s svojim možem mirno in dovoljno? ali vaši otroci niso dobro izrejeni in vsi dobro preskrbljeni, tako, da že vnuke pestovate? Ali niste vi najbolj dobrotljiva žena celega kraja? Kaj še hočete več? Kaj še manjka k vaši sreči? Saj imate že tu na zemlji nebeško kraljestvo in ni vam treba, da bi ga še želeli“. „Jernač“, mu reče mlinarica ostro in razžaljena, „govoriš, kakor umeš. Več kakor dobro jesti in piti, igrati in plesati nisi nikoli želel in na več tudi mislil nisi. V človeku pa je hrepenenje in željenje, kterega nobeno posvetno veselje, nobeno pozemeljsko vživanje ne vpokoji; to je hrepenenje po Bogu in njegovem kraljestvu, po tistem izveličanju, kterega ni nobeno oko videlo, nobeno uho slišalo in nobeno človeško srce čutilo“.

„Z vami se prepirati, me nič kaj ne veseli“, jej odgovori berač vkljubljivo. „Vi ste za starega Jernača preučeni, vedno berete in ne zamudite nobene pridige. Jaz tega ne morem. Moram hoditi in si svoj kruhek težko pred durmi bogantincev sprostiti, da lakote ne poginem. Nihče me nima v skrbi, da bi mi kaj na dom poslal. Če v časi ves izdelan frakeljček žganja

izpijem, ker mi je navadno vino prekislo, dobro pa predrago, brusijo bogatinci jezike, kolikor morejo. Jaz pa upam, da bodem kot berač tako v nebeško kraljestvo prišel, kakor bogatinci s polnimi vrečami denarja in polnimi sodi vina.“

„Gotovo, Jernač, ako bi imel ti pravega duha ubožnosti, vérne, iz ljubezni do Boga se darujoče ubožnosti, kakor si jo je pobožni brat Nikolaj pred štirimi sto leti izvolil, bi gotovo lože v nebeško kraljestvo prišel, kakor vsak bogatinec, če je še tako pobožen. Toda ti si zabredel v pijanost in lenobo, zaradi tega ti prava luč ne more posvetiti.“

„Kaj veste vi, mati, kako ubozega revščina tare?“ jo vpraša zaničevaje in britko berač. „Ali ste kedaj stradali in žejo trpeli? Ali ste kedaj raztrgani hodili in mraz zime trpeli? Ali ste kedaj zaničevani bili, kakor so ubogi ljudje?“

„Vem kaj je siromaštvo,“ odgovori mlinarica pokojno; „s siromaštvom in upanjem sem mlin prevzela; pa sem vender siromaštvo silo lože prestala, kakor skušnjave, ktere mi je bogastvo prineslo. Gospod, tebi je znano, koliko me je stalo, odvrniti svoje srce od bogastva urno pridobljenega in ga tebi ohraniti!“ Pomigala je beraču, da naj gre, in žalostno je svojo glavo priklonila globoko v misli zatopljena. — Nacek je stopil k njej, jo vprašaje gledajoč. Kar prime mlinarica naglo, kakor od veselega, sladkega upanja razsvitljena, fantove roke in reče: „O ljubi moj Nacek! Išči le samo eno, kraljestvo božje, večno zveličanje, in vse drugo malo čislaj!“

„Kje pa je kraljestvo božje?“ jo vpraša Ignacij, „in kakošno zveličanje me čaka ondi?“

Mlinarica je hotela odgovoriti; pa naglo je obmolnila, in ga, polna ljubezni za ročice držé prosila, naj v njenem imenu stariše pozdravi in kmalo zopet pride. Peljala ga je k Andreju, mlinskemu hlapcu, kateri je z kozo že čakal, in mu priporočila, naj fanta varno njegovim starišem pripelje. — Nacku ni bilo ljubo, da se je moral tako hitro od dobre mlinarice ločiti. Kaj rad bi jo bil še izpraševal o kraljestvu božjem, o angeljih in svetnikih, ki ondi prebivajo, o veselji, ktero Bog ondi pobožnim deli. Namesto mlinarice je imel zdaj Andrej odgovarjati mu na vprašanja o kraljestvu božjem. Pa ta mu je le malo povedati vedel. Samo to je vedel, da je gori pri Bogu očetu prav dobro živeti, da sta tudi Bog sin, izveličar in sveti duh gori z materjo božjo, sveto devico in vsemi angelji in svetniki. Tako vsaj so ga stara mati učili in to so mu tudi gospod župnik potrdili in še pristavili, da, kakor je nebeško kraljestvo lepo, vender silno težko, gori priti, in samo to njemu, Andreju namreč, ni bilo všeč.

„In jaz moram vender gori priti,“ je rekel fantek živo. Vsaj sem na najvišje goré svojega kraja priplezal. Dobro znam na goré hoditi, še bolje pa plavati in skakati, in goro bi rad videl, na katero bi ne prišel. Povem ti, Andrej, da moram v nebeško kraljestvo priti, in če bi si obé nogi ožulil in glavo in roki polomil.“

Andrej se je smejal fantovemu prostemu govorjenju in mu je svetoval, naj prosi angelje, zakaj k ne-

besom leteti je lože, kakor vanje plezati. „Ako more moj angeljček varh kaj časa brez svojih perutnic biti, da bi škode ne trpel, mi jih bode gotovo posodil, da bodem v nebeško kraljestvo prišel; in če bodem potoma opešal ali vtujen obležal, vem gotovo, da me bode našel“, je rekel pobožni fantek in je obrnil svoje čiste oči v nebo. Gori so svitle in mile zvezdice migljale in Nacek je mislil, da je vsaka njih svitel, prijazen angeljček. Tiho in pobožno je sklenil svoji ročici in prosil Boga, da naj ga pusti v nebeško kraljestvo priti, pa ne samo njega, ampak tudi očeta in mater, potem njegove prijatelje in sosede vse. Tudi mlinarice in hlapca Andreja ni pozabil. Tako je šel dolgo molčé in zamišljen poleg svojega vodnika. Noč je vedno tamneja in hladneja prihajala, ali v srcu fantkovem je bilo vedno svitleje in gorkeje. V svoji domišljiji in otročjem hrepenenji si je slikal nebeško kraljestvo. Videl je sedež trojedinega Boga, Marijo, klečečo pred sedežem, obdano od angeljev in zveličanih duhov. Tu je bila vsa svitloba, vse veselje, vse veličastvo, vse le godba, petje, hvala in zahvala. Od teh ljubih podob, od vročega hrepenenja vnét je tudi zagnal svoj nedolžni, prijetni glas in je pel v hvalo božjo pobožno pesem, katero so ga njegovi stariši naučili in večkrat z njim molili. —

Dalječ po dolini se je razlegal ta srčni in vender tako krepki glas. Andrej se je čudil in poslušal, pa varoval se je, fantka v njegovi pobožnosti motiti, kar ju nekdo, ki je po stranski poti prišel, po katoliško pozdravi, rekoč: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ „Amen v večne čase!“ odgovori Nacek, in Andrej in

fantek sta spoznala očeta Vilibalda iz samostana Angeljgorskega, kateri se je večkrat pri Nackovih stariših oglasil in nikoli ni prišel brez kakega darila za Nacka. Tudi Andrej je bil z očetom znan, ker je večkrat žito v samostan vozil, in mu je rad fantka prepustil, da ga je dalje peljal, priporočivši se njegovim molitvi. O. Vilibald je hotel namreč še tisti večer Ménarta obiskati in pri njem prenočiti. Še nikoli ni Nacek očeta bolj srčno pozdravil, kakor ta pot. Z otročjo odkritostjo mu je razodel svojo vročo željo, kaj več zvedeti o nebeškem kraljestvu, ker si je mislil, da mora on kot duhovnik in učen gospod to bolje vedeti, kakor drugi. Oče ga je poslušal. Poznal je Nackovo srce in vedel, da so njegove vednosti in njegov um dalječ nad njegovo starostjo. „Kakošno neki je nebeško kraljestvo, Nacek? Povej mi!“

„Ne morem si ga prav prav misliti“, odgovori fantek žalostno. „Kedar mi oče in mati o deželah in ljudeh pripovedujeta in mi jih popišeta, si prav lahko mislim, kakošni bi biti vtegnili. Pri nebeškem kraljestvu pa tega ne morem. Ako si hočem to, kar sem o nebeškem kraljestvu slišal prav narisati in si v podobi pred oči postaviti, sem ves omamljen in tako mi je, kakor če bi dolgo v solnce gledal in ves oslepljen sem. Mati so mi enkrat o raji pripovedovali. Rekli so, da ga zlato zidovje obdaja. Veliki biseri so njegova vrata, in tla so z demanti vložena. Znotraj pa prekrasen vrt z žlahtnimi drevesi, sadeži in cvetkami okinčan. Ondi ne gre solnce nikolj v zaton, temuč dan je vedno in lepo jasno vreme. Najlepši ptički pojo tam. Angelji se sprehajajo v njem,

se prijazno z ljudmi pogovarjajo in jih gostujejo s presladkimi nebeškimi jedmi. Karkoli človek želi, se mu zgodi. Večno življenje imajo in veselje, ki je od dneva do dneva večje. Jaz mislim, da bi to veselje, ko bi sto in stokrat pomnoženo bilo, vendar zveličanju nebeškega kraljestva enako bilo. Ali vi ne mislite, tudi tako?

„Enako bilo?“ je rekel oče zavzet in skoraj nevoljen. „Enako bi bilo? Ali si more človek v svoji najgorečiji domišljiji misliti le trohico zveličanja, katero je tistemu enako, o katerem apostelj govori, da njegove velikosti in lepote ni nobeno oko videlo, nobeno uho slišalo, nobeno človeško srce občutilo? Misli si Nacek, če moreš, da si pri Bogu, pri najvišjem, najlepšem, najljubeznjivšem bitji, pri svojem nebeškem Kralji. Misli si, Nacek, da si pri svojem preljubem Zveličarji Jezusu, pri svetem Duhu; in vse tri čiščenja vredne osebe ti delé obilnost svojega zveličanja in svoje ljubezni. Ti smeš njih sveto, svitlo obličje gledati, njih roke prijemati, na njih srcu ležati. Skrivnosti nebes in zemlje se ti razodenejo. Božje vsemogočnosti se smeš vdeležiti in vsaka želja se ti spolni. Misli si, Nacek, da te Marija, ljuba Mati božja, kot svojega sinčka na rokah nosi, da te angelji in svetniki v svojo sveto družbo vzamejo in neso k tistemu nebeškemu kosilu, kterege sladnosti noben um ne zapopade! — Oh, molči, človeški jezik!“ je ustavil oče sam svoje besede. „Kako si upaš popisovati nebeško zveličanje, pred katerim celó jeziki angeljev omolknejo“.

Tiho, s tihim dušnim veseljem je poslušal Nacek o. Vilibalda lepi popis. Da sme biti pri Bogu Očetu,

ki ga je vstvaril, da sme biti pri Sinu Božjem, kteri ga je poln ljubezni na sv. križi odrešil, da ga sv. Duh, duh svetlobe in milosti razsvetljuje in ljubi, o kako sladko upanje je to v njegovo nedolžno dušo vlivalo! Spomnil se je zopet Andrejevih besed, da je težko, tega veselja deležen biti in srce mu je skorej vpadlo. „V tako nebeško zveličanje priti mora težko, prav težko biti!“ je vprašal skrbno o. Vilibalda in mu je povedal besede mlinskega hlapca. „Tudi mati so mi rekli“, je pristavil, „da pred bisernimi vratmi raja tri divje zverine leže, prav za prav pa trije hudi duhovi v podobi zverin, lev, kteri s svojimi šapami pobije vsacega, kteri se hoče vratom bližati; velika kača, ktera se vsacega ovije in ga zmečka, in divji, triglavat zmaj, kteri s svojim strupenim dihanjem smrt in kugo razširja“.

„Mati imajo prav“, je zdihnil o. Vilibald. „Tri hude divje zverine, poželjivost mesa in oči pa napuh življenja vsakemu branijo v raj, in raztrgajo vse, kteri se jim približajo“.

„Ali je celó tako težko“, je vprašal Nacek dalje, „v nebeško kraljestvo priti? Tako bi rad vanj prišel? Kaj pa moram storiti, da v lepo, čudno kraljestvo pridem?“

„Verovati in ljubiti, ljubi moj Nacek?“ je odgovoril o. Vilibald. „S tem premagaš vse napotke, vse duhove, kteri ti pot v nebesa zapirajo“.

„Verovati in ljubiti?“ je vprašal Nacek. „Kaj pa naj verujem, kaj pa naj ljubim?“

Prišla sta zdaj do križa na polji. Bleda svetloba lune je sijala na telo križanega in je kazala njegovo

trpljenje, O. Vilibald je obstal tiho žalostno na križ pogledovaje. „Ali poznaš tega, ki na križi visi?“ je vprašal fantka. „To je moj Gospod in Zveličar, Sin božji, ki na križi visi, in za mene trpi in mučen umira“, je odgovoril Nacek in je svoje roke pobožno sklenil. „Njemu bodi hvala v vse veke!“

„V njega moreš verovati, v njega, kot edino-rojenega Sina božjega. Verovati moraš, kar je učil, in po svoji sveti katoliški cerkvi vedno oznanuje!“

„Da,“ je obljubil Nacek, „rad verujem v njega in vsako njegovih besed hočem prav trdno kot resnično vrjéti,“ in glasno in pobožno je začel pred križem apostoljsko véro moliti. To je Vilibaldovo srce globoko ganilo. „Naj ostane tvoja véra vedno čista in ponižna,“ je rekel; „ljubi moj Nacek, ohrani le svojo vero kot svoje največje bogastvo! Čislaj jo bolj kakor svoje življenje! Živi in umri za njo! Silno žalostni časi so zdaj za tiste, kateri v Zveličarja verjajo in njegovi cerkvi zvesti ostati hočejo. Zasmehovanje in zaničevanje, preganjanje in zatéranje, mučenje in smrt zadene dostikrat vérne. O ljubi moj Nacek, tudi tebi zná ura skušnje priti. Takrat se drži v sili in smrti svojega Zveličarja!“

„Kdo me more od njega strgati?“ je rekel srčni fantek, in njegove oči so se svetile. „Duhovni oče, kdo? Ali jaz bi njega zatajil, kateri je za mene križ nosil, trpel in umrl? Za očeta in mater bi mogel umréti, zakaj bi tudi ne mogel za svojega Gospoda in Zveličarja, kateri me je do smrti ljubil?“

„Tako je prav, ljubi Nacek; tako mora krščanski otrok govoriti,“ je rekel oče. „Vse za njega, vse

za tvojega Gospoda in Zveličarja. To je prava, Bogu dopadljiva, v ljubezni djavna véra. Ni dosti, da kristijan veruje, tudi ljubiti mora kristijan, kateri hoče po svoji véri zveličan biti, in svojo ljubézen do Jezusa pokazati s tém, da vse zapovádi natanjko spolnuje, vse iz ljubezni do njega stori in si tak biti prizadáva, kakoršen je Jezus sam bil. Glej, Nacek, to je prava ljubézen.“

„Za svojega Gospoda hočem umréti in živeti,“ je rekel fantek. „Tolikrat sem si želel, da bi naš Gospod in Zveličar še med nami živel. O kako rad bi bil pri njem! Noč in dan bi pri njem ostal in bi ga nikoli ne zapustil. Nikoli bi ne néhal, njegovo ljubeznjivo obličje gledati in njegove sladke beséde poslušati. Njegov najzvestejši učenec bi hotel biti. Vsako njegovo povelje bi natanjko in radovoljno spolnil. Povsod bi šel za njim in jedí in pijače bi mu nosil. Ne jenjal in ne počival bi pred, dokler bi me tako ljubil kakor je Janeza, svojega najljubšega učenca, o katerem so mi mati toliko pripovedovali. O, če bi me tako ljubil. O, če bi bil tukaj, kako bi ga prosil za to ljubézen!“

„Saj je tudi pri nas, Nacek,“ mu reče oče. Saj nam je obljubil, tam biti, kjer so dva ali trijé v njegovem iménu zbrani. Ušesa tvojega Zveličarja so tvojo prošnjo slišala. Njegovo oko vidi v tvoje srce in pozná tvojo ljubezen. Da, Nacek, Jezus prebiva med nami. Ali poznaš najsvetejšega vseh zakramentov?“

„To je presveto Telo našega Gospoda, presveti zakrament altarja,“ odgovori Nacek in pripogne svoja

koléna. „Visoko češčeno in hvaljeno bodi zdaj in v véke!“ — „Tu v tem presvetem zakramentu prebiva Jezus skrit v kruhu in vinu mej svojimi vérnimi, ktere s svojo stanovitno, osrečujočo pričujočnostjo razveseljuje, tolaži in okrepčuje! Ljubi Nacek, kedar prideš v cerkev, kjer mašnik namest Jezusa sveto daritev opravlja, kjer verni v molitvi klečé in s hrepenéčimi, po pokori očiščenimi srci presveto jéd, Gospodovo telo prejémajo in se z njim zedinjajo; — potem, Nacek, potem vidiš kraljestvo božje, kraljésto čednosti in resnice, ktero je Jezus tukaj v svoji cerkvi ustanovil.“

„In v tém kraljestvu sem tudi jaz, jelite? in hočem tudi biti v Jezusovem kraljestvu,“ je rekel Nacek goreče. — „Ti, ljubi Nacek in vsi tisti so v kraljestvu božjem, kateri v njega verujejo in so krščeni na presvéto imé Trojice in trdno za resnično verujejo, da je katoliška církev edina in prava, ktero je Zveličar ustanovil in jo sveti Duh razsvetluje, kateri spoznajo, da so škofje te cerkve pravi nasledniki apostelnov in spoštujejo papeža v Rimu za naslednika svetega Petra in za vidljivega poglavarja svete cerkve, ktere ga je Jezus postavil, kateri tedaj verujejo in z ljubeznijo in pokornostjo do zapovedi Jezusovih in cerkvenih to vero pričajo, z vrednim prejemanjem svetih zakramentov po popolnosti hrepené, kateri hočejo za svojega Gospoda in kralja Jezusa živéti in umréti. — Ti so v kraljestvu božjem, ti so podložniki božji in on jih bo enkrat iz tega posvetnega kraljestva, kjer je toliko trpljenja in vojskovanja, v nebeško kraljestvo pripeljal v véčno svitlobo, v véčno veselje.“

„Ali niso vsi v kraljéstvu božjem?“ je vprašal Nacek.

„Niso vsi,“ mu odgovori oče. „Ne verujejo vsi v Jezusa, Odrešenika svetá. Mnogo jih je, kateri nič ne véjo o njem in o njegovem zveličajočem uku. Oni še živé v tamoti brezvernosti in molijo namesto pravega trojedinega Boga malike.“

„Kaj pravite?“ je rekel fantek ves prestrašen. „Ali ne poznajo nebeškega očeta? Ali ne slišijo nič o našem ljubem Zveličarju? Ali je dalječ od njih? Ali ne morem do njih priti? Pripovedoval bi jim o Jezusu in o njegovi neskončni ljubezni. Prosil bi jih, naj svoje malike zapusté in pravega Boga molijo. Ali ni nikogar, kateri bi se jih usmilil in bi jim Jezusa pokazal?“

„Da, Nacek, pobožni gospodje imajo usmiljenje z njimi in gredo k tem nesrečnim ljudem. Čez morje se prepeljavajo, čez hribe hodijo, gojzde premérijo, da ubožčke podučujejo in v kraljestvo Jezusovo vodijo. Vse trpé, ne bojé se ne muk ne smrti, da svojim bratom pomagajo.“

„O, to so časti vredni, pobožni možje, kako jih občudujem. Kako jih ljubim,“ je rekel Nacek. „Kako rad bi jim pomagal!“ — „Moli vsak dan,“ je dejal oče, „da bode Bog prizadejanja téh vnetih duhovnov podpiral in jim srečo dodelil, pogane in nevernike spreobrniti in v kraljestvo božje vpeljati, in tvoja molitev jim bode gotovo pomagala!“ „Molil bodem,“ je obljubil fantek, „vsaki dan bodem za-nje molil, in kedar bodem stareji in večí, bodem šel sam k njim in z njimi vse nevarnosti trpel!“

„Prosi tudi za tiste,“ je govoril oče dalje, „kteri v Jezusa sicer verujejo, pa njegovih zapovedi ne spolnujejo. O, ljubi moj Nacek, tacih je mnogo! Da, mnogo jih je, kteri v njega verujejo, imajo njegovo besedo, pa od greha vjeti prestopajo njegove zapovedi, opuščajo molitev, ne hodijo v cerkev in k svetim zakramentom in zgubljajo tako s svojo krivico kraljestvo božje, katero jim je bilo pri svetem krstu obljubljeno. Prosi za nje, da ne bodo samo verovali, kakor duhovi pekla, ampak tudi ljubili, kakor angelji nebeški! Zakaj vera brez dobrih del je mrtva“. Fantek je obljubil.

„Mnogo je tudi kristijanov, kteri v Jezusa kot Sina božjega verujejo, pa njegovo cerkev zaničujejo in nečejo pokorni biti njej, katero je vender on s svojo krvjo v zveličanje ljudi ustanovil, katero s svojim svetim Duhom vlada in kteri je svojo pomoč obljubil do konca sveta. Ti so se od svoje matere, od cerkve ločili in besede Gospodove pozabili, ki govori, da, kdor cerkev zaničuje, tudi on njega zaničuje. O ljubi Nacek, prosi tudi za té, da bodo cerkev kot mater spoznali in po nji k nebeškemu očetu prišli. Zakaj kdor nima cerkve za svojo mater, ne more Boga za očeta imeti! Nacek, še enkrat te prosim, imej vero za največje bogastvo. Samo po nji, po v ljubezni djavni, dobra dela delajoči veri boš prišel v kraljestvo božje! —

S temi pogovori sta prišla do Menartove hiše. Večkrat se je zgodilo, da je Nacek tako pozno od svoje čede domu prišel. Zavoljo tega njegovi stariši tudi nič niso skrbeli, ker ga tako dolgo ni bilo. Pa vender ga je mati svarila zavoljo drznosti, ko je po-

vedal, kako je šel za kozo. Z navadno srčnostjo in odkritim veseljem je bil o. Vilibald sprejet. Pa vendar je spoznal, da je nekaka žalost Barbi, njeno sicer tako prijazno lice omračila in tudi na Ménartovem krepkem obrazu se je neka skrb in otožnost brala. Ko je oče s tiho žalostjo oba nekaj časa pogledoval, je vzdignil svoje oči k nebesom ter rekel: „Ménart, Barba, srčna bodita! Ura skušnje je bila! Prestojmo jo, kakor so jo naši pobožni, hrabri predniki pri Sempahu in Mongartnu prestali! Bog je z nami; na naši strani je pravična reč!“

„To je moja tolažba in moje zaupanje“, je odgovoril Ménart; „zato ne bom obupal“.

„Ali že mar veste“, je govoril oče dalje, „da ima naše Podgojzdno ljudstvo priseči na to, kar nam hočejo Francozje po sili vriniti?“

„Oni hočejo; pa pri Bogu in pri sveti Devici v Puščavi, mi ne prisežemo. Taka prisega je zoper Boga in našo vest, je zoper vero in našo domovino“.

„Nikdar ne, te prisege ne moremo priseči. Francozje so pogodbo prelomili in nas hočejo k nekrivici siliti. Kamor so še Francozje prišli, je šla za njimi pobuna, nevera, zaničevanje Kristusa, razderanje cerkvá, preganjanje duhovnov, zatiranje nedolžnosti in oskrnjevanje svetišč. Tudi naš Podgojzd hočejo vgonobiti in mu njegove največje dobrote, vero in svobodo vzeti. Nikdar, Menart, ta prisega bi nas hlapce brezvernih Francozov naredila. Te prisege ne moremo in ne smemo storiti“, je rekel oče. „Z zaničevanjem in sramoto so Francozje in njih hlapci, kateri Švicarsko ime osramotujejo, iz Orlovega naše poslance sognali

in nam z srdom in maščevanjem vladarstva v Parizu in francozke armade protili. Ali moremo to sramoto trpeti? Ali smo hlapci ali svobodni možje? Nam gre za vero in za svobodo in Podgojzdjanje bodo znali se za njo bojevati in umreti“.

„To bodemo“, je pritrnil Ménart z bliskajočimi očmi: „kri in srce za vero in svobodo!“

Preden povest dalje snujemo, se nam treba zdi, nekoliko pogledati, kako je takrat v Švici stalo. Vihar pobuna, kateri je iz Francozkega privrišal, in Evropo do dna omajal, je tudi Švico prijel. Kako bi bila pa tiha dežela oholemu pa tndi premogočnemu sosеду oditi mogla. S silo odtrgajo Francozje kos od Švice, Vatland imenovan. Francozki vojaki premagajo Bernčane, tudi Švicarje, kateri na divjem begu svojega vodja umore, premagajo s silo in zvijačo druge kantone in jim vsilijo nove postave. Samo jedro Švicarske dežele, kantoni Uri, Podgojzd in Švic trdni ostanejo in so pokazali staro švicarsko srčnost tudi še potem, ko se je Lucernski kanton sam že podvrgel. Pred vsemi se je vzdignilo hrabro Šviško ljudstvo za vero in postave svojih očetov. V Ibahu zbrani so Švičanje prisegli, rajši umreti kot kristijanje in svobodni Švicarji, nego nositi jarm ptujcov. Njih vodja je bil junaški Reding in jih je peljal nad Francoze. Več kot desetkrat večja moč Francozov jih je prijela, pa trdno so stali Švicarji in se bojevali z junaškim pogumom svojih očetov. Z bajoneti so vzeli Francozom topove, predrli z junaško krepostjo njih vrste in jih v beg razkropili. Drugi dan se zopet boj vname in Švicarji zopet premagajo. Pa tudi njih zguba je bila velika,

ktera je Redinga tim več prisilila, pomiriti se in pogoditi, ker pomoč, ktere so zvesto pričakovali, ni prišla, in ker so se kantoni, kateri niso vedeli kaj storiti, Francozom podvrgli. Sila je premagala. Pogodba je bila v samostanu Marije v Puščavi podpisana. Švicarji so obljubili, nove postave vzeti, Francozje pa, katoljško vero varovati, nobenih silnih davkov ne nakladati in nič armade ne v kantone pripeljati. To je veljalo tudi za kantone Glarus, Uri in Podgojzd. Francozje so bili prvi, kateri so pogodbo prelomili. Oropali so denarnice, odstavljali po svoji volji gosposke, nakladali silne davke, zaničevali vero in šege in so ravnali s Švico, kakor s sovražno, osvojeno deželo. Posebno pa so bili manjši kantoni najhuje stiskani. Ker so Francozje tirjali, da naj se novi ustavi zvestost priseže, je občna nezadovoljnost se v očiten upor vnela. Kantoni Apencel, Švic, Uri, Cug in večji del Lucernskega kantona so se prisegi zoprstavili in vzdignili. Pa Francozje so jih kmalo obsuli in prisilili, podvreči se. Samo Podgojzd se ni podvrgel in povedal je, da je pripravljen, vse, premoženje in življenje za vero in domovino dati.

Boj, ktereга je to majhno junaško ljudstvo, ki je komaj 18 tisoč duš štelo, z premogočnimi Francozi za svojo vero in svobodo bilo, je razodel toliko obilnost navdušene ljubezni za vero in domovino, in toliko krepost in velikost poguma, da je vreden, da ga bolj natanjko povemo, in to tim več, ker so Podgojzdanje, slavno premagani, tudi v trdni potrpežljivosti in verni srčnosti v božjo voljo, izgled bili.

III.

Zgôdi se Tvoja volja, kakor v nebesih tako na zemlji!

Osramoteni so se Podgojzdjanov poslanci, kateri so se zoper prelom pogodbe in zoper prisego, kot njih vesti in svobodi nasprotno postavili, iz Orlovega vrnila in z maščevanjem francozke armade jim je bilo zažugano. Ko so poslanci nazaj prišli in ljudstvu povedali, kako zaničljivo so bili sprejeti, se je jeza globoko razžaljenega ljudstva vnela. Enega srca so sklenili, rajši z orožjem v roki umreti, kakor tako sramoto in krivico trpeti.

Koj so vsi možje, mladenči kakor starci orožje zgrabili. Bilo jih je dva do tri tisoč. Obstavili so soteske in na jezeru štirih mest so tabore naredili. Gosposka v Švicu je poslala opominjat, da naj se Podgojzdjanje deželni postavi, to je, francozki postavi podvržejo. Poslanca so beriči čez mejo nazaj poslali. Pisma, od nekega generala pisanega, niso brali in raztrgali so ga, in s smrtjo so vsacemu zažugali, kdor bi rekel, se podati. Vojskini zbor Podgojzdjanov je poslal v Švic — ne gosposki, ampak ljudstvu, oklic za pomoč in podporo, in ta oklic kaže preveč krepko pogumnost in vero Podgojzdjanov, kakor da bi ga tukaj od besede do besede ne natisnili.

Bratje!

Ljubi, zvesti, stari tovariši!

Edinost naših očetov nam je našo svobodo ustanovila in zavarovala našo sveto, edino zveličujočo vero

in njih služabnike, žene in otroke, vlast in domovino. Razprtija pa ali ločenje nas je že ob našo s krvijo naših očetov tako težko kupljeno svobodo pripravila.

Bratje! Vaši najstareji tovariši trpe silo in so v nevarnosti, služabnike vere zgubiti. Tem in vsem tistim, kateri z Bogom in z domovino zvesto drže, so prisegli, jih pomoriti in to je tudi vam namenjeno, ako ne čujete in se ne zjedinite z nami, s svojimi zvestimi brati. Ne bojite se. Le trdno zaupajte v Boga, Gospoda armad, kakor so naši očetje zaupali, in stojite trdno za Njegovo sveto vero in za nas vseh domačijo, katero vam hočejo vgonobiti.

Bog nas gotovo ne bo zapustil. Bojujemo se za pravično reč, za Njegovo čast, za zveličanje svojih duš in zveličanje naših naslednikov, kateri bi nas večno preklinjevali, ako bi vse tako zanikrno zapustili. To, preljubi bratje, smo vam hoteli v vašo srečo in svojo srečo, z vso odkritostjo, ktera je pravim Švicarjem lastna, povedati. Bratje, bodite naši bratje! Tudi mi smo vaši bratje in hočemo z božjo pomočjo ostati!

**Predsednik
in vojskini zbor.**

Oblastniki tistega časa v Švicu so pa pomočkov dosti imeli, ta oklic brezmožen storiti in ljudstvo pregovoriti, da bodo tudi prihodnje koristi pogodbe uživali, če tako ostanejo, kakor so. Pisali so tedaj Švičanje Podgojzdanom: „Bratje! Francozje so premočni! Pomoči ni nobene upati! Na koga se hočete tedaj zanašati?“ Na to so odgovorili hrabri pastirji, s pokojem, kterega pogum in čednost daje: „Zanašamo se

na pomoč božjo, ktera je naše očete varovala. Prosimo ga vsak dan; ali nas bo zapustil? Naša reč je pravična reč! Ako pa pademo, bodemo tistim, kateri nas bodo preživeli, v izgled, in kedar bodemo maščevani, bodo naš spomin blagoslovili in častili“.

Tako so stale reči in take so bile misli Podgojzdanov, ko je oče Vilibald k Ménartu prišel in ga srčno pripravljenega našel, dati za vero in domovino svoje premoženje in življenje. Tudi Barba je razodevala krepko srce in krščansko vdanost. Poleg iskrenih čutljejev za moža in otroka je živela v njenem srcu krepka, goreča ljubezen do njene domovine, in zdaj je čutila tem večjo krepost, za domovino vse darovati, ko se je domovina za sveto vero vzdignila, ki je bila vselej njeno najdražje in najsveteje dobro.

„Naj se zgodi božja volja!“ je rekla s ponižno pa vendar tako trdno vdanostjo o. Vilibaldi, kateri je poskušal jo tolažiti in osrčiti. „Njemu zaupam, Boga sem prosila, da bi brez nevarnosti odpeljal vihar znad naših glav, ki se je vedno tamneje in huje zbiral. Pa njegova volja naj se zgodi. Ménart bo gotovo svojo dolžnost za vero in domovino spolnil in jaz ga ne bom zapustila. V boj pojdem z njim in vse nevarnosti bom z njim delila. Bog naj mi njegovo življenje ohrani. Ako bi pa božja modrost drugače sklenila, bom vsako srago krvi blagoslovila, ktero Ménart za našo sveto vero prelije in mislila bom, da mu je ta smrt, kakor mučenikom, nebeška vrata odprla. Potem bom trdno v svojega Gospoda in Boga zaupala, da bo oče vdovam in sirotam. Pa tudi svoje življenje hočem veselo dati, ako le moji domovini in mojemu

sinu draga vera in svoboda ostane!“ — Nacek pa je razodeval drzno pogumnost fanta, kateri velikosti nevarnosti ne more prevdariti in skoraj z otročjo poželjivostjo pričakuje boj, kateri očetu in njegovim tovarišem, kakor je trdno mislil, more prinesti le čast in dobiček, izid boja ga prav nič ne skrbi. Silno je prosil, da bi smel očeta spremiti, in glasno je zaukal, ko mu je bilo privoljeno.

Tiho so večerjali. Veselih pogovorov, kateri se brezskrbnim, blagim srcem tako dobro podajo, nocoj ni bilo slišati, kakor sicer. Tudi najsrčneje duše — Ménart in oče nista poznala strahljivosti — se čutijo prepadene, kedar se nevarnost bliža, kateri oditi ni mogoče, ampak prestana mora biti s slabejo močjo. — Nacek, ki je bil truden in vidši, da se oče in o. Vilibald ne pogovarjata tako srčno, kakor sicer, je šel spat. Ménart je pripravljal svoje orožje, svojo puško in svoj meč. Oče je pa Barbi svetoval svoje najbolje reči poskriti in Ménartu, ki je hotel že drugo jutro k svojim orožnim tovarišem iti, najpotrebniših reči pripraviti. Težka noč je bila za vse.

Drugo jutro sta šla Ménart in oče Vilibald z ženo in otrokom v Stanzstadt. Tukaj je bilo že vse pripravljeno, Francoze vzprejeti. Vse, kar je le orožje nositi ali le eno roko gibati zamoglo, je pripravljeno prišlo. Srčni fantje, ravno dosti močni, puško nositi ali z lahkim mečem mahati, so stali poleg starih môž, kateri so hoteli smrt rajši v boji kakor v postelji pričakovati. Žené z gorjačami in kici so hotele s svojimi možmi nevarnosti boja deliti, device pri svojih stariših brez strahu na borišču smrti nasproti stopiti.

Duhovni so opominjali in vneli ljudstvo k stanovitnosti in so skrbeli za red in pokoj, v cerkvah pa so svete maše brali in svete zakramente pokore in altarja delili. Skoraj vsi in tudi Ménart so jih prejeli v vtrjenje za boj, ki je imel bolj za življenje in smrt biti. — Tukaj je tudi Menart svojo ženo in svojega Nacka očetu Vilibaldi v skrb izročil, ako bi v boji ostal, in pogovoril se je z njim, bežati z njima v njegovo na gori ležečo, precej skrito hišo, ako bi se v zmešnjavi zgrešili.

Vedno več in več srčnih Podgojzdanov je prihajalo. Obstavili so bližnje vasi in topov so napeljali, da bi Francozom branili čez jezero priti. Drugi dan — bilo je 3. septembra 1798. l. — so zagledali tri barke z francozkimi vojaki, ki so se od trga Hergisvajl sem peljale in krmiti hotele. Pa streljanje topov pri vasi Kersiten jih je z veliko zgubo nazaj zagnalo. Zdaj je ukazal francozki general proti Stanzstadtu in Kersiten, prav blizu Hergisvajla topov napeljati. To Podgojzdanov ni vstrašilo. Zagradili so se s kolmi in plavajočimi drevesi. Za starem, požganim čuvajskem stolpom so stali njih topovi. Četrty in peti dan meseca septembra so Francozje zopet napadli, najprvo s petimi, potem s sedmimi barkami. Pa na trdno oporo so zadeli. Pet bark jim je bilo v dno jezera postreljanih in vojaki so potonili. Sedmi dan so Francozje še z večjo zgubo nazaj pognani bili. Tudi strelce pri Alpna in Kernvalde so zgrabili, pa s krvavimi glavami so morali odjenjati, in vse poskušnje, te soteske vzeti, so omagale nad stanovitnostjo teh junakov, katerih puške so vselej gotovo za-

dele. Drugi dan — v praznik malega šmarna — so dobili Francozje veliko pomoč in so se pripravljali v novič k napadu.

Švičanje, kateri so do zdaj gledali, kaj se je godilo, so se čudili nad srčnostjo in pogumnostjo svojih bratov Podgojzdjanov in so jim hoteli pomagati iti. Pa Šviška gosposka se je temu zoprstavila in je dala vsa pota, ki so v Podgojzd peljala, s stražami zapreti. Vender se je pa kakih dve sto Švičanov zbralo, kateri so veliko bandero kantona v oblast dobili, straže premagali in v Podgojzd šli, kjer so jih z neizrečenim veseljem vzprejeli. Pač so hrabri Podgojzdjanje te pomoči potrebovali. Sovražnika je bilo šest tisoč môž. Fzancozki general je sklenil, ob enem času na suhem in na vodi napasti. Na šestih krajih so napadli Francozje. Na jezeru so imeli tri in trideset bark v tri dele razdeljenih. Pa že o prvem napadu jih je osem od Podgojzdjanov razstreljenih vtonilo. —

Dasiravno je bilo Francozov osemkrat več, so se jim hrabri Podgojzdjanje vender stanovitno branili. Oddelek Francozov, kateri je prišel od Hergisvajla, je zgubil polovico svojih môž od Podgojzdjanov postreljenih, in ni mogel pred naprej, dokler ni drugi oddelek hrabrim za hrbet prišel in jih do Kernvalde nazaj porinil. Tu so pa Švičani stali, zgolj lovci in vajeni strelci, ki so cele vrste sovražnikov pobijali. Francozje so sila veliko, posebno častnikov, zgubili. Pa tudi tukaj je njih večja moč po trdem boju premagala. Pa vender so mogli še le ob tretji uri popoldne ti oddelki sovražnikov Podgojzdjanom, ki so se pri jezeru bojevali, za hrbet priti. Pri mestu

Vinkelrid, kjer so Francozje čez hribe prišli, se je bojevalo in umrlo osemnajst zalih Podgojzdjanskih hčerá. Mlado devico, najlepšo in najmočnejšo Stanške doline, je truma do medlevice trpinčila. Pol mrtva še vstane, zgrabi bet in vbije več teh razujzdancev in pade, do smrti zadeta v svojo kri. Zdaj se je boj povsodi vnel in je hudo razgrajal. Milosti ni nihče ne prosil, ne dobil. Podgojzdjanje, katerih je komaj še dvanajst sto ostalo, so se videli obdane in skozi sovražnike so si morali pot narediti. Z zlobo in obupanjem so se bíli in sklenili so, v goré se vmakniti. In to so storili potem, ko so štirikrat toliko sovražnikov pobíli, kakor je njih bilo. Švičanje, od vseh strani zajeti, so si naravnost skozi sovražne trume pot prebili. Čuda hrabrosti so delali in s svojimi životi kantonsko bandero varovali, za kterega ohranjenje so štirje junaški možje prostovoljno svoje življenje darovali. Z nepremakljivo močjo so Podgojzdjanje sovražnikove vrste predrli in v hribe prišli. Pa polovica junakov je ležala mrtvih ali ranjenih na borišču. Tako so se bíli, da so celo žene poleg svojih mož do smrti se vojskovale. Dve sto žená, z betmi in kolmi oboroženih je rajši umrlo kakor sramoto trpelo. Po srčnem uporuh so jih razkačeni Francozje vse posekali.

Menart je bil eden poslednjih, ki so borišče zapustili. Iz več ran mu je že kri tekla. Pa stanovitien je ostal dokler ni videl, da je vse zgubljeno. Ko se je začelo nočiti, in je zmotnjava in klanje huje in huje prihajalo, je skušal rešiti svojo ženo in otroka, ktera ga sicer v najhujem boju nista zapustila.

S krepkimi mahljeji si je pot naredil, in skozi prišel. Noč je vedno tamneja prihajala, vedno gosteje so se boreči in bežeči motali, vedno strašneje so kričali umirajoči, vpili možje, vekale žene in otroci. Zastonj se je Menart vse prizadeval, Barbo in Nacka pri sebi obdržati in z njima do svoje hiše priti. Motanje, bojevanje in zlobno sledeči sovražniki so jih ločili. Komaj je odšel. Mislil je že, da je v varnosti, kar ga zadene ne dalječ od njegove hiše debeli konec puške na hrbet, da je brez zavednosti na tla padel.

Ko se je zopet zavedel, je videl, da je v revnem kravjem hlevu. Barba mu je podpirala in z vinom zmivala ranjeno glavo, Nacek se je pa pri njegovih nogah jokal. Oče Vilibald, tudi z obvezanim čelom, mu je ravno hotel hladečo obvezo narediti. „Menart, ali še živiš!“ je rekla Barba jokaje se v žalosti in veselji. „Bog bodi zahvaljen; zdaj smem vsaj upati zopet!“ Nacek je objel s svojimi ročicami Ménarta, kateri se je počasi zopet zavedel in čutiti začel, v kakošnem strašnem stanu da je. Milo je pogledoval Barbo. Rekel jej je: „Barba, ali bedim ali se mi sanja? To ni naša stanica. Kaj pomeni ta hrup, kaj rudeči svit, ki se skozi okno blišči?“ „Ménart, le vpokojite se,“ ga je prosil oče; „varujte se; saj ste pri svoji ženi in pri svojem sinčku. Bog je bil vam, je bil nam milostiv!“

„Kako mi je! Oh, kako mene glava boli,“ je tožil ranjeni Ménart. „Kako sem truden!“ Nazaj se je zgrudil in kmalo je ležal zopet tako slab in omamljen. „Ne bojte se,“ je tolažil oče skrbno

ženo, ki je svoje žalostne oči zdaj na Ménarta zdaj na očeta obračala, pomoč od njega iskajoča. „Nobena njegovih ran ni nevarna. Samo oslabiljenost mu zaperi oči, ne medlevica. O moj Bog, zakaj so moje oči še odprte, zakaj moram to revščino gledati! O moj Bog! zakaj je mogla ta revščina, ta žalost nad nas priti! je govoril oče Vilibald dalje in je svoje roke sklenil. „Bolj hudo in neusmiljeno gotovo niso Rimci v vzetem Jeruzalemu delali, kakor ti razdivjani rabeljski hlapci. Jaz sem bil že zgubljen. Rabeljni so me že zgrabili in vi veste, Barba, da nimajo z nobenem duhovnom usmiljenja. Umorili bi me bili, če bi ne bil Bog vas in francozkega častnika — kteremu naj Bog stokrat to dobroto plača — pomoč poslal! Povejte mi Barba, kako ste prišli do tega jakega častnika?“

„Saj sama ne vem kako,“ je odgovorila in spavajočega Nacka k sebi potegnila. „Ko so nas Francozje razgnali in se je noč naredila, smo prišli od Ménarta, da si ravno smo se prizadevali, pri njem ostati. Brez usmiljenja kakor splašeno zverino so nas zasledovali sovražniki in so nemilo sekali. Nobeni ženi, nobenemu otroku niso prizanesli. Zastonj sem se prizadevala zopet k Ménartu priti. Bog vé, kako mi je takrat pri srci bilo. Skoraj obupajoča sem tekla z Nackom proti naši hiši, ker je tudi Ménart v največi sili tje bežati sklenil. Komaj pridem do gore, kar vidim ogenj iz naše hiše švigati. Že so bili sovražniki ondi. Ostrmena tečem proti grmovju, levo od hiše. Tu me zgrabijo Francozje, me hočejo oropati in pretepati. V njih jeziku jih prosim, usmilite se uboge žene in nedolžnega

otroka, ki sta ob vse prišla. Ko so me v francozkem jeziku govoriti slišali, so obstali in zdelo se je, kakor če bi se jim smilila. Pa brez milosti bi bili z mano ravnali, če bi mi ne bil usmiljeni Bog poslal na pomoč francozkega častnika, ki je ravno s trumo na goro prišel. V svoji grozi se oklenem njegovih kolen in ga prosim, naj reši mene in Nacka. Rajši bi bila s svojim otrokom umrla, kakor se pustila trpinčiti.“

„Vstani uboga žena,“ je rekel častnik prijazno, „nič se ne boj. Ako se ne motim, si ti Barba, rejenka Šarnarjeva, ki je pisar pri regimentu bil.“ Zavzeta ga pogledam. Tudi njegovo obličje, njegov glas mi je bil znan. — „Ali me več ne poznaš, Barba?“ me je dalje prašal. Plašno sem z glavo pomajala, da ne. — „Barba, kmalo si pozabila dobrot, ktere si storila! Jaz jih nisem pozabil. Ali več ne veš, kako si ubozemu bolnemu grenadirju trétjega regimenta v Trentonu stregla? Sama sebi si jedi od ust odtrgala za njega, vina si mu dajala, posojevala mu denarjev. Tebi ima svoje zdravje zahvaliti. Barba, ali se ga še ne moreš spomniti? Se ve, mlada si še bila, prav mlada“

„Ali ste vi Juri Samec, častnik,“ rekla sem, „in zdaj sem rešena! Jelite, vi uboge žene, ubozega otroka ne bodete pustili trpinčiti?“

„Barba, kako bi te jaz mogel zapustiti, ljuba moja, dobra Barba?“ me je milo tolažil in mi roko podal. „Obriši si solze in brez skrbi bodi. Le povej mi, kako ti morem pomagati?“ Razodela sem mu svojo revščino, kako je Ménart zginil in moje misli, da mora, ako ni med mrtvimi, blizo biti. Saj še ni

bilo četrť ure, kar sva se zgrešila. Zdaj je vzel častnik sam baklo in ukazal povsod iskati. Z njim sem šla naprej in moje in Nackovo klicanje se je razlegalo po celi dolini. Povsod smo iskali Ménarta in popraševali po njem. Kar ga najdemo pod drevesom v krvi in brez zavednosti ležati. Častnik ga je z močnimi dišavami zopet v življenje obudil in je mene in Nacka z upanjem potolažil, da ni nobena njegovih ran tako huda, da bi mogel umreti. Zdaj nisem vedela, kaj je večje, moje veselje ali moja žalost. Saj sem imela zopet svojega Ménarta, zopet svojega Nacka. V tem hipu sem pozabila strah in žalost, da je moja hiša gorela, da nisem imela ne stanovanja ne blazine, da bi Ménartovo glavo na-njo položila, in da moj otrok ni imel jesti ne piti. Pa častnik je bolj daleč mislil kakor jaz. Moja revščina mu je srce omečila. Prašal me je, kam naj ranjenega v varnost spravi. Zdaj sem spoznala vso svojo nesrečo. Zdolaj je gorelo mesto, poleg mene je moja hiša gorela, da so goreče skodle do nas letele. Sila je bila grozna. Spomnila sem se, da je kakih sto stopinj bolj góri, tam kjer se nekoliko nagne, kravji hlev. Tam bi morebiti za silo prebivati mogli.“ „Moja misel je bila tudi ta,“ je rekel oče Vilibald. „Ko se je vse v beg spustilo in razkačeni Francozje so duhovne, žene in otroke enako morili, kakor oborožene može, sem moral tudi bežati. Misil sem, da bom v vaši hiši pribežališče našel, ker je bolj daleč do nje in se ne vidi tako lahko. Vrhu tega sem upal tudi vas in Ménarta najti in sem vam hotel po mogočosti pomagati. Dasiravno sem bil zeló razbit in ranjen, sem vendar

srečno gori prišel. Kar je začela hiša goreti in Francozje so padli po meni. Zastonj sem se prizadeval uiti. Zgrabili pretepaje me, so me na tla vrgli in ubili bi me bili, ako bi usmiljeni Bog ne bil vas in jakega francozkega častnika poslal, rešiti me. Po vaši prošnji je zapovedal častnik divjakom, da me koj spuste. Kako se zahvalim Bogu, da ste bili vi v Ameriki usmiljeni! Barba, zdaj žanjete sad svojega dejanja v Evropi in tudi jaz smem z vašim otrokom in možem te dobrote deležen biti! Da, gotovo se bo vsako dobro delo povrnilo, in usmiljeni bodo usmiljenje dobili — saj je to Bog obljubil!“

Barbi so debele solze po licih tekle. „Da Gospod!“ je molila, „skaži nam vsem Tvoje usmiljenje, če ne, poginemo. O strašna noč je! Mati Marija, tolažba vsih žalostnih, pomagaj nam, prosi za zapuščene vdove in sirote, za device, ki so brez varstva!“

Pač res je bila strašna noč grozovitosti, moritve in ropanja. Kričanje plakajočih, vekanje umirajočih, jokanje sirot se je razlegalo čez gore, ki so se v ognju grozno žarile. Štiri mesta, mnogo na samem stoječih hiš in dvorov, kjer je sicer mirno in srečno ljudstvo prebivalo, je bilo zažganih, in so gorele s plamenom. V Štancu še zdaj jamo kažejo, v kateri je bilo osemdeset starčkov, otrok in žen umorjenih, ko so v cerkev bežati hoteli. Jutro po krvavi noči so ustrelili Francozje duhovna, ki je pri altarju sv. mašo brał. Pa tudi v sredi moritve in požiganja so bili nekteri sovražniki usmiljeni. Videlo se je mnogo Francozov, kateri so z nevarnostjo svojega življenja otroke iz ognja reševali in borne varovali. Tudi general

Francozov je gledal s težkim srcem revščino. Vsak dan je dal med nesrečne dvanajst sto hlebov kruha razdeliti. Njegova zmaga ga je malo veselila; neslavna je bila in je Francozom šest tisoč môž vzela. In še so se v bran postavljali Podgojzdjanje, kateri so odišli, in so Francoze v dolino nazaj pognali, kolikokrat so hoteli gore vzeti.

Čez tri težke dni je zamogel Ménart hlev zapustiti. Na Barbo oprt in od očeta in Nacka spremljan, je šel počasi in videl občno revščino. Njegovo blede obličje se je porudečilo in iz njegovih oči je jeza in pravična nevoljnost gorela nad požigalci. Z neizrečnimi, britkimi bolečinami, molčeč in strmo je gledal nekaj časa na velika, še tléca pogorišča, na svojo hišo in je vzdihnil: „Gospod,“ je rekel z v nebesa obrnjenimi očmi, „ali se nismo za tvojo reč borili? Zakaj si nas zapustil? Kako težko nas je Tvoja roka zadela! O kako revni, kako nesrečni smo!“

„Ménart, kje je vaše zaupanje?“ ga je prašal oče Vilibald, mu očitaje.

„Ménart,“ ga je prosila Barba, „reci s pobožnim Jobom: „Gospod je dal, Gospou je vzel, Gospod zna zopet dati, Njegovo imé bodi česčeno!“

Ménart je stal molče in strmé. Njegovo dihanje je bilo težko, kakor če bi mu težko breme na prsih ležalo. V njegovem srci se je obup z upom, vkljubljivost z udanostjo v božjo voljo bojevala. Vest, da je pošteno in krščansko za vero in domovino se bojeval, vpirala se je močno zoper strašno žalost, katero je Bog nad njegovo deželo poslal. Pa vera v Gospoda je v njem premagala. „Gospod,“ je rekel, „vzemi

vse, samo Ti ostani pri nas! Da, Gospod, ne naša, ampak Tvoja volja se zgôdi!“

„Kakor v nebesih tako na zemlji!“ je molil Nacek in je prijel očetovo roko, na katero je solza kanila.

„Tako je prav moj sin!“ je rekel oče z dopadanjem in ginjenim srcem. „Božja volja naj se zgodi. Saj je volja vse ljubečega, modrega, vsemogočnega očeta, kateri svojih otrok nikoli ne zapusti, pa jih v trpljenju skuša in tiste obilno plača, kateri zvesti ostanejo.“ „Da, Ménart, upajmo in zaupajmo v Boga. On kateri ptice v zraku preživi in cvetlice polja oblači tudi nas ne bo zapustil!“ je rekla Barba.

„Ne, Barba!“ je odgovoril Ménart s prejšnjo krepostjo svojega zaupanja in vdanostjo; „ne, Bog nas ne bo zapustil! Ali ne živiš ti, moja zvesta ženica? ali ne živi naše edino dete? Ali nama Bog ni tudi v očetu Vilibaldu našega zvestega prijatelja ohranil? Ali me ni očitna previdnost božja rešila in ozdravila? Da, Barba, upajmo in zaupajmo, molimo in delajmo! čas bode zopet prišel, ko bodo v tej ubogi dolini hiše zopet stale, ko bodo naši otroci zopet na planinah pasli, ko bode božja roka solze obrisala in revščino iz teh dolin pregnala!“

Barba ga je vesela in vpokojena pogledovala. Stari, krepki Ménart je bil, ki je tako z njo govoril in jej s temi besedami porok za boljše prihodnje čase bil. „Nobene skrbi nimam več, Ménart,“ je rekla in mu je roko podala. „Če upamo in zaupamo, bo gotovo blagoslov božji pri nas, in bolečine voljno trpimo!“

„Zdi se mi, da nekdo pride, kateri nam bo pomagal bolečine trpéti,“ je rekel Vilibald in je pokazal francozkega častnika, kateri je z dvema vojakoma po gori šel. „To je naš rešenik,“ je rekla Barba veselo. „Kako dober nam je!“ Častnik pride k njim in jih pozdravi prijazno. Posebno usmiljenje je imel z ranjenim Mênartom. Glasno je hvalil hrabrost Podgojzdjanov; s tihim očitanjem je pokazal Mênart na tleča pogorišča, kakor če bi bil hotel prašati: „Ali je to plačilo naše hrabrosti, ali tako hrabri s hrabrimi ravnajo?“ Častnik ni mogel skriti nekega sramovanja, kterega ni za sebe ampak za svoje ljudstvo občutil. „Vaša trdovratnost in vaša opora ste presegli vso méro in preveč ljudi smo zgubili, kakor da bi bili mogli tako obstati. Pa té revščine nismo hoteli in je nismo krivi. Vi sami morate potrditi, da niso vsi med nami ubijalci in požigalci.“ Mênart se je zahvalil, kakor jak možak. Možko in prijazno je rekel častnik, da ne potrebuje nobene zahvale in je pokazal Barbo. „Ta vas je rešila! Njej se zahvalite za vse!“ Na to je mignil vojakom in postavili so težke jerbace pred Barbo na tla.

„Barba,“ je rekel, „ti si o času, ko si sama grenko pomankanje trpela, tvoj poslednji kosček kruha z mano delila; spodobi se tedaj, da tudi jaz s tabo delim!“ Barba je pogledovala s srčno hvaležnostjo zdaj častnika zdaj jerbace, polne vina in kruha. „Kako veliko plačilo za majhno dobro delo!“ je rekla vsa hvaležna.

„Bog ve, da za mene ni bilo majhno dobro delo“, je trdil častnik; „ko so Angleži nas premagali in je vse bežalo, si prišla v največji sili in si mi

rekla: „Zapustiti vas moram, pa moj angelj varuh naj ostane pri vas in naj vas varuje!“ Še enkrat si mi dala zdravila piti in ko si mošnjico z enim frankom in nekoliko krajcarji pod mojo blazino porinila, si stekla z solznimi očmi od mene. Ti denarji so bili vse tvoje premoženje morebiti, in vender si mi jih dala, da si ravno nisi mogla upati, da ti bom kedaj le vé nar vrnil! Bogu sem prisegel, da té tvoje dobrote nikoli ne bom pozabil. Mene so Angleži vjeli in še le tri leta potem sem prišel na Francozko. Zahvaliti sem se ti hotel, pa nikakor mi ni bilo mogoče za tebe zvedeti. Pobuna je vstala in znova sem moral zopet v vojsko. Po mnogih letih obhajam danes zopet veselo uro, ker vidim tebe, mojo usmiljeno Barbo in morem tebi in tvojim svojo hvaležnost pokazati. Barba, tvoje denarje sem na obresti djal in Bog jih je pomnožil. Glej Barba, vzemi to mošnjico. Saj so sami tvoji denarji v nji!

Barba se je jokala. Bala se je mošnjico prevzeti Ménarta pogledovaje. „Vzemi, ljuba žena, kar se ti tako da. Ni nam sramota, od tega kaj vzeti, kateri je nas vsega trpinčenja in smrti rešil. Ti denarji gotovo niso s kletvo oropanih in z ropom umorjenih obloženi; blagoslovljeni so od Boga!“

„Samo resnico govorite o meni“, je rekel častnik, „ko tako govorite. Nisem tistih eden, ki so tukaj morili in požigali“.

Častniku ni bilo pripuščeno, več časa pri njih ostati. Moral je iti v Švic, kteremu so imeli zoper pogodbo orožje pobrati. Ménart in Barba sta ga nekaj časa spremila. Potem se je srčno pri njima

poslovil in je prosil, naj ga ne pozabita in zanj molita. Potem jima je še tri cekine dal s prošnjo, naj jih razdelita med uboge sirote. Tri druge je dal tudi očetu Vilibaldi, da bi jih tudi razdelil. „V ameriškanskih puščavah in na valovih viharnega morja sem se učil vaš stan spoštovati“, je rekel iz srca. „Še verujem v Kristusa, kakor veči del mojega ljudstva, in upam še videti, da bodo njegovo znamenje v moji domovini veselo častili“.

Barba je žalostno za njim gledala, dokler ni v razvalinah Stanzstadta zginil. Ménart je šel z njo k svoji pogoreli hiši. Ogenj je v nji manj škode naredil, kakor je mislil. Streha je sicer pogorela, pa stanice niso toliko trpele in kmalo je bilo zopet mogoče v nji stanovati. Med tem ko se je s očetom in Barbo zavoljo tega pogovarjal, je prišlo mnogo otrok, katerih očetje so bili v boji ubiti. Jokali in plakali so in vdove so šle z njimi. V kratkem sta oče in Barba, ker so se jima v srce smilili, razdelila častnikov dar in še mnogo jih je ostalo, ki niso nič dobili. „Barba“, je rekel Ménart, „daj kar imaš, revščina je prevelika. Tù se mora pomagati!“ In Barba je vse obdarovala in prijazno potolažila. „Barba“, je rekel oče, „dopolnite mero svoje dobrote, in obdržite sirot toliko, kolikor jih ima prostora. Za kruh in slamo za posteljo bom jaz skrbel. Obdržite jih tako dolgo, da jih bo naš samostan mogel preskrbeti. V nekih dneh bomo prišli po nje“.

Barba je izbrala z očetom štiri najbolj vbozih in zapuščenih. Dve stanici so za silo za nje napravili. Oče je bil tako srečen, dasiravno ga je težko stalo,

preskrbeti vse s kruhom in živežem. Še le zvečer pozno se je poslovil pri njih in je šel po malo znani stezi v samostan z oblubo, da kmalo zopet pride.

Ko je Barba zvečer svojemu možu mošnjico pokazala, je bila zelo izpraznjena. „Barba“, je rekel Ménart blagosrčno in poln vernega upanja norčevaje, „tako se mi mošnjica pripravna zdi. Denarji so šli, pa blagoslov božji je namesto njih prišel. V polni mošnji blagoslov božji nima prostora!“

Ménart si je prizadeval s pomnoženo pridnostjo škodo, katero je trpeti mogel, poravnati in Barba mu je pridno pomagala. Tudi Nacek je pomagal po svoji moči. Pa tudi Bog je dal svoj blagoslov in tako je imel Ménart, preden je leto preteklo, zopet več krav na planinah in denarjev v žepu. Še bolj pa kakor zgubljeno premoženje si zopet pridobiti, mu je podučenje Nacka, ki je vidno rastel, na srcu bilo. Dobro je vedel, da je on njegovo največje bogastvo, veselje njegovega življenja, tolažba starosti. Ménart in Barba sta imela pokorščino in dobro izrejo nad vse in prizadevala sta si, navaditi fantka vesele, voljne in ostre pokorščine. Človek je pa tudi res le dober, kedar je pokoren iz ljubezni do Boga. V taki pokorščini iz strahu in ljubezni do Boga so stariši fanta redili in so mu bili v tem sami najlepši izgled.

Tako je bil in je ostal Nacek pokoren Bogu in zavoljo Boga svojim starišem in predpostavljenim. Šest let je preteklo v tihem miru z delom in molitvijo.

Spomlad se je zopet vrnila in narava je veselo se iz zimskega spanja zbudila in mnogo ptujcev na zelene planine privabila. Naceta, krepkega, blagoduš-

nega fanta, kateri je vse soteske in gore, vse pota in steze, in skoraj vsako hišo svojega in bližnjih kantonov poznal, so ptujci radi jemali, da jih je vodil, in francozki jezik, kterege se je pri svojih stariših naučil, mu je pri tem zelo pomožen bil. Zavaljo njegove pameti in dobrosrčnosti so ga kmalo vsi radi imeli. Kar si je s svojo pridnostjo zaslužil, je vselej s pravim srčnim veseljem svojim starišem domú prinesel in je bil tako že zdaj njih podpora. Tako ga je enkrat neki Francoz, z imenom Mêljard, svojega vodnika izvolil. Nace ga je peljal na mnoge gore, z njim je prehodil več kantonov, obiskal Ciriško in Ženevsko jezero in prišel z njim v Milan. Tudi nazaj ga je Nace peljal in spremil do mesta Šent-Gal, ker je imel kupčijske opravke. Tù je prejel Nace silno lepo plačilo in svoje žalosti ni mogel prikriti, ko je Mêljard slovo od njega vzel. „Ali si bil rad pri meni Nace?“ ga je prašal Mêljard, kateremu je fantova zvestost in žalost k srcu šla.

„Prav rad“, je rekel Nace. „Saj ste bili dober gospod. Z vami bi celi svet prehodil. Potrpeli ste z mano, niste več od mene tirjali, kakor kar sem mogel in ste mi dajali dobrih jedí in pijač in niste bili skopi, kakor so drugi popotniki radi“.

Mêljard je fanta pazljivo pogledoval. Krepka nedolžnost in zgolj srčna dobrota sta govorili iz njegovega obličja. Misel, ktera ga je že večkrat obšla, se je zopet v njem zbudila. „Nace,“ mu je rekel, „še bodeva nekaj časa skupaj ostala; morebiti še dalje“, je pristavil s prijaznim, blagovoljnim smehljanjem. „Dobro mislim za tebe. Sam te bom k starišem

spremil in zavoljo tebe z njimi govoril“. Z veseljem je Nace privolil in komaj dan odhoda iz Šent-Gala pričakoval. — Mêljard se ni dolgo mudil in kmalo je ležalo Podgojzdno jezero pred njima. S srčnim veseljem sta sprejela Ménart in Barba svojega Naceta in se zahvalila jakemu Mêljardu, ktereга dobrotljivost jima je sin v mnogih pismih tako močno hvalil. Mêljard je prijazno vsako zahvalo od sebe odvrčal in hvalil Nacetovo zvesto, veselo srce, katero mu je na poti toliko veselja delalo. Zvestosrčni pogovori Menarta so mu zelo dopadli. Barba je prinesla mleka in sira in se je na vso moč prizadejala, Mêljardu prav postreči. Zavoljo tega je moral Nace v Stanzstadt po vina iti. Mêljardu se je vedno bolj in bolj v tej revni koči dopadalo. Tako proste, tako nehlinjene srčno dobre, tako pobožne si je Nacetove starše že prej mislil. Vse ga je v namenu potrjevalo, v katerem jih je obiskal, in najbolje se mu je zdelo, razodeti jim brez vseh ovinkov ta svoj namen.

„Ali je Nace vaš edini sin?“ je prašal Barbo, ktera mu je ravno najboljših breskev iz vrta prinesla.

„Da, gospod! Bog nama ni dal ne družega sina, ne hčere“.

„Tedaj ga gotovo ljubita.“

„Gospod, kaj prašate tako? Če tudi sami nimate nobenega otroka, ste pa očeta in mater imeli in veste, kako so vas ljubili.“

„Dobro! če bi bogat in pošten mož za vašega Naceta kakor oče skrbeti hotel, ali bi prepustili temu možu, kateri gotovo za srečo vašega sina skrbeti more in hoče, vašega otroka?“

„Ali hoče ta mož za sebe ali za našega sina skrbeti? Nace ne potrebuje starišev; še žive njegovi in ti so svojo dolžnost kot stariši po svoji moči nad njim spolnili. Ali ga bo ta mož pač bolj ljubil, kakor midva?“

„Ljubil bo Naceta, to vam zagotovim; imel ga bo kot svojega sina. Njegov stan in njegovo premoženje mu dasta pomočke, za Naceta dosti boljše skrabeti, kakor vi še s tako dobro voljo zamorete. Mož je bogat, in ljubi Naceta, in na njem je, to bogastvo enkrat imeti, in to bogastvo je veliko.“

„Oj bogatinci!“ je rekla Barba preplašena. „Ali ima ta bogati mož res tako dober namen, kakor vi pravite? ali hoče svoje bogastvo po najinem sinu pomnožiti? Sami poznate Naceta, kakošen da je. Ni ubožen otrok. Dobro slovi, ima dobro srce, bister um. Ako je mož tako bogat, zakaj naji hoče ubožna narediti? Najino bogastvo je najini otrok!“

Te proste, jasne, iz maternega srca izvirajoče besede so Mêljarda globoko v srce prijele. Zdaj je zvedel, da je bogastvo, katero je nad vsako drugo, bogastvo starišev, kateri imajo pobožnega, hvaležnega otroka. Tega bogastva pa on ni bil deležen. Čutil se je v tem hipu ubozega, neskončno ubozega. In kako bogata je bila ta žena, ki je tako z njim govorila! Tiho je zdihnil. Oči so se mu posolzile.

„Barba“; je začel zopet, „bogati mož gotovo dobro misli; to vam prisežem k Bogu. Bogati mož ima denarjev na kupe, pa nobenega otroka nima. In njegovo srce želi, da bi ga otrok ljubil.

„Naj si tedaj družega otroka poišče, midva imava samo tega; ne moreva ga z njim deliti“, je rekel Ménart.

„Če pa ravno vašega otroka ljubi, če mu pa ravno vaš otrok dopade?“

„Naj pride tedaj mož sem in naj prebiva med nami. Vse bomo z njim delili, kar se koli deliti da. Če ne more Nacetov oče biti, naj bo njegov stari oče.“

Zdaj je prišel Nace z vinom. Barba mu je naproti tekla in ga s svojimi rokami objela. Prašala ga je: „Nace, ali bi mogel katero drugo kot mater, ktereга družega kot očeta ljubiti? Ali bi naji mogel zapustiti, če bi ti drugi bogastvo in vse dali?“

Nace je stal kakor okamnjen: „Ali jaz vas, oče, vas, mati zapustiti? Kaj govorite? Nikdar ne. Pri vama hočem živeti in umreti!“

„Pa bi bil bogat, imeniten in bi imel vse, kar bi ti srce pozelelo.“

„Ali sem mar ubog?“ je prašal Nace. „Ali sem kedaj stradal in žejo trpel? Kdo mi je dal jesti in piti, kdo drug kakor vi? Kdo me je oblačil? Oče, mati, kaj govorita tako? Kdo pa želi, da bi vaji zapustil?“

Barba je Mêljarda pokazala. Ta je še enkrat z sladkimi besedami svoj namen povedal. „Gospod“, je rekel Nace globoko ginjen, „mnogo dobrega ste mi storili, pa za to še ne morete tirjati, da bi vas bolj ljubil, kakor očeta in mater. Človek zna mnogo dobrotnikov, mnogo prijateljev imeti. Pa samo enega očeta, samo eno mater ima!“

Mêljard je vstal in nekaj časa po tesni stanici se sprehajal. Dobro misli je imel, pa spoznal je, da bi bilo nemilo, ločiti take stariše od tacega sina. In vendar je mislil, da Naceta, kterege je zdaj še bolj ljubil, ne more pustiti. Prevdarjal je, kako bi stariše in otroka k sebi spraviti mogel in po silno težkem premišljevanji je pravo iznajdel.

„Nacek“, je začel, in je pogledoval blagovoljno zdaj na stariše zdaj na fanta, „Nace, ali bi se branil k meni priti, če bi tvoji stariši z mano in k meni iti hoteli?“

„Kako mislite to?“ je prašal Ménart in z njim Barba vsa zavzéta. „Da bi mi šli z vami? Ali ste vi tedaj tisti mož, kateri hoče Naceta namesto svojega otroka vzeti? Ali je to vaša resnica?“

„Moja sveta resnica!“ odgovoril je Mêljard. „Grajščino imam in tudi Švicarijo. Že davno je bila moja volja, izročiti jo jakemu, skušenemu možu. Najboljše pogodbe vam priготovim. Spoštujem in ljubim vas. Prihodnje bodemo le ena družina. Za Nacetovo podučenje in prihodnjo srečo bi potem vkup skrbeli.“

Te besede so stariše in sina osupnile; novo, složno in mirno življenje, novi in lepi upi za Nacetovo podučenje in srečo so jim zasijali. Pa ne toliko to, marveč očitna ljubezen in poštena blagovoljnost bogatega Francoza do Naceta sta storili, da sta Ménart in Barba prosila, dati jima časa, da bodeta pomislila. Mêljard jima ga je rad dovolil. Opravke je imel v Cirihi. Rekel je, da upa v osmih dneh vrniti se in njuni sklep zvedeti.

Pravijo, da Švicarji morejo lože, kakor vsak drug národ zapustiti svojo domovino. Barba in Ménart sta

s težkim srcem na to mislila. Ni jih mikala ne revščina, ki jima je še več let pred durmi stala, ne upanje do premoženja in brezskrbnega življenja. Nacetova sreča ju je pred vsem gnala, za njega celó domovino zapustiti. Barba in Ménart sta breme siromaštva in nesreče dolgo in težko nosila in želela sta svojega edinega sina po moči tega obvarovati. Mêljard, bogat in iz srca dober mož, jima je za to najsvetejše obljube storil. Vrh tega jima Francozka dežela, kjer sta mnogo let preživela, ni bila ptuja dežela. Zastran tega sta koj očeta Vilibalda, svojega zvestega prijatelja, za svet vprašala in tudi on jima je svetoval, naj se udasta v Mêljardovo ponudba, ako je res bogat in blagovoljen mož, za kterega se izdaja. Oče Vilibald je zastran te reči vpraševal, a poročila so bila vgodna, popolnoma sta se vpokojila in gotova sta bila, ko je Mêljard sam prišel in se z očetom zastran prihodnjega izrejenja upa polnega fanta pogovarjal. — Skušeni, bistrourni Vilibald je kmalo Mêljardovo blagovoljno srce pregledal in družega ni mogel, kakor previdnost božjo hvaliti, ktera je na ta način znova pokazala ubogi obitelji svojo milost. Po vzajemnem dogovoru bi bil imel Ménart švicarijo na Mêljardovi grajščini prevzeti. Mêljard se je pokazal radodarnega moža in je Ménartu velike priboljške zagotovil. Več dni je še vesel in dovoljen med njimi preživel, potem pa je naprej potoval. Ménart in Barba sta hotela še svojo malo kmetijo prodati in potem pred ko bi bilo mogoče z Nacetom v Bezin, grajščino Mêljardovo na Francozko iti.

Bilo je lepega jutra v mesecu septembru leta 1807., ko sta se Ménart in Barba z Nacetom od očeta

Vilibalda blagoslovljena v Lucern prepeljala. Tiho in molče so sedeli vsi v barki z očmi na domače gore obrnjeni. Dasiravno so si svesti bili, da bodo složno in pokojno živeli, vender se skrivnih skrbi in težkih mislij niso mogli vbraniti. K temu je prišlo še žalovanje po zapuščeni domovini. Čvrsti Ménart je prvi zopet svoje staro zaupanje dobil, in rekel je: „Barba, Bog nama hoče novo, boljšo domovino dati, zahvalimo se mu in upajmo. Saj nas je zdaj bremena revščine in skrbi rešil, kaj bi si novih skrbi na glavo kopali?“ In s krepkim, čvrstim glasom je začel svojo jutranjo pesem peti. Barba in Nace sta z njim pela in lepa, pobožna pesem je pregnala vso žalost in staro zaupanje se je v njih srca vrnilo.

Brez nesreče, pa po dolgi in težavni poti so v Bezin, na Mêljardovo grajščino prišli. Bezin leži v enem najlepših krajev vina bogate Burgonjske dežele na Francozkem. Na prijetni gorici mej vinogradi stoji grad, veliko, krasno poslopje. Iz grajskega vrta pelje skoraj četrt ure dolga cesta med orehovim drevjem v vas, ki ima snažne hiše in premožne prebivalce. Hiše vasi, skoraj vse od vrtov obdane, sežejo do bukovega gojzda, na drugi strani imajo pa majhen potok za mejo, v katerem mnogo rib živi. Kraj, v katerem vrt leži, se je novim ljudem, ki so bili lepih krajev svoje domovine vajeni, prav prilegel. Mêljard je sprejel svoje prijatelje s srčnim veseljem in preljubezljivo dobrotljivostjo. Kakor je on za nje poskrbel, je dalječ njih upanje preseglo. Koj po njih prihodu jih je peljal v svoje stanovanje. Vsega, kar je v hiši treba, so obilo našli; vse je bilo prosto in složno. Ne prav

velik vrt je bil koj pri gradu in v njemu so rastle cvetlice in drevesa redkega plemena. V švicariji je videl Ménart lepo živino, kakor jo je doma komaj našel. Vse, česar je bilo za napravljanje sira treba, je bilo v najlepšem redu pripravljeno. — Ménartove in Barbine oči so se veselja svetile. Kaj tako lepega in pripravnega se nista nadejala. Pa vender je spoznal Ménart, skušeni kmetovalec, da bi se dalo še marsikaj popraviti. Kar je opazil, je brez odloga Mêljardu razodel. „Gospodarite tù po svoji pameti, Ménart“, mu je odgovoril. „Tukaj ste vi gospodar. Vam prepustim vse. Le povejte, česar potrebujete“. — „To vaše zaupanje“, je rekel vesel in hvaležno Švicar, „vam nima žal biti. Ako Bog hoče, bodele imeli v kratkem mleka in sira na mizi, kakoršnega nihče v celi Francozki deželi nima“.

Ménart je ostal mož beseda. Nevtrudeno je delal in je švicarijo v najlepši red djal. Od dné do dné je imela bolji ték. Barba je pomagala, kjer koli je mogla pomagati, in njena pomoč je bila tečna. Nace je bil skoraj celi dan v gradu pri gospodu Mêljardu. S pravo očetovsko ljubeznijo je za fanta skrbel in prizadeval si je, izrediti iz njega na duši in na telesu zdravega človeka. Častitljivi župnik tistega kraja so ga učili krščanski nauk in zgodovino, šolski učenik ga je muziko učil. Vso njegovo izrejo je pa, v dogovoru z drugimi učeniki Mêljard sam prevzel, in njegove mnoge skušnje, njegova čista s pobožnostjo združena omikanost ga je za to pripravnega storila. On sam je učil svojega rejenca matematike in jezikov. Pa tudi ni bilo težavno, učiti fanta tako dobrega srca

in take vedoželjnosti, kakoršen je bil Nace. To je bilo pa še tem lože, ker se je že v hiši svojih starišev in v Vilibaldovi šoli dobrih ukov, strahu božjega in pokornega duha navzel. Zato se pa ni bilo čuditi, da je Nace v tacih okoljščinah in s takimi učeniki tako urno napredoval. Posebno lahko se je novih jezikov učil. Mej njimi mu je španjolski posebno dopadel, jezik njegovega blazega botra, s katerim bi imel, kakor mu je nekaj reklo, enkrat skupaj priti. Mêljard sam je imel namen, fanta v jakega kmetovalca izuriti. Toda njemu je bilo pripuščeno, izvoliti si svoj stan. Gotov si je bil, da ga bo njegov dobrotnik v vseh rečeh podpiral. Nace si je prizadeval, v vseh rečeh volji svojega rednika vstreči in to ga je toliko lože stalo, ker ga je kmetijstvo veselilo in ker bi s tem svojemu dobrotniku najlože svojo hvaležnost skazal in blizo njega in starišev ostal. Mêljard ga je imel od dné do dné rajši, in blagovoljnost, ktero je imel do Naceta, je tudi na njegove stariše prenesel. Povsod jim jo je skazoval. Že prvo leto je poboljšal Ménartove dohodke; prepustil mu je del dobička, ki ga je švicarija dala in ni imel nič zoper to, da sta Barba in Ménart s svojim sirom kupčevala in tako svoje dohodke pomnožila. —

Tako ste že dve leti srečno pretekli, ko je gospod Marton, Mêljardove žlahte, v tem kraju kupil posestvo in tako njih sosed postal. Marton je bil poprej častnik v francozki armadi in se je v vseh vojskah s srčno hrabrostjo izkazal. Pa nazadnje je moral zavoljo nevarne rane na roki iz službe iti. Mêljard je sprejel z veseljem in navadno dobroto svo-

jega žlahtnika in mu je o vsaki priložnosti svoje srčno prijateljstvo skazoval. Marton ni brez posebnega namena iskal, blizo svojega starega bogatega strica priti. Enega sina in dve hčeri je imel. Želel je, da bi Mêljard njegove otroke ljubil in po svoji smrti njim, ker so njegove žlahte bili, svoje premoženje zapustil. Kolikor se je dalo, je ta svoj namen skrival. Vse si je prizadeval, se Mêljardu prikupiti. O vsaki priložnosti mu je pokazal, kako zeló da ga čisla. Prizadeval si je vsako njegovih želja vganiti. Skoraj ga ni bilo dneva, da bi ne bil svojega strica obiskal. Navadno so prišli njegov sin, Ljudovik, in njegovi hčeri, Hortenzija in Emilija z njim. Oče jim je natanjko povedal, kako se jim je do Mêljarda obnašati. V njih obnašanji je bilo zgolj spoštovanje in podložnost. Kar koli je z očmi pomigal, so njegovi otroci natanjko storili in nekako skušali so se v tem. Če so še tako majhno reč dobili, niso mogli zadosti dobrega strica prehvaliti in se mu zahvaliti. Tudi roke poljubovati niso smeli opustiti. Prinašali so mu zdaj cvetic, ki so jih natrgali, zdaj drugih takih rečí. Vse to in posebno hvaležnost s tako nedolžno srčnostjo izkazovana je v začetku Mêljardovo srce ganila in mislil je, da to vse iz ljubezni izvira. Toda jakemu, naravnemu možu so se te naučene marnje in prilizovanja preveč zdele. Na tihem je preličil Nacetovo krepko srčno ljubezen s hlinjeno privrženostjo svojih žlahtnikov in ta prilika se je izšla njegovemu rejencu v prid. Premišljeval je svojo žlahto in spoznal, da nima prave ljubezni do njega. Še bolj je bil pa žalosten, ker je spoznal, da je Ljudovik lažnjiv in zapravljiv, da ima

Hortenzija poželenje, drugim dopadati in veselje do lepih oblek, in da je Emilija, ktera se mu je še najbolja zdela, k složnosti in sladkosnednosti nagnjena. Marton, oče, je imel skoraj vse napake svojih otrok v sebi zedinjene. Njegova hrabrost in življenje v vojski je te napake večjidel zagrinjala; ali zdaj, ko je mirno na deželi živel in sam svoj gospodar bil, se je kmalo svojemu nagnjenju izročil. Postopanje in drage gostije je ljubil. Oskrbovanje svojega posestva je izročil svojim oskrbnikom, podučenje svojih otrok učenci in učeniku. Skoraj celi dan je bil na lovu ali je pa druge obiskoval. Delal in počel je pa še bolj brez skrbi, ker je mislil, da je Mêljarda, kateri je do- slej njemu in njegovim otrokom ljubezen skazoval, popolnoma na svojo stran dobil. Mêljard je molčal, dokler je mogel. Marton si je mogel večkrat pri svojem bogatem stricu denarjev izposoditi. Mêljard je dvakrat pomagal. Potem je pa trdno in lepo rekel, da nima Marton nič denarjev več od njega upati. Z ljubeznijo in ostro ga je večkrat svaril. Marton je obljubil poboljšati se, in ostal je stari. Prepričan je bil, da bo Mêljard, dobri, v. stni mož pač njemu, ne pa njegovim otrokom svoje premoženje odtegnil. Bolj za gotovo je pa, kakor kedaj upal, njegovo premoženje enkrat posesti, ko je Mêljardov najbližji žlahtnik, ki je bil trgovec v Lionu, naglo in brez otrok umrl. Da je Mêljard Naceta ljubil, mu pač ni bilo všeč in to ga je včasih še celó skrbelo. Pa njegova oholost mu ni dala misliti, da bo Mêljard, mož natanjčne vesti, kri zatajil in beraškemu otroku naklonil, kar njegovim najbližjim žlahtnikom gre. To mu je Mêljard

večkrat obljubil, naj bi že fantu kak par tisoč frankov volil — naj bi jih imel. Saj bi bilo to le majhen del tega, česar je enkrat za svoje otroke iz Mêljardovega premoženja dobiti se nadejal. Se vé, da s takim duhom in s takim namenom ni mogel dober biti fantu, kateri je njemu in njegovim otrokom, kot najbližjim žlahtnikom svojega žlahtnega dobrotnika, s pravo srčnostjo privržen bil, in pozneje se tudi ni potrudil, te svoje nejevolje skrivati, ko sta se pozneje on in Mêljard nekako mrzlo gledati začela. Nace in njegovi stariši so čutili z žalostjo mlačnost in zaničevanje, katero so Marton in njegovi otroci do njih kazali. Vse so voljno potrpeali in nikoli niso Mêljardu se pritožili. Nace se je vedno prizadeval postreči, kjer koli je mogel, Ljudoviku in njegovima sestrama. Malo hvale so mu za to vedeli. Prijaznost, katero so mu v začetku zavoljo Mêljarda skazovali, je zginila. Čez ramo so ga začeli gledati, očitno sovražiti in pikati. Nace je trpel, kar je mogel. Če so mu zabavljali, jim je tako umno kakor srčno odgovoril in je marsikaj zamolčal, da bi svojega dobrotnika ne žalil. Mêljard je skrivaj na vse pazil. Martonovo in njegovih otrok oholo, sovražno ravnanje ga je žalilo. Tem bolj mu je Nacetovo modro, pokojno obnašanje, katero je v vsem ljubezen in spoštovanje do njegovega dobrotnika razodevalo, dopadlo, ker je poznal fantovo častiljubnost in ker je vedel, da mu ni bilo lahko, se tako premagati.

To je storilo, da se je Mêljard bolj in bolj Martonu umikal, a ne da bi bil pa čisto nehal, pečati se z njim. Vedno mu je še vse dobro skazoval, vedno je še z njim in z njegovimi otroci marsiktero očetov-

sko besedo govoril; le škoda, da ga niso poslušali. Z žalostnim srcem je mogel Mêljard gledati, kako si je Marton več in več dolgov na glavo nakopaval z nerednim življenjem. Njegovi otroci, brez matere in z slabim izgledom očetovem pred očmi, niso mogli biti dobri, ker so vrh tega tudi slabe učenike imeli. Ljudovik, 16 let star, je hodil s svojim očetom na lov in v pivnice; Hortenzija je stala celi ljubi dan pred zrkalom ali je sedela pri klavirji, Emilija pa je ležala na poblazinjenem stolu in veliko je bilo, če je pol ure v dnevu kaj šivala. Se vé, da po takem Mêljard ni mogel s svojo žlahto zadovoljen biti. Tem več je pa Nace z vedno pridnostjo, nehlinjeno ljubeznijo in z dobrim učenjem mu veselje delal. V kmetijstvu, v obravnavanji gojzdov in v družih rečeh je pridobil si vednosti, ktere so njegovo starost zeló presegle. S polnim zaupanjem mu je izročil zdaj Mêljard oskrbovanje svojih dohodkov in kapitalov in tudi v tem je Nace s svojo natanjčnostjo in umnostjo pokazal, da je to zaupanje zaslužil. Z veseljem in z nekakim očetovskim ponosom je gledal cvetečega mladeniča, kateri je krepkejši in krepkejši prihajal, in zdrav na životu, jak na duhu, pobožen v srcu, obetal, da mu bode kedaj v starosti tolažba in podpora. In k tej dobri omiki mu je večidel on sam pripomogel. To si je smel reči, ne da bi bil hvalil samega sebe.

Marton je z nevoljo gledal, kako ga je njegov stric bolj in bolj opuščal, in na „švicarskega pritepenca“, kakor je Naceta imenoval, bolj in bolj svoje srce obračal. Ni hotel spoznati, da je sam tega kriv, mislil je, da so si Nace in njegovi stariši z zvitim

prilizovanjem in opravljanjem Mêljardovo srce prikupili in čakal je priložnosti, da se za to nad njim znosi, da bo kaj časa pomnil. In ta priložnost je kmalo prišla.

O Božiču je Mêljard Naceta v mesto Dižon s pismom poslal in naročil, da naj več reči za njega kupi. Kakor vselej, je tudi to opravilo natanjko spolnil. Truden, od mraza ves trd, je šel v gostilnico pri cesti, da bi s konjem prenočil. Ko v hišo stopi, sliši z začudenjem, kako Marton silno nevoljen opravlja Mêljarda in še bolj Naceta in zasmehuje kolikor more z grdimi besedami. A še huji kot oče je bil sin Ljudovik. Ves začuden in prepaden je stal Nace, in ni vedel, kaj bi storil, ali bi opravljujčema srčno nasproti stopil ali pa odišel, da bi prepir ne vstal. V tem hipu mu prinese gostilničar vina in kruha in ga v drugo s svojim debelim glasom pozdravi. S tem so pivci v drugi sobi njegovo pričujočnost zvedeli. Rudeč od vina in jezen stopi Marton k njemu in meri z bliskajočimi očmi mladeniča, ki ga je pogumno gledal.

„Ti si poslušal,“ je začel z debelim glasom. „O tebi nihče kaj družega pričakovati ne more; pa pregovor je: kdor za steno posluša, svojo sramoto posluša.“

„Vašo sem poslušal, ne svojo,“ odgovori Nace kratko. „Nobena čast vam ni, dobremu žlahtniku za hrbtom oporekovati in druge brez krivice opravljati.“

„Brez krivice? Se vé, rad bi bil brez krivice, ti tat,“ jecljal je Ljudovik, kateri je ves vinjen k očetu prištorkljaj. „Sram bodi tebe in vse tvoje enakosti! Poberi se, če ne, ti bo moja pést pót pokazala!“

„Vi ste najbližni žlahtnik mojega dobrotnika,“ rekel je Nace s potisnjeno jezo, „in zavoljo tega vam te sramote nečem povrniti. Ako pa nimate srca, v nazočnosti Mêljarda to, kar ste tu govorili, tudi govoriti, vaji imenujem oba lažnjivca in opravljivca!“

Dobro je bilo, da so popotniki, ki so prišli, prepiru konec naredili, sicer bi se bilo kaj hudega zgodilo. Nace je šel v drugo sobo in je gledal, da je šel prej ko mogoče od tod. — Njegov konj, sicer tako krotek in pohleven, je postal na poti na mah ves divji. Zdaj je skakal, kakor bi imel ogenj v nogah, zdaj je dirjal, kakor zloben naprej, brcal in se zveral tako, da se je Nace komaj na njem zamogel obdržati. Boga je hvalil, ko je po marsikteri prestani nevarnosti Bezinski grad z njegovimi mnogimi lučmi pred seboj videl. Pa nevarnost še ni minula. Bilo je, kakor da bi bil pogled teh luči divjost konja z nova vnél. Bolj in bolj divji in nevkreten postajal je krepki konj. Kakor divji je zdirjal po griču proti gradu. Nace se je priporočil Bogu in sveti devici, je svojo poslečajo moč zbral, da bi živino obdržal. Pa kar se spne divji konj, od ostrog ojestro zboden, visoko in vrže Naceta, ki je na trdo zmrznjeno zemljo padel, iz sedla.

Nace je tako močno na tla padel, da je brez zavednosti obležal. Ko se je zopet zavedel, nahajal se je na zemlji. Njegovi udje so bili otrpnjeni, na glavi mu je iz več ran kri tekla. Nad njim je luna svetila, pred njim je grad stal. Mraz ga je tresel in v tem stanu ni smel dneva čakati, ako ni hotel priti v smrtno nevarnost. Kar je imel moči in z ne-

izrečenimi bolečinami se je priplazil do grajskih vrat, kjer je pozvonil. Da ga tako dolgo ni bilo nazaj, to ni nič skrbi vzbudilo v gradu. Konja ni bilo in mislili so, da je Nace, kakor se je že večkrat zgodilo, v Dižonu čez noč ostal. S strahom in z žalostjo je gledal Mêljard nesrečo svojega ljubčka. Zdravnik, kateri je bil koj poklican, ga je pa potolažil, da ni nobena njegovih ran nevarna. To je vpokojilo tudi Ménarta in Barbo, ktera sta strahú trepetaje pri postelji svojega edinega otroka stala. —

Nace je moral, ko je ozdravel, Mêljardu vse povedati, kaj se mu je mej potjo zgodilo. Ni mogel zamolčati, da se je sešel z Martonom in njegovem sinom. Mêljard je žalostno vzdihnil in se ni mogel hudih misel vbrantiti. Tudi konja so vjeli in bil je zopet tako krotak in pohleven, kakor prej. Nace je kmalo popolnoma ozdravel in Mêljard ga je zdaj še močneje ljubil. Dal je Ménartu in Barbi majheno posestvo blizo svojega gradú v dar, katero je navlašč za to kupil in pustil jima je vse dohodke, ktere sta doslej imela. Ko jima je podarno pismo izročil, obrnil se je od hvaležnih k Nacetu, rekoč: „Tudi na tebe, ljubi Nace, sem mislil, in videl bodeš enkrat, kako močno sem te ljubil.“

Nace je zdaj osemnajsto leto dokončal in Mêljard je sklenil, iz ljubezni do njega, najjimenitnejše kmetijske naprave Francozke in unanjih dežel obiskati. Dve leti ste bili za to odločeni in Nace bil bi imel priložnost dobiti, da se v vseh vedah kmetijstva popolnoma izuri. Že je bil čas za odhod odločen. Pa Bog je drugače namenil.

Nekega lepega večera spomladi je hotel Mêljard iti svojo ovčarijo obiskat. Da si ravno je bil prav blagega srca, je bil vender, kakor vsi ljudje njegovega duha, tudi zdražljiv in ker je imel vést, da ima samo dobre namene in bistrejši um, ni mogel lahko trpeti, da bi mu bil kdo njegovih podložnih ugovarjal. Našel je kaj, zaradi česa je čuvaja ovčarije po zasluženji grajal. Ta pa je ugovarjal svojemu gospodu jezno in nevoljno. Mêljard se je razsrdil. Nič pa ni njegovemu krotkemu srcu in slabotnemu životu bolj škodovalo, kakor jeza. Ves nevoljen je hitel domú. Zaman se je to pot Nace prizadeval, da ga vpokoji. Večerjala sta skupaj in Mêljard je zoper svojo navado veliko govoril in največ o nehvaležnosti in sirovosti svojih podložnih. Kar mu padejo vilice iz roke, bled in jecljaje je nagnil svojo glavo in zgrudil se na stolu. Mrtud (kapljica) ga je zadel.

Nobeno zdravilo ni več pomagalo. Kapljica ga je še enkrat zadéla na jezik. Pa zavedel se je še. Žalosten in poln ljubezni je gledal Naceta in njegove stariše, ki so žalostno pri njem stali in žalosti skoraj umirali. Večkrat se je zdelo, kakor če bi bil hotel govoriti, pa ni zamogel. Gospod župnik so ga v sveto olje djali. Pobožne, na križ obrnjene oči, prizadevanje, s katerim je svoje usta odpréti in svoje roke skleniti poskušal, kazalo je očitno, da vé, kaj da prejme. Po svetem opraviilu je kratek čas zaspal. Pa kar naglo se je zbudil, Naceta milo pogledal in z roko na mizo, pri kateri je sicer pisal, pokazal. To je bilo poslednje v njegovem življenju. Proti polnoči je izročil starček v molitvi pričujočih

svojo dušo Bogu, stvarniku. — „Gospod, tvoja volja se zgôdi!“ je molil gospod župnik. „Vzemi dušo svojega služabnika k sebi!“ Ni mogoče popisati, kako žalostni so bili Nace in njegovi stariši.

Drugo jutro na vse zgodaj je prišel Marton, kteremu so koj povedali, da je Mêljard umrl, z sodno gosposko. Koj so vse zapečatili. Komaj je Marton svoje veselje skrival in hlinil žalost, ktera mu ni šla od srca. Natanjko in z nekako nepokojnostjo je popraševal, kakošne so bile poslednje ure rajncega in ložeje je dihal, ko je zvedel, da njegov stric ni imel moči ne govoriti ne pisati. Vsi pričujoči so mogli iz stanice iti, a Nacetu je prošnjo, da bi z svojimi stariši pri mrliču smel čuti in moliti, odrekel z jezo in zaničevanjem, da se je bilo bati najhujega. Tudi Ljudovik je prišel zdaj s svojimi stariši. On in Hortenzija sta zavoljo spodobnosti sicer žalostno se nosila, pa njih govorjenje in obnašanje je preveč očitno kazalo, da sta imela stricovo smrt bolj v srečo kakor v nesrečo. Samo Emilija je bila resnično žalostna in je vroče solze točila. S strahom in z žalostjo so pričakovali vsi prihodnjih dni. Proti poldnevu so bili posli in služabniki Mêljardovi poklicani in sodnik jim je oznanil, da je Mêljard brez žene in otroka, brez oporoke umrl. Za to pripade Bezinska grajščina z vsem, kar je, gospodu Martonu kot najbližjemu Mêljardovemu žlahtniku. Kdor ima od rajncega še kaj terjati, naj se brez odloga oglasi. — Pri teh besedah je gledal Marton ojestro in nepokojno Naceta in njegove stariše. Molčé, s solznimi očmi in bridko žalostjo so stali tu. Nihče pričujočih ni nič terjal.

Saj je Mêljard vsakemu več dal, kakor mu je šlo. Novi gospodar je zdajci svojo oblast pokazal. Veči del Mêljardovih služabnikov, ki so bili zvesti in priletni, so bili odpuščeni. Z očitnim veseljem in zapovedljivim glasom je ukazal Ménartu in Barbi, zapustiti švicarijo v štirih tednih, in Nacetu oestro prepovedal hoditi v grad. Brez opornosti so rekli, da bodo tako storili, da si ravno so imeli v pogodbi sklenjeno z Mêljardom, pravico, ostati še eno leto. Marton je dal silno lep pogreb napraviti. Neštete solze, solze resnične žalosti so tekle na Mêljardov grob. Vsi so objokovali smrt žlahtnega moža. Kdo si more še le Nacetovo in njegovih starišev žalost misliti. Pred ko se je dalo je želel Ménart z Barbo švicarijo zapustiti in za zdaj preseliti se na kmetijo, katero je njima Mêljard v dar kupil. Zdaj sta vnovič njegovo očetovsko ljubezen v nji celi méri spoznala. Brez njé bi bila zdaj berača. Od strane se je slišalo, kakor da bi bil ranjki testament zapustil in Naceta kot dediča skoraj vsega premoženja postavil. To je Martonovo jezo do Naceta in njegovih starišev še bolj podpihovalo. Nadleoval jih je, kakor mu je bilo mogoče, da bi bili pred švicarijo zapustili. Bilo je, kakor če bi se blizo njih ne počutil dobro. Tisti dan pa, ko bi se bili imeli iz švicarije na svojo kmetijo preseliti, jim je rekel Marton, da ima pravico misliti, da so ti to kmetijo prigoljufali. Zavoljo tega je tudi tožbo zoper nje pri sodnji naredil. To je bilo pa Ménartu vender preveč. S krepkimi besedami mu je trdno njegovo krivico očital zmirjaje ga opravljevca in rekel mu je naj mu skaže najmanjšo

krivico. To je Martona popolnoma razkačilo in s hudobno trdovratnostjo jim je branil preseliti se, dokler sodba pravde ne razsodi. Sodba je mogla, dasiravno je Marton podpihoval in podkupoval, za Ménarta razsoditi. Zakaj podarno pismo je bilo preveč jasno in po postavah narejeno. Z jezo jih je pustil iti, pa zarotil se je, da jih dolgo ne trpi ondi.

Marton je vse storil, da bi jima prebivanje blizo sebe otežil. Kakor je mogel, jima je nagajal in njih potrpežljivost skušal. Ménart in Barba sta stanovitna ostala. Večkrat jima je rekel, da kupi kmetijo od nju. Ménart se ni podal. Njegova kmetija je na dobrem mestu ležala in z dobrim obdelovanjem je upal v nekterih letih svoje dohodke lahko tako pomnožiti, da si bo mogel potem v svoji domovini večje posestvo kupiti in svoje dni pokojno živeti. To je bil njegov dobro prevdarjen namen, ktereга sta Nace in Barba potrdila, in nad njim so vse zvijače Martonove omagale, kateri teh Švicarjev nikakor ni mogel blizo sebe trpeti. Videti, da z vsim nič ne opravi, je začel še dalje misliti, kako bi starega vojaka vtrudil in vsaj tistega, ktereга je najbolj črtil, — Naceta se znebil. In našel je pravo. In to je bilo popisovanje, ktero je bilo pod Napoleonom na Francoz-kem tako strašno in je ljudstvu toliko žalosti delalo. Vsako leto so mladenče, ki so osemnajsto leto doživeli, v vojaščino poklicali, jih v orožju vadili in potem na vojsko poslali. Tudi Nace je bil v tej starosti. Pa ne on, ne njegovi stariši se niso bali popisovanja. Saj so bili Švicarji, ki so bili pač s francozkim cesarjem v zvezi, pa ne njegovi podložni.

Bilo jim je, kakor če bi bilo med nje treščilo, ko je bil Nace pred gosposko k popisovanju poklican. Zastonj sta se Nace in Ménart izgovarjala, da kot ptujca popisovanju nista podvržena in toraj tudi vojaščini ne; zastonj je Ménart rekel, da je Nace njegov edini otrok in da mu mora biti v starosti podpora. Napoleon je zapovedal in armada, ktera je na Španjolskem in v Portugaliji veliko zgube imela, potrebuje velike pomoči. Ker imata kmetijo reklo se je jima, sta cesarju podložna in nehala Švicarja biti, in na to se more tem manj gledati, ker je Švica že tako dolžna, vojakov cesarju dajati.

Barba je v tihem strahu ostrmela, ko je to razsodbo zvédela. Take vpijoče nepravčnosti se ni nadejala. Svojega edinega sina, ljubčka svojega srca, podpora svoje starosti na ta način zgubiti, je njeno moč preseglo. Te misli njeno materino srce ni moglo prenesti. „Gospod!“ je zdihovala, „pred kratkim si nam našega dobrotnika, našega najboljšega prijatelja vzeli; ali hočeš, da tudi edinega sina zgubiva? Gospod, kako hudo bi bilo to! Kako morem to prestat, da mojega edinega sina v mesnico peljejo! O Francozko, ti nesrečna dežela! zakaj sem kedaj na tebe stopila!“ Ménart je še eno poskusil. Hotel je pri cesarji samem pomoči in pravice iskati; pa povsod mu je bila pot do njega zaprta. Žalosten in jezen se je vrnil Ménart domú in treba mu je bilo iz vse duše trdnega zaupanja in moške srčnosti, da se vpojoji njegovo srce in se uda v nesrečo, ktero ne more odvrniti. Nacetu je bilo le malo dni še pripuščeno, ostati pri stariših. Oče so mu svetovali, naj pobegne,

pa blagi sin jih ni poslušal. Ni se hotel rešiti z nesrečo svojega očeta, kateri bi bil zavoljo njegovega béga ob svoje premoženje prišel in še v ječi dolgo zaprt bil. Vrh tega je pa Nace tudi spoznal, kako nevarno da je pobegniti, ker so Marton in njegovi pomagači tako ojstro na njega pazili. Nace se je pokazal čez vse srčnega in voljnega mladenča. Z otroško ljubeznijo je tolažil svoje stariše, in si prizadeval kar moči odgnati jim žalost. Rekel je: „Saj ne zadene vsaka krogla, vsak meč. Ali niso oče sami izgled, da tudi najsrčnejši vojak nevarnosti v bojih odide in more svoje življenje v najhujih vojskah ohraniti. Zakaj bi tudi jaz te sreče ne imel?“ Rekel je, da zaupa v varstvo božje in v prošnjo presvete device, v molitev svojih starišev, ktere je Bog vedno tako očitno in milostivo obvaroval. Gotovo ne bo božja volja, da bi v starosti brez pomoči in podpóre ostali.

Njegove besede so Barbo nekoliko potolažile. V Ménartovem srcu se je upanje zbudilo in stara vojaška srčnost mu je zopet oživela. Saj je bil sam v deželi rojen, kjer ne časté nikogar, kateri se ni kot hraber mož na borišču bojeval in te častí ni bilo mogoče brez nevarnosti, brez zatajevanja samega sebe dobiti. Tako naj bi se tudi Nace v božjem imenu, kakor očetje vsi, v vojski poskusil in Ménart si je bil svest, da se Nace ne bo njih nevrednega pokazal. Kolikor bliže je dan ločitve prihajal, toliko bolj tiha in globoka je bila materna žalost, da si ravno je bila vsa v božjo voljo vdana. „Naj se zgodi božja volja!“ je vedno molila; „vsaki dan sem mu svoje dete da-

rovala; povsod ga bo ljubil, povsod varoval“. S tiho materino ljubeznijo je pripravila vsega, obleke in perila, kolikor bi Nace potreboval. Skrivaj je gledala dolgo s solznimi očmi na njega, kterega ne bo tako kmalo zopet videla. Bilo jej je mnogokrat, kakor če bi se jej hotelo srce razpočiti. Vsaki dan je šla v cerkev in dostikrat je tudi grob svojega dobrotnika obiskala. „Oh, če bi še živel!“ je zdihovala, „bi nas ta žalost ne bila zadela. O prosi za nas, za Naceta, ako smeš — česa pa ne dvomim — božje obličje gledati!“

Ménart se je popolnoma vpokojil in vdal. Prizadeval se je zdaj, kolikor mu je še kratki čas pripustil, po mogočosti Naceta za novi stan pripraviti. Ker je mnogo let sam vojak bil in marsikaj skusil, mu je lahko marsikak dober uk dal. „Pokornost, in sicer slepa pokornost“, je rekel, „je prva dolžnost vojaka. Vselej in povsod mora vojak voljo svojih viših spolniti. To je njegova čast. Hrabrosti pred sovražnikom ti ni treba priporočati; to imaš že po svojih prednikih, kateri s svojo hrabrostjo celi svet napolnujejo. Imej pa tudi tuka pravo mero! Tvoja pogumnost naj se nikoli v predrznost ne prevrže. Ne boj se smrti, ne postavljalj pa tudi svojega življenja nikoli nepotrebno v nevarnost. Pomisli, ljubi moj Nace“, in bolj mehko je začel govoriti, — „pomisli, da imaš stariše, kateri tvoje pomoči potrebujejo. Priletnim starišem streči ti bo pri Bogu in ljudeh gotovo toliko in še več časti prineslo, kakor zvezda na prsih“. Potem ga je opominjal, naj bo prijazen in miren s svojimi tovariši naj se varuje vsacega

prepira in naj pošteno živi. Poštenje pak se z natančnim spolnovanjem dolžnost, čistim življenjem in umnim prevdarjenjem najbolj ohrani. Silno je še Naceta prosil ogibati se nevarnih tovaršij, varovati se pijančevanja in preklinjanja. Priporočil mu je zmernost in pridnost, ki naj bolj varujete življenje, naj se zdrži posebno greha, pred katerim sramožljivost orudeči in kateri se pri vojaki tako pogostem najde.

Potem mu je tudi Barba, dobra mati, z ginjenim srcem rekla: „Ljubi moj Nace! Oče so ti povedali, kar ti je treba; prosim te še enkrat, bodi pokoren z vso močjo in spolnuj svoje dolžnosti povsod, kakor ti je mogoče. Nad voljo posvetne gosposke pa nikoli ne pozabi volje nebeškega očeta. Ne bodi enak tistim, kateri so poveljem svoje svetne gosposke pokorni, volje božje pa, ktera jim vkaže moliti in Kristusa nasledovati, nečejo poznati. Zavoljo tega se nikolj ne sramuj, svojo vero v Jezusa kot odrešenika, povsod spoznavati in v čast si šteje, če te bodo tvoji tovariši zavoljo vere zasmehovali. Boj se pa, kolikor boš mogel, tovaršije tistih, kateri vero zasmehujejo in Zveličarja zaničujejo. Tacih je med vojaki več, kakor med družimi stanovi. To so Tvoja mati poskusili in zdaj je berže huje, kakor bolje. Začni vselej dan z Bogom in skleni ga z Bogom; potem boš srečen. Beri, kedar boš mogel, kake dobre bukve in ne zamujaj nobene priložnosti, sveto mašo in besedo božjo poslušati. Včasi ti bo to vendar mogoče. Pomisli, ljubi Nace, da nimaš samo života, temuč tudi dušo in da si vsaki dan v smrtni nevarnosti. O ljubi Nace! da bi ne umrl nepripravljen,

če boš mogel po božji volji v vojski umreti! O moj Bog! Tvoja mati bo vsaki dan za tebe molila, da kot prijatelj božji umerješ in se ne ločiš brez svetih zakramentov iz tega življenja! — Potem ti položim še eno na srce. Izredila sva te v ljubezni do čistosti in sramožljivosti! oh, ljubi Nace, videl in slišal boš reči, da se ti bo srce trgalo. Zasmehovali, zaničevali te bodo, če ne boš v greh privolil. Zapeljivci bodo prišli in brez skušnjave ne boš ostal. O Nace! potem naj bo molitev tvoje orožje in misli, da Bog vse vé. Potem reci z Jožefom: „Kako morem tako hudo grešiti!“ Pomisli Nace, da ni dražega na svetu, kakor čistost; pa tudi nič rajši ne zgine. Zato moli in čuj, in nič ti ne bo moglo škodovati.“

„Mati, nikar ne skrbite,“ je rekel Nace, „nečem plačila zgubiti, katero je Bog čistim na unem svetu obljubil.“

„O, to plačilo je veliko, neskončno veliko,“ je rekla Barba; „samo čisti bodo božje obličje gledali in to je največje zveličanje. Pa še eno bi ti rada na srce položila. Bodi usmiljen z vsemi, posebno z bornimi, z devicami, z otroki in starčki. Nace, videl si kot otrok revščino vojske. Nisi še pozabil. Nikolj ne bodi pri ropanji. Strezi ranjenim, brez razločka, ali so prijatelji ali sovražniki. Imej usmiljenje z ubozimi in brani povsod nedolžnost. Usmili se vjetih; bodi povsod usmiljen in tudi ti boš usmiljenje našel.“ Srce jej je skipelo in ni se mogla solz ubraniti. „Ljubi moj Nace,“ tako je sklenila svoje materne opominjevanja, „stori povsod, kar ti tvoja vest velewa. Vse drugo bo Bog storil.“

Tisti dan, ko je Nace slovo vzel, sta bila Ménart in Barba z Nacetom še pri sveti maši. Tu sta darovala svojega edinega otroka Zveličarju in nebeškemu Očetu. Barba je bila silno trdnega srca. Na njenem obličji se je brala britka pa vender največ že premagana bolečina. Le takrat, ko je Nace mater prosil, poblagosloviti ga, se jej je hotelo srce razpočiti in jokaje je rekla: „O moj Bog! kako bom to prestala!“

Molče in vsa prepadena sta stala Ménart in Nace in jej nista mogla v tem hipu nobene tolažbe dati. Barba pak je vstala in z v nebo obrnjenimi očmi rekla: „Gospod, tvoja volja naj se zgodi! ali mi nisi dal tega edinega sina? Kaj se bom branila, svoje dete tebi dati? Vzemi ga, če ga hočeš imeti, tvoj bodi živ, tvoj bodi mertev! Pa vender, usmiljeni Oče, če je mogoče, pripelji mi ga nazaj!“

Menart je potegnil sina od matere. Hotel je obeh bolečinam konec storiti in spremil je Naceta v Dižon.

Barba je dolgo za njima gledala, dokler sta se njenim hrepenečim očém skrila. „Kedaj bo Nacek zopet prišel?“ se je tiho prašala. „Zdi se mi, kakor če bi mi nekaj reklo, da mora zopet priti. Ne morem si ga drugačnega kakor živega misliti. Moj Zveličar, to upanje mi ti delaš!“

Naceta so postavili k polku, ki je bil namenjen, odriniti brez odloga na Španjsko. Vojaška služba na Španjskem tako težavna in nevarna, je bila francoskim vojakom malo všeč, še manj pa, ker je bilo malo dobička v nji. Nace je imel pa še vzroka več, je

ne ljubiti. Dasiravno se je veselil, videti Španjsko, bil je vendar žalosten, da bo mogel meč potegniti zoper deželo, v kateri je bil krščen, v kateri je njegov dobrotljiv boter živel. Pa dolžnost, železna dolžnost pokornosti mu je to zapovedala. Nace se jej je podvrgel z žalostnim srcem. Urno so naprej šli in mladi vojaki niso iméli časa misliti ne na preteklost, ne skrbeti za prihodnost.

Nace je živel mej svojimi tovariši po mogočosti tiho in sam za-se. Njih največ surovo nevkretno obnašanje mu je malo dopadalo. Se ve, da so ga za to zbadali. Pa voljno je trpel in prizadeval si je zadobiti si ljubezen svojih tovarišev in viših s tem, da zvesto spolnuje svoje dolžnosti. Čist, čvrst mladeneč, ki je svojo službo zvesto in natanjko opravljal in se je tudi v vednosti med drugimi odlikoval, bil je v obče ljubljén. Tako so prišli v desetih dnevih do Vivaresa. Nace, dozdej zdrav, je občutil majhno mrzlico; prehladil se je bil, ko je rešil tovariša, kateri bi se bil kmalo vtopil. Mlad še in sicer trdnega života je mislil, da bo bolezen premagal. Pa čez nekaj dni že se je mrzlica še huje povrnila in ga je silno oslabila. Boga je zahvalil, ko so zvečer v vas prišli, v kateri so prenočili. Nacetu in mnogim njegovih tovarišev je bilo odločeno stanovanje v mlinu. Pa ta mlin je bil še čez uro dalječ od vasí. Z vso močjo si je Nace prizadeval priti do mlina. Skozi gost gojzd je pót peljala, po katerim je šlo več stezá. Preslab je bil, da bi bil mogel s svojimi tovariši enako hoditi. Zastal in na mnogih stezah zašel je. Do trde noči je hodil in iskal. Ob vso svojo moč je

prišel. Ponočni mraz mu je pretresal ude. Glava ga je tako bolela, da dostikrat ni vedel, pri čem da je in nazadnje je padel v omedljevico pod grmovje.

Ko se je zopet zavedel, ste dve deklici, katerih nobena ni bila osem lét stara, pri njem stali in ga milo gledali. „Ubogí vojak,“ je začela ena, „kako si bled! ali si bolan? Ves moker si od rose in kako se tresejo tvoji udje!“ — „Ali ne moreš vstati,“ ga vpraša druga. „K očetu bi te peljali in pri nas v mlinu bi imel dobro posteljo, gorke juhe in drugih jedi.“ Polna usmiljenja mu pomoli ročice in mu je hotela pomagati vstati. Pa z britkim zdihljejem je padel Nace nazaj. Do smrti trudnega se je čutil in zdaj ga je mraz tresel, zdaj vročina kuhala. „Rozalija,“ je rekla Marjeta, „najbolje bo, če domu po očeta tečeš. Saj vidiš, da je ubogi mož preslab. Bom jaz pri njem ostala. Toda teci, Rozalija, teci in se kmalo verni!“

Rozalija je tekla, kolikor je mogla, Marjeta je pa poleg vojaka pokleknila, se z njim po svoji pameti pogovarjala in ga tolažila, da bodo kmalo oče po njega prišli. S svojo ruto mu je od rose in potú moko čelo obrisala in zrelih jagod ponudila, edino, s čimur ga je mogla zdaj ohladiti. Ker jo je prosil, mu je prinesla iz studenca vode, katero je počasi pil. Bolj močnega se je čutil, ko je svojo vročo žejo pogasil. Nazadnje vidi Marjeta očeta priti in dva hlapca sta šla z njim. Rozalija, blagosrčno dete, je naprej tekla in sestrico poprašala, kaj bolnik dela. Nace je imel komaj še toliko moči, da je očetu otrok, kateri mu je s srčnim usmiljenjem pomoč ponudil,

svojo nesrečo povedal in se mu zahvalil. Vnovič ga je slabost premagala. Previdno in po mogočosti rahlo so položili bolnika na nosilo in v mlin prenesli. Ondi ga je pričakovala Jozefa, dobra gospodinja. S srčnim usmiljenjem je sprejela bolnika, ukazala je, naj ga koj v postelj denejo in zdravnika pokličejo. — Koj je prišel in rekel, da je bolezen huda mrzlica, ktere konec se mora pričakovati. Vsigdar pa bolnik ni brez nevarnosti.

Več kot sedem dní je ležal v težki medljevici, ktera mu je prav malo zavednosti pustila. Videl je dostikrat pri svoji postelji dobri deklici Rozalijo in Marjeto, kateri ste zdaj molili, zdaj jokali, zdaj mu zdravila dajali. Tudi Jozefo in njenega moža je videl, kako sta z zvesto ljubeznijo za njega skrbéla. Večkrat je prišel tudi velik, trden starček z modrim obličjem, belimi lasmi in bistrimi, svitlimi očmi. Spomniti se je tudi mogel, da sta ga dva častitljiva moža, eden zelo prileten, poln milosti in ljubezni, drugi še v najlepši starosti, večkrat obiskala, pri njem molila in ga blagoslovila. Kakor sanje se mu je vse to zdelo in le težko se je zamogel spomniti, kako je tu sem prišel. Ko se je zopet bolj zavedel in ozrl se, je videl pri svojih nogah Rozalijo in Marjeto; tisti starček z belimi lasmi in bistrimi očmi je stal pri njem, ga blagovoljno in pazljivo gledaje.

„Kako ti je, ljubi moj prijatelj,“ ga vpraša ta, „zdi se mi, da ti je bolje.“

„Bog daj!“ je zdihnil Nace. „Toda jaz se čutim slabega za umreti. Oh, kako sem slab!“

„Le zaupajte in ne obupajte!“ ga je opominjal starček. „Iščite moči pri Zveličarju, ktereга podobo na srcu nosite.“

Ponižno je poljubil Nace križ na verižici in rekel : „O Jezus, pomagaj mi ! pomagaj mi !“

„Zakaj bi vam večna ljubezen in usmiljenost ne pomagala? Ali vas ne vabi k nji priti? Ali vam ne kliče: „Ako ste trudni in obloženi, pridite k meni jaz vas bom oživel!“

„Svetujete mi, se spovedati in obhajati, jelite?“

„Da, prijatelj; svetujem vam, kakor oče svojemu sinu svetuje. Križ na vaših prsih kaže, da v Zveličarja verujete, da ga ljubite. Bolni ste, zelo bolni. Nihče ne vé, kako se bo bolezen izšla. Dolgo ste ležali brez zavednosti. Z božjo milostjo ste se zopet zdramili. Prejmite zdaj svete zakramente. Ozdravite popred svojo dušo, potem bo tudi vaše telo lože ozdravelo. Dolgo življenje me je mnogokrat podučilo, kakošno moč da imajo sveti zakramenti in videl sem, kakošno milost sveto olje dodeli tistim, kateri ga vredni in z zaupanjem prejmejo.“

„Prav imate. Dobro mi svetujete, prav dobro,“ je odgovoril Nace čez nekaj časa. „Rad storim po vašem svétu. Prosim vas, prosite gospod fajmoštra, da jutro k meni pridejo. Ta čas se bom pripravil.“ — „Bog vam daj svojo pomoč,“ je rekel starček; „zdaj pa počivajte. Bog bo dalje za vas sbrbel.“

„Še eno imam na srcu,“ je rekel Nace žalostno dalje, „toliko časa sem že od svojega polka zdaj; mislili bodo, da sem ušel. Bodite tako dobri in dajte poveljstvu tridesetega polka pisati in mu naznaniti mojo bolezen.“

„To sem že mislil,“ je odgovoril starček; „kako se pa pišete prijatelj?“

Nace mu je povedal svoje imé. „Ali Nace Lur-zinger se pišete?“ ga vpraša starček z začudenjem. „Vaše imé ni francozko, dasiravno vi naš jezik prav gladko govorite. Kje pa ste doma?“

„V Burgoniji; moji stariši pa so Švicarji. V Burgonijo so se preselili, da bi lože živéli in za mene svoje edino dete bolj skrbeti mogli.“

„Tako si ti Ménartov in Barbini sin!“ reče starček ves vesel. „Zdaj vem, zakaj si se mi koj v začetku tako znan zdel in zakaj je tvoje obličje tako k mojemu srcu govorilo?“

„Kako, ali je mogoče? Ali Vi poznate moje starše?“ je prašal Nace. Njegove oči so se svetile, njegova bleda lica porudečila. „Povejte mi vendar, kako ste se z njimi soznabili?“

„Jaz sem Štefan, ljubi prijatelj, stari Štefan, kterega so tvoji stariši pred osemnajstimi leti obiskali in se tega še vedno z veseljem spomnim. Otrok si še bil in v plenicah si še ležal, ljubi Nace.“

„Ali Štefan ste vi? Štefan? naš dobrotnik, ki ste mene in moje stariše tako obilno in tako dobrotljivo obdarovali?“

„Jaz sem tisti, moj Nace; pa prosim te, skrbi zdaj sam za-se.“ Nace mu je podal z očmi najčistejega veselja in srčne hvaležnosti roko. „Kako se zahvalim Bogu za to bolezen!“ je jecljal z ginjenim srcem. „Vas videti, to mi olajša vse moje trpljenje. Vsaki dan smo za vas molili. O kako se bodo moji stariši veselili, kedar bodo zvedeli, da ste me s staro ljubeznijo

sprejeli!“ Štefan ga je zopet opomnil, pokojno se zadržati, in tudi njegove oči so se obsolzile. Bertram, njegov sin in Jozefa, njegova pastorka, sta z veselim zavzetjem zaslišala, da je bolnik Ménartov in Barbini sin. Bertram še ni pozabil dneva, ko sta o času strahu in najhujega preganjanja očeta obiskala in veselo poročilo od očeta Arkimbolda prinesla. Zavoljo tega so še z večjo ljubeznijo za-nj skrbeli; kakor če bi njih otrok bil, tako so mu stregli.

Drugi dan je rekel Štefan bolniku: „Kmalo bodo gospod fajmošter prišli. Poznajo te.“

„Ali poznajo me?“ je vprašal zavzeto bolnik. „Kako je neki to mogoče.“

„Na svojih rokah so te že pestovali in njih roka te je že blagosloвила. Saj so oče Arkimbold tisti, kteremu so tvoj srčni oče pred osemnajstimi letmi življenje oteli. Večkrat so te obiskali, a niso vedeli, da si ti sin tistega, ki jih je otel.“

Nace je z veliko pobožnostjo svoje roke k nebesom zdvignil ter rekel: „Bog, kako čudna so tvoja pota! kako se ti zahvalim, da mi take prijatelje v tolažbo daš! kako bi še kake bolečine trpel, ko me tako veselje obiše! Mogočni Bog, kako se ti zahvalim, da smem iz tacih rok presveto Telo prejeti.“

Kmalo je prišel fajmošter o. Arkimbold. Drug duhovnik, — bil je Teodor — je prišel z njim. Nace ju je koj spoznal. Oba sta ga o času, ko je pol omedljev v mrzlici ležal, obiskala. Štefan jima je povedal, kdo da je Nace.

„Ali nas Bog tako vkup pripelje, Nace?“ je rekel pobožni starček. „Mnogo let je preteklo, pa

ni pretekel ne dan ne ura, da bi se ne bil tvojih starišev v molitvi spomnil. O če bi ti mogel po božji milosti povrniti, kar so tvoj oče za mene storili!“ Molče je poljubil Nace njegovo roko. „Srečen sem v svojih bolečinah in v svoji nesreči; saj sem pri vas. Veselje in tolažba, katero zdaj uživam, preseže daleč bolečine bolezni. Vam izročim svojo dušo!“

„Naj nam Bog pomaga, moj sin, in naj ne ozdravi samo tvojo dušo, ampak tudi tvoje telo! Zaupaj v Boga, kateri je tvoje stariše tudi v največi sili obvaroval. Tvoji stariši so ti gotovo povédali, v kaki sili so nas našli. In vendar je bilo nam in njim pomagano. Glej, Nace, tu je Teodor, moj prijatelj in rejenc. Tudi on ti je stregel in pestoval te, ko so tvoji stariši iz Španskega prišli in pri nas iskali prenočišča.“ —

Teodor se je prijazno k bolniku priklonil, rekoč: „Ljubi Nace! ves si očetu podoben in trdno upanje imam, da si jim tudi v srčnosti in zaupanju podoben. Ljubi Nace, upaj in zaupaj in pripravi se, Zveličarja prejeti.“

„Hrepenim po njem,“ je odgovoril bolnik. „Naj se poniža, v mojo dušo priti.“

O. Arkimbald ga je spovedal in obhajal, o. Teodor pa ga je v sveto olje djal. Nace se je po svetih zakramentih čudno oživljenega čutil. Zdaj je imel moč, Bogu se popolnoma darovati in videti je bilo, kakor če bi bilo Gospodu vseč, ta dar prevzeti. Še huje kakor prvi pot se je vročinska bolezen vrnila, in zgodilo se je, kar je zdravnik napovedal. Štirinajst dni je ležal med življenjem in smrtjo. Kako so bili njegovi prijatelji potolaženi, da se je s Bogom spravil.

Kar le ljubezen dati more, so bolniku dali; čuli, molili so pri njem, stregli so mu. — In Bog je dal tudi svojo pomoč. Čez tri dolge, težke tedne se je Nace zopet zavedel. Njegove oči še sicer niso bile jasne, oznanovale so pa vender, da se zdravje povrača. V kratkem je tudi njegov duh zopet staro moč dobil, preden se je še oslavljeni život popravil. Pa tudi životu je mladost in skrbna postrežba pomagala. Štefan ni zapustil njegove postelje. Imenoval ga je le svojega sina in je spolnoval vse dolžnosti očeta. Arkimbald in Teodor se nista bala dolge poti in sta ga skoraj vsaki dan obiskala. Če enega ni bilo, je gotovo drugi prišel obiskat in tolažit ga. Bertram in Jozefa sta pomagala očetu, kakor jima je bilo mogoče, bolniku streči. Rozalija in Marjeta ste si v svojim otročjem usmiljenju vedno prizadevali, postreči mu in dostikrat ste ga s svojimi nedolžnimi pogovori razveselili. V tako pobožni, čisti ljubezni in skrbni postrežbi je bolnik mogel ozdraveti, moč se mu je mogla vrniti.

Jasen, vroč poleten dan je bil, ko je Nace prvi pot iz hiše stopil in se pod milim nebom sprehajal. Z veseljem je pozdravil zalo narávo, ktera ga je obdajala in se je z dišavo cvetlic napajal, ktere so okoli Štefanove hiše rastle. Štefan ga je peljal k visocemu križu, ki je blizo hiše stal. Prekrasna podoba križanega Sinú božjega je bila na njem. Klop je stala pred križem in pobožnost ljudi je nasadila vrtnic, lilij in družih cvetlic okrog njega. — Starček je pokleknil in tudi Nace je pripognil svoja kolena; zakaj čutil je, kako veliko hvalo je tistemu dolžan, kateri se je v bolezni njega usmilil, kateri je z njim trpel in mu

k zdravju pomagal. — Po kratki pa srčni molitvi je Štefan vstal in z globoko srčnostjo podobo križanega Jezusa premišljeval.

„Glej, ljubi moj,“ je rekel, „skoraj osemnajst lét je, ko so te tvoji stariši prvi pot pod ta križ položili in z nami k tistemu molili, ki je na križu trpel. O kakošna žalost je takrat naša srca trgala! Kot otrok, komaj deset mescev star, si med nami z veselim, brezskrbnim obličjem ležal in nisi bolečine nič čutil, ktera je nas razjedala. Domovino smo mogli zapustiti in križ, pred katerim smo tolikrat k Jezusu molili, nismo hoteli preklinjevanju hudobnih, nevernih ljudi prepustiti. Pokopali smo ga in Boga prosili, da bi nam milost skazal, postaviti skriti križ zopet očitno njemu v čast. Zdihovali smo k njemu, da bi nam pripustil, da bi kakor sicer kot njegovi zvesti, ljubi otroci, kot hvaležni častilci njegovega križanega Sina, pred tem križem mirno molili. Glej Nace, Bog je našo molitev uslišal.“

Z ginjenim srcem je pogledoval Nace zdaj na križ zdaj na starčka, kterečja oči so se svetile, ktereга blede lica so se malo porudečila. „Štefan,“ je rekel, „taka molitev, tako upanje ni moglo osramoteno biti!“

„Naše upanje je bilo trdno, moj sin; pa molili smo tudi: „Gospod, zgôdi se Tvoja volja!“ Trdno smo bili prepričani, da bomo tù ali pa na unem svetu križ povišan in v časti našli. Božja milost nam je dala še tudi na zemlji gledati, kako je križ premagal, in zato se zahvalim vsak dan Bogu; zakaj lože bom umrl, ko bom videl, da moji rojaki zopet v Križanega verujejo in da morem svojim otrokom in unukom

blagoslov in varstvo križa kot najboljšo dedščino zapustiti. S trdnim zaupanjem v našo sveto vero in da bo križ premagal, zapustil sem domovino in sem šel s svojimi sinovi in hčerami v Vandejo. Tam sem hotel za svojo vero poslednjo srago krvi preliti in smrt blagosloviti, katero bi ondi v boji za Boga in domovino našel.“

„Kako se zahvalim Bogu, da vas je ohranil,“ je rekel Nace. „Kaj bi bilo z mano, če bi vas ne bil našel!“

„Bog bi bil potem drugače za tebe skrbel, moj sin,“ je odgovoril starček. „Smrt je šla mimo mene in mi je vzela mojega najmlajšega sina Nikola. Razsekali so ga sè sabljami republikanci pri Somirju, jaz in Bertram sva popadala z ranami pokrita poleg njega in ga nisva mogla več otéti. Prvi otrok je bil, kterega sem zgubil in moj najljubši sin. Gospod! Tvoja volja se je zgodila in bodi češčena!“

Po globoki, pa pokojni, v Bogu vdani bolečini je govoril Štefan dalje: „Naj ti v kratkem povem, Nace, kar ti imam povedati. Nihče ne posluša rad samo trpljenja in nadlog ne tisti, kateri pripoveduje, ne ta, ki posluša. Veš, kako se je krvavi, strašni boj v Vandeji izšel. Na eni strani razprtija in izdajstvo na drugi pa oholost plemenitašev in nevrétna kljubljivost ljudstva, to je vse v nič spravilo. Ako bi bil mož, kakor Napoleon vodja bil, mi bi bili Paris vzeli ter vero in deželo otéti. Zakaj naših vojakov je bilo mnogo in vojskovali so se kot junaki. Pa kmalo smo videli, da smo izdani. Premagani smo bili pri Somiru in bolj in bolj proti morju so nas pritiskali. Po bitvi

pri Mansu je bila naša reč zgubljena. Skušal sem, da otmem pred vsem drugim svoje hčere, ktere so polne otroške ljubezni trpele in s pravo srčnostjo z očetom vse nevarnosti in pomankanje in Bogu hvala, srečno sem jih otel in jih na Angleško barko varno spravil. Jaz in Bertram sva hotela do poslednjega časa stanovitna ostati in se za vsako pést zemlje braniti, ki je bila še naša. Še enkrat so nas z neprimerno večjo močjo prijeli in premagane do morja zagnali. Pred sabo razjarjene sovražnike, za sabo valove morja, smo imeli samo žalostno volitev ali potoniti ali pa sovražniku pod meč priti. Ko je bil boj najhujši in v največi sili so Angleži krmili in so vsaj toliko pomagali, da je nekaj nas moglo na barke zbežati in se rešiti.“

„Jaz in Bertram sva bila tako srečna med rešenimi biti. Na barki, ktera je naji sprejela, sem se z jakim možem seznanil. Zdravnik je bil in je v Angliji bogata posestva imel. Veliko usmiljenje je imel z našo nesrečo in ponudil nama je eno svojih posestev v najem. Rad sem se vdal v to. Denarjev sva imela dovolj in tudi na kmetijstvo sem se umel. Saj nama je mogla v taki nesreči ljuba biti vsaka gruda zemlje, na katero bi smela svojo glavo pokojno položiti in brez nevarnosti svojo vero na nji spoznavati. Ko sem v Anglijo prišel, bila je moja prva skrb, da pokličem k sebi hčere, ki so v Londonu bile pri dobrih ljudeh. Njih in Bertramova ljubezen je bila moja podpora. Z neutrudljivo skrbnostjo so mi moji otroci stregli in kmalo sem ozdravel v novo djavnost. Angležki zdravnik je spolnil svojo obljubo. Prijetna

kmetija nam je bila z dobrimi pogodbami v najem dana, in shajali smo tem laže, ker so nam denarji iz Francozkega prineseni komaj do polovice pošli“.

„Ostal sem tako šest let v Angliji. Toda, Nace, človek ima le eno domovino in te nikdar ne pozabi; večno jo ljubi. Ko smo slišali, da je srčnost in krepost velicega moža pokoj in red nazaj pripeljala in da se je Jezusova vera zopet vrnila, nas ni več v Angliji trpelo. Sklenili smo ene misli, da se vrnemo na Francozko. Mudili se nismo nič, kar smo sklenili, smo tudi storili, in to nas je tem lože stalo, ker so Angleži in Francozje pred kratkim mir sklenili. Naš gospodar nas ni rad spustil in ponujal nam je, kdo vé kaj, da bi še ostali. Pa nič ni pomagalo. Srečno smo stopili pri mestu Bordó na francozko zemljo in šli od ondi peš do naše vasi. Kakor če bi bili pre-rojeni, nam je bilo, ko je zopet domača sapa v nas pihljala in videli, kako je zopet vse v pokoju in redu, kjer je pred nekimi letmi še moritev in podrtija raz-grajala. Brez počitka smo hiteli proti dragi vasi. V hvaležnosti in veselji nam je srce bílo, ko smo domovino pred sabo zagledali. Zvonovi so peli in v cerkev vabili, in prvi, ktereга smo srečali je bil oče Arkimbald, naš nekdanji gospod fajmošter“.

„Gospod Arkimbald!“ je rekel Nace zavzet.
„Kako čudno snitje!“

„Naš prijatelj in oče je bil“, je govoril Štefan z veselim glasom dalje. „Njegova kolena smo objemali in ga prosili s solzami za njegov blagoslov. Pokleknil je tudi on in vzdignil svoji roki k nebesom ter rekel: „Gospod, tvoja ljubezen je neskončna! Zahvalim se

ti, da si mi te zopet dal! V cerkev smo šli. Tù smo Bogu se zahvalili za dvojno srečo. Oče Arkimbald nas je vzel k sebi v svojo hišo. Ondi smo našli novega prijatelja, njegovega rejenca, pobožnega Teodora. Duhoven je zdaj bil in je nosil z o. Arkimboldom skrbi velike in težavne fare“.

„Kako se je li pobožnima gospodoma godilo teh osem let, kar ju niste videli?“ je vprašal Nace.

„Bog vé, kaj sta trpela“, je odgovoril Štefan. „Nevarnosti in težave, ktere sem jaz s svojimi otroci trpel so majhne mimo bolečin, ktere sta o. Arkimbald in Teodor prestati mogla. Misli si, Nace, ne samo preganjanje in vidni smrtni strah, ljubi Nace, misli si pred vsem nju britko skrb za faro, v kateri se je toliko duš v neveri in razuzdanosti pogubilo in katerih tudi z največjo ljubeznijo in z največjim prizadevanjem več ni mogoče bilo rešiti. Bog je varoval svoja zvesta služabnika. Kakor s čudom sta odšla vsemu preganjanju in vsem nevarnostim, ktere so ju od vseh strani obdajale. Ko ni bilo hudodelstvo več, v Boga in Kristusa verovati, ko je naša sveta vera cerkve in altarje zopet nazaj dobila, je tudi Arkimbald zopet svojo faro, ktere ni nikoli zapustil, kot dušni pastir nastopil. Z veseljem in s hvaležnostjo ga je fara sprejela. Vedeli so vsi verni, kaj in koliko je njegova ljubezen za nje storila. Tudi tisti, kteri so od njega odpadli, se niso mogli zdržati, spoštovati ga zavoljo njegove stanovitne srčnosti in gorečnosti in se mu čuditi. Mnogi njih so se tudi zavoljo hudobij, ktere so brezbožni ljudje vsak dan v pričo njih vganjali, poboljšali in spreobrnilo in s spokornim srcem k njemu

se vrnili. Mnogi so pa trdovratni ostali. Nevtrudljivi starček je z nova pokazal moč svoje ljubezni in modrosti, blagoslov svoje molitve. V par letih je bil zatrt osat, ki ga je sovražnik zasejal, da si ravno je to neizrečeno težavno bilo. V naši župniji ste zopet vera in čednost cveteli in z božjo pomočjo obilno sadu obrodili“.

„Vem, kaj zamore gorečnost pobožnega duhovna“, je rekel Nace; „kako srečni ste, da taki duhovniki za vas skrbé“.

„Bog nam ju ohrani še dolgo, prav dolgo“, je rekel Štefan. „Oče Arkimbald in oče Teodor sta, kakor sta mogla, mi pomožna bila. Želel sem, tù zopet posestvo kupiti in tako sebe in svoje otroke preživeti. Moja prejšnja kmetija je prišla kmalo po mojem begu drugim v last. Sedanji posestnik se je dal pregovoriti, da jo prepusti še za enkrat toliko, za kolikor jo je on kupil. S pomočjo o. Arkimbolda mi je bilo mogoče, denarje odšteti. Z veseljem sem se preselil v svojo staro, ljubo hišo s svojimi otroci. Naše prvo opravilo je bilo, zakopani križ zopet izkopati in ga postaviti kakor znamenje premage pred vrata našega stanovanja. Veliki teden je bilo nekega lepega jutra, ko smo hoteli jamo odkopati. Gospod Arkimbald in gospod Teodor sta prišla po naši prošnji. Jama je še bila, kakor smo jo pustili. Z molitvijo in solzami smo odmetali zatrjeno prst in našli, da je križ s podobno križanega Zveličarja in njegove Matere device nepoškodovan in da tako leži, kakor smo ga položili. S svetim veseljem smo ga vzdignili iz jame, poljubovali, osnažili in postavili. Ko je tako vzdignjen stal in

obličje križanega po solnčnih žarkih razsvitljeno, milo na nas gledalo; nam je bilo, kakor če bi bil Gospod sam k nam prišel. Vse nas je spominjalo pričujočnosti njega, čigar podoba je pred nami stala. Vsi smo na kolena popadali in molili. — Z znamenjem svetega križa si nas, o Gospod, sovražnikov rešil“, je molil gosp. Arkimbold; „naj te moli in časti vsa zemlja; zakaj svojih otrok nisi zapustil in znamenje svojega Sina si jim zopet dal!“ Zdaj smo se spomnili revščine, ktera je pred osmimi leti na tem mestu nad nas prišla. Naše upanje je bilo spolnjeno, naša žalost je bila v še večje veselje spreobrnjena. Bog je vse zoper naše upanje dobro naredil. Ker smo se vsake, tudi najmanjše reči tega žalostnega, britkega prigodka spomnili, smo se tudi prič, tvojih starišev spomnili in pa tebe, in smo želeli, da bi pričujoči bili, da bi, ki so z nami žalovali, se tudi z nami veselili. — Bog mi je kmalo tudi drugo veselje poslal. Bertram se je z Jozefo, pobožno, pridno devico zaročil, in je prevzel mojo kmetijo, na kateri si je mlin sezidal. Ana, moja srčno dobra hči, je šla k usmiljenim sestram in je srečna. Ljudovika se je zaročila s poštenim Meričanom in živi v srečnem zakonu. Glej moj sin, kake dobrote mi je Bog dodelil! Da bi se mu le tudi zahvaliti mogel, kakor mu gre in kakor sem mu dolžan“.

Rozalija in Marijeta pritečete zdaj in podate z otročjo srčnostjo staremu očetu in Nacetu vence iz cvetlic spletene, katerih ste nekaj v vrtu, nekaj na travnikih pridno nabrale. Tretji in sicer največji venec ste pod križ položili. „Glej, Nace“, je začela Rozalija, „tù pred križem smo kaj dostikrat klečali in ljubega

Zveličarja prosili, da bi te ne pustil umreti, ampak zdravega storil“.

„In jaz“, je rekla Marijeta, „sem šla enkrat, ko si tako zeló bolan ležal, gori h kapelici in vse svetnike za tvoje zdravje prosila“. Z otročjo nedolžnostjo se je veselila, da je ozdravil. „Prav lepo se moraš Zveličarju zahvaliti“, je rekla Rozalija, „da te je zopet ozdravil“. „Dokler cvetke v vrtu in travnikih cvetô“, je rekla Marijeta, „bomo lep velik venec spletale in z njim križ venčale, iz hvaležnosti, da ti je Zveličar zopet pomagal, in mislimo, da mu bo dopadel“. Ali slišiš, kako te ljubite?“ je vprašal s smehljanjem Štefan. Nace pa se je priklonil z ginjenim srcem k dobrima otrokoma, je prijel njiju ročice in pritisnil na svoje hvaležno srce. „Kako bi bil mogel o taki postrežbi, o tako čisti molitvi umreti. Saj sem mogel ozdraviti“, je rekel objemaje deklici, ki ste mu, kakor dve modri ženi nauke dajali, kako naj se prihodnje obnaša in mu obljubili, nabrati dobrih koreninic in rudečih jagod, in še pred poldnem. To izgovorivši ste stekli v gojzd, spolnit svojo obljubo.

Nace je milo za njima gledal, dokler ste v gojzdu zginili. „Dve prav dobri, upapolni deklici ste“, je rekel Štefan; „moje veselje ste. Kedar ste pri meni, mi je tako dobro pri srcu. Niju otročje veselje, njiju nedolžni pogovori me neizrečeno razveseljujejo in v njuni družbi občutim resnico božje besede, da, kdor ni, kakor otrok, ne bo prišel v nebeško kraljestvo“.

Nace je prišel silno kmalo k moči. Oči so dobile kmalo svoj prejšni svit; na njegovem obličji je kmalo zopet rudeče zdravje cvetelo. Kmaló se je

dosti močnega čutil, bližnje kraje obiskovati. Zdaj se je začel zanj veselja polni čas. Štefan ga je ljubil kakor sina, Jozefa in Bertram sta ga imela kakor brata, Rozalija in Marijeta ste mu skazovali ljubav, kjer ste je le mogli, a on je imel samo željo, da bi starišem naznanil ljubezen, katero je povsod vžival. Skoraj vsaki dan je obiskal gospoda Arkimbolda in Teodora in je prejemal vso obilnost njune pobožne, zveste ljubezni. V nju družbi je imel toliko podučjenja, da je iz njega dobival in zajemal krepost za dušo in telo. Zaklade svojih skušenih, blazih src sta mu odprla. Njuni pogovori so mu bili šola modrosti in pobožnosti. Marsiktera njunih besed je padla kakor seme v njegovo mlado srce in je pozneje obilno obrodiva. O Arkimbold mu je pred vsem pokornost, zupanje in čistost življenja priporočal. —

Tako so tedni pretekli kmalo kakor ure. Nace ni smel dalje odlašati iti k svojemu polku. Bil je sedaj popolnoma zdrav. Z veliko žalostjo so ga spustili njegovi prijatelji. Gospoda Arkimbold in Teodor sta ga blagoslovida, Marijeta in Rozalija ste se komaj potolažiti dali. „Oče!“ je rekel Štefanu, „čutim, kako težka je pokornost. Še nikoli v celem svojem življenji me ni pokorščina tako težko stala, kakor danes“.

„In vender boš s pokorščino premagal“, je rekel starček. „Ljubi moj Nace, angelji božji te bodo spremljevali“.

IV.

Daj nam naš vsakdanji kruh.

Nace je prišel srečno k svojemu polku, ki je tisti čas v Barceloni bil. Pa kmalo je mogel k armadi iti, ktera je imela Angleže v Portugalijo in čez morje spoditi. V bitvah in bojih, ki so bili skoraj vsaki dan, je bil Nace srčen, kakor so vsi Švicarji. Kakor je bil hraber v boji, tako usmiljen in človešk je bil do sovražnika in prijatelja. Slednji dan se je spomnil, da je v Španiji sveti krst prejel, in da je ondi kmalo po svojem rojstvu usmiljena srca in dobre prijatelje našel. In kako bi bil prošelj svoje matere pozabil? Ranjenim in vjetim je vse svoje usmiljenje, vso svojo ljubezen naklonil in skrbel je zanje v svojo škodo. Dostikrat je zavoljo tega sam pomanjkanje trpel. Pri tem je pa živel v strahu božjem s čistim pobožnim srcem. Skrbno se je varoval vse razuzdanosti in kolikor je mogel, ogibal se je društva hudih tovarišev. Rad, kakor prej, je molil, in v največjem nepokoju, v viharju bojev, ko so topovi gromeli in krogle žvižgale, je imel še časa in moči dovolj, povzdigniti svoje srce k Bogu ter sebe in svoje stariše božjemu varstvu izročiti. Nace je prišel zavoljo svoje pogumnosti in pokornosti na višjo stopinjo. Boljši njegovih tovarišev so ga ljubili in čislali in tudi hudobni niso mogli srčnega, čistega mladeniča zaničevati. Pa njih oporekanj i ni mogel oditi in njegova odkritost in gnjusenje nad vsako hudobnostjo mu je kaj mnogo sovražnikov naredila. Mej tistimi, kateri so svojo zopernost do Naceta očitno kazali, je bil pred vsemi neki desetnik

njegove kompanije, z imenom Dimet. Divji vojak je bil, brez vere, brez srca za kaj dobrega. Ker je v viharjih pobuna zrastlel, je bilo njegovo srce do dna pokvarjeno. Častilakomnost in strasti so ga imele vjetega in nič mu ni bilo preslabo, s čimur je mogel svoje želje spolniti. Iz njegovih globokih, prekanjenih oči je gorela divja poželjivost in predrznost. Najpogumniši vojak je bil na borišču pa tudi gorje je bilo premaganim. Gorje sovražniku, kateri je njemu v pest prišel, ali Španijolu, v kterega hiši je bil vkvartiran. Do vsacega je bil neusmiljen, pohlepen hudobnež. Kjer koli je bilo mogoče, ropal je in silo delal. Ni se usmilil ne starosti ne nedolžnosti. Večkrat mu je Nace take nesrečne iz krempljev strgal in je njegove nemarnosti polkovniku skazal. Zavoljo tega je bil Dimet večkrat kaznovan pa ni se poboljšal. On, ki je tako globoko padel, je črtil Naceta že zavoljo njegove čistosti, zavoljo čislanja, katero so mu drugi skazovali. Ker ga je v njegovi hudobnosti overal, ker mu je več kot enkrat naprej prišel na višjo stopinjo, pomnožilo je to njegovo sovraštvo. Pa vender si ni nikoli upal, lotiti se ga kdaj očitno. A Nace ni bil le pobožnega srca, bil je tudi pogumen in bistroumen. Njegova roka je bila močna in trdna. In gotov si je bil, da ga bodo tovariši in njegovi višji varovali. Dimet je več ko enkrat skusil, da more krepek, pobožen mladenič, kterega Bog varuje in višji čislajo, zoperstati vsem in tudi najhujim naklepom hudobnikov. Ker z očitno silo ni opravil nič, sklenil je zavrženec, vgonobiti ga z zvijačo.

Leto 1812. je preteklo. Nesrečno leto je bilo za Francoze. Angleži so jih premagali in veliko mesto Madrid so mogli pustiti. Ko so, vojskovaje se, sovražniku se umikali, je našel Dimet priložnost razhladiti svojo srd in Naceta vgonobiti. Blizo Madrida se je polk ustavil, da bi selo do poslednjega branili. Počasi so se umikali Španjolom, ki so za njimi pritiskali, huje in huje so napadali Španijoli. Nacetova in Dimetova kompanija je zgubila skoraj vse častnike. Samo srčnost nižjih je peščico vojakov še vkup držala. Nace se je eden poslednjih začel umikati. Ko se je na trumo sovražnikov vrgel, rekel je Dimetu, naj brani njegovo stran z ostankom vojakov. Dimet se je ustavil. Srčnost, s katero se je med sovražnike zapodil, ga ni ganila. Mlačno in mirno je gledal, kako so drug za drugim poleg Naceta padali. „Je že zgubljen!“ je rekel z notranjim veseljem, glasno ga pa pomilovaje. „Nič ne pomaga braniti se. Rešimo si vsaj življenje“. Njegovi vojaki so godrnjali. Pa v drugo je zapovedal in Nace je bil zapuščen in vjet.

Tisti čas ga ni bilo vojaka v Francozki vojski, kateri bi ne bil rajše umrl, kakor pa prišel živ Španjolom ali Angležem v roke. Ti kakor uni so svoje vjetnike v nalašč za to napravljene barke zaperali, pontone imenovane. Velike, stare barke so bile, ktere niso mogle morja več držati. Enake so bile neizmer-nim mrtvaškim trugam, v katerih so žive ljudi počasi umreti pustili. Na tesnem prostoru je bilo večkrat po 12 do 15 sto ljudi natlačenih, kjer so vse martre lakote in žeje trpeli in počasi mrli. Tisti vjetniki, ktere so Španjoli na Balearske otoke prepeljali, so

imeli bolje; vživali so vsaj dobroto zdravega zraka in mogli sprehajati se. Naceta so kmalo potem, ko je bil vjet, in še več družih z njim, na otok Kabrera prepeljali. Kabrera je najmanjši pa tudi najbolj pusti in nerodovitni Balearski otok. Večidelj je gorat in skalnat. Razen starega, pol podrtega gradu, v katerem je pa komaj 30 ljudi prostora imelo, ni bilo na otoku nobene hiše. Samo podzemeljske votline in vlažne luknje so bile. Skala ni nikakoršnega žita, nikakoršnega sadu obrodila. Samo jele in posamezno grmovje je viselo na pečevji. Kamorkoli se je oko ozrlo, ni videlo družega, nego kamenje in pesek. En sam vodnjak je bil na celem otoku. Z eno besedo, otok je bila strašna puščava.

Na ta otok so pred štirimi leti Španijoli več kakor 6000 vjetnikov poslali, brez skrbi, kako se jim tū godi. Samo kruha so pošiljali Francozom. Vsake štiri dni je prišla iz Palme, velikega mesta otoka Majolke, barka s kruhom. Vsaki jetnik je dobil tri funte kruha in s tem je mogel štiri dni živeti. Samo častnikom je bilo nekoliko mesa privoljenega. Za druge potrebe vjetnikov, kakor za zdravila, za bolnike, za obleko polnazih niso Španijoli nič skrbeli. Z otoka pobegniti ni bilo nikakor mogoče in majhne ladije s topovi so se vozile ob otoku, da bi si nihče ne upal pobegniti. Sicer pa so pustili Španijoli Francozom na otoku delati kar so hoteli. Živeti so smeli, kakor se jim je poljubilo. Zavaljo tega so zbrali Francozje koj v začetku najimenitniše častnike, kateri so po mogočnosti za potrebe in pokoj in red med njimi skrbeli. Kmalo so koč postavili, vodnjak popravili in vjetnikom, kakor

je bilo mogoče, vsakemu svoja opravila odločili. Ta odbor je tirjal od gosposke v Palmi duhovna, da bi, kakor je rekel, bolnike in umirajoče tolažil, prav za prav pa, da bi duhoven pri gosposki za nje prosil, in njih srednjik bil.

Gosposka je poslala o. Damijana Estebrika. Sam se je ponudil, da bi z vjetniki živel in trpel in jim po svoji moči pomagal. In to je storil zvesto in pošteno. Pod njegovim vodstvom so bolnišnice napravili in po njegovih prošnjah se je dala gosposka omečiti, da je zdravil za bolnike oskrbela in jim mesa, vina in olja privoščila. Pri dobrih ljudeh na Majolki je oblačil za bose nabiral in otrokom vjetnikov, ki so svoje stariše v revščini zgubili, očetov in mater iskal. Po njegovih milih prošnjah je bilo vjetnikom marsikaj olajšano. Pa prazna je bila njegova prošnja, da bi se več kruha delilo in da bi se zalogi s kruhom in moko naredili. Kako lahko se je primerilo, da so vetrovi barko s hrano zanesli, in kdo je mogel brez strahu in groze na to misliti, kaj bi bil nasledek take zamude? Ko je pa oče Damijan z vso gorečnostjo svojega ljubezni polnega srca revščino in nevarni stan svojih izročencev popisal, so mu pokazali razvaline in groblje mest, ktere so Francozje vzeli, polje na katerem so kopita njih konj setve pohodili, vinograde, ktere so dostikrat nepotreboma razdjali, in prašali so ga, ali so vredni hruha tisti, ki so tako delali in kot tatovi in tolovaji v rodovitno in mirno deželo se privalili? O. Damijan je žalostno molčal, ker ni našel usmiljenja, in sklenil je stradati in trpeti s svojimi izročenci. Kar je še imel, to je bilo kmalo mej reveže razdeljeno. Svoje vino,

svoje meso in sočivje je pošiljal dan na dan bolnikom. Dovoljen je bil s kruhom in vodo in dostikrat mu je bilo še tega premalo. „Kruha, kruha! oče! priskrbite nam kruha, če ne umerjemo!“ so iz vsake kočice za njim vpili. Samo takrat so molčali, kedar so na morju barko z živežem zagledali. —

Barka je prišla vsaki četrty dan. Dostikrat so vjetniki ta dan še pred solničnim vzhodom v celih trumah iz koč proti gradu na morju hiteli, od koder je bilo mogoče o jasnem vremenu Palmo videti. Cele ure so tukaj s težkim pričakovanjem stali in prvi, kateri je videl, da se kaka barka proti otoku pelje, je naznanil to z veselim vpitjem: „Barka, barka pride! — je že tukaj!“ — Ta klic je šel od trume do trume po celem otoku in z veseljem so mu odgovarjali. In ko je barka h kraju pritisnila, so vsi hiteli jo pozdravit. Skakali, peli, plesali so in sto in sto norčij vganjali. Ko so jim kruh delili, si je vsak, ko je svoj del prejel, pol dovoljen pol žalosten mislil: „No, saj danes umerl ne bom!“ Kmalo potem je vstal dim in od dalječ je bilo videti, kakor če bi srečni prebivalci kakega sela gostije napravljali. Med tem je voda vrela. Vsak je imel svoj kruh v roki, ki je bil navadno že plesnjev, ga je natanko na štiri enake kose razdelil, namreč za danes, jutro, in za tretji in četrty dan, in rekel je potem sam pri sebi: „Danes bom dovoljen z juho“. — Pa kmalo se je v želodcu misel oglasila: „Pol hleba ni preveč“, in kmalo je padel drugi kos v lonec. Nazadnje je bila juha kuhana. Pili so jo, ki je pa zgolj voda bila in kakošna voda! Juhe pa brez kruha ni bilo mogoče jesti. Prišel je tedaj tudi tretji kos na vrsto. Komaj

je pa četrť ure preteklo, je že vsaki s hudo vestjo še poslednji kos kruha gledal in je stekel, ne da bi skušnjavi odšel, ga tudi pojesti, urno iz koč. — Ako je ktereĝa svojih tovarišev srečal, je bilo njegovo prvo vprašanje: „No, kako si jedel?“ — „Kakor gospod“, je odgovoril uni, „dva kosa sem imel na juhi, enega sem pa prigrizoval“.

Kteri so bili pa zmerni in so tako vprašanje in odgovor slišali, so rekli: „Zdaj ste siti, pa ob enem funtu kruha za tri dni si bote mogli želodec s sapo tolažit, in Bog vé, ali bo potem še barka prišla?“

„Tiho, vi nesrečni preroki!“ je drug rekel: „Ako barke ne bo, se rajše utopim kakor lakote umrjem“.

Še veči, kakor njih telesna, je bila dušna revščina vjetnikov. Večjidel njih je zrastel v pobuni, v mlačnosti za vero in v zaničevanji duhovnov. Malokdo njih je poznal in okusil sladkost vere v Kristusa. Zavoljo tega so tudi goreče besede očeta, s kterimi jih je k pokori, k vdanosti v božjo voljo, k upanju in zaupanju opominjal, le malo src ogrele

Ker so bili pred v krščanski veri tako zanemarjeni in zdaj v taki telesni revščini, so jim srca otrpnela, da niso marali za božjo besedo. Samo posvetnega kruha so hoteli imeti, nebeškega niso želeli. Navadno so z ramami pomigovali, kedar jim je o Jezusu in njegovi ljubezni govoril in rekli so med sabo: „Kaj hoče dobri mož? Kaj nam pomagajo njegove lepe besede? Kruha naj nam priskrbi in dobre vode. Vedno govori o božji ljubezni in usmiljenosti? Ako je Bog usmiljen, zakaj je le do družih in ne tudi do nas? Ali ne trpimo strašne sile? Ali more oče storiti, da

se bo Cabrera v vrt spremenila ali da bomo mi doma pri svojih stariših in bratih jedli? Potem mu bomo verjeli“. Kdo bi mogel žalost o Damijana popisati. Svoj kruh je med nje razdelil, in videl je, kako nebeški, živi kruh Zveličarjevega uka, dušno jed, telo Gospodovo zaničujejo, zasmehujejo ali celó zametujejo!

Tako se je na Kabreri o Nacetovem prihodu godilo. Z žalostnem pozdravljenjem so sprejeli vjetniki svojega novega tovariša. Star vojak, Avguštin, Elzasčan, mu je ponudil z bratovsko dobrodelnostjo svojo kočo in ostanke svojega kruha. Nace, kateri je nekdam z njim pri polku služil, je šel z njim v kočo. Iz prekel in jelovih tramov je bila sestavljena in za potrebo z ilovico zamazana. Sapa in vreme sta jo že na vseh straneh raztrgale in majhen piš bi jo bil lahko prebrnil. Stola ni bilo v nji. Star sodček je bil za mizo in za stol. Postelja so bila tla, podglavje jelova veja. Žalosten in zavzet o pogledu take revščine in bledih, medlih ljudi se vsede Nace na sodček. Tiho in s pobitim srcem je poslušal tolaženje poštenega Avguština in dolgo je trpelo, predno se je toliko mogel zavesti, da je zamogel moliti. „Roke vzdiguje, moli“ je rekel Avguštin sam pri sebi, „to je dobro! Tù se je že marsikdo moliti učil. Ako je bil celi oče naš pozabil, pete prošnje: ‚Gospod! daj nam naš današnji kruh!‘ — te se je gotovo kmalo zopet spomnil“. Nace ga je dolgo strmo gledal. „Srce imej prijatel in ne obupaj!“ mu je rekel Avguštin. „Mlad si še in bolje čase bož doživel. Tù imaš poslednje grižljeje mojega kruha, Nace. O če bi Bog hotel, da bi ti mogel pečeno piško dati ali potico iz Štrasburga! Koj ti bom

še mrzle vode prinesel. Če si pa žejen, pojdi rajše kar z mano. Studenec je pol ure od todi in lahko boš dalj časa čakati mogel, kakor bi ti ljubo bilo“.

Šla sta med kočami, ki so bile v dolgih vrstah tū na planem tam na skalovji. Lep večer je bil. Večjidel vsi vjetniki so ležali na tleh pred kočami in so se pogovarjali ali pa strmo v široko morje gledali. Kteri so še kake grižljeje kruha imeli, so večerjali in marsikako oko je pogledovalo z nevošljivostjo na skorjico, za katero še potrebne soli ni bilo. Drugi so ostanke svojih razcapanih oblačil popravljali in to ni bilo lahko delo. To so tedaj vojaki, ki so v tolikterih bojih sovražnike premagali; čvrsti možje, pred kterimi se je vse treslo, kteri so s puško na rami, topove in zidovja jemali, ti so zdaj vjeti, še bolj revni kakor robovi, zaničevani od sovražnikov. Njih telesa so bila sama kost še. Njih krepke roke, ktere so lahko puško nosile in s sabljo mahale, so bile zdaj komaj še dosti močne, da so sekiro vzdignile in slaba drevesca posekale. Njih bliščeče, tako krasno pozlačene obleke so se zdaj v cape premenile in marsikteri še cap ni imel! Oni, ki so bili vajeni, za denarje družih narodov svoje trebuhe pasti, kteri so tolikrat kruh z nogami taptali, kterim je bila vsaka jed, vsako vino preslabo, so zdaj po tleh ležali in so imeli komaj kruha in vode dosti, nasititi se in so se bali lakote umreti! Tisti, kteri so pred kratkem še po slavi, zlatu in častnem križčku hrepeneli, zdihujejo zdaj po grižljeji suhega kruha, po kapljici mrzle vode!

Take misli je imel Nace in ni se mogel premagati, razodeti jih svojemu prijatelju. Avguštin pa

je glavo pobesil ter rekel: „Molči, Nace! Mene je groza, če se spomnim preteklega časa. Da, prav imaš. Včasi smo grdo počeli, in marsikteri, ki tukaj lakote umira, si je tega sam kriv.“

K vodnjaku sta prišla. Žejni so ga oblegali. Nekteri je že celo uro čakal. Avguštin si je moral skoraj siloma pot do njega narediti, da je vrč napolnil, ter ga prijatelju podal. Kalna voda je bila, skoraj luža. Pa kako se je vender prilegla Nacetu, kteremu se je hotelo grlo posušiti.

Ko sta svojo žejo ogasila, sta se k svoji koči vrnila. Povsod je zadel Nace na sledi revščine ktere pomanjkanja zdravega in dostojnega živeža s sabo pri-nese. „Prijatelj“ je začel Avguštin, „pred štirimi letmi se nam je še huje godila. Šest tisoč ljudi nas je bilo na tem malem, pustem otoku in smo imeli en sam vodnjak. Noč in dan so letali žejni k njemu. Straže so mogli k njemu postaviti, da nobeden preveč ni pil in da si je mogel vsaki po vrsti svoj vrč napolniti. Marsikter je mogel celo uro čakati, da je svojo žejo pogasil. Nace, to ie bilo strašno! Kamenje smo v usta jemali, da smo si jezike ohladili. V morju smo se kopali, pa vse to je malo pomagalo. Španjoli so dali drug vodnjak skopati, pa vode ni dal. Bog večni vé, kaj smo trpeli. Zdaj je bolje. Smrt je že polovico nesrečnih rešila in druga polovica tudi ne bo dolgo čakala.“

Nace se je žalostno stresnil in je svoje oči v nebo obrnil ter moči in pomoči prosil. Avguštin si je s svojim dobrim srcem vse prizadejal, potolažiti svojega žalostnega prijatelja. Pokazal mu je Francoza

kteri je pred svojo kočo ležeč pesmico o svoji domovini pél in svoj kruhek z dovoljnostjo jedel, kakor če bi s svojimi stariši pri vinu in pečenki sedel. Pa ta ni bil edini. Moč in voljnost človeške natore je čudovita. Tako je vstvarjena, da lože največje pomankanje kakor obilnost more prenesti. Tu je Nace lahko videl, da pred vsem kreпка, srčna duša telesu moč in stanovitnost da. Grenadirji, velikani po životu pa otroci po dušni kreposti, so na Kabreri kmalo omagali. Slabotni lovci so doslej vse težavnosti prenesli in z srčno, pogumno dušo premagali. Tudi v tej revni puščavi je pokazal človeški duh svojo delavnost in iznajdenost. Mnogi jetniki so plezali na vrh gora in so sol naberali, katero so prodajali. Drugi so iz protja jerbasa pletli, palice in tobakire delali in Španjolom za vino in živež prodajali. Drugi so zajce, ribe in rake lovili, katerih je bilo redko kedaj najti. Se ve, da je bilo malo tako pridnih. Večji del vjetnikov, na duši in na telesu oslavljenih, so ležali v žalostni lenobi v kočah, preklinjevaje svojo nesrečo in po kruhu in vodi zdihovaje po darih božjih, ktere so marsikteri njih nekdam zaničevali in še celo z nogami taptali.

Nace se je kmalo z o. Damijanom seznanil. Z navadno ljubeznijo je sprejel Damijan žalostnega mladeniča in se je prizadeval, oživiti z vso močjo zaupanje v njegovem srcu. Kmalo ga je imel Nace kakor svojega očeta. O. Damijana izgled, njegova molitev, njegovo življenje, njegovo milo, tolažbe polno podučevanje mu je dalo moč, ostati stanovitnemu na tem žalostnem otoku a ne obupati. Zdaj je bil zopet deležen sreče, po kateri je toliko časa in tako težko hrepenel, sreče, da je presveto

Telo Gospodovo prejel. Oče Damijan mu je delil večkrat nebeško jed v kapeli grada, kjer je vsaki dan sveto mašo bral. Pri tacih prijateljih, kakoršna sta bila o. Damijan in Avguštin se Nace ni čutil zapuščenega. Tu, kjer se mu je nebeški kruh delil, se ni lakote bal. Pičli grižljeji kruha in požirki vode so mu bili dovolj nasititi se. Njegov život ni oslabel in njegovo upanje je rastlo od dné do dné. Gospodu se je izročil in prepričan je bil, da mu bo nebeška ljubezen tudi to žalost enkrat v veselje premenila.

Oče Damijan se je veselil iz vsega srca nad dobrim Nacetom. Ko bi bil imel mej jetniki jih le več takih in tacega življenja! Srca skoraj vsih so ostale trda in suha kakor otok Kabrera. In vendar se o. Damijan nij utrudil. Posebno za bolnike je z vso ljubeznijo skrbel in marsikterega je še na smrtni postelji na pot k Jezusu pripeljal. Nič pa ni o. Damijana bolj veselilo, kakor če je spreobrnjenega bolnika z nebeško jedjo nasitil in s svetim oljem potrdil. Enako velika je bila tudi njegova žalost, kedar je slišal, da je kak jetnik brez vere, brez tolažbe umrl. Enega dné ga najde Nace pri morju. Že je bilo mnogo vjetnikov ondi zbranih, kateri so težko pričakovali barke z živežem, ki je imela tisti dan priti. Damijan je bil žalosten. „Glejte oče,“ je začel Nace, „kako vse po kruhu hrepeni.“ — „Oh, Nace,“ mu odgovori oče, „ravno kar sem hotel do smrti bolnemu kruh življenja prinesiti; pa oslepljeni ga ni hotel. O če bi ljudje vedeli, koliko moči in tolažbe je v zakramentu pokore, koliko sladkosti je v presvetem Telesu! O neverni, o bedasti rod! Vedno hočejo le od Boga

ljubezni in usmiljenja, in ravno najlepši dar njegove ljubezni zaničujejo! O nehvaležnost, o narobe svet! Kako se trudijo in trudijo ti ljudje za svoj vsakdanji živež! To je njih skrb po dnevi in po noči. Vsaki dan nasitijo in napojé svoj život z jedjo in z pijačo, svojo dušo pa pusté cela leta stradati do smrti. Kako neusmiljeni so s svojo dušo! Z divjim poželjenjem odpirajo svoja usta in požirajo najslabejše jedí; pred Gospodóm pa, kateri jih je s svojo krvjo odrešil, kateri hrepeni po njih dušah, pred tem Gospodom nebes in zemlje zapirajo vrata svojih src in beže. V potu svojega obraza goré in delajo za vsakdanji kruh, k mizi pa, na kateri je za nje jed nebeška, kruh angeljski ne pridejo!“

Divji hrup veselja je ustavil žalostno tožbo očetovo. Vjetniki so jadra zagledali in so mislili, da je barka s kruhom. Pa kmalo so vidili svojo zmoto. Barka se je mimo peljala. Nesrečni so strmeli v morje in ostali do noči. Barke ni bilo in v njih silni strah se je veter obrnil in pihal barki nasproti. Vpitje žalosti se je razlegalo po otoku in nikjer ni bilo družega čuti, kakor glas žalosti in obupa. Sila je bila od dné do dné večí. Pater Damijan, kateri je svoj poslednji kruh razdelil, je hodil od enega do družega in skušal, nesrečne potolažiti in vpokojiti. Molitve je hotel napraviti. Pa njegovim prošnjam so z kletvijo odgovarjali. Nekteri so preklinjali neusmiljenost Španjolv, drugi uro svojega rojstva! „Ne tratite besedi, oče!“ so vpili skoraj vsi; „one nas ne bodo nasitile. Dajte nam kruha, kruha!“ Očetu se je srce trgalo in s solznimi očmi je rekel: „Bog je moja priča, da sem

vam vse dal, kar sem imel; sam stradam z vami; z vami bom umrl. O če bi mogel iz teh skal kruh, iz tega morja studenec narediti! Nesrečni, samo eden je, ki vas zamore rešiti. Gospod zemlje in morja, vetrov in viharjev! Prosimo ga, da nam mane pošlje, kakor Izraelcem v puščavi!“ In pokleknil je med njimi, poleg njega pa Nace in Avguštin, in je glasno molil. Pripognili so tudi drugi, kateri so še mogli, svoja kolena, in so skusili moliti. Ko je oče k Bogu molil: „Gospod! daj nam naš vsakdanji kruh!“ so zaklicali vsi kakor z enih ust, z enim srcem: „Gospod! daj nam naš vsakdanji kruh!“ Z gorečimi besedami je poskusil potem o. Damijan v njih srcih zaupanje in vdanost v božjo voljo obuditi. Govoril in tolažil je toliko časa, da mu je skoraj smrtna slabost usta zaprla. — Njegova molitev, njegovo tolaženje sicer ni šlo vsem do srca, pa vendar mnogim. Marsikteri, ki je dozdej v divjem obupanju živel, se je zdaj žalostno vdal. Drugi so šli v samoto in molili. Nace in Avguštin sta peljala oslabiljenega očeta v kapelo. Ničesar nista imela, kakor požirek kalne vode, da bi mu pomagala. Celo noč sta ostala pri starčku do smrti trudnem in sta se z njim k smrti pripravljala. Zakaj lakota je razjedala nju drob in je žugala ju umoriti. — Tisto noč jih je 150 lakote umrlo.

Drugi dan — četrti dan je bilo — so oznanili tisti, kateri so še toliko močni bili, da so na gore zlezli, da barka pride. Kdo bi zamogel veselje popisati, katero je to na otoku vzbudilo! Kakor blisek se je to razširilo. Kteri so bili najslabši, so se sklonili in so, tresoči se od veselja in smejaje se, svoje roke

proti morju stegovali. Kdor se je še količkaj prestopiti mogel, je hitel k bregu. Koj po prihodu barke je prejel vsaki svoj hleb. Nekteri, kateri so ga na enkrat pojedli, so plačali to nezmrnost z življenjem. Med tistimi, kateri so lakoto prestali, so nekteri koprive s soljo kuhali, da so si življenje prihranili; drugi so jedli deteljo ali juho od kisljici podobnega zelišča. Pa to jih je zelo peklo v želodci. Drugi so se s korenjem, krompirju zelo podobnim preživeli; pa to je bilo presilno grenko. Tisti, ki so ga jedli, so zelo na zdravju trpeli.

Kteri so te strašne dni preživeli, so počasi zopet svojo moč dobivali, dasiravno so jim Španjoli nekaj časa boljšega živeža in še celo vina dajali. Oče Damijan pa ni mogel k svoji moči priti. Starost in vedno pomanjkanje in skrbi so ga preveč oslabile. Po zdravnikovem povelji so ga v boljšo postrežbo v Palmo peljali. Presrčno slovo je vzel oče Damijan od vjetnikov, posebno od Naceta in Avguščina in obljubil je vrniti se na otok, ko se bo le količkaj popravil. Več se ni vrnil. Že čez osem dni je prinesla barka novico, da je umrl. Vsi vjetniki so njegovo smrt srčno obžalovali; posebno je pa Nace njegovo zgubo dolgo objokoval.

Nace je bil zdaj že skoraj pol leta na Kabreri in po Damijanovi smrti mu ni bilo v tej žalostni puščavi več prestajati. Pa pobegniti je bilo nemogoče. Rekel je Avguščin nekega večera svojemu prijatelju: „Nace, ali bi te mikalo, si kaj upati. Ako nam sreča hoče, bomo rešeni in svobodni, ako pa ne, je bolje umreti, kakor dalje v tem peklu živeti.“ Nace

ga je zvesto poslušal. Povedal mu je zdaj Avguštin, da so nekteri vjetnikov sklenili, polastiti se ribške barke in z njo pobegniti. Tudi njega so povabili, toda brez Naceta tega ne stori. Nace mu je odgovoril, da hoče vse poskusiti. Pa kako težavno je bilo, to izpeljati! Ribške barke, ktere so iz Majolke na Kabrero zahajale, so imele navadno mnogo ljudi, ki so nad njimi dobro čuli. Vjetniki so bili pa brez orožja, brez živeža in brez drugih pomočkov! Pa vender so to storili. Štirnajst dni so stradali, tisti ki so se zmenili, da so malo živeža prihranili. Star železen drog so z neizrečenim trudom v kavelj predelali, da bi se barke polastili, ako bi ne prišla do kraja in bi dalje od brega ostala, kar se je zavaljo strahu pred vjetniki večkrat zgodilo. Kavelj in živež so prav na tihem na zahodni breg spravili, kjer so ribške barke največkrat ostajale. V luknje v skalah so jih poskrili. Samo po noči je bilo mogoče namen izpeljati, ker so mogli, ne samo španjolskih ribičev, ampak tudi svoje tovariše prevariti. Zakaj revščina med vjetniki je bila tako velika, da bi kateri nesrečnih z upanjem, kako bobovo zrno več dobiti, tudi svoje tovariše izdal, kar se je tudi že zgodilo.

Tri tedne so s težkim pričakovanjem in pripravljanjem pričakovali. Noč in dan so čuli nekteri njih na gorah, da so prihod barke koj naznanili. Nekega lepega večera meseca julija se pokaže barka in bliža h kraju. Do polnoči so čakali. Vreme je bilo dobro, na nebu so zvezde svetile, in pravi veter je vlekel. Serce je hudo jim v prsih bilo, ko so se zmenjeni h kraju plazili, s trdnim sklepom, vse, tudi najhuje

se upati. Ne da bi jih bil kdo zapazil, pridejo do barke. Ko bi trenil, vržejo kavel na barko in jo potegnejo z vsemi vrvmi h kraju. Kakor blisek planejo Francozje na njo, premagajo in povežejo Španjole, ki so bili na njej, in jih spravijo v spodnji predal. Enako urno spravijo živež in sodček vode na barko. Zdaj je veljalo, po mogočosti urno od kraja odriniti. Trije zmenjenih so bili mornarji, Eden njih je prijel vodilo, dva sta pa veslala. Tako so urno se peljali. Sreča jim je hotela veter ujeti in čez par ur jim je zginil otok revščine spred oči. Kdo bi zamogel veselje rešenih popisati. Zdaj so se vjetih Španjolov spomnili, ki so še vsi omamljeni zavoljo tega, kar jih je zadelo, v spodnjem predalu ležali. Lepo so ravnali ž njimi. Samo nekaj svoje obleke so mogli Francozom dati, kateri so svoje cunje slekli in plajše Španjolov oblekli. Tolažbo so jim dali, da jim bodo, koj ko do suhega pridejo, barko nazaj dali, da bodo šli, kamor se jim bo poljubilo. Ravnali so se Francozje, ker so bili brez kompasa, po zvezdah in peljali so se tako, da so mogli v Tarogono ali pa v Barcelono priti.

Večkrat so jih srečale španjolske in angleške barke. Samo z zvijačo in močnim veslanjem so jim odšli. Čez pet dolzih in težkih dni so prišli do Katalonskega kraja. Pa bali so se k bregu iti. Že na Kabreri so slišali, da so se njih rojaki čez reko Ebro nazaj pomaknili. To so jim zdaj vjeti ribiči potrdili. Ako so se pa Francozje čez reko Ebro nazaj vmakniti mogli, je bilo tudi skoraj gotovo, da so večji del Katalonske dežele zapustili. To so jim bile žalostne

novice. Pa nagel sklep je mogel biti storjen. Živeža jim je začelo zmanjkovati. Zmenili so se Naceta, kateri je znal španjolsko govoriti, na deželo poslati, da bi vse natanjko zvedel, posebno pa, v katerih mestih še Francozje stojé in da bi živeža priskrbel. Nace je rekel, da to rad stori in Avguštin ni hotel svojega mladega prijatelja zapustiti. Še tisti večer sta šla na suho. Nju tovariši so ju hoteli pri morju čakati. Več kot dva dni pa bi ne smela od njih ostati.

Počasi sta šla Nace in Avguštin čez griče, ki so se vlekli od morja dalječ v deželo in so se sčasom v visoke gore narasli. Ni jima bilo prav dobro pri srci. Druzega orožja nista imela, kakor vsak svojo debelo gorjačo. V sovražnikovi deželi sta bila in ločena od svojih prijateljev. Luna je svetila. Dalje sta šla do polnoči, kjer sta v majhnem gojzdu počila in zóro pričakovala. Slabo nadelana steza ju je potem v dolino peljala, v sredi ktere je vas ležala. Ko sta bliže prišla, sta videla, nektere može in žene, ki so kruh pekli. Po kratkem posvetovanju sta sklenila Avguštin in Nace k njim iti, in Avguštin je svetoval, če bi treba bilo izdati se za Angleže, katerih barka se je na skalovitem obrežju razbila.

Španjoli so ju pokojno pomilovali, jima kruha in mleka dali, in ju povabili, z njimi v vas iti. Da bi suma ne obudila, šla sta Nace in Avguštin z njimi. Star mož ju je v svojo hišo vzel in jima je dal vina in mesa. S pravim veseljem sta jedla in pila, ker že dolgo kaj tacega nista v ustih imela. Slišala sta, da so bili Francozje pri Vitoriji tepeni in da jih je

od seh mal sreča zapustila in da bodo, kakor je Španjol zagotovil, kmalo čez pirenejske hribe pognani. Pri tem je pa hvalil hrabrost angležkih vojakov in ponudil se je jima pomagati, kar moči. Nace in Avguštin sta dovolj slišala. Prosila sta Španjola, njima živeža za nju nesrečne tovariše dati. Obljubil jima je mesa in kruha, kolikor ga zamore dati, in na oslu k morju nesti.

Med tem, ko je postrežni Španjol po kruha in živeža šel, sta se prijatelja žalostno pogledovala. Težke srci sta imela in nobeden ni mogel drugzega tolažiti. V najhujši nesreči jima ni nič drugzega ostalo, kakor na slabi ribški barki se nevarnostim dolge težavne vožnje prepustiti. Ko sta se žalostno pogovarjala, kar jima zadoni divje vpitje veselja z streljanjem na ušesa. Vstrašena planeta Nace in Avguštin skozi vrata. Truma španjolskih gorskih lovcov je prišla ravno v vas in jo je z divjem petjem pozdravila. — „Zdaj, Nace,“ je rekel Avguštin, „nama pa ni več tukaj ostati, têci kolikor zamoreš, z mano!“ Avguštin je tekkel skozi vrtec hiše proti bližnjemu gojzdu. Pa že so jih zapazili. Lovci so jo za njimi vdrli in gnali so ju globočeje in globočeje v gojzd, kate-rega ni bilo ne konca ne kraja. Tako je prišel večer. Brez pokoja sta tavalala Nace in Avguštin kakor preganjana zver, ki se zastonj prizadeva, lovcom ujiti. Strašan vihar je prišel in zagrnil celo naravo v noč in tamôto. Bliskalo se je, grom je bučal in ploha dežja se je vlila. Večkrat so blizo nju bliskovi jéle razklali in tamota je bila tako velika, da ni mogel drug drugzega več viditi. Samo s potihim klicanjem

sta zamogla skupaj ostati. Vedno sta še v klanec hitela. Mislila sta, da ju tudi v viharju še preganjajo. Lajanje psov, divje vpitje lovcev, pokanje pušk se jima je še vedno v ušesih razlegalo in ju je naprej podilo. Hudournik ju je ustavil. Kmalo ga pregazita. Pa kako se vstraši Nace, da mu je Avguštin kar nanagloma zginil.

Več ko dve uri je iskal Nace zgubljenega prijatla. Noč je bila črna in na njegovo klicanje mu Avguštin ni odgovoril. Nacetu ni nič drugega ostalo, kakor samemu bežati ali pa dneva počakati in potem Avguština dalje iskati. Sklenil je, za svojega prijatelja vse storiti. Ko se je dan storil, je preiskal ves gojzd in še enkrat je šel po poti nazaj, po kateri sta bežala. Povsod je klical Avguština na vso moč ni se bal, da bi se tako svojim preganjalcem izdal. Vse je bilo zastonj. Po Avguštinu ni bilo ne sluha ne duha. Ves žalosten je šel Nace svojo pot proti kraju, kjer je bilo morje z barko. Solnce je zopet jasno sijalo. Zréle jagode so ga redile in povsod je našel na gorah čiste studence.

Ker je bil ves truden in vroč je sklenil proti poldnevu v senci par ur počivati. Proti večeru se je podal zopet na pot. Zvezde bi mu bile imele pot kazati. Pa vnovič se je nebo pooblačilo in v gosti tamoti je mogel z gore na goro svojo težavno pot iskati.

Proti pol noči je bilo vedno tamneje. Strma, visoka gora je pred njim v nebo kipéla. Srčno je šel proti vrhu. Mislil je, ko bo na vrh prišel, bo le par ur še do svojih prijateljev imel. V dolgi uri je prišel Nace na vrh. Strmo je šel zopet navzdol. Ka-

menje se je trkalo pod njegovimi nogami, in velike globočine mu niso pustile doli iti. In zdaj mu je bilo naenkrat, kakor če bi mu hotela zemlja pod nogami zginiti. Pesek in težki kamni so se valili proti njemu. Zastonj se je vpiral v težko breme, ki je večje in večje prihajalo. Globočeje in globočeje ga je rinilo. Kar se je čutil naenkrat v globočino zagnanega. Silna nagla bolečina je prešinila njegove ude. Kri mu je tekla iz ust in zavednost ga je zapustila.

V.

**Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi
odpuščamo svojim dolžnikom!**

Ménart in Barba sta ta čas, ko Naceta ni bilo doma, tiho v upanji in hrepenenji živela, in to upanje ju je še bolj na Boga vezalo. Saj je bil on, kteremu sta svojega edinega sina izročila; saj je bil, kteri je imel njunega od očetovega varstva in matrne skrbi ločenega ljubčka s svojo močno roko varovati. Da ga bo varoval, tega si je bila Barba trdno svesta. Misliti si je mogla svojega Naceta ranjenega, vjetega pa nikoli ne bolnega. „Ne reci mi, da je moje upanje predrzno,“ je rekla potem večkrat Ménartu, kteri se je za Barbo bal, kadar se je zmislil, da bi se njeno živo upanje po posebni volji božji ne dopolnilo. „Rečem ti, da ne morem drugačnega upanja imeti. Mislim, da bi ne bilo prav, če bi manj močno in srčno upala. Saj vsaki dan nekaj v mojem srcu pravi: „Zopet ga boš videla! Ali moraš misliti, da zamore Bog vbogemu

maternemu srcu tako trpljenje dati? Nikdar ne! Bog je preveč usmiljen. Zaupam v besedo Gospodovo: „Žena! tvoja vera ti je pomagala!“ in ravno ker Bog močno in trdno upanje v moje srce daje, smem tudi misliti, da ga bo po svoji milosti spolnil.“

Upanje jej je dajalo moč in njenemu slabemu zdravju podporo. Ménart je imel manj upanja. Kar se je od Španjolske armade slišalo, je kazalo, koliko zgube imajo in koliko trpe Francozje v deželi, v kateri niso življenja vajeni a nje prebivalci so pripravljani, braniti se do poslednjega. Pa vender je še imel staro krepkodušno vdanost v božjo voljo. Barba je nevtrudeno delala. Nju hišica je bila olepšana in jenjala nista pred, da sta jo tudi še prizidala. Že naprej se je Barba Nacetovega prihoda veselila. Vsaki dan je njegovo stanico počedila in pospravila vse v stari lepi red. Njuna čeda se je množila, polje in vinogradi so od leta do leta več dajali in kmalo sta bila premožna človeka. Z veseljem in hvaležnostjo je videla Barba, kako raste premoženje, katero je bilo namenjeno, Nacetu po tolicih težavah pokojno, brezskrbno življenje dati. Ménart jej je z zvesto pridnostjo pomagal. Kedar je pred lepim vrtom in novo hišo stal, svojo čedo pregledoval in rodovitne njive in travnike ogledoval, marsikterikrat zdihoval ter sam pri sebi rekel: „Kaj se tako trudiš? Ali bo žel kdaj tisti, kteremu seješ? In če ne pride? O Španija, ti grob Francozov! Ne povejo ne, pa resnica ostane, da jih vsako leto požré svojih sto tisoč mož, kterih nobeden svoje domovine več ne vidi.“ Potem pa je sklenil svoje roke in molil: „Gospod, če bi se tako zgodilo, potem nama daj moči,

da bova mogla reči: Tvoja volja bodi češčena!“ Ali Barba mu je po takem živo rekla: „Kaj govoriš? Ako bi ti le pokazati mogla, kako gotovo je moje upanje. Tako mi je vender pri srci, kakor če bi imela pismo in pečat, da bo prišel.“ Potem se je Ménart smejal in rekel, da tudi on ni nikoli upanja zgubil; pa vender prepusti vse volji nebeškega Očeta. „To je tudi moja volja,“ je potrdila Barba; „verujem pa, da je njegova volja, da Nace pride.“

Barbo je posebno veselilo, vsa dela, vse dolžnosti Nacetove, kolikor jej je mogoče bilo, spolnovati in njega nadomestovati. Ménart ni pustil, da bi se pri tem nad svojo moč vperala. Tega pa si ni dala vzeti, da je duhovne dolžnosti namesto njega spolnovala, molila je, v Boga ime dajala in svete zakramente prejemala za njega. „Težka služba v vojski ne pripušča našemu Nacetu dosti časa za molitev in obiskovanje cerkvá. Zavoljo tega hočem jaz namesto njega moliti in v cerkev hoditi ter Boga prositi, da naj mu tako dopade, kakor če bi bil Nace sam to opravil.“ Namest njega je hodila k spovedi in k mizi Gospodovi in darovala je vse Gospodu v pobožni veri in s prošnjo; blagoslov, ki ga je za pobožno opravljanje teh dejanj obljudil, nakloniti njenemu sinu po svoji milosti.

Drugače se je v Martonovem gradu godilo. Marton je živel kakor pred v obilnosti in potráti tako, da Méljardovo bogastvo ni moglo izhajati in videti je bilo, da bo kmalo pošlo. Kakor je bilo mogoče, je grad lepo napravil. Prostega Méljardovega življenja, kateri je svojo radodarnost bolj v dobrih delih, kakor v lepoti in pojedinah kazal, ni bilo več videti. Veselica

se je vrstila za veselico, gostija za gostijo. V gradu je vedno vse polno gostov bilo, kateri so se, kakor je bilo mogoče, visocemu gospodu prilizovali, njegovo učenost hvalili, čudili se nad lepoto njegovih otrok. Po zimi je živel Marton v Parizu s svojimi otroci. Brez mere je vžival vse veselice bogatega mesta in ni gledal ne na svoje premoženje, ne na svoje zdravje. Podučenje njegovih otrok mu je malo na srcu ležalo in vender so bili že v starosti, v kateri je treba otroka podučiti in omikati, kakor sreča njihnega prihodnjega življenja tirja. Mislil je, da že svoje očetovske dolžnosti spolni, če svojim otrokom dá posvetno podučenje, s katerim zamorejo dopasti, njih um pa prazen pusti in v njih srcih najžlahtniše čutljeje, čutljeje vere in ljubezni zatré a prezgodaj ogenj prepovedane poželjivosti zbudi. Za to se mu ni nič denarjev škoda zdelo in res je tako pač prezgodaj svoj namen dosegel.

Ljudovik, zal mladenič vitke rasti, si je iskal v jezdarenju in ruvanju para. Prave vednosti in učenosti pa ni imel prav nič. Prizadeval si je pomanjkanje globočje učenosti zakrivati s tem, da je o vsaki reči gladko govoril in se kdo ve, kako učenega delal. Pa mnogokrat mu je to spodletelo in marsikdaj je bil osramoten in ponižan. Njegovo obnašanje je razodevalo predrzno prešérnost neotesane mladosti, žlahnosti in bogastva. Pa lahko se je gibčnega in priliznjenege pokazal, ako je veljalo, slabosti družih v svoj prid obrniti. In v tej reči je bil silno prebrisan in stanovit. V vživanju tega, kar se je njemu prileglo, prekosil je še svojega očeta, ni si mogel odreči veselja, kterega je bilo mogoče z denarji dobiti. Ali si je

bilo čuditi, da je mogel Marton nad svojim nevretnim sinom nevoljen z glavo majati, ker mu ni mogel nikoli dosti denarjev dati. Pa pri tem je tudi ostal. Svaril ga je Marton samo nezmernosti in hudih nasledkov greha. Kako bi bile mogle njegove besede do sinovega srca moč imeti, ker mu je sam najslabši izgled dajal. Zato se je tudi zgodilo, da je Ljudovik globočeje in globočeje zabredel in v strah in žalost nesrečnega očeta obmagal.

Več kakor od Ljudovika je pričakoval oče od Hortenzije, stareje hčere. Ta ni imela samo bistrega uma, ampak tudi zala je bila. In s tem je povsod premagala. Kmalo je gospodičino, ki je hotela vsakemu dopasti, obsula truma mladih prilizovalcev, kateri so njeno umnost nezmerno hvalili in njeno srce s strupom poželjivosti in napuha navdali. Nje lepota je dalječ okrog slovéla. Marton, sméli Marton, se je čutil presréčnega v posestvu take hčere. Hortenzija mu je bila nad vse ljuba in nobene prošnje jej ni mogel odreči. To njegovo slabost je pa Hortenzija tudi v svoj prid obračala. Na plesiščih v Parizu jej ni bilo enake ne v nečimurni obleki, ne v dragem lišpu. Ko se je v svoji lepoti z biseri in žlahtnimi kamnički olišpana v svetlih, krasnih plesiščih vrtela, da je vse z čudenjem za njo zijalo — je Martonu srce veselja skakalo in med množico njenih občudovalcev jej je iskal najbogatejšega in najžlahtnejšega za moža. Pomislil ni, da pride čas, ko bo on kakor ona, té veselice preklinjeval in ure obžaloval, ktere sta v tacih družbah, v veselji in ošabnosti preživéla.

Emilija, Martonova druga hči, ni bila tako lepa in brihtna, pa bolj pametna je bila. Malokdaj je prišla na plesišče in v družbe. Vse to jo je malo veselilo. Pokoj in složnost je ljubila. Nič jej ni bolj dopadlo, kakor brati kake kratkočasne bukve, na meh-kem stolu sedéti ali o lepem vreménu po vrtu se sprehajati. Vseh težkih dél se je po mogočosti ogibala, pa vender so jo videli večkrat v kuhinji in za domače opravke je bila ročna. Ker je bila dobrega srca, je rada ubogim dajala in marsikaj dobrega je na skrivnem storila. Tudi ona je iméla zavoljo gostoljubnega očéta svoje prilizovalce. Imenovali so jo usmiljenega Bezinškega angelja, Hortenzija je pa imela imé kraljice gradú.

Se vé da je moglo tako od Mêljarda zapuščeno bogastvo pojemati. Dolgove so začeli delati, da so mogli dalje tako živéti. Zapravljivec je mislil, da na Mêljardovem posestvu zlata ruda teče. Pa kmalo se je drugače pokazalo. Marton je spoznal, da ne more dalje tako gnati, če ne v siromaštvo zabrede. S svojim sinom se je zavoljo tega pogovarjal, pa to je malo izdalo. Ljudovik je mislil, da ga oče straši, in tako le prisiliti hoče, zdrževati se, in da hoče, kar bi se tako prihranilo, Hortenziji nakloniti. Oče je svaril, prosil, žugal. Ljudovik je pokazal, kako malo očéta spoštuje. In to je Martona v srce žalilo. Z ostrimi in britkimi besedami je očital svojemu sinu njegovo obnašanje. Nehvaležni sin je pozabil zarad tega vso dolžnost do svojega očéta. V obraz se mu smeja je žugal razodeti skrivnost, ktero je Marton z vso skrbnostjo za - se obdržati si prizadeval. Če bi jo ra-

zodel, bi prišel ob vse, ob poštenje, ob vse premoženje. Z jezo in strahom mu je Marton zoper govoril. Pa Ljudovik je imel zdaj pomoček v roki, s katerim je mogel od svojega očeta vse s silo dobiti, da bi mogel kakor dozdej, zapravljeti in tratiti. Očetovo žalovanje je v hrumu divjega veselja kmalo iz glave izbil. Od jeze in zlobe preganjan ni imel Marton od tistega pogovora mirne ure več. Iz ljubezni do svojih otrok je vse daroval, še clo pokoj svoje vesti. Zdaj je bila nehvaležnost njegovega edinega sina plačilo za to. Mislil je, da bo vsaj pri Hortenziji več ljubezni in hvaležnosti našel. S srčnimi prošnjami jo je hotel prepričati, da mora tako življenje oba v siromaštvo in revščino pogrezniti. Hortenzija se je vstrašila in v začetku je imela usmiljenje z očetom. Zdržala se je nekoliko. Pa z mladosti navajena, odreči si ničesa, pa vse dobiti, ni mogla se dolgo premagati. Kmalo je bila taka, kakor pred, in Marton se je po mogočosti prizadeval, da bi vse želje svojega zalega in priliznjene ljubčka spolnil. Tako so mogli njegovi dolgovi rasti. Kar mu je posestvo neslo, je bilo že za več let zastavljeno. Marton ni mogel, tudi če bi bil še tako hotel, željam svojega napuhnjenega in bedastega otroka več vstreči, in to mu je bilo še manj mogoče, ker je Ljudovik, ki je nesrečno skrivnost vedel, v navadni potrati v Parizu živel. Vnovič in še enkrat je prosil Marton Hortenzijo premagati se in kakor Emilija zmerno pa vender po svojem stanu živeti. Hortenzija je obetala in se izgovarjala. Ko je slišala, da oče zavljo varčnosti, ktere je treba, čez zimo ne bo v Parizu živel,

mu je rekla, da hoče k teti v Pariz iti. Pariz se ji je preveč k srcu prirastel. Če bi mogla čez zimo v mrzlem Bezinu ostati, bi mogla umreti. Nobena beseda, nobena prošnja očeta in sestre ni njenega srca omečila. V Pariz je šla, kjer sta jo Ljudovik in teta z odprtimi rokami sprejela. Ves žalosten in srdit se je tepel Marton z rokami po svoji sivi glavi. Hortenzijo je čez vse ljubil in njena nehvaležnost mu je globoke rane v srce vsekala. Toda svoje nezveste hčere ni mogel same tožiti. Glas mu je v srci očital, da je večidel sam vsega tega kriv. Kdor ne redi svojih otrok v strahu božjem in v pokorščini, ne more hvaležnih otrok izrediti, ampak samo nehvaležne in trmaste. Tako mu je samo Emilija ostala. Očetova žalost jej je šla zlo k srcu. Kar je mogla, si je prizadjala to žalost olajšati. Marton je to dobro spoznal. Toda Emilija ni imela ne bratovega duha ne lepote in brihtnosti sestre. Njeno prosto, tiho srce se možu, kakoršen je bil Marton, ni dosti prileglo. Več kot enkrat je skušal, z lovom in igro svoje skrbí iz glave izbiti, in pijančevanju se je vdal, kar navadno vsi tisti nazadnje storé, kateri se z Bogom in sami s sabo skregajo.

Da je moglo Martonovo premoženje tako v nič priti, da si ravno je vse storil, če bi bilo mogoče vsaj vides nekdanjega bogastva rešiti, je jasno kot solnce. Ljudovik, kateri ga je doslej največ premoženja stal, bi bil imel za dobro službo skrbeti. Pa Ljudovik ni imel ne potrebne učenosti ne veselja za delo. Kmalo so ga djali ob službo, katero mu je Marton z velikimi denarji priskrbel. Poskušnja, oženiti ga z bogato de-

vico, raz bila se je zavoljo njegovega nemarnega življenja in na govorici, da je s svojo potrato očetovo premoženje zapravlil. To je očeta in sina še bolj razprlo. Eden družega sta krivega delala. Marton si je hotel zdaj z bogatim zetom pomagati. Hortenzija je bila namenjena, rešiti ga. Pa ta je očetu kratko povedala, da si hoče sama moža zbrati in da nima volje svojo mladost in lepoto za denarje prodati. Vrh tega je pa zdaj tudi še tako živela, da je bilo njeno ime omadeževano in da je to očeta, kteremu je bilo dozdej unajno poštenje čez vse, silno žalilo. Prvi pot po mnogih letih se je zdaj Marton ojestro svoje očetovske pravice poslužil in je ukazal Hortenziji, naj se vrne k njemu. Pa zapeljana hči je odpovedala očetu v odgovoru, s katerem je ljubezen in usmiljenje hlinila, pokorščino ter rekla, da hoče, kakor doslej, s svojim bratom in s teto v Parizu živeti. Neizrečena britkost je obšla očetovo srce, ki je videl, da ga vse, kar je bilo njemu najljubše zapušča, bogastvo in ljubezen otrok. Iz njegovih globocih oči je švigal včasi ogenj neizrečene, skrite bolečine. Njegovo blede - rumeno, vpadlo obličje je razodevalo, da je njegovo zdravje spodkopano.

Ménart in Barba sta z globokim, srčnim pomilovanjem žalostno življenje v gradu gledala. Kedar so razsvitljena okna v gradu svojo svitlobo v nju dolino pošiljala, kedar je hrum gostij in igranja ponočni pokoj kalil in kedar so krasne kočije z zalimi gospodi in gospemi mimo njune kočje drdrale ali izurjeni lovci na brzih konjih z lajajočimi psi zjutraj zgodaj mimo leteli, sta se Ménart in Barba spogle-

dala ter rekla: „Ubogi Mëljard, tega bi si ti ne bil mislil, da se bode tvoje premoženje tako tratilo in da ti bodo tvoji nasledniki tako hvaležni!“ Barba je večkrat rekla svojemu možu: „Ako bi se pri tem le samo denar tratil; pa tudi bogastvo duše, mir srca, zdravje življenja se pogublja. To se ne more dobro iziti! Rajši imam svojega Naceta v boji, kakor pri veselji v gradu, kjer zapeljivost svoje žrtve išče.“ — Do Ménarta in Barbe je imel Marton še vedno staro jezo; pa vendar je nehal nekoliko ju tako stiskati.

Dve leti sta Ménart in Barba tako, v tihem upanji in dejanji živela. Nace jima je večkrat pisal. Kako sta se veselila, kedar sta pismo prejela in zvedela, da je zdrav in s svojim stanom zadovoljen! To njima je novo veselje in novo upanje delalo, da je bil pri Arkimboldu in Štefanu, in vsaki dan sta se od tega menila. Tako je prišla velika noč leta 1812. Zimsko blede, staro obličje narave se je zopet pomladilo; milo, novo cvetje je povsod poganjalo in potoki, težkega ledénega bremena oprosteni so se zopet raztekali. Ptički so začeli zopet svoje ljubo petje. Kdo še ni spoznal, da velika noč s svojim veličastnim praznikom ravno takrat pride, ko se vsa narava zbudi in pomladí? Ko cerkev prerojenje in vstajenje grešnega človeškega rodú obhaja v britkem trpljenji in v britki smrti Gospoda in Zveličarja, se tudi narava iz svojega ledenega spanja prebudí in v novo življenje zbudi. Takrat je, kakor če bi bil Bog naravi rekel: „Sleci svojo staro obleko, in obleci novo.“ In kakor narava po tej božji besedi blede, otrpnjeno obleko sleče in se krasno ponovi, tako hoče Gospod, da se tudi človek

o tem času posebno zbudí iz trdnega smrtnega spanja, greha, zbudi v novo boljše življenje in po besedah sv. aposteljana, starega človeka sleče in novega obleče, kateri je po Kristusu. Če z globokim ginjenjem in visokim čudenjem naravo preišljujemo, kako se s časom zdrami, kako luč tamoto bolj in bolj preganja, zvezde bolj svetlo svetijo in solnce močnejše in jasneje svoje obličje kaže, je to krasna beseda človeškega duha, ktereга ravno o velikonočnem času vse, Bog, cerkev, njegova vest in narava silno opominja, težko, mrzlo bréme greha odvreči in v novo, svetlo, ljubezni toplo življenje vstati. Ali bo pač Gospod in Oče, kateri s svojo mogočno in milostivo roko žalostno mrzlo obleko zemlji odvzame in jo z novo, toplo obleko pomladanjsko olupša, v svoji ljubezni tistih pozabil, katerih duše je po svoji podobi vstvaril, katerim je pri krstu obleko nedolžnosti zopet dal, ktere otroke svoje imenuje? O škoda, da je ta obléka z grehom omadeževana! Pa ljubezen nebeškega Očeta je tako velika, da hoče svojim otrokom zavoljo Jezusa novo obleko dati in tisti jo prejemajo, kateri se mu z obžalovanjem grehov, z ljubeznijo in zaupanjem v svetem zakramentu pokore približajo.

Ravno pobožnim, Boga ljubečim dušam dela veliki, po prvih starših podedovani greh največjo bolečino. Kako velik je bil pa ta greh, se posname iz velikosti daru, kateri je bil darovan zavoljo njega. Ako se božja razžaljena pravičnost nikakor drugač ni dala spraviti, kakor s smrtjo edinega Sinú božjega na križu, kako velik je mogel biti ta greh pred Najsvetejšim! Pa kako velika, kako neskončno velika mora tudi lju-

bezen biti, ktera tudi najljubšemu ni prizanesla, temuč ga je dala v zadostenje in izbrisanje greha! Velikost tega greha, celo veličastvo pravice, obilost neskončne milosti in ljubezni božje mora tiste ganiti, kateri se s človeškimi čutljeji pod križ vstopijo. Ménart in Barba nista nikoli na Križanega pogledala, da bi se ne bila zavedela svojega grešnega življenja in na prsi bila, ter molila: „Gospod, odpusti nam naše dolge!“ in se Jezusovi ljubezni zahvalila. Božja milost ju je doslej težkih grehov obvarovala. Pa samo eden je, kateri sodi, in ta je vsegaveden, najsveteji, najpravičnejši. Kdo mora neki resnično reči, da je pred tem sodnikom brez velicega greha? Pravični greši sedemkrat v dnevu, in kdo more reči, da je pravičen? Rada in odkrito sta spoznala, da sta grešnika in še dalječ od cilja, kterege je Jezus zaznamoval z besedami: „Bodite popolnoma, kakor je vaš oče v nebesih.“ V ponižnosti, in z nekako sveto zadovoljnostjo s sabo sta živela pred Bogom, prosila in molila, goreče in trdno zapujoča v milost tega, kateri jima je doslej veselje do dobrega dal. Od njegove usmiljenosti sta tudi zvesto upala, da jima bo dal milost, dobro dognati.

Veliki teden je prišel. Barba in Ménart sta obhajala dni Gospodovega trpljenja z žalostjo in upanjem kristijanov. Veliko saboto sta hotela velikonočno spoved opraviti, prej pa pridigo slišati, ktera je bila po navadi tistega kraja v cerkvi. Cerkevica je bila napolnjena z ljudmi in pričujoči so zvesto poslušali besede svojega dušnega pastirja, kateri je govoril o besedah Jezusa Kristusa: „Kaj pomaga človeku, če ves svet dobí, na svoji duši pa škodo trpí?“ Z gorečimi

besedami je popisal revščino grehu vdane, od Boga ločene duše. „Pomislite človeka,“ je govoril, „človeka, kateri se je od vira ljubezni, od luči milosti odvrnil in k tistemu hudemu duhu obrnil, kateri od nekedaj Boga in ljudi črti. Brez vere, brez ljubezni in brez upanja hodi tak človek po svetu; nima ga miru; njegovo srce je nepokojno in ta nepokoj mu raste od dnéva do dneva. Svoje hude poželjivosti, na kateri ima svoje dopadajenje in kateri vse daruje, ne more nasititi. V verige sužnosti ga zakuje, trpinči, muči ga. Vprašajte lakomnika, kdaj ima dosti; vprašajte častiželjnega, kdaj je vtolažen; vprašajte pijanca, ali se njegova huda poželjivost ne vname huje in huje po vsakem novem požirku. Tak človek nima nikakoršne ljubezni. Ljubi sam sebe in pa greh. Zavoljo tega ne najde nobenega prijatla ne v nebesih, ne na zemlji. On hoče, da bi vse njemu služilo in pomagalo njegovo poželjivost vpokojiti. Zavoljo tega se mu vsi zoperstavljajo in ga sovražijo. Vse njegove dejanja, če so na vides še tako umno in stanovitno nastavljena, so na pesek zidana in razpadejo, kakor prah. Trdovratnemu grešniku je nazadnje vse gnusobno. Svoj greh preklinja in se vije pod bremenom njegovih verig z zobmi škripaje, pa zastonj! Ne more zdrobiti teh verig. Že so pretrdne in od dnéva do dnéva ga bolj teže, tako, da mu vse upanje zgine in da zdaj obupajoč zdaj v topi mlačnosti plava dalje v reki svojih grehov ki ga v pogubljenje pelje.“

Tako je duhovnik govoril in je svojo pridigo z izgledi svetega pisma razkladal.

Še dalje je govoril: „Pa vse to trpljenje je komaj senca trpljenju, ki bo v dnevu sodbe strašno

čez njegovo z grehi obloženo glavo prišlo. Pomislite, kaj se pravi, od Boga in njegovega Sina, našega Zveličarja večno ločen biti; zgubiti večno zveličanje, ki nima konca in ktereга sladkost in velikost vse človeške misli preseže. Pomislite, kaj se pravi, koprneti na tistem kraju, kjer je večna tamota in muka, ktera od dneva do dnéva raste, kjer je kričanje in škripanje z zobmi, kletev in obup.“ Prosil je vse, svoja srca od greha odvrniti in za svoje duše skrbeti. Še je čas; nihče pa naj ne odlaša. Zakaj nihče ne vé ne dnéva, ne ure sodbe. Nihče naj ne obupa nad božjim usmiljenjem; saj je božja milost vedno večja, kakor krivica grešnikova. On, ki je govoril, da hoče grehe ljudi, če bi bili rudeči kakor škrlat, bele narediti kakor sneg; nikogar ne bo zavrgel, kateri bo z obžalujočim srcem k Zveličarju prišel in ga usmiljenja prosil. Potem je govoril od pomočkov za pokoro in opominjal svoje poslušavce z gorečimi besedami, ta sveti zakrament po vrednosti prejeti in se zopet z Bogom zediniti.

Naenkrat se je solnce skrilo, pooblačilo in potamnilo se je. Vihar je metal dež in točo na zid in okna cerkvena. Pa to ni motilo gorečega duhovna. Bolj in bolj je prosil in svaril, učil in žugal. Vihar ni oslabil njegovih besed, še več moči jim je dal. Grom je bučal, bliskalo se je, ko je od Gospodove sodbe govoril. Potem je pokleknul in s sklenjenimi rokami in solznimi očmi Boga prosil, usmiliti se za voljo Jezusa tistih, ktere mu je izročil; da bi besede, ktere jim je danes govoril, prišle do njih serc, da bi z gorečim obžalovanjem in zaupanjem k Jezusu

pribežali in njegov britki križ objemali ter prosili: „Gospod, odpusti nam naše dolge!“

Duhovnikove besede so srca poslušalcev zelo ganile. Dobro seme je v njih srca padlo in je obilo sadu obetalo. Ko sta se Ménart in Barba po končani službi božji s svojimi sosedi vrnila domov, srečal ju je Marton. S svojimi strežeti je šel na lov, ki mu je bolj dopadel, kakor obiskovanje cerkve in službe božje, ktere se je vedno ogibal. Na njegovem obličju se mu je očitno brala notranja žalost in tuga. Vsem se je njegovo tamno obličje čudno zdelo. Globoko čez čelo je imel klobuk, iz njegovih oči je švigala kalna kakor pojemajoča luč in ošabna prešernost, ki je sicer iz njih se svetila, je zginila. Kratko in nappuhnjeno, kakor sicer, je odgovarjal kmetom, ki so ga pozdravljali, ko je pa Ménarta in Barbo zagledal, je urno konja spodbodil in mimo zdrčal. Z glavo majaje sta gledala za njim. „Danes se je zopet hudi duh v njem zbudil,“ je rekel Ménart; „kdo bi mu ga neki mogel pregnati?“ „Strašno je, ga samo pogledati,“ je rekla Barba, „zakaj ni bil danes pri pridigi?“

Barba je šla sama domov. Ménart je hotel obiskati v opravkih Filipa, kmeta, ktere ga je zelo čislal. Filipova hiša je stala na koncu jelovega gojzda, uro dalje od grada. Bolan je ležal Filip in Ménart je najdel pri njem enega njegove žlahte, ki je bil zdravnik. Prišel je iz Dižona obiskat ga, da bi bolniku pomagal. Filip je prašal po Nacetu; pa le malo mu je mogel Ménart od njega povedati. Že dolgo ni nič od njega zvedel. Zdravnik je pomiloval Ménarta; ni mu bilo neznan, kaj se je z Nacetom

zgodilo, ker je bil v Dižonu zdravnik pri popisovanjski gosposki. Med pogovorom je rekel, da bi bili Ménartove izgovore za oprostenje Naceta od vojaščine že bolj poslušali, če bi ga ne bil nek mogočen gospod razuzdanca in Bog ve, kaj vse imenoval.

Žalostno je pogledal Ménart k nebesom. „Ali tako je bil moj sin grdo obrekovan?“ je rekel. „Kar je Mëljard umrl, se Nace z nobeno nogo več v gojzd ni ganil. O Bog! nekaj mi je reklo, da imam samo enega sovražnika. Ali je on, ki mi je mojega sina vzel? O Marton, Marton, kaj sem ti storil?“

Filip je hotel žalostnega očeta potolažiti. Zdravnik je molčal in Ménarta milo pogledoval. „Vašemu prijatelju je povrnjeno,“ je rekel, kakor če bi bil hotel olja v rano viliti. „Martonov sin je mogel pobegniti, da bi kazni odšel, ki bi ga imela zavoljo goljufnega igranja zadeti.“

„Bog bodi milostiv Martonu in Ljudoviku,“ je rekel Ménart, „in reši oba. Jaz nimam veselja, če se godi tistim hudo, kateri so mene razžalili. Govorimo kaj drugzega.“

Zdravnikove besede, kteri je resnico vsega lahko vedel in očetovega srca gotovo ni hotel žaliti, so Ménarta globoko zadele, in kakor mu je bilo mogoče je urno šel, da bi svojo bolečino in jezo, ki se je zopet zbudila premagal in zatrl. Sprašal je vse svoje življenje, življenje svoje žene, svojega sina, in nič ni mogel najti, s čimur bi bil Martonu tudi najmanjšo priložnost k srdu in jezi dal. Vest mu je rekla, da je Mëljardovo premoženje z zvestim, umnim ravnanjem precej pomnožil in to vse premoženje je Marton dobil, ne da bi bil

le en venar ljubčka ranjcega, Naceta, doletel. On, kakor tudi Barba in Nace so Martona in njegove vedno spoštovali in jim postregli, kedar so mogli. Posestva, po katerim je Martona mikalo, Ménart ni mogel odstopiti, ako ni hotel trpeti velike škode na premoženji in na časti. Zakaj tedaj je Marton njega in njegovega sina sovražil? zakaj je nemilo in z zvijačo edinega sina staršem iz rok strgal in v nevarnosti, in morda v smrt gnal? Ko je to pomislil, se je vnela v Ménartovem, očetovem srcu vsa jeza do nepravičnega, hudobnega moža. Denarje in posestvo mu je pustil, pa edinega sina, podporo njegove starosti mu je vzel! Bogu je tožil v svoji jezi nesrečo in ga prosil, hudobneža pokoriti in mu kot kazen bolečino naložiti, ktera zdaj njegovo očetovo srce razjeda. In ta bolečina je bila velika, strašno velika.

Pot ga je peljala čez brda skozi gojzd, kateri je bil na izhodni strani gradú in v katerem je bilo mnogo zverine. Ménart je slišal veselo klicanje lovcev, lajanje psov in vriskanje gonjačev, in njegovo srce mu je hotela žalost in jeza raznesti. Jeleni, srne in druga divjaščina so leteli ostreljeni in v divjem begu mimo njega in kakor plahe živali, zadel je Marton tudi njega in njegovega sina z divjim sovraštvom. Huje in huje ga je srce bolelo in bolj in bolj britko je Bogu tožil. Daleč v gojzd je zašel in ves truden in od žalosti premagan se je vlegel pod drevo.

Britke solze so mu tekle tu iz oči. V nebo je obrnil oči. Majhen križček, v drevo vrezljan, z umirajočim Zveličarjem zagleda. Nad glavo sina božjega je bral besede: „Gospod odpusti jim, ker ne vejo,

kaj delajo!“ Objel je srčno drevo in spomnil se je; da je tudi on danes pri spovedi k Bogu, Gospodu zdihoval: „Oče odpusti nam naše dolge!“ Srce ga je opominjalo, da bo šel k mizi ljubezni in tistega prejel, kateri je dal zapoved ljubezni. Prosil je Ménart Boga milosti, da odpusti svojim sovražnikom vse hudo kar ga je prestal, z dobrim povrnil. Hudo se je mogel bojevati, preden je poslednji ostanek jeze in britkosti v sebi zatrl, vdal se je v voljo božjo in Martonu iz vsega srca odpustil.

Zdelan, in poln bolečin in pa vender s tihim, svetim veseljem v srci je vstal in hotel domu iti, s sklepom, zamolčati Barbi Martonovo hudobijo. Kar je nekaj blizo njega zašumelo. To ni bil šum begočega jelena in srnjaka, ki s strahom in divje skozi goščavo in listje dere; to je bilo divje vršenje in jezno sopenje močne zverine, ki vse pred sabo polomi. Osupnjen obstoji Ménart, posluša in se ozira s čudenjem. Gosto zelenje in grmovje mu ni dalo daleč videti. Vedno bliže in bliže je šel divji, srditi šum, med katerim je bilo včasih milo stokanje slišati. Kmalo se je Ménartu zdelo, da konj razgeta in misli, je, da se je kaka nesreča zgodila. Prijel je tedaj trdno svojo z železom okovano palico in gre proti kraju, s kterega se je slišalo sopenje in razgetanje. O strahota! zdivjan konj, s svitlimi očmi in zmršeno grivo mu prileti nasproti in vleče človeka po tleh za sabo. S strahom spozna Ménart Martona. Kri mu je tekla po obrazu in njegovo vpitje po pomoči je bilo glasneje kakor vriščanje srditega konja. „Glej, to je ojstra sodba Gospodova: tako kaznuje Gospod tvojega preganjalca!

Varuj se, segati v sodbo Gospodovo!“ je reklo nekaj v Ménartu. Ves prestrašen je stal Ménart nekaj časa. Vse se je treslo in majalo v njem, tako se je želja maševati se in britkost v njem vnela. Ko je pa Martonovo krvavo čelo zagledal in polzaprte oči, ki so ga milo pogledovale, ko so se vse odrte roke nesrečnega k njemu vzdignile in prosile, zginil je hudi duh. Srčno plane v nevarnost ne glede, ako se poda sam v nevarnost.

Zdivjani konj je letel zdaj po grabnu, ki se je v strm prepad končal in konju in Martonu v svoji globočini strašno smrt žugal. „O, Jezus, Bog ljubezni in moči, zdaj se usmili, zdaj pomagaj!“ je klical Ménart, „Gospod rad ti darujem svoje življenje, samo mojemu sovražniku pusti življenje, in daj Naceta moji ženi nazaj, da ji pomaga, ako jaz tukaj poginem!“ Brzo je stekel čez skale in debla dreves proti konju in skoči v hipu pred njega, ko je nevarnost največja bila. Prime konja za vajeti in se upira z vso močjo da ga ustavi, a silni konj ga vender vleče s sabo. Pa Ménart ni spustil. Trdno je držal. Dalje in dalje ga je vlek, bliže in bliže prepada je prišel. „Spusti ga, spusti ga!“ je vedno nekaj v njegovih ušesih klicalo. „Reši si svoje življenje, njegovega ne moreš rešiti. Zgubljen je!“ Pa Ménart je držal in se je toliko trdneje vpiral. Malo korakov pred prepadom mu je dal smrtni strah nadčloveško moč. Boga klicaje je potegnil konja nazaj. Konj je padel in tudi njega podrl.

Neizrečeno težko in s silnimi bolečinami se je zlekel Ménart izpod konja. Božja milost ga je čudno obvarovala. Le malo je bil poškodovan, toliko huje

je bil pa Marton ranjen. Omedlevši je ležal ves krvav, Ménart ga je lepo razvozljal in na mehko travo položil. Pa zdramiti ga ni mogel. Samo slabo sopenje in trepanje žile je razodevalo, da je še živ. Ménart ni vedel, ali bi pri ranjenemu ostal ali v grad pomoči iskat tekel. Zdaj je zagledal na Martonovi strani lovski rok. Urno zatrobi va-nj in kmalo pritečeta na to Martonova lovca, Albert in Miha, ktera sta Gospodovo sled zgubila in ga zdaj prestrašena vsega krvavega našla. Albert je jadrno v grad jezdaril, Miha pa k bližnjemu studencu. Z Mihovo pomočjo je zdaj Ménart ranjenega v življenje obudil. Pogledal je. Pa njegov pogled je kazal da je ves zmešan; njegova usta so posamezne, nerazumljive besede jecljale. Albert je prinesel nosilo. V grad so nesli Martona, kjer ga je Emilija jokaje pričakovala. Urno so zdravnika poklicali, kateri ga je obvezal. Pa malo upanja je imel za-nj.

Ves truden in žalosten je šel Ménart domov in povedal Barbi grozno nesrečo. Solze so ji oči zalile in s sklenjenimi rokami je rekla: „O kakošna žalost je to, Ménart; naj ne trpi zavoljo tega kazni, kar je nama hudega in žalega storil? Saj sva mu odpustila, in ker si mu življenje z nevarnostjo svojega otel, bode tebi to enkrat smrt olajšalo. Ménart, prav srčno moliva, da mu bo Bog milostiv in vsaj njegovo dušo reši, ako mora njegovo telo umreti!“

Pač res je potreboval Marton molitve in usmiljenja božjega. Zdravila so malo pomagale. Dva dni je ležal Marton v medlevici. Še le tretji dan se je nekoliko zbrihtal. Prizadeval se je, z nerazumljivim jecljanjem svojim ljudem nekaj povedati. Upanja niso

imeli zdravniki nobenega. Pa vender se je od dné do dné bolj zavedel. Jasno se je mogel nesreče, zdivjanega konja in tega spomniti, kako ga je sabo vlekel. Vedel je, da je neki mož za konjem skočil, ga vkrotil in njega otel. Hotel je ime svojega rešnika vedeti. Pa zdravniki, kateri so vse dobro vedeli, kako sta se Ménart in Marton imela, so prepovedali imenovati mu Ménarta. Rekli so, da ga je njegov lovec Albert otel. Bolnik se je v začetku vpokojil; ko se je pa bolj natanjko zavedel, je začel dvomiti in večkrat je rekel svojemu strežetu: „Albert me ni otel, tudi ti ne Miha. Mož, kateri me je otel, ni bil kot lovec oblečen. Kmetiško obleko je imel in klobuk na glavi“. S silo, in celó žuganjem je naganjal enkrat Miha, naj mu resnično pové, in Miha je imenoval z boječostjo in plašno Ménarta.

Marton se je vstrašil. Bled kakor smrt je padel na svojo blazino in skrival svoje obličje. Celi dan ni nič govoril, pa videlo se mu je, da ima težak boj v srci. Zvečer je rekel Alberta poklicati in tudi ta mu je mogel povedati, da ga je Ménart otel. „Dobro je, le pojdi!“ to je bilo vse, kar je govoril Marton in tri dni je molčal. Nihče drug ni smel k njemu, kakor Emilija in zdravnik. Čez tri dni težkega boja, kateri se je vršil med žalostjo in ošabnostjo, med hvaležnostjo in sovraštvom, hotel je fajmoštra imeti. Vse se je čudilo. Marton ni šel nikoli v cerkev, a vero in njene služabnike je očitno zaničeval. Fajmošter so prišli. Dve uri so pri njem ostali in trdo so mu mogli na srce govoriti. Zakaj ko je Emilija očeta obiskala, je videla, da je zeló prepaden in objokan. Prosil jo je

Marton, naj mu križ prinese in zanj moli. Že dolgo ni Emilija nobenega očetovega povelja s takim veseljem storila, kakor tega. Zvečer so prišli gospod fajmošter zopet in Marton je prosil, naj jutri pokličejo Ménarta, njegovega rešenika.

Gospod fajmošter so šli sami k Ménartu. Z žalostjo in z veseljem je zaslišala Barba Martonovo željo. „In tako se je tudi to okamnjeno srce omečilo“, je rekla Barba. „Ménart, nič ne odlašaj. Božja volja je, da si ga ti otel in da hudo z dobrim povrneš“.

„Barba, ta pot mi bo težka“, je rekel Ménart, „pa prav imaš. Verjemi mi, da sem nesrečnemu človeku že davno odpustil“.

„Bog vam povrni! Kakor kristijan govorite“, so rekli gospod fajmošter. „Toda Ménart, pri Martonu vas čaka še skušnja, morebiti bolj težka, kakor mislite. Pa ljubezen in usmiljenost vse premaga in zanesem se, da imate vi tako ljubezen. Bodite tedaj usmiljeni. Pomislite Martonovo strašno nesrečo, in da bo morda kmalo umrl. Prosite Boga, da vašo ljubezen vtrdi in pomnoži“.

S težkimi, kalnimi misli, pa za najhuje pripravljen in s sklépom vse odpustiti, je šel z gospodom fajmoštrom v grad. Ko prideta v stanico, ki je bila za obiskajoče, sta našla enega sodnega gospoda in oskrbnika gradu, ki sta silno trdo se pogovarjala. Sodni gospod je držal veliko pismo s sodnijskimi pečati v roki in je oostro govoril z oskrbnikom, kteremu se je strah na obličju bral. „Vse je tedaj zgubljeno!“ je rekel oskrbnik; „samo on je na trdnem, ker bo umrl! pa vendar je treba mu povedati, kaj pismo go-

vori“. „To je zdravnik ostro prepovedal; v tistem hipu bi ga vtegnilo umoriti“, je rekel sodni gospod.

Ko je Ménart prišel, sta nehala govoriti. Prijazno so ga sprejeli in koj k bolniku peljali. Zdravniki so pri njem stali, križ je stal pri njegovi postelji. Ko je Ménarta zagledal, ga je groza spreletela. Globoko je zdihnil in z roko svoje obličje zakril, kakor če bi ne mogel njegovega pogleda prestat. Potem pa si je vzel pogum ter rekel: „Ménart, ti imaš srce kristijana in umirajočemu ne boš tolažbe odrekel. Povem ti Ménart, da mi ni mogoče umreti, ako mi ti srca ne olajšaš!“

Emilija je glasno zajokala. Marton je pomignil nji in zdravnikom, da naj gredo. Potem je prosil Ménarta, naj se k njemu vsede in dolgo je z britkostjo in strahom njegovo pošteno obličje ogledoval. Ménart ga je tolažil in mu obljubil pomagati, kolikor mu bo le mogoče. —

„Da, Ménart, pomagaj mi“, je rekel Marton in je z rokami žalostno vkup vdaril. „Oh, kaj bo z mano, ako mi ti ne pomagaš! Ti si mi življenje otel in to je veliko, pa vender to dobro delo ni vinarja vredno, ako ne pomagaš tudi moje duše oteti in jej miru ne daš“.

„Obrnite se k Bogu; samo on vam more dušo oteti, samo on vam more mir dati“, mu je Ménart odgovoril. —

„Samo po tebi mi more Bog pokoj dati“, je govoril bolnik dalje. „Ménart jaz sem ti mnogo hudega storil; bolj sem te črtil, kakor ktereга koli na zemlji!“

„Gospod, jaz sem vam vse odpustil, odpustil iz vsega srca“.

„Nisi mi še odpustil“, je rekel Marton in se je z veliko bolečino in težavo na postelji vsedel. „Kako mi moreš odpustiti? Ali veš, kaj sem ti storil? Ali poznaš vso velikost krivice, katero sem tebi in tvojim storil!“ „Nečem je vedeti, gospod Marton; odpustil sem vam; Bog je moja priča! Zaupajte se duhovnu in iščite pri njem pomoči, tolažbe in odpuščenje svojih grehov“.

„K tebi, Ménart, me žene zbudena vest. Tebi se hočem popred spovedati in potem še le duhovnu. K tebi bi me zavrnil in mogel bi me tudi k tebi zavrniti! Oh, moja krivica je velika, neskončno velika! Še le potem, kedar boš vse vedel in mi vse odpustil, še le potem morem verjeti, da je še usmiljenje“.

„Ne govorite tako“, je prosil Ménart, „verujte trdno v božje usmiljenje; ono vas bo otelo in vaših grehov umilo, in če bi bili rudeči, kakor škrlat“.

„Moji grehi so tudi rudeči kakor kri“, je rekel Marton žalostno, „pa Ménart, poslušaj vse. Potem sodi, potem odpusti, če moreš“. Ménart bi bil rad bolniku strašno spoved odpustil; pa Marton je obstal, da mora vse poslušati. Globoko je zdihnil, pa začel počasi in težko:

„Ménart, znano ti je, kako smo prišli jaz in moji otroci k Mêljardu in kako smo bili z njim tebe in Naceta našli. Mêljard vas je tako rad imel, da me je to začelo skrbeti. Mêljard je bil bogat. Moje popred precej veliko premoženje mi je s slabim gospodarjenjem skoraj pošlo, in da bi sebe in svoje otroke revščine otel, mi ni druge pomoči ostalo, kakor Mêljardovo premoženje. Zato sem vse storil, kar mi je

bilo mogoče, da bi se bil njemu prikupil. Veš, da mi to ni šlo. Mêljard me je s časom čisto pustil in je večkrat svojo nevoljnost z mojim življenjem in z izrejo mojih otrok pokazal. To pravično očitjanje je storilo, da si nisva bila dobra. Rekli smo, da ste vi tega krivi. Prepričani smo bili, da se hočete z videzom priprostosti in poštenosti Mêljardove dobrote nam v škodo poslužiti in da hočete njegovo premoženje z zvijačo na-se spraviti. Ker je Mêljard Naceta od dné do dné rajše imel, smo bili v svojih mislih še bolj vtrjeni. In tako je tudi naša jeza in srd do vas bolj rastla in nobene priložnosti nismo zamudili vam škodovati. Posebno Naceta smo črtili. Ti Ménart se morda še spomniš, kako se je Nace to zimo enkrat iz Dižona vrnil in se z nama na poti v neki gostilnici sošel. Ne da bi naji bil le količkaj razžalil, sva se začela prepirati z njim in sva ga silno žalila. Brez moje vednosti je namešal Ljudovik, moj spriden sin, nekaj med klajo Nacetovega konja, da je mogel v kratkem zdivjati. Ménart, še enkrat potrdim, da za to nisem vedel in nikakor bi tega ne bil pripustil. Nace je s konja padel in čudo je bilo, da se ni ubil“.

„Sveta Marija!“ je rekel zavzet oče, „kaj vama je pa moj sin naredil? Zakaj sta pa njega hotela umoriti“.

„Ménart, Bog vé, da tega nisem jaz kriv. Prepozno sem zvedel, da bi bil mogel pomagati. Sicer je pa, Ménart, res, da je moje sovraštvo do Naceta mojega sina k temu zapeljalo. Pa Bog je razsodil in pravično kaznoval. Tisti konj, ki je tvojega Naceta vrgel, je tudi mene vrgel in do smrti pobil“. Martonova glava je nazaj na blazino padla. Potem je svoje

roke sklenil in s slabim glasom rekel: „Da, Gospod, ti si pravičen!“

Ménart je potreboval več časa, da je svoje omamljeno, po žalosti in gnusenja pobito srce vpokojil. Z vso močjo svoje ljubezni je tolažil Martona, kateri ga je s strašnimi britkostmi in težavami gledal. „Ménart“, je začel zopet, ko je nekoliko k moči prišel, „vem, da v tvojem srci ni jeze in da mi hočeš res odpustiti. Oh, ali smem upati, da boš tudi mojemu nesrečnemu sinu odpustil? — Zdaj ne, Ménart, ne zdaj! Še le potem, ko boš vse zvedel, izgovori besede: „Odpuščam vama!“ Kar sva v tisti gostilnici nepravičnega, sovražnega čez Mêljarda govorila, mu je Nace vse povedal in Mêljardu se je prav za malo zdelo. Ko je Naceta od dné do dné rajše imel, smo mi po svoji krivici zgubili poslednji ostanek tiste ljubezni, katero nam je Mêljard v začetku tako obilo skazoval. Prošnje, posoditi mi denarjev, katerih sem takrat silno potreboval, je Mêljard mi odrekel in moje življenje očital. Dobro mi je s tem hotel, pa mene je to silno razkačilo. Sovraštvo med nama je večje in večje prihajalo. Svojih otrok nisem puščal več v grad. Pa vender sem vse, kar se je ondi godilo, kmalo in natanjko zvedel. Služabnika sem podkupil in ta mi je vse povedal“. —

„Mêljard je nagle smrti umrl. Nič mi ni moglo bolj vstreči, kakor to. Koj so mi njegovo smrt naznanili. Vse sem dobil, ker je brez testamenta umrl. Sam jaz sem mu bil v žlahti in torej je vse njegovo premoženje meni šlo. Pa imel sem se bati, da je morda že pred testament naredil in mene zavrgel.

Zavoljo tega sem še tisto noč urno prišel. Sodnijskega človeka, kateri je imel zapuščene reči obravnati, sem že na svojo stran dobil. Vas smo koj odpravili. Preiskali smo vsa njegova pisma in našli smo tudi po postavah narejen testament“.

Ménart je silno zvesto bolnika poslušal. Vprašaje je gledal na Martona, kateri je vtruden omolčal in si pot z bledega čela obrisal. „Ménart“, je govoril dalje, „Nacetu, tvojemu sinu je vse volil. Njemu je bila grajščina z večjim delom denarjev namenjena. Meni je volil Mêljard 3000 frankov, vsakemu mojih otrok pa po 1000 frankov na leto do smrti. Ménart zdaj sem tat postal. Testament me je razkačil. Tvojemu Nacetu sem vkradel en milijon. Ne morem mu ga nazaj dati“, je pristavil s posiljenim glasom: „moja in mojih otrok zapravljivost me je na beraško palico spravila“.

„O dosti je“, je rekel Ménart ves pretresnjen, „dosti za mene, dosti za vas! Ne več od tega danes!“

„Ali mi moreš porok biti, da bom jutro še živel? Mene smrt kliče. Daj, da izgovorim. Najhuje sem ti že povedal. Testament je bil koj raztrgan in zamolčljivost sodnijskega človeka sem s težkimi denarji kupil. Vi in skoraj vsi Mêljardovi posli so mogli grad zapustiti. Vas preganjati nisem nehal. Vaša pričujočnost mi je vedno moje grdo delo očitala in me z nepokojem preganjala, da je vender mogoče, da se bo vse zvedelo. Zato sem si vse prizadejal, vas zdaj z dobrim zdaj s hudim iz svoje soseske spraviti. Pa meni v jezo se to ni moglo zgoditi. Zdaj se Bogu zahvalim za to. Ne mogel bi mirno umreti in pred

sodbo božjo stopiti, če bi vas pri meni ne bilo in če bi ne slišal iz vaših ust, da mi odpustite“.

„Še večji nemir, kakor ti in Barba, mi dela Nace. Do njega sem bil najbolj krivičen in zavoljo tega je šlo, kolikorkrat sem ga pogledal, nekaj kakor nož skozi mojo od hude vesti ranjeno dušo. Nace je mogel proč od tod, naj velja karkoli. Popisovanje mi je dalo tako lahek kakor gotov pomoček v roko, spraviti ga od sebe. Zatožil sem Naceta kot gojzdnega in lovskega tatú gosposki. Kar to ni izdalo, je moje zlato pomagalo. Naceta so v vojaščino vzeli in kakor sem želel, ga v Španijo poslali. Ménart, jaz sem kriv, da ti in Barba več sina nimata.“

Ménart se ni mogel premagati, da žalosti in strmenja ne zakliče. Pa koj mu je zopet milo svojo roko podal in mu zatrdil, da mu tudi to odpusti in obljubil mu je tudi v Nacetovem in Barbinem imenu odpuščenje. — Pri tem se je Ménart še bolj k bolniku pripognil in je še bolj srčno njegovi roki oklenil. Njegov glas je bil tako mehak in je tako k srcu šel, pogled njegovih oči je bil tako jasen, da je Marton s solznim obličjem rekel: „Da, Ménart, ti se ne lažeš; res si mi vse odpustil. To naj ti plača Zveličarjevo usmiljenje. Zdaj smem tudi od Boga usmiljenje upati. Saj je bolj usmiljen, kakor so ljudje.“

„O, le upajte!“ rekel je Ménart. „Saj je Bog vaš oče in zgolj ljubezen in usmiljenje. Pogledajte na križ, na katerem je naš oče svojega najljubšega sina daroval. Izročite se milosti tistega, kateri je na njem umrl in že umirajoč še razbojniku odpustil. Darujte

mu srce polno zaupanja, polno obžalovanja in bodite si svesti, da ne bo zavrgel tega darú!“

„Da, Ménart, upati in Zveličarju se vsega izročiti hočem. Da v mojem grešnem, v grehu otrpnjenem srcu še gorak žarek upanja sije, to je njegova milost in znamenje njegove ljubezni. Ménart, da si ravno imam težke grehe, smem vender upati! O, če bi ti vedel, kako revnega me je greh naredil! V srcu me huda vest razjeda, ktera večkrat huje, kakor žrjavica v meni gorí. Za svoje otroke sem hudo delal in kakošno hvalo imam zdaj. Ljudovik in Hortenzija sta me zapustila in plačujeta mojo ljubezen z nehvaležnostjo. Njuna zapravljevost me je na beraško palico djala. Njuno obnašanje je moje imé omadeževalo. Moje zdravje je trpelo in dostikrat mi je bilo obupati. Preklinjal sem uro svojega rojstva; preklinjal sem svoje grehe in nikjer nisem dobil močí, razdrobiti njih težke verige. Moje srce je bilo še preveč na svet navezano, na unanjo čast, na vesele igre in obilnosti.“

Marton je omolknil in zdihovaje je kuševal križ, ter rekel: „O, večna ljubezen mojega Zveličarja! kako si me otéla! Ménart, tisti dan, ko me je gospod obiskal, sem hotel na lov jezdariti in svoje britke skrbí si iz glave pregnati. Komaj sem iz grada prišel, je začel vihar razsajati. Debela toča je šla, pa vender sem naprej jezdil, dokler nisem videl, da je moj konj ohromel. Nazaj sem ga moral poslati in rekel si družega pripeljati. Vihar, ki je vedno huje in huje divjal, posilil me je v cerkev bežati. Na tihem in skrivaj sem bil pri pridigi. Ménart, kako mi je bilo pri srci, ko so gospod fajmošter popisovali z gorečimi besedami

revščino in nesrečni stan grešnikov, v katerem tu na zemlji živé! — in pa še v unem življenji — britko — večno trpljenje! Kakor težko kladivo so padale besede na moje trdo srce. Mislil sem, da slišim trobento sodbe in strah in groza sta me obšla. Vsa moja grda dela, moje hudobno, neverno življenje je stalo pred menoj in živ pekel sem čutil tisto uro v srci. Nisem mogel dalje prestajati. Hitel sem ven v vihar in sem se vrgel pod drevo, kjer sem reven in obupajoč ležal. Tu me je zbudil moj hlapec, ki mi je družega konja pripeljal. Jaderno in kot divjak sem letel v gojzd kakor da bi bil ves pekel za mano. Bolečina in britkost sta v mojem sreču rastle in skoraj ob pamet sem bil. Brez miru me je konj naprej nesel. Ves penast, od ostrog zboden in krvav je letel naprej. Tega nisem zapazil in čuda ni bilo, da me je konj, ves razdivjan, vrgel in za seboj vlekel. Tu si me ti otel, ti Ménart, kteremu sem vse vzel, kterega tat sem bil in kteremu sem, oh, morda sina umoril!“

Solze in zdihljeji so zadušile Martonu glas. Ménart sam je bil tako ginjen in zavzet, da je gospoda fajmoštra v pomoč poklical. Ménartovo in fajmoštrovo tolaženje ga je vpokojilo. Tudi Barba je obiskala bolnika in ga je potolažila z besedami, da mu vse odpusti. Še tisti dan je prejel Marton verno, ves ske-san in poln zaupanja svete zakramente. Vse svoje pôsle in najstarejše svojih podložnih je poklical k svoji postelji, odkritosrčno jim je povedal, da je hudobno brez vere živel in je s solzami v očeh odpuščenja prosil vse, ktere je s svojim slabim vzgledom pohujšal ali na telesu in poštenju ter premoženju po-

škodoval. In mnogo jih je bilo, ktere je žalil. Potem je podal sicer tako ošabni gospod vsacemu roko in priporočil svojo dušo njih molitvi. Vsi so mu obljubili resnično odpustiti in spominjati se ga vedno v molitvi. Potem jih je izpustil opominovaje, naj se nad njim vzgledujejo in v strahu božjem živé. Ko so vsi odšli, je globoko vzdihnil. „O, da bi tudi Ljudovik in Hortenzija, moja nesrečna otroka, tukaj bila in poslednje prošnje in svarjenja umirajočega očeta slišala! Jaz sem v svojem življenji kot oče svoje dolžnosti slabo spolnoval; oh, da bi vsaj pred smrtjo boljši oče biti mogel, kakor sem bil v življenji! Bog pa je moja priča, da nisem samo jaz njune nesreče kriv. Bog naj se njiju, naj se mene usmili!“

V molitvi in tihem trpljenji je pretekla noč, v kateri ga Ménart in gospod fajmošter nista zapustila. Proti jutru je hotel bolnik, dasi ravno je bil silno slab, v red djati tudi svoje posvetne rečí. Poklical je svojega pisarja in oskrbnika. Prešteli so, da je njegovo premoženje ravno še tako veliko, da je mogoče vse dolgove poplačati. Za otroke mu je komaj še par sto frankov ostalo. „Vse hočem storiti, da bom vsaj kot pošten mož umrl,“ rekel je svojemu pisarju, kateri mu je več, pa ne prav poštenih svétov dal, da bi nekaj premoženja za otroke otél. „Ljudovik in Hortenzija sta svoj del več kakor desetkrat potrošila in za mojo Emilijo bo Bog skrbel! O, moja uboga Emilija!“ je vzdihnil globoko, „kako slabo je skrbel oče za tebe! kdo bo zdaj za tebe skrbel!“ „Bog in vaši prijatelji,“ so ga tolažili gospod fajmošter; „zdaj naj bo naša hči.“

Sladka tolažba je razjasnila bolnikovo obličje ; govoriti ni mogel več. Emilijino roko je položil v gospod fajmoštрово in Ménartovo, kakor če bi jih hotel kot hčer in očeta zediniti. Umirati je začel. O molitvi duhovna in pričujočih je šla njegova duša k Bogu. Pokopali so ga, kakor se je Bezinškemu gospodu spodobilo in Ménart in Barba sta z resničnim in žalostnim srcem za rajncega molila.

Gospod fajmošter, Ménart in Barba so spolnili svojo obljubo.

Po njih prošnjah je vzela dobra vdova Emilijo za svojo in je s pravo ljubeznijo z njo ravnala. Vdova ni bila premožna. Zdaj pa sta Ménart in Barba svoje polne mošnje odvezala in pomagala. Kar jej je oče umrl, je bila Emilija njuna hči. Pa zvedela ni ne vdova ne Emilija, kdo je njeni dobrotnik. Vse je šlo po rokah gospoda fajmoštra in ta je molčal. Tako sta Ménart in Barba hudo z dobrim povračevala. In ker sta bila usmiljena, sta tudi ona usmiljenje dosegla. Kako, bomo pozneje slišali.

— —

VI.

Ne pëlji nas v skušnjavao.

Ko se je Nace iz svojega težkega spanja prebudil, je solnce že zahajalo in njegovi poslednji žarki so mu zopet moč dali. Ves začuden se je ozrl. Mislil je, da se mu sanja. To ni bila Kabrera, puščobni žalostni otok. V prijetni dolini je ležal med gostimi grmiči sladko dišečih rož in cvetlic. Mile sapice so mu opih-

ljevale vroče, suho čelo. Ne dalječ od njega je bil cveteč log, iz kterega goščave se je zlati sad pomeranč svetil. Pisani ptički so ga obletavali in so mu sladke pesmice prepevali. Med njih petje se je mešalo šumljanje studenca, ki je kakor čisto srebro po cveteči loki se raztekal. — Počasi in ves začuden je vstal Nace. Vsi udje so ga boleli. Zdaj še le se je zamogel nesreče v pretečeni noči spomniti, ko je čez skalovje padel. Zoper svojo voljo je kviško pogledal. Groza ga je spreletela, videti visoke, strme pečine, ktere so okrog in okrog dolino obdajale in čez ktere je v noči padel. Sam Bog ga je mogel obvarovati, da se ni razdrobil. Prvo kar je Nace storil, je bilo, da se je Bogu zahvalil; potem se je Avguščina spomnil in žalosten je rekel: „O preljubi prijatelj! Ko bi pač pri meni bil!“

Ves žalosten in truden je šel k studencu, da se osnaži in napije. Počival je nekoliko časa pri studencu. Bolje mu je bilo. Ko je pomislil, kako ga je božja roka iz rok preganjalcev otela in čez prepade in strmine peljala, zbudila se je v njem moč starega zaupanja. Pogled bogate, tako čudno prijetne narave mu je dobro dejal. Lakote in žeje se mu tukaj ni bilo bati, kakor na Kabreri. Če so pa ljudje v tej dolini prebivali, je bilo toliko bolje zanj. Saj ni bilo mogoče, da bi krvoloki sovražniki v tem rajju prebivati smeli. Tù so mogli ljudje živeti, kakor narava tako mili, bogati in gostoljubni. Po kratkem počitku je šel Nace naprej. Poleg studenca, kteri je skozi pomerančni log tekel, zdelo se mu je, da stezica pelje. Po tej je šel naprej. Vedno priležniša, vedno prijetniša je bila dolina, ko je Nace iz loga prišel.

Majhna loka, zgolj cvetlice, sadje in grmički, je ležala pred njim. Mandeljni so cveteli med rožami in pomerančami. Vinska trta je cvetela ob rožičevem drevesu, katerega zreli sad je Nacetu se prav dobro prilegel. Nižje ob potoku je pšenično polje v zlati lepoti ležalo. Nacetu se je zdaj naenkrat zazdelo, da sliši zvonjenje. Ves začuden in vesel obstoji in posluša. Ni se motil. Zopet so zvončki zapeli in ko je ob pšeničji prišel, je zagledal čedo ovac, katero ste dve petnajst do šestnajst let stari deklici pasli. Sedeli ste s hrbtom k njemu obrnjeni, igraje in pogovarjaje se med svojimi ovčicami. Njuni pes, močna žival, je zalajal in razodel ptujega človeka. Koj ste vstali deklici in pogledali z začudenjem Naceta. K sebi pokličete psa in počakate brez strahú Naceta. Ker je bil tako bled in je tako težko in trudno hodil, se ga niste bali.

Z milimi besedami njima je povedal Nace nesrečo pretečene noči, in prosil pomoči in naj ga vzemo v hišo njunih starišev ali znancev. „Upam,“ je rekla stareja pastarica, „da vam Pavle, najini stari oče ne bo svoje hiše zaprl. Njegovo srce je dobro in blago. Pa ptujcev nima rad in v štirih letih je danes prvi pot, da ptuj človek k nam pride. Pojdite z nama.“ „Rêza,“ je rekla tiho svoji tovaršici, „teci naprej, povej staremu očetu, da je ptuj človek prišel in kakošna nesreča ga je zadela. Govori dobro besedo zanj. Saj vidiš, kako žalostno gleda in kako trudno hodi.“

„Marija, prosila bom zanj, kakor če bi najini brat bil,“ je odgovorila in stekla naprej. Marija je povabila Naceta naj gre za njo. Iz usmiljenja mu je podala svojo palico, da bi mu hojo olajšala. Molče in počasi

je stopal Nace z njo v dolino, in njeno usmiljenje, njene prijazne besede in oči so mu delale upanje, da ga bo tudi Pavle dobro sprejel. Pot je imela mnogo ovinkov. Gosti plotovi, z visokim drevjem prepleteni niso dali doslej Nacetu v dolino videti. Kar je rekla Marija: „Vidite tam je naša hiša. Nič se ne bojite, gospod Pavle vas bo gotovo dobro sprejel. Le resnico govorite v vseh rečeh in ne oporekajte mu. Zakaj laž in oporekovanje sovražijo stari oče čez vse; resnica pa in pokorščina vam prikupi njih srce.“

Ves osupnjen je pogledal Nace v dolino. Še nikoli ni tako lepega, prijetnega kraja videl. Komaj pol ure je bila dolina široka in na tem tesnem prostoru je narava vso svojo lepoto in obilnost izsula. Potok, kterege je doslej goščava skrivala, se je naenkrat pokazal in je šumel v slapu čez dve skali, je zbiral svojo vodo zopet v majhnem jerinu in jo je peljal s šumenjem in vender čisto mimo Pavletove hiše. Ta je bila kakor stolp zidana, ne široka s tremi nadstropji. Ozka redka okna, belkasto-sivo kamenje, ki je bilo tu in tam z mahom poraščeno, trdne, z težkimi zapahi zavarovana vrata so razodevala visoko starost. Stolpu je bilo drugo, bolj nizko poslopje s ploščato streho prizidano. Hlevi in skednji so bili v njem. Na desni strani je bil velik vrt. Vse to je obtekal potok, ki je bil tu precej širok, in čez njega ni bilo mogoče priti do stolpa, ker je bila brv čeznj podrta. Zadej za stolpom je naredil majhno jezero, v katerem je bilo mnogo rib, in še zadej je bil jelov gojzdič. Za tem gojzdičem so strmele visoke skale in so oklepale dolino kakor z močnimi rokami. Nacetovemu srcu je

lepota narave tega kraja prav dobro dejala. Rekel je: Tu mora dobro biti stanovati, tu mora mir kraljevati.

„Doslej je tu stanoval,“ je odgovoril debel, ojster glas, „in upam, ptujec, da ga ti ne boš plašil.“ Osupnjen se ozre Nace. Velik, častitljiv starček je stal pred njim. Gospod Pavle je bil, kateri je prišel med grmovjem po stranski stezi bliže. Zavoljo previdnosti je bil dobro z orožjem preskrbljen in je ojestro Naceta pregledoval, kateri ga je prosil pomoči in strehe.

„Vojak si, kakor se ti vidi, jeli?“ ga je prašal Pavle. — „Vojak sem, brez orožja, brez moči, ali me bode te vzeli pod streho?“ — „Ti nisi Španijol; ali si Anglež?“ — „V francozki armadi sem služil; rojen sem pa v Švici.“ — „V Švici? to mi je ljubo. Mnogo tvojih rojakov služi tudi v naši armadi; vem, da ste le prisiljeni, vojskovati se z nami. Od kod pa prideš?“

Nace mu je povedal svojo nesrečo, svojo revščino na Kabreri, kako je od ondi ušel in preganjan bil, kako je čez pečevje padel. Gospod Pavle ga je zvesto poslušal. Njegove bistre, črne oči so pri tem pazljivo na Nacetovem bledem obličju tičale, kakor če bi bil hotel njegovo srce pregledati. „Švicar“ je rekel potem, „vrjamem ti, da resnico govoriš; samo, ako si padel, ali ako te je strela tu sem zagnala ali pa orel prinesel, si mogel tu sem priti. Pri meni znaš ostati; koliko časa, to je na tebi ležeče.“

Marija je vesela in hvaležna starega očeta pogledala. Pogovarjali so se med potom in v pogovorih, po katerih je Španijol Nacetovo čisto pošteno srce spoznati priložnost imel, prišli so do stolpa. Tukaj jih je Reza prijazno pozdravila in peljala v stanico, kjer

je že sadja, vina in kruha bilo na pogrjnjeni mizi. Gospod Pavle je kazal do Naceta blagovoljno, prijazno gostoljubnost, in potem, ko se je nasitil, ga je peljal v prosto, pa zložno stanico, kjer je vtrudenega kmalo sladko spanje objelo. Ko je Nace zjutraj na vrt pogledal, je videl gospoda Pavleta in njegovi vnukinji že pri delu. Dva moža, oba že priletna, sta jim pomagala delati in iz spoštovanja, katero sta Pavletu in njegovima otrokoma skazovala, je posnel Nace, da bi vtegnila njegova služabnika biti. Nace je hitel na vrt, pozdravil Pavleta in deklici in jim je ponudil svojo pomoč. „Vas bomo že povabili k delu, „Nace,“ je rekel Pavle, smehljaje prijazno se, „pred se morete pa oddahniti in potem vam ne bo dolg čas po delu.“ Zdaj je pokazal Nacetu svoj krasni vrt, v katerem so bile najzlahtnejša zelišča in drevesa in še vinske trte nasajene. Potem ga je peljal v svoje hleve, ki so bili z ovcami in kravami napolnjeni; pokazal mu je ribnjak, ki je bil na koncu vrta in je iz potoka vodo dobival. Vse je bilo z veliko pridnostjo in umnostjo narejeno. Pa kaj bi bil še kdo, kateri se je na vrtnarstvo in kmetijstvo jako umel, mogel narediti iz te tako rodovitne zemlje, ktera je skoraj brez vsega obdelovanja vse sadove prebivalcem rodila! Nace se ni mogel zdržati, včasi kaj reči, kako bi se zemlja in vrt popravila, in marsikaj je Pavletu tako dopadalo, da je enkrat rekel: „Vi niste sin prostega kmeta. Velike vednosti razodevate. Vi ste se gotovo pri jakem gospodarju s kmetijstvom pečali.“ Nace je povedal od Bezina. Španijol pa je rekel ves vesel: „V vas sem pravega moža zadel, kakoršnega sem že

davno pogrešal. Ostanite pri meni. Dobre dni bote tukaj imeli.“ Še bolj se je pa gospod Pavle veselil, ko je slišal, da Nacetu tudi zidarstvo ni neznano.

Nace je imel tukaj dni, ktere je še potem, ko je imel vsega obilo, med najsrečnejše svojega življenja štel. Kako vse drugače je bilo tu, kakor na Kabreri! Gospod Pavle je prepustil kmalo Nacetu vso skrb in gospodarstvo svojega polja, vrtov, vinogradov in čed. Nace je pa tudi pokazal, da je tacega zaupanja vreden. Po moči priden je bil. Vrt so podaljšali in v njem postavili lepo lopo, v kateri so vsaki dan večerjali. Najlepših dišečih cvetlic je Nace nabral in jih je tako umetno nasadil, da je vrt novo lepoto dobil in se vsako oko nad krasnimi barvami in nad umetnim redom cvetlic veselilo. Tudi ptičev je na vrt privabil, ki so od jutra do večera veselo prepevali. V ribnjaku je žlahtnih rib zaredil. Soli, ktere jim je doslej manjkalo, je našel Nace v bližnjem studencu v skalah in tako so bili zdaj z eno najpotrebnejših reči preskrbljeni. Tudi majhno kapelico je naredil Nace v vrtu. Hišni altar so tu sem prenesli in v kapeli so zdaj svoje molitve opravljali. Nacetova pobožna dobrota, njegovo zvesto, blago srce, njegova nevtrudljiva pridnost in postrežnost mu je kmalo ljubezen vseh pridobila. Gospod Pavle ga je kmalo kakor svojega sina ljubil. Sanko in Baldomer, njegova stara, zvesta služabnika, sta ga spoštovala in povsod, kjer je bilo treba, podpirala; Marija in Reza ste ga kakor brata radi imeli. Učil jih je risati in peti.

Gospod Pavle je kmalo vse Nacetu zaupal in mu svoje življenje razodel. — Ko je Napoleon Španiji

nesrečno vojsko napovedal, je šel tudi Pavle, da si ravno je bil star, vojskovat se s svojimi sinovi za svojega kralja in domovino in se je slavno obnašal v vojski. Videl je, kako so njegovi sinovi v bojih umrli, njegovi gradovi obropani in sožgani bili, kako mu je vse premoženje vzeto bilo. Toliko britkeje se je bojeval. Tu mu je Izabela, njegova pastorka, v taboru dve hčeri, Rezo in Marijo, poslednja otroka njegovega starega rodu rodila, in je kmalo potem britkosti in žalosti umrla. V noči, ko je umrla, so prijeli Francozje Španijole v njihnem taboru in so jih v divji beg pognali. Gospod Pavle, kateri je vse dolžnosti zvestega podložnika in hrabrega vojaka spolnoval, je bil ranjen in le srčnost njegovih zvestih služabnikov Baldomera in Sankota ga je smrti otela. Več tednov se je potikal s svojimi po Katalonskih hribih v viharji in dežji. Ko je bila njih sila največja, so prišli blizu te doline. Z vrha pečin so videli, prijetnost in bogastvo doline. Sadje in grozdje jih je vabilo — pa uživati ga niso mogli. Sila jim je dala nadčloveško srčnost in moč. Baldomer, kateri je najmanj trpel, je upal svoje življenje za svojega druzega gospoda, in je šel po ojestrem in razpokanem skalovji v dolino. Kri mu je tekla iz ranjenih nog in rok. Pa vender je prišel doli, kjer je stolp našel in videl, da nihče v njem ne prebiva. Po težavnem iskanji je našel stezo, po kateri je bilo mogoče brez nevarnosti doli priti. Srečno so prišli Pavle in njegovi deklici v dolino. Od tistega časa so ondi živeli in v starem stolpu prebivali. Tu se je Pavle zopet ozdravil; pa starost in rane mu niso več dale, vojskovati se. Obdelovanje zemlje in

vzgoja Marije in Terezije je dala starčku dosti opraviti. Z vunanjim svetom se niso skoraj nič pečali. Pot, ki je v gore peljala, so ptujcu nerabljivo naredili. Česar jim je bilo treba, je prinesel Sanko iz sosednih vasi. Samo v časih, ko cerkev najsvetejše praznike obhaja, zapustili so dolino, šli k sveti maši in prejeli svete zakramente. En sam človek, nek fajmošter v gorah, je vedel zanje in zanesti so se smeli, da jih ne bo izdal in da jim bo pomožen.

Nace je že skoraj tri srečne mesece v tej prijetni dolini med svojimi zvestimi prijatelji živel. Srečnega bi se bil imel, če bi bili njegovi stariši pri njem. Nikoli ni njih ljubezni pozabil, pa večje hrepenenje po njih, kakor zdaj, še ni nikoli njegovega srca obšlo. Vsaki dan je govoril s svojimi prijatelji o njih, kako dobrega srca da so, kako pridno dela Ménart in kako tiho obrtuje Barba v hiši. Ko je nekega večera, ko je z gospod Pavletom in njegovima deklicama v lopi sedel, zopet z otročjim hrepenenjem o svojih stariših govoril, rekla je Marija živo: „O Nace, pojdite po nje! Pripeljite svoje stariše tu sem, k nam jih pripeljite, v to lepo dolino. Dneve nji. starosti jim bomo vesele in prijetne delali. Ena obitelj, en duh, eno srce bomo potem.“

„Kakor svoje lastne stariše jih bove ljubile,“ je pristavila Reza; „Nace nič ne odlašajte. Gospod Pavle, vem, bo vaše stariše z veseljem tukaj sprejel.“

„Gotovo,“ je rekel Pavle; „zavoljo Naceta mi bodo ljubi in dragi.“ „Ali nisem rekla?“ je dejala Reza veselo in poljubila staremu očetu roko; „nič ne odlašajte Nace in napravite se kmalo na pot k sta-

rišem. Pa ne ostanite dolgo od nas. Baldomer vas mora spremiti, da se vam na poti kaj hudega ne primeri.“

„Ali mora Nace dolgo pot k starišem storiti? Ali ne more Baldomer sam po nje iti?“ je rekla Marija: „dolga in nevarna pot je.“

„Prav imaš, Marija,“ je rekel Pavle. „Ta pot nas zna v današnjih dneh ob našega prijatelja, njegove stariše pa ob edinega sina pripraviti. Ali ne veste, da se je vojska med Španjoli in Francozi v teh gorah z novega in še huje kakor kdaj vnela? Ali bo Nace mogel brez nevarnosti v svojo domovino priti? in če tudi pride, kaj ga čaka doma? Koj, ko bo njegov prihod v domovino znan, ga bodo Napoleonovi beriči zopet starišem z rok strgali in v vojsko gnali. In ali je pa tudi gotovo, da bodo njegovi stariši skozi toliko nevarnost v ptujjo deželo z njim šli in svoje lepo posestvo zapustili? Ali bi ne terjal Nace preveč od svojih starišev? Nemogoče se mi zdi, pripraviti jih tu sem. Ve in Nace storite to najbolj, če pustite spolnjenje te želje Bogu. Ostanite pri nas, Nace, in bodite prepričani,“ je pristavil, „da vam dobro hočem, morda bolj, kakor mislite.“

Nace je žalosten molčal. Čutil je vse to dobro in spoznal, kakor Pavle, da je nemogoče, stariše tje pripraviti. Pa toliko močnejše se je v njegovih prsih hrepenenje po njih zbudilo in vest mu je očitala, da tukaj v obilnosti živi, med tem ko njegovi stariši doma, sami in zapuščeni, po starosti in žalosti trti, njega čakajo in vsako uro do njegovega prihoda v strahu in upanju štejejo. Dolžnost ga je k zastavi klicala in k starišem, kako bi pa mogel to dolino zapustiti?

Kako se od tacih prijateljev ločiti? Gospod Pavle mu je vedno se kot največjega prijatelja skazoval. Marija in Reza ste si vse prizadejali, pregnati mu žalost in mu življenje pri njih prijetno narediti. Ko je enkrat Nace, premagan po hrepenjenji po svojih stariših, rekel, da bo treba ločiti se, vstrašila se je Marija in vsa bleda in žalostna je rekla: „Kako? Ali vi, Nace, nas hočete zapustiti? Tega ne morete storiti! To je nemogoče. Ali hočete gotovi smrti naproti iti? Ali bi nas mogli zapustiti? Kdo vam je stregel, ko ste žalostni in betežni tu sem prišli? Ali bi imeli vaši stariši še sina, ko bi nas tu ne bilo? Ne pridete k svojim starišem, ako nas zapustite. Zopet vas bodo vjeli ali pa še celo umorili. Saj so vaši stariši premožni, kakor pravite, in se jim ni pomanjkanja bati. Nace, tu je vaša domovina, tukaj vam je gospod Pavle najbolji oče, in mé — oh“, žalost in nekaka sramota, ki jo je nagloma obšla, sta ji besedo zaprli; jokaje in svoje obličje skrivaje je stekla s svojo sestro proč.

Osupnjen, vesel in žalosten ob enem je gledal Nace za njima. „Ali veste zdaj, ljubi moj Nace,“ ga je prašal gospod Pavle, „kako vas tu vsi ljubijo? Ostanite pri nas. Moj sin bodite in Marija naj bo vaša žena. Ne mislite, da sem ubog; to, kar sem še otel, je dosti, kupiti vam grajščino. Vse, kar imam, je vaše in družega ne želim nič od vas, kakor da mi enkrat v tej dolini oči zatisnete in potem za sirote skrbite.“ Še enkrat mu je z živimi besedami nevarnost, da nemogočnost, priti k svojim starišem, in jih sem pripeljati, pred oči postavil. Ako bi stariši vedeli, kje da je, gotovo bi ga sami prosili, naj ondi ostane in

boljših časov čaka. „Te nepokojnosti, te negotovosti ni mogoče ne vam, ne nam dalje prestati. Trdno morate skleniti, in sicer, tu ostati,“ je rekel Pavle. „Gotovo nam ne bodete našega mirú kalili in nas silili, vas kot nehvaležnika imeti in z vami tako ravnati. Storite tedaj, Nace, pravi sklep, in storite ga kmalo. Čez tri dni vas bom zopet prašal. Do tistega časa pa se posvetujte z Bogom in vse dobro prevdarite!“

Ti dnevi so bili Nacetu dnevi težkega bojevanja, britkih skušnjav. Vse, kar mu je zemlja srečnega ponuditi mogla, je imel tukaj; pa njegovi stariši? Samo v njih nesrečo je smel tu srečen biti in mir in blagor te doline uživati. Kako je pa mogel srečen in miren biti, ko je pomislil: „Tvoji stariši te pričakujejo in zdihujejo po tebi.“ Prišel je tretji in poslednji dan. Zvečer je šel Nace k mali kapeli. Pred križem je na kolena padel in molil za božje razsvitljenje in za milost, izvoliti pravo in dobro za sebe, stariše in za prijatelje v tej dolini solz. Pred križem je vse prevdaril. Spraševal je svoje srce, svojo ljubezen do starišev, do dobre Marije. Premislil je svoje dolžnosti, srečo, katero je zdaj tu užival, nevarnosti, ki so mu na poti v svojo domovino žugale. Vse mu je stopilo pred oči. Vedno huje in huje je bilo bojevanje v njegovem srci in skušnjava, pa tudi bolj in bolj goreče je molil. — Ljubezen do starišev je premagala vsa druga čutstva. Premagan po ljubezni, rekel je glasno: „Nikdar ne, ljubi moji stariši, ne boste imeli nehvaležnega sina! Kako bi se mogel od vas ločiti, kako vas same in brez pomoči v starosti zapustiti! Ali je Bog zato meče in svinec sovražnikov od mene odvrčeval, da bi tu v

obilnosti živel, ko morebiti moji stariši domá stradajo? Ali bi mogel srečno živeti brez vas? Vam velja pred vsem moja ljubezen in z božjo pomočjo bom dobil moč, darovati tudi ta težki dar za vas. Gospod Pavle, Marija, ne bodita za to jezna na mene, da sveto dolžnost spolnim in vas zapustim! Pa, usmiljeni Bog, daj mi moč, da bom britkosti te ločitve preстал!“

S potolaženim srcem je vстал. Težko skušnjavo je premagal. Njegovo srce je bilo vpokojeno in trdno. Počasi in ne brez skrbi, kako bo Pavle njegov sklep sprejel, je šel proti stolpu, kjer je Baldomer rayno večerjo na mizo nosil. Samo gospod Pavle in Reza sta sedela pri mizi. Marija je dala povedati, da ji ni dobro in je ni bilo. Še nikoli se ni gospod Pavle Nacetu bolj ljubeznjiv in častitljiv zdel. Jaki starček je pri vsaki besedi svojo srčno dobroto, svoje zaupanje do Naceta razodeval; danes ga je prvi pot svojega sina imenoval in to drago besedo s pogledom najčisteje ljubezni. Kako pa je šla ta beseda, kako ta pogled k Nacetovemu srcu! Pred kakor sicer so se nocoj ločili. Ko so se poslovili, je pogledoval gospod Pavle prašaje in dolgo Naceta; potem je z ginjenim srcem svojo desnico na njegovo ramo položil, ter rekel: „Jutro, tedaj, ljubi moj Nace; saj vem, da nas ne boš zapustil!“ Nace je hotel govoriti in ga za svoj sklep pripraviti. „Danes ne, moj sin“, mu je rekel starček; „jutro. Saj vem, da boš pri nas ostal“.

Nacetov sklep je pa tudi v tej ljubezni še trden ostal. Pa njegovo srce se je vstrašilo, ko je bolečine ločitve pomislil. Še le po polnoči je malo, pa nepokojno zaspal. Kar je začutil, da ga je nekaj lahko

pošlatalo. Ko se je zbudil, je stala Marija z majhno lampico in s težkim ključem pred njim. „Nace“, mu je rekla z milim, prijaznim glasom, „ne delajte hrupa. Ostanite mirni in poslušajte me. Slišala sem vaš glasno molitev v kapeli in vaš sklep mi je znan. K svojim starišem hočete iti. Nace, prav imate. Odpustite nam, da smo vas hoteli tù obdržati. Vsi smo vas tako radi imeli. Vi pa ste svoje stariše bolj ljubili, kakor nas in to morajo dobri stariši biti, ktere tako ljubite. Greh bi imeli, če bi vas dalje držali in njim tolažbo vaše otročje ljubezni jemali. Tega se ne smemo krivih storiti! Gosp. Pavle vas pa ne bo pustil; to mi smete vrjeti. Še ne veste vsega. Doslej ste samo njegovo ljubezen čutili. Njegova jeza bi bila, ko bi videl, da njega in nas zavržete, strašna in najhujega bi se vam bilo bati. Zato pojdite z mano. Po skrivni poti vas bom iz doline peljala. Naj vas potem božja usmiljenost nevarnosti obvaruje, ki vas bodo povsod obdajale“.

„Marija! ali to hočete storiti? O ti angeljsko srce!“ je rekel Nace ves zavzet in v srce ginjen zavoljo kreposti in umnosti device. „Ali pot k mojim starišem mi bodete pokazali? Ali se ne bojite, da bi gospod Pavle hud bil?“

„Gospod Pavle se bo jezil in bo odpustil“, je odgovorila. „Videl bo, da je bilo tako najbolje, in da sem tako vam, njemu in nam vsem veliko žalost odvrnila. Zato pojdite Nace in ne mudite se. Poslednji čas je že!“

Marija je prav imela. Nace je spoznal, da bi bilo pri takem najbolje, iti na tihem, in je šel molčé

za devico. Peljala ga je čez dvorišče skozi vrt. Potem je šla proti jezeru. Tù je pri visoki skalni steni, katero je jezero s svojimi valovi močilo, majhna kamenita klop stala. Marija jo je odrinila in majhna vratica so se pokazale med mahom in kamenjem. Skrite so bile tako, da bi jih najbistreje oko ne našlo. Devica je odprla vratica s ključem in šla z Nacetom po več kot petdesetih stopnjicah navzgor. K drugim vratom sta prišla in potem na prosto. Brdo srednje visokosti je ležalo pred njima. Kmaló sta bila na vrhu in šumenje vode se je slišalo. „Ali slišite šumenje potoka?“ je začela devica; „tje pojdite in hodite kakor potok teče. V dveh urah bode te prišli do starega, podrtega samostana pri sv. Jakobu. Od ondi pelje cesta v pirenejske gore, na Francozko. Zdaj pa z Bogom. Da bi se kedaj videla, ne smem upati. O vi sveti angelji božji, varujte in vodite ga!“ To izgovorivši se je naglo obrnila.

„O Marija!“ je rekel Nace in žalost ga je hotela umoriti. „Ali vas ne več videti?“ za njo je hotel iti. Pa devica mu je dala z roko znamenje in tiho rekla: „Pozdravite mi stariše doma in spomnite se nas!“ In urno je stekla po brdu in zginila spred njegovih oči.

Nace je z žalostjo in hrepenenjem dalje popotoval. Samo vest, da je svojo dolžnost spolnil in prav storil, mu je dajala moč. Proti jutru je prišel do podrtega samostana. Ko je tukaj ves truden nekaj časa počival, je začutil nekaj težkega v žepu. Mošnja polna cekinov je bila. Samo Marija mu jo je mogla dati. Boga je prosil za njo in potem je cesto iskal, ki je na Francozko peljala in našel jo je, kakor mu je de-

vica povedala. Ogibal se je skrbno večjih mest in sel in čez malo dni je bil že v sredi pirenejskih hribov.

Tukaj je Nace čez dolgo zopet prvi pot gromenje topov slišal. V teh hribih so se Francozje s Španijoli in Angleži trdo trdo bíli. Silno težko so zamogli Francozje mogočne sovražnike od mej svoje dežele odvracati. Z velikimi nevarnostmi in težavami je prišel Nace do reke Bidasoa, ki teče na meji med Španijo in Francozskem. Če bi bil čez njo prišel, bi bil na Francozskem in iz nevarnosti. V temni noči je poskusil trikrat čez reko preplavati. Voda je bila velika in dereči valovi so ga vselej zopet nazaj h kraju zanesli. Ker je bil ves zdelan, je sklenil, to noč ne več poskusiti čez priti. Skril se je tedaj v bližnjem grmovji in je kmalo trdno zaspal. Suvanje s puškami ga je zbudilo. Španijoli so ga tukaj izvohali in vjet je bil zopet. — V bližnje selo so ga peljali in zaprli v reven hlev, kjer je že več Francozov in ranjenih ležalo. Nace se je stresnil, ko je med njimi Dimeta zagledal, kateri je na konci hleva, na otepu slame ležeč in ranjen v novega jetnika strmel. Dimet ga je spoznal in ga je s svojim navadnim zabavljivim smehljanjem pozdravil. Nace se mu je zahvalil in od njega obrnil se. Nič ga ni mikalo, spustiti se tisti čas v pogovor s človekom, kakoršen je bil Dimet. Molčé in žalosten se je naslonil na steno, premišljuje svojo nesrečo. Dolino prijateljstva, miru in bogastva je zapustil; tù je našel vnovič žalost otoka Kabrere, ječo, revščino in ljudi, ki so ga črtili. Britkost, kakoršne še nikoli ni čutil, je napolnila njegove prsi, in je hotela vse upanje v njem zadušiti. Hudo je bilo, da je bil o času vjet,

ko ga je ozek prostor od domovine ločil. Koliko je daroval, da je svoji dolžnosti zvest ostal in da bi k svojim starišem prišel! O tej misli je goreča bolečina njegovo srce razvnela in v skušnjavi je bil, da začne preklinjati svoje življenje.

Tako je minula žalostna in težka noč. Zjutraj ga je divji hrup zbudil. Stotnik Španijolov, tisti, kateri ga je vjel, je stal med vjetniki z bistrimi očmi in bosim mečem. Grozno je Francoze preklinjal. Francozje so pet Španijolov, ktere so kot ogleduhe vjeli, obesli; toliko je zamogel Nace iz preklinjanja posneti. Španijoli so njih trupla našli in obljubili, se strašno znositi. Trikrat toliko Francozov je bilo v smrt namenjenih. Skoraj enako toliko vjetih Francozov je bilo v hlevu. Stotnik jim je napovedal obsodbo.

To so urno in ostro storili. Stotnik je ukazal vjetnike zvezati in ven peljati. Poslednja sta bila Nace in Dimet. „Stotnik“, je rekel španijolsk desetnik, „štirnajst jih že visi; zapovejte, kateri teh dveh Francozov naj umrje?“

„Naj srečkata za življenje in smrt, kakor je šega“, je odgovoril stotnik. Korporal je tekel po kocke. Nace je stal nekaj časa molčé in ves omamljen. Kolikor je imel moči, si je prizadeval, vbrantiti se malosrčnosti, ki ga je hotela skoraj premagati. Dimet je kazal mrzoto in nečutljivost okamnjenega, nevernega srca in je klel, da mora obešen in ne v boji vstreljen biti. Desetnik je prinesel kocke in jih poda Nacetu. Ta se je pretresnil; potem je padel na kolena in prosil Boga pustiti mu življenje, ne zavoljo njega, ampak zavoljo starišev, iz ljubezni do katerih je kraj miru in sreče

zapustil. Prosil ga je, naj ga zdaj reši, da bo zamogel bolj pripravljen, kakor zdaj in vtrjen s svetimi zakramenti enkrat pred njega stopiti. — Dimet se je, zaničevaje ga, smejal. „Bolj kratko naredite tovariš“, je rekel, „meni je dolg čas in ni lepo, vojaka videti, da se vede, kakor stara baba“.

„Vem, da nič ne verujete, Dimet“.

„In se nič ne bojim“, mu je prestrigel besedo Dimet. „Bova videla, ktereга vera je bolja, moja ali vaša“.

„O Jezus, pomagaj in ne daj, da bi bil osramoten!“ je molil Nace in vrže srčno kocke. Visoko število je vrgel. Stotnik in njegovi Španijoli so ga hvalili in rekli, da je Nace svojega življenja gotov. „Ne hvalite Boga pred večerom!“ je rekel Dimet z jezo in nevošljivostjo Naceta pogledovaje. Vrgel je in vrgel je najvišje število. Smejaje se in vesel je vprl svoje oči na Naceta, kateri je prestrašen, bled kakor smrt na kolena padel. Dimetu, nevošljivemu, nevernemu hudobnežu, zaničevalcu vsega svetega, prestopalcu vseh zapoved, temu so življenje pustili, Naceta pa so imeli obesiti! Ali ni mirne doline zapustil, in ali ni svojih dolžnosti spolnoval, in zato bi mu bilo zdaj tukaj umreti! Ali ni tukaj goreče molil? Kako je bil uslišan? Z mladosti si je prizadeval, Gospodove zapovedi spolnovati, in iz ljubezni do njega je vse daroval, in to je imel zdaj za plačilo? Groza in obup sta njegove prsi z ognjenimi kremplji stiskala; sapa mu je zastajala, pred očmi se mu je začela tema delati. Stebri njegove vere in njegovega upanja, sicer tako trdni, so se hoteli podreti! In to je mogel njegov usmiljeni oče, njegov

milostljivi Zveličar pripustiti? Ta revščina, ta sramota ga je imela zadeti? Njegova žalost se je začela v obupanje spreobračati, in nobene pomoči, nobene usmiljene roke ni bilo, ktera bi ga bila iz brezdna te žalosti otela. Zasmehujoči glasovi so mu bučali zdaj v ušesih, očitaje mu dosedanjo vero in zaupanje. Luč njegove vere je hotela ugasniti in tamneje in tamneje je prihajalo okrog njega. — To je najhuja vseh skušnjav, kedar začne vera v Boga, usmiljenega očeta v naših prsih omagovati, kedar se nam hoče podoba našega Zveličarja skriti in kedar nas hočejo naši angelji zapustiti. Te skušnjave so prišle nad Naceta. Roke so mu zdaj zvezali in odpeljali so ga. Nace je pustil voljno vse storiti. Nič ni govoril. Z očmi v tla obrnjenimi in s težko sapo je šel s Španijoli. Desetnik je imel usmiljenje s svojim vjetnikom in ga je lepo tolažil. Nace, ki je imel s svojo nesrečo opraviti, ga ni slišal. „Morebiti se ti bo požirek dobrega vina bolj prilegel, kakor moje tolaženje“, je rekel Španijol in mu poda svojo čutaro. Nace je debelo požiral. Ozrl se je in prvo, kar je videl, je bil križ, iz neobdelanega kamenja sestavljen, pri cesti. In re'lo mu je nekaj v srcu: „Ali vidiš ta križ in ali veš, kdo je na njem trpel? Ali moreš misliti, da te bo tisti zapustil, kateri je iz ljubezni do tebe, da bi te rešil, svojega preljubega edinega Sina v trpljenje in smrt poslal? Srčnost velja! Vrzi od sebe malosrčnost in obupljivost in zaupaj v njega, kateri te neizrečeno ljubi in je mogočen dovolj, te iz vsake nevarnosti rešiti. Poln zaupanja se izroči svojemu Zveličarju, daruj mu svoje življenje in prepričan bodi, da boš zato nebeško življenje dobil“.

In bilo mu je, kakor če bi bila noč iz njegovega srca zginila in jasna, topla luč dnéva se va-nj vrnila. Potolažen je bil in objet ter povzdignjen do moči zapanja in vere v ljubezen nebeškega očeta, v varstvo in pomoč svojega Zveličarja. V molitvi in hvaležnosti je padel pred križem na kolena. Ker so Španjoli pomislili, da bo kmalo umrl, so ga pustili nekaj časa moliti. Ko je zopet vstal, so se čudili Španjoli nad spremembo, ki se je v njem zgodila. Njegove oči, še malo pred tamne in slabe, so se mu zdaj milo svetile; njegovo obličje, tako blede, je bilo zdaj oživljeno in z rudečico prevlečeno; namesto da bi bil težko, klaverno hodil, je po konci, trdno in lahko stopal. „Tako je prav, tovariš,“ je rekel desetnik, „vojak mora srčen in pogumen v smrt iti.“

„Ali smem še pred svojo smrtjo duhovna upati?“ ga praša Nace?

„Pri vislicah bodele dobili duhovna,“ je bil odgovor.

„Bog bodi zahvaljen; zdaj nimam nobene skrbi več,“ je rekel Nace potolažen. „Gospod, tvoja volja se zgodi!“ Naprej so šli. Nace je molil. Španjoli so peli in tobak kadili. Kar se zakadi prah za njimi in konjiki pridirjajo k njim. „Pri svetem Jakobu Kompostelskem!“ je rekel poveljnik konjikov desetniku „Vam se nič ne mudi, da pošljate vjetnike urno, kar moči, urno na oni svet. Francozje so že zopet na nogah. Zdi se, kakor če bi nas hoteli prijeti. Naš general hoče tedaj Francoza imeti, kateri zna, če je mogoče, španjolsko. Ali imate kterege tacega?“ „Tale,“ odgovori desetnik in pokaže Naceta, „govori prav dobro naš jezik; pa ta ima obešen biti.“

„Za to je časa dosti; le nam ga dajte. Morebiti vam ga v nekterih urah nazaj pripeljemo,“ je rekel konjik in vkaže Nacetu, da naj urno stopa. Že čez eno uro je stal Nace pred Španjolskem generalom. Z bistrimi očmi je pregledoval vjetnika in potem ga je prašal, kako Francozje stojé, koliko da jih je in kdo so njih generali. Nace mu ni mogel na to nič odgovoriti in je naravnost povedal, da je s Kabrere ušel.

General je nevoljen svoje čelo zgrbančil; pa lepo, pokojno obnašanje Nacetovo, njegova mladost, njegova izurjenost v španjolskem jeziku, to vse je, kakor se je videlo, generalu dopadalo, in posebno, ko je general zvedel, da je Nace Švicar. — General ga je že hotel spustiti, pa kar pokliče: „Švicar, morebiti si moreš življenje oteti.“

„Kako?“ ga vpraša z novim upanjem; „resnično vam povem, da bi rad dalje živel, zavoljo svojih starišev.“

„Prestopi v španjolsko službo.“

„Ali jaz bi svojo zastavo zapustil, svoje prisege pozabil?“

„Saj nisi Francoz, temuč Švicar, in mnogo tvojih rojakov je v naši armadi.“

„Če ravno nisem Francoz, pa sem k francozki zastavi prisegel in moji stariši žive na Francozkem. Vrh tega so švicarski kantoni ostro prepovedali, zoper Francoze služiti.“

„Bedasti človek, ali hočeš obešen biti? pomisli! Pomisli svojo mladost, svoje stariše. Mnogo tvojih rojakov je pri nas na visoko stopinjo prišlo. Pomisli, zadnji pot!“

„Jaz ne morem drugač in pomagaj mi Bog; zoper čast in vest je, kar vi terjate.“

„Zadnji pot! voli življenje ali pa smrt na kolu!“

„Volim tedaj smrt namesto sramote, smrt namesto greha. Bog mi pomagaj!“

General ga je jezno pogledal, in z ного zateptaje, je zapovedal, naj ga odpeljejo.

VII.

Temuč odréši nas zlega. Amen!

„Ali slišite Omontske zvonove?“ je rekel stari Štefan svojima unukinjama Rozaliji in Marjeti, „k molitvi nas kličejo in zares, moliti moramo, da nas Bog reši iz te revščine, ki nas z vsih strani stiska. Ubogo Francozko! Kje je tvoja slava? Kaj ti pomagajo tvoje premage? Z vsih strani dero sovražniki in nič jim ne more zoperstati. Kaj bo še z nami? O usmiljeni Bog! reši nas iz te revščine in pošlji nam zopet mir!“

Tako je tožil Štefan konec leta 1814. Nemci in Rusi so Napoleona iz Nemškega spodili in so prišli do Pariza. Španjoli in Angleži so pa južne kraje Francozkega v svojo oblast dobili. Povsod je bila neizrečena revščina na Francozkem. Njegova mladina je bila na borišči pokopana in taka sila je bila, da so mogle ženske plug vleči. Ni je bilo obitelji, ki bi ne imela objokovati vbitega očeta, sina ali brata. Davki so bili že tako veliki. Vojska jih je še pomnožila. Francozka dežela je mogla zdaj čutiti vso revščino, katero je slavohlepnost nje cesarja evropejskim národom navalila. Opešala je skoraj pod bremenom revščine. Vse je zdihovalo po miru, kateri edini jih je zamogel sile rešiti. Česar pod Napoleonom nihcé ni slišal, to

se je zdaj zgodilo. Po njegovem povelju so bile molitve napravljene, da bi Bog dal zmage in s premago pošten mir. Tudi v Omontu, kjer sta bila gospoda Arkimbald in Teodor dušna pastirja, so molili in Štefan je bil s svojimi gotovo vselej v cerkvi in je Boga pomoči in rešenja prosil. Rozalija je prinesla staremu očetu klobuk, Marjeta molitvene knjige in obe ste prosili, spremiti ga. „Rad vaji sabo vzamem,“ je rekel Štefan; „saj Bog ljubi molitev pobožnih, nedolžnih otrok. Pojdite pa tudi k svoji učenci, Renati, in povabite jo, naj nas spremlja. Saj veste, kako rada in pridno v cerkev hodi.“

„Renarta je še zgoraj,“ je rekla Rozalija, „z nama je še platno pukala za ranjene vojake.“

„Povejte tudi svojim starišem, da gremo v Omont,“ je rekel Štefan otrokoma in je zdihnil. „Kdaj bo že nehala kri teči! Gospod, hudo nas tepeš, pa preveč smo to zaslužili. Vender pa, usmiljeni Oče, naj ne pogine celi národ zavoljo grehov enega samega.“

Renata je prišla in prijazno pozdravila starčka, kateri jej je s srčnim usmiljenjem v blede, žalostno obličje pogledal. Štefan jo je tudi prav prijazno pozdravil, rekoč: „Gotovo ste se zopet prav iz ljubezni za ranjene trudili. Skoraj bomo imeli mnogo pukanja, zelišč za zdravilo in obleke poslati v Tuluzo. Bog daj, da bi zdravilo našli za vašo bolezen, ktera vas ne more pustiti.“

„Zdrava sem, bolj zdrava, kakor mislite,“ je odgovorila Renata z žalostnim smehljanjem. „Že davno nisem bila tako zdrava, kakor sem zdaj, in od dné do dné prihajam — hvala vaši skrbi — na duši in na telesu močnejša.“

„Bog daj, da bi bilo res. Saj veste, kako vas vsi ljubimo in čislamo. Nikoli ne bomo pozabili ure, ko vas je oče Arkimbald k nam pripeljal; kako ste moji pastorki v težkem gospodinstvu pomagali in jej v hudi boleznì kakor sestra z ljubeznijo stregli. Koliko imata Rozalija in Marjeta se vam zahvaliti. Vi ste jih vsak dan več ur učili in nič vam ni bilo preveč, naučiti jih kaj dobrega. Kako ročno znate že brati, kako lepo znate pisati. Kako lepo ste ji naučili šivati in še celo peti!“

„Nikar me ne prehvalite in mislite rajše, da ste vi vse to storili,“ se je izgovarjala Renata. „Kaj pa bi se bilo z mano zgodilo, če bi mi ne bili vi pomagali, ko ste me k sebi vzeli!“

„Saj ste potrebovali dobre pomoči in oče Arkimbald vas je priporočil. To nam je bilo pa dostojno. To malo, kar smo mogli za vas storiti, ste več kakor desetero že s svojim pridnim prizadevanjem, s podučanjem mojih unukinj povrnili.“

V tem hipu pritečete Rozalija in Marjeta, da morata oče in mati zavoljo posebnih opravkov doma ostati. Odpravil se je tedaj Štefan z Renato in otroki sam na pot v cerkev. Pomlad je že vso obilnost svoje lepote pokazala. Povsod je vse cvetelo in rodovitno leto obetalo. Štefan je ogledoval z veselim srcem lepoto in bogastvo narave. Pa njegovo obličje se je pooblačilo, ko se je zmislil, da bodo morda sovražniki poželi, kar so oni sejali; da bodo sovražnikovi konji setve pohodili in ptuje armade tu gospodarile in jih z doma spodile. Med tem ko je Štefan s takimi žalostnimi mislimi opraviti imel, ste Rozalija in Marjeta

ob poti cvetlice trgali in ste se kakor sicer nedolžni otroci pogovarjali. Štefan se je med tem k Renati obrnil in ji povedal, kaj hoče zastran Bertrama in Jozefe storiti, če bi sovražnik dalje šel; bil je pa sovražnik že prav blizo. Njegova volja je bila, da bi Renata z otroki, kedar bi se sovražnik bližal, bolj v deželo vmaknila. Marjeta in Rozalija ste se ustrašili, in ker ste se bali, ločiti se od starega očeta in starišev, ste se milo jokali. Grozili ste se silno nad vojsko.

„Ne verjamem,“ je rekla Marjeta, „da bi kaj hujega bilo, kakor je vojska. Zavoljo nje mora toliko ljudi stariše in domovino zapustiti, mraz in lakoto prestati, dalje in dalje iti in poslednjič se še umoriti pustiti. Če bi ne bilo vojske, bi imela stara Lenka v Omontu še čvetero svojih sinov in Meraška svojega moža in sedmero njenih otrok svojega očeta. Ne more ga večjega zlega biti, kakor je vojska!“

„In vender je še kaj hujšega,“ je rekla čez nekaj časa Renata. „Ali nisi Boga prosila, da bi te nekega zlega rešil? In katero je to?“

„Greh,“ je odgovorila Marjeta. „Tudi greh je vstaja, vojska zoper Boga,“ je pristavil Štefan. „Dobro pomislite moji ljubi, ako že vojska ljudi z ljudmi toliko nesreče in žalosti prinese, koliko veči revščina mora človeka zadeti, če se predrzne Bogu vkljubovati, prestopati njegove zapovedi in mu, da tako rečem, napovedati vojsko? Grešnik kliče predrzno Boga s svojimi grehi na boj; pa Bog ga premaga in strašno tēpe.“

„Oh,“ je rekla Rozalija, „ali so res ljudje na svētu, kateri so tako ošabni in predrzni, da se z Bogom, vsemogočnim Gospodom, najboljim očetom pripravajo

in njega, kakor ste rekli, na boj kličejo?“ „Da bi pač res ne bilo,“ je odgovoril Štefan žalostno. „To dela vsak človek, kateri se ne spokori, temuč se grehu vdá, Boga vedno razžaljuje in mu s nepokornostjo kljubuje. Saj poznaš podobo svetega Mihela v altarju naše cerkve. Ona kaže vstajo in boj satana in njegovih hudobnih duhov z Bogom in z dobrimi angelji. Ali veš, kaj je bilo njih plačilo? Premagani so bili in v brezdno pahnjeni, iz kterega ni rešenja.“

„Stari oče,“ je rekla Marjeta, „meni se je srce treslo, kolikrat sem to podobo ogledovala. Večno trpljenje, brez rešenja!“

„To je strašna, pa zaslužena kazen zavrženih. To je plačilo grešnikov, da so večno od Boga ločeni in nikoli ne smejo zveličanja upati; da večno v peklu trpe, iz kterega nima rešenja upati.“

Vsi so molčali nekaj časa. Pretresnilo jih je to govorjenje. „Pa kako milostiv je bil Bog nam ljudem,“ je začela potem Renata. „Tudi mi smo ga zelo razžalili, po kači zapeljani. Odpustil nam je in njegov Sin nas je odrešil.“

„Jezus Kristus, naš Odrešenik, bodi hvaljen in češčen od veka do veka!“ sta molila otroka z vzdignjenimi rokami.

„In kako nas je odrešil Jezus?“ je rekel Štefan. „Zasramovan in trpinčen, umorjen na križu. O otroci, ne pozabite nikoli trpljenja, ktero je večna ljubezen na križu prestala; ne pozabite drage cene, s ktero vas je odkupil!“

Z bolj in bolj gorečimi besedami je Štefan otrokoma velikost Zveličarjeve ljubezni razkladal in pa tudi greh

imenoval kot največe hudo, zavoljo ktereга je na križu umreti mogel. Saj je greh, ki človeka ob vse pripravi, kar ga tù in po smrti resnično nesrečnega dela in mu vso revščino naklanja. Greh jemlje človeku mir srca, milost in ljubezen božjo in z njo veselje nebeško. Greh mu nakloni trpljenje, ki nikoli ne mine.

Štefan je potem od svetega zakramenta pokore govoril, po katerem se zamore spokorni človek z milostjo Jezusa Kristusa najhujšega zlega, greha, očistiti, spraviti se z Bogom in zgubljeni mir, zgubljeno milost božjo in upanje večnega življenja dobiti. Rozalija in Marjeta ste pazljivo starega očeta poslušali. Saj ste bili že skoraj pripravljene, zakrament svete pokore prejeti in se pregreškov in madežev očistiti. V Renatinih očéh so se solze svetile, solze, bolj hvaležnosti kakor trpljenja. Saj je tudi ona še le pred kratkim — prvokrat čez več let — sveti zakrament prejela, in njeno srce, po grehu, britkosti in dušni revščini ranjeno, je bilo zopet potolaženo in ozdravljeno.

Ko so v cerkev prišli, je bila že polna. Če ravno so imeli kmetje največ na polji opraviti, jih je vendar silno mnogo prišlo. Sila in reve časa so jih učile moliti. Marsikdo je prišel zdaj v cerkev, ki je poprej vero in cerkev zaničeval. Mnogo mož, mnogo mladeničev je bilo videti brez rok, z zavezanimi glavami; drugi so ob bergljah hodili. To so bila pač žalostna znamenja vojske! „Marjeta,“ je zašepetala Rozalija, „ne pozabi za Naceta moliti.“ Marjeta je pokimala in je s sestro poleg starega očeta in Renate pokleknila. Oče Arkimbold, silno star, pa vedno še čvrst, bral je sv. mašo, potem je pa oče Teodor molitve opravljal in je z ljud-

stvom za mir, za odvrnenje vojske molil. In ni ga bilo srca, katero ni z njim Boga prosilo, da bi jih iz sile in revščine rešil in vojsko končal.

Po končanem cerkvenem opravilu so šli večidel vsi domov. Štefan je še ostal. Njegovo srce je bilo še prepolno. Še toliko je imel moliti in prositi. Renata je pokleknila z Rozalijo in Marjeto pred altar device Matere božje in je molila k njej, tolažnici žalostnih, pomočnici kristijanov za mir in rešenje. Poleg križa je stala Marija Magdalena, spokornica. Renata je molila: „O, preljubi moj Zveličar, tudi jaz sem bila Magdalena, sprejmi tudi mene milostivo, kakor si njo sprejel; vnemi tudi v meni ljubezen do tebe, kakoršna je v njenem srcu gorela, in nikdar več te ne bom zapustila.“

Ko so hoteli iz cerkve iti, je prišel cerkovnik k njim, in jih je prosil v farovž priti, kjer jih za gotovo čakajo. Štefan je šel sicer malokedaj mimo. Gospod Arkimbald je bil s Teodorom na vrtu. Štefan je slišal pri vrtnih vratih glas moža. Znan se mu je zdel. Poslušaje je obstal. „Ali je mogoče?“ je rekel sivček in je hitel k lopi, v kateri je duhovnik z nekim ptujcem jutroval. „Ali je res on?“ — „Oče Štefan!“ je rekel ptujec, brhek mladenič in objela sta se. Nace je bil.

„O, moj sin, moj prisrčni Nace! Bog te je nam zopet dal!“ je rekel Štefan vesel. „Kteri angelji so te iz Španije k nam pripeljali? Zdaj te pa ne spustimo na noben način več!“

To slišati, ste Marjeta in Rozalija pritekli, in njino veselje, ljubega prijatelja videti, kteremu ste

nekdaj tako skrbno stregli, je bilo tim večje, ker ste mislili, da so on in njegovi stariši že davno umrli. Samo Renata je osupnjena in plašna obstala, če ravno se je z vsemi veselila. Nace je moral vse povedati, kaj in kako se mu je godilo. Vemo že, kako je raje smrt volil, kakor svoje poštenje in svojo vest zatajil, in kako so ga h kólu peljali. Kako se mu je od tistega časa godilo, sam tako le pripoveduje:

Zvezali so mi zopet roki in dalje so me hoteli peljati. Kar se odpró vrata in častnik, že priletel môž z zlato opasnico — to je bilo znamenje višjega generala — pride. Tako blizo vrat sem stal, da me je mogel videti. Ogledoval me je nekaj časa, in videlo se mu je, da je osupnjen. Dal je straži znamenje, čakati. Pozdravil je generala, kateri je k njemu stopil, kakor mu je šlo, in je dolgo ter posebno z njim govoril. Spoznal sem, da vse, kar govorita, mene zadeva. Kar se zasučé višji general in me vpraša: „Ali si ti Švicar?“ — „Sem, general.“ — „Kako se pišeš?“ — „Nace Lurzinger.“ General se je začudil. „Nace Lurzinger? In kako je tvojim starišem imé?“ — „Ménart in Barba.“ General je tik mene stopil. — „Da, res je, to je njegovo obličje, in kje si bil ti krščen?“ — „V Belegardskih dolinah, v fari Albera.“

To slišati, položi general svojo desnico na mojo ramo, me pogleduje dolgo in reče potem: „Nace, tvoj boter sem, Jožef Zalazar.“ Veselje in žalost me je ob enem prevzela. Za roko sem ga zgrabil in s solzami jo oblival. „Hvaljen bodi Bog!“ sem rekel, „da imam pred svojo smrtjo še srečo, z vami seznaniti se. Bog vam poverni, kar ste pred dvajsetimi leti meni in mojim

starišem dobrega storili. Poslušajte zdaj mojo prvo in poslednjo prošnjo in uslišite me za božjo voljo. Prosim vas, naznanite mojim starišem, da sem umrl in povejte jim, da sem kot veren kristijan in pošten vojak umrl. In še nekaj bi vas prosil. Ne pustite, da bi kot tolovaj, ampak kot vojak umrl. Ne obesite, ampak ustrelite me!“

„Ne boš ne umrl, Nace,“ me je potolažil višji general. „Saj veste,“ je rekel generalu, „da mi ne more ljubo biti, če bi ta, kteremu sem jaz boter, imel na kolu poginiti. Prosim vas tedaj, meni njegovo življenje prepustiti. Naj se drug namesto njega spokori.“

„Saj sem mu že hotel življenje pustiti,“ je odgovoril general, „pa trdovratnež tega ni hotel.“ Povedal mu je vse, kako sem mu vse odrekel, kar mi je ponujal. Gospod Zalazar pa je rekel ves vesel: „Prav si storil, Nace; tako ravna pošten in zvest mož.“

„Ali smem zdaj k svojim starišem? O, pustite me!“ „Nace, tega ti ne morem privoliti,“ mi je odgovoril, „to ni meni dano. Ti si in ostaneš vjetnik. Šel boš pa v Montilo, na moj grad. Ondi boš v varnosti in pokoji živel. Ondi ostani, dokler te ne pokličem.“

General ni zoper to prav nič rekel, kar je gospod Zalazar sklenil. Pa namesto mene je moral še tisti večer Dimet na kolu umreti, iz tega sem spoznal, da tisti, kteri v Kristusa veruje, ne pogine. Kako mi je bilo ta dan pri srci, ne morem povedati. Gospod Zalazar je odšel še tisti večer, pustil mi je pa denarjev in pismo za pot v Montilo, in obljubil mi je, pisati mojim starišem zaradi mene. Srečno sem prišel

v Montilo in ker me je moj boter dobro priporočil, so me vsi dobro sprejeli. Montila je bila velika grajščina, pa v vojski in po slabem gospodarenji je veliko škode trpela. Oskrbniki in uradniki grajščine so se kmalo prepričali, da sem se tudi kmetovati učil. Poslušali so moje svete in jaz sem jim po svoji moči pomagal. Večkrat se je gospod Zalazar za moj trud zahvalil. Tako sem skoraj pol leta v Montili ostal in reči moram, da se mi je dobro godilo. Meseca marca mi je ukazal gospod Zalazar k njemu priti. Tisti čas je bil s svojo armado v mestu Bajon. Blagovoljno in prisrčno, kakor sem smel upati, me je sprejel. Rekel mi je: „Nace, vojska se dalje vleče, kakor smo mislili. Vem, kako po svojih stariših hrepeniš. Obljubi mi z možko besedo, da v tej vojski zoper Španijo več ne boš služil, in spustil te bom.“ Kdo bi mu bil z večjo hvaležnostjo in večjim veseljem to obljubil? Gospod Zalazar pa mi je pismo dal, da sem samo po prisegi, da ne bom več zoper Španijo se vojskoval, spuščen. To pismo me je vojaščine čisto rešilo in od tistega časa mi je mogoče bilo, v miru za svoje stariše živeti. Gospod Zalazar mi je dal ljubezni polno slovo in obilo denarjev in potrebnih pisem. Tako sem prišel srečno in brez nevarnosti skozi francozko in španjolsko armado. Pot me je pripeljala blizo Omonta. Kako bi smel mimo iti, ne da bi bil svoje prijatelje, da očeta smem reči, in dobrotnike obiskal. Pozno zvečer sem prišel v Omont, in Bog bodi večno zahvaljen, našel sem še stara očeta, Arkimbolda in Teodora. Moje prvo vprašanje je bilo po mojih stariših, drugo po vas in po vaših, in z veseljem sem zvedel, da ste po milosti

božji še vsi zdravi in da vam je Bog še nekdanjo premožnost pustil“.

Staremu Štefanu so solze oči zalile. „Bog bodi zahvaljen in češčen za to uro veselja!“ je rekel. „Ta ura mi da zopet moč, še mnogo mesecev trpeti. Nace, vest mi ne da, pustiti te samega od tod. Spremil te bom k tvojim starišem. Še enkrat jih hočem videti in priča njih veselja biti o tvojem prihodu“.

Nace se je z zeseljem v to vdal. Zdaj ste Rozalija in Marjeta pritekli k njemu. Toliko ste ga imeli spraševati in Nace je imel kaj opraviti, da vstreže. One ste mu pa tudi vse povedali, kar se je, kar njega ni bilo, doma zgodilo, in ena največjih novic je bila, da je Renata v njih hišo prišla. Povedali ste mu, da je kaj dobra ženska, priročna in pridna in da jo stariši, še bolj pa stari oče kaj radi imajo. Nace je pogledoval Renato, ktera se je s Štefanom in gospodom Arkimbodom pogovarjala. Tako znana se mu je zdela. Pa nemogoče se mu je zdelo, da bi ona bila. Ta slaba obleka, to blede, žalostno obličje — to je mogla druga biti. Kmalo so se začeli od Francozke dežele pogovarjati, in od revščine ljudstva in kako so sovražniki tu in tam premagali. Najhujega se je bilo bati in žalostno so se pogledovali. „Zaupajmo v božje usmiljenje“, je rekel gospod Arkimbold po dolgem molčanju vseh. „Sila je prevelika, kakor da bi nas nebeški Oče še dalje trpeti pustil“.

„Bog daj, da bi skoraj čas prišel, ko bomo mero svoje kazni dostali!“ je rekel z žalostnim glasom gospod Teodor. „Naša krivica je velika! O Jezus, usmili se in reši nas!“

„Poslušajte! Kaj je to?“ je rekel gospod Arkimbold osupnjen. „Ali slišite kričanje? Vpijejo: Bog živi kralja Ljudovika XVIII.! Smrt Napoleonu!“

Prestrašeni so vsi vstali. In res je bilo tako. Prav razločno se je slišalo kričanje. Truma kmetov, se je valila bliže in bliže. V sredi je bil ves spehan vojak na konju. Truma je večji in večji prihajala. Ženske in otroci so k nji pritiskali. „Mir je! Mir je!“ je iz vsih ust donelo. „Nemci so v Parizu! Napoleon je odstavljen! Starega kralja imamo zopet!“

Gospod Arkimbold, Teodor, Štefan in Nace so hiteli iz hiše. Vsi so mislili, da je zmota ali goljufija. Pa vendar je bila resnica. Vojak na konju je prišel iz Pariza. Prinesel je novico, da so kralji in cesarji Pariz posedli, Napoleona odstavili in pregmanega kralja na kraljevi sedež zopet posadili. Sila in revščina je bila na Franczokem že tolika, da so Francozje po miru hrepeneli in ga s čimer kolj kupiti mogli. Povsod so novico, da je mir, z vriskanjem veselja sprejeli in Napoleona, kateri jim je bil pred kratkem še več, kakor Bog, preklinjevali kar so mogli.

Gospod Arkimbold je pogledal s solznimi očmi v nebo. Vedno je molil, da bi se stara kraljeva rodovina vrnila in mislil je, da se morejo samo pod njenim kraljestvom Francozki deželi rane zaceliti, ktere jej je Napoleonova divja in nepravična lakomnost in pobojnost vsekala. Štefanu je podal svojo roko, ter rekel: „Štefan, kako čudna so božja pota! Kaj je vsamogočnost in svitlost tega sveta pred njim drugega, nego prah in pepel! Ali ste se še nadejali, ta dan doživeti?“

„Zdaj rad umrjem!“ je odgovoril starček. „Najskrivnejša želja mojega srca je spolnjena in nisem zastonj svoje krvi prelival! Da Francozka dežela, zdaj si ôteta, ko si svojega gospodarja zopet dobila, kateri ti gre po pravici in po postavah!“ — „Ne govorite zdaj od smrti, ko vsem novo solnce življenja zasije. Vihar nesrečne vojske je potihnil in Bog nam pošlji zopet zlato solnce miru!“ je prosil Nace. „Zdaj še le se morem prav iz srca veseliti, da se k svojim starišem vrnem.“ „V dveh dnevih sva pri njih,“ je rekel Štefan. „Pa danes moraš pri nas ostati, Nace. Saj veš, kako te Bertram in Jozefa ljubita.“ Prosil je starček še Arkimbolda, da naj jih obiščejo, in s prijaznim prikimanjem je obljubil častitljivi oče v to. Nace je našel v Bertramu in njegovi ženi stara, ljuba dva prijatelja. Otroka sta njima že povedala, da je Nace prišel in z veseljem sta mu naproti hitela. Nju oči in pozdravljenje so razodevale, da nju srei še s staro zvestostjo za njega bijete. Rozalija in Marjeta ste peljali ljubega gôsta v njemu namenjeno stanico. Tista je bila, v kateri je Nace bolan ležal. Deklici ste jo lepo s cvetlicami ovenčali, najlepše stole, ki so jih imeli, v njo prinesli in prizadevali ste si, postreči mu po mogočosti. — Jozefa je gostijo napravila. Štefan še ni bil nikoli tako dobre volje, kakor danes, ko se je njegovo srce vseh skrbi znebilo in mu je veselja poskakovalo, da se je ljubi mir zopet vrnil, da so starega kralja dobili, in da je Naceta zopet srečnega in zdravega pri sebi imel. Zvečer sta prišla gospoda Arkimbold in Teodor, in sta veselje tega večera s svojo pričujočostjo še bolj pomnožila. Sama

misel, da jih bo Nace kmalo zopet zapustil, je to veselje kalila.

Po prav srčnem slovesu je sedel drugi dan Nace s Štefanom na lahkem vozičku, ki ga je brzi, krepki konj peljal. Nace si je voščil, da bi konj perute imel in vedno močnejše je prihajalo v njegovem srci hrepenjenje po njegovih stariših, kolikor bolj se jim je bližal.

Gostilnica, v kateri sta hotela prenočiti, je bila polna ljudi in samo z lepimi besedami in za drage denarje sta mogla stanico in nekoliko večerje dobiti. Ko sta večerjala, je prišel popotnik in je prašal, če more čez noč ostati. Gospodar ga ni hotel obdržati. „Samo otep slame mi dajte,“ je prosil popotnik, „več ne potrebujem!“ Nace ga posluša; njegov glas se mu je tako znan zdel. Gospodar se je branil, popotnik je bil bolj silen in je prišel besedovaje bliže Naceta. „Ali naj star vojak,“ je rekel popotnik z nevoljo, „zunaj na cesti v tem vremenu ostane? Ljubi moj stari Gospod,“ je rekel Štefanu, „tako dobro obličje imate, vse drugačno kakor ta lakomni gospodar, kateri ubogemu vojaku še otepa slame noče dati; bodite tako dobri in bodite za mojo jed in pijačo porok, in tako gotovo, kakor imam sedem ran na svojem životu, plačal vam bom!“

Ptujec je pogladil to izgovorivši svoje lase nazaj z ogorelega obličja in proga se mu je videla na čelu. „Oh, Avguštin! da ti, Avguštin si!“ je rekel Nace in potegnil svojega zopet najdenega prijatla k sebi. „O moj tovariš na Kabreri in na begu!“

Avguštin ni koj vedel, kaj se mu zgodi. Več časa je potreboval, da se je mogel prepričati, da res Nace

pred njim stoji. Mislil je, da je že davno mrtev. Veselje, ga tako nenadoma zopet videti, je bilo čisto, srčno in se ne da popisati. Povedala sta si eden drugemu, kaj in kako se jima je godilo. Tisto tamno noč, ko sta pred preganjalci v gore bežala, je Avguštin čez hlod padel in do jutra brez zavednosti ležal. Se ve, da mu tako ni mogoče bilo, prijatelja slišati, kateri ga je klical, in temu je bilo v črni noči nemogoče, zgubljenega najti. Ko je Nace od skrbi in težkega prizadevanja ves truden proti jutru nekaj časa počival, se je Avguštin, še pol omamljen, zbudil in po poti šel, ki ga je po njegovi misli mogla k morji in tovarišem pripeljati. Mislil je, da bo tudi svojega prijatelja Naceta ondi našel. Pač je našel še barko in svoje nesrečne tovariše, ki so s strahom in upanjem njega in Naceta pričakovali. Naceta ni bilo med njimi. Beguni so tedaj sklenili, naj se jim zgodi, kar hoče, na slabi barki se v Barcelono peljati. Revščina, pomanjkanje vode in živeža teh treh dni je bila še hujša kakor na Kabreri. Bog jim je pomagal o času, ko jih je vse upanje zapustiti hotelo. Ko sta jih vihar in lakota pokončati žugala, jih je ameriška barka rešila in v mesto Cete peljala, kjer so čez dolgo let zopet na francosko zemljo stopili. Vsaki begunov je šel iskat svojo domačijo, svoje brate in sestre, svoje stariše. Avguštin je imel staro mater v Elzasu. Tje je potoval. Kovač je bil, in dasiravno je toliko že pretrpel, je imel vendar še dosti moči, preživeti svojo staro mater. Na poti je našel svojega prijatelja Naceta in s srčnimi pogovori ga je spremil drugi dan več ur dalječ, dokler se ni na drugo pot podal. Obljubila sta si, svoje drage

ljube doma pozdraviti in si tudi še dalječ od eden družega zvesta prijatelja ostati.

Še osem ur sta imela do Bezina, ko sta trumo hudodelnikov srečala, ktere so v verige vkovane v Tulon na galeje peljali. Počivali so pod kostanjevim drevjem v senci. Med njimi je bil mlad mož, kateri je bil lepe rasti in je s svojim obnašanjem razodeval, da je boljšega stanu. V dvojne verige je bil vkovan in to je kazalo, kakor tudi nevretno obličje in divji pogledi njegovih oči, da je nevaren hudodelnik. Prijateljema se je čudno zdelo, da je Renati ves podoben bil. Pa nobeden ni drugemu svojih misel razodel. Višji žandarjev, ki so hudodelnike spremljali, jima nasproti prijezdi in jima reče, svoja pisma pokazati. Dobra so bila pisma. „Povejte mi vender, gospod,“ je rekel Nace, „ali se ne piše tisti mladi mož v dvojnih verigah Ljudovik Marton?“

„Tako se piše,“ je odgovoril žandar. „Slepar prve vrste je, goljuf, igralec in ponarejalec državnih pisem. Za njega bi bil še kol predober. Do smrti je na galejo obsojen.“

Nace je britko zdihnil. Kaj je moglo ta čas, kar njega doma ni bilo, Martona in njegove otroke zadeti! Žandar ju je pozdravil in zapustil. Naceta so obšle težke misli, iz katerih ga je Štefan z vprašanjem zbudil, kako da Ljudovika Martona pozna. Nace je povedal, kako je v Bezinu živel. Štefan ga je zvesto poslušal in rekel je potem z glavo majaje: „To bi bilo pač kaj posebnega, pa vender mogoče, da je Renata sestra tega Martona. Iz njenega govorjenja sem posnel, da je boljšega stanu; spomnim

se še, da je večkrat o Dižonu govorila, dasiravno nikoli nič ni povedala, kdo so njeni stariši in kakošno je njeno prejšno življenje bilo. Se ve da je Marton njeni brat in če je bilo njeno življenje tako, potem se ne čudim, da je bila tako žalostna in da je toliko solz pretočila.“

„Kako je prišla Hortenzija, Renata, v vašo hišo?“

„Pretečeno jesen so bili komedijanti v Vivaresu blizu nas. Sila je bila povsod velika in Vivaresčani so imeli komaj toliko denarjev, da so velike davke odrajtovali, kako bi jih bili za komedije imeli. Razšli so se tedaj komedijanti kmalo in družega jim ni kazalo, nego beraško palico v roko vzeti. Prišla je enega jutra mlada ženska, bleda, revno pa čedno oblečena, z žalostnim obličjem, pred vrata naše cerkve v Omontu in je prosila milih darov.“ „Uboga Hortenzija!“ je rekel Nace. „Ali tako dalječ si mogla priti!“

„Med službo božjo se je milo jokala in ko je bila sv. maša končana, je omedlela. Oče Arkimbald, kateri je, kakor veš, oče ubozih, se je je usmilil in jo je rekel v svojo hišo peljati. Ondi je hudo zbolela in skoraj bi bila umrla. Prejela je svete zakramente in vsak je nad njenim življenjem obupal. Ona pa je vse bolečine voljno trpela, da se je vsak čudil. Ozdravela je. Ko je zopet svojo moč dobila, je hotela gospoda fajmoštra zapustiti in z delom svojih rok si kruh služiti. Pa gospod fajmošter je niso spustili od sebe. K meni so jo pripeljali. Jaz sem pa že davno želel, ubogo, pridno deklico k sebi vzeti, ki bi moji hčeri pri domačem delu pomagala in njene hčeri po mogočnosti kaj učila. Nobena ni mogla za to bolj pripravna

biti, kakor Renata. Domačih del res ni umela. Pa pridna in voljna je bila. Kmalo se je vsega naučila in prav jako je moji hčeri pomagala. Pri izreji in podučevanju otrok je bila izgled potrpežljivosti in pridnosti, in Bog ve, koliko se jej imamo zahvaliti. Ako se je prej pregrešila, se zdaj gotovo kakor druga Magdalena pokori. Njena pobožnost, njeno govorjenje in njeno obnašanje mora v resnici vsakemu izgled biti.“

„Prav po pravici ji gre tedaj ime Renata, to je prerrojena,“ je rekel Nace. „Kaj se je li z njenim očetom, z Emilijo zgodilo?“ Pa misli na Martona so ju kmalo zapustile. Dalječ so se vidile strehe visoko ležečega Bezinškega gradu. Nacetu je pri tem pogledu srce močnejše bilo. Da bi grad in lego očetove hiše bolj natanjko videl, je svoje oči bolj močno odprl. Zoper svojo voljo je stegnil svoje roke in večkrat je zaklical: „Oče! Mati!“

„Kmalo bova pri njih, ljubi Nace!“ je rekel starček s smehljanjem in je konja še bolj pognal. Urno sta se peljala po brdu, ki je med njima in Bezinom ležal. Veselja je zavpil, ko je Nace hišo svojih starišev spoznal. V vas sta se peljala. Znani ljudje so ju srečevali in pozdravljevali s čudenjem Naceta, kateri je od solnca in vetra ogoren v težavah vojske s cvetečega mladenča urno mlad, čvrst mož postal. Voz je obstal pred gostilnico. Urno je skočil Nace z njega in čez nekaj trenutkov je ležal v maternih in očetovih rokah. — Kaj se je zdaj godilo, to obilost najčistejšega veselja in vtolaženega hrepenjenja ne more nihče popisati; samo čutiti se da.

In zvečer so sedeli v družbi prijazno se pogovarjaje in bolj srečnih ljudi, kakor so bili ti, ta dan gotovo ni bilo na zemlji. Ménart in Barba se nista mogla nagledati svojega cvetečega sina, kterege rast in udje so tako čvrsti postali, ko mu je iz oči še poprejšnja čistost sijala. Koliko je imela Barba izpraševati! Kabrera, žalostni otok, gospod Pavle in njegova srečna dolina, gospod Zalazar, dobrotljivi boter — oče Arkimbald in Etienovi — koliko je bilo tu pripovedovati! In ko je potem slišala, kako je Bog vselej, kedar je sila največja bila, njenemu sinu pomagal, so se materi oči posolzile in rekla je vesela: „Ménart ali nisem prav imela? Upala sem in obupala nisem, ali mar nisem bila uslišana?“ Solze veselja in hvale so jej lile iz oči, in Ménart je rekel: „Žena, tebi je tvoja vera pomagala.“

„Moja vera v Jezusa, Zveličarja, moje upanje v Mater Marijo, našo milostivo priprošnjico,“ je odgovorila Barba. „Saj sem vedela, da bom svojega sinčka zopet dobila in da bom rešena iz sile.“ Vera in upanje ni dala samo duši, ampak tudi životu Barbinemu moč. V svojem trdnem zaupanju se ni nič postarala. Zdelo se je še skoraj, da je trdno upanje, svojega sina zopet videti, in želja mu prav vesel prihod pripraviti, premagala še celo njene telesne slabotnosti, ktere so jo večkrat ta čas napadale. Bolj trdna je bila videti, kakor Ménart, kterege je skrb bolj postarala. Zdaj je začel tudi Nace spraševati. Zvedel je Martonovo spokorno smrt in za njim je povedal Štefan, kako se je Hortenzija — Renata — poboljšala, in kaj je Ljudovika zadelo. Stariši so povedali svojemu sinu, kako

so svojo kmetijo popravili in pomnožili in kaj se je v vasi in soseski novega zgodilo. Dolgo, dolgo so se tako lepo pogovarjali. Potem je šel Štefan počivat. Oče in mati sta peljala sina v njegovo stanico. Nace je našel vse tako, kakor je zapustil. Njegova postelja je stala na starem mestu; nad njo je visel veliki križ in poleg nje je stala pruka, na kateri je molil. Zvunaj pod oknom so cvetele njegove cvetlice in na steni so visele še stare podobe. S svojimi stariši je opravil zopet svojo večerno molitev in po njih poblagoslovljen se je vlegel v pokoj. In kako sladek je bil ta pokoj!

Drugo jutro je šel s Štefanom in s stariši v cerkev zahvaliti se Gospodu za čudno in srečno vrnitev. Potem so šli k Mêljardovemu grobu. Nace je zvedel po svojih stariših Martonovo hudobnost, ki je njega v smrtne nevarnosti gnala in kako jim je Mêljardovo posestvo vkradel, kako je zapravljajal, žalostno umrl, pa vendar se pred smrtjo še spokoril. „Odpustila sva mu tudi v tvojem imenu, Nace“, je rekla mati, „ker sva tvoje srce dobro poznala!“ „Oče, mati!“ je rekel Nace z ginjenim srcem, „kako se vama morem zahvaliti, da ste s tako ljubeznijo nesrečnemu pomagala in smrt olajšala. Ker sta bila usmiljena, je bil Bog tudi vama, tudi meni milostljiv! Gotovo je, in tega sem trdno prepričan, da se imam za svoje čudno rešenje najprvo božji milosti, potem vaši molitvi in ljubezni zahvaliti, ktero sta Martonu skazala“. Štefan jim je povedal od Hortenzije, ktera z imenom Renata v njegovi hiši živi in se prav pobožno obnaša, in po nji je tudi o Ljudoviku Martonu govoril. S strahom sta zaslišala njegovo žalostno, pa kakor sta sama rekla, za-

služeno osodo. Ljudovik Marton je globoko zabredel. Po očetovi smrti se je z goljufijo in igranjem živil, bankovce ponarejal, ogleduh bil in vsaktere hudobije počel. Z veseljem sta pa Nace in Štefan slišala, da Emilija Martonova prav lepo, deviško živi in da jej je njena ranjka dobrotnica toliko zapustila, da se jej ni pomanjkanja bati. Bezin, Martonov grad, so imeli pa še tisti v rokah, katerim je bil dolžan in z žalostnimi očmi je gledal Nace na krasni grad, ktereга gospodar bi bil imel po Mêljardovi volji enkrat on biti.

Ménart in Barba sta pokazala zdaj svojemu sinu travnike in polja, ktere sta med tem še prikupila in kako sta svojo lepo hišo in kmetijo popravila. Konj, krav, goved in ovac in druge živali sta imela obilo, in ker je bila vsa živina tako dobro rejena in zdrava. je bilo to znamenje, da je mati skrbna za njo bila. „Da Nace“, je začel Ménart, „kakor tu vidiš, je skoraj vse tvoje matere delo. Zavoljo tebe se je marsikdaj hudo potila. „Kaj bo Nace k temu rekel? Kako bo vesel, kadar pride! Ménart, to je vse za Naceta!“ je rekla vedno tvoja mati, kedar sem jo prosil, ne trpeti toliko“. „O preljuba moja mati!“ je rekel Nace. „Vem koliko hvaležnosti sem vam dolžan. Obljubim vam, da vam hočem to ljubezen po svoji moči povračati“.

„To boš storil, Nace“, je rekla Barba polna materine ljubezni, „zdaj boš pri nama ostal, nama pomagaj in nama, kedar čas pride, oči zatisnil“.

„Amen“, je rekel Ménart: „Hočeva pa tudi zdaj pri Nacetu novo življenje začeti in k temu nam pomagaj Bog, jelite Štefan, moj stari zvesti prijatelj?“

Štefan je stisnil Ménartu roko. Oči so se mu posolzile. Svojih dobrih otrok se je spomnil in vedel ni v tem hipu, ktereга bi bolj srečnega imenoval, ali Naceta zavoljo tako jakih starišev, ali stariše zavoljo tako pobožnega, lepega sina. Še tri dni je ostal Štefan pri svojih prijateljih; potem pa se je poslovil pri njih in obljubili so mu, obiskati ga prihodnje leto.

Nace je živel zdaj na svojem pravem mestu. Kmetijstvo je ljubil in priložnost in pomočke je imel zdaj, pokazati svoje mnoge vednosti v dejanju. Kmalo je bilo njegovo polje najrodovitnejše, kmalo so bili njegovi vinogradi najbogatejši, njegovi konji in goveda najlepši in najčvrstejši. In ali je moglo drugače biti? Saj je bil božji blagoslov z njimi, ker so v Boga verovali in natanko njegove zapovedi spolnovali. Nace je ostal, kar je vedno bil, najbolji, najhvaležnej sin, in z vso močjo si je prizadeval, biti svojim starišem veselje in podpora. Dalječ okrog ni bilo tako srečnih ljudi. V tihem miru so v ljubezni in zvestosti Bogu služili, v molitvi in delu živeli in Bog je bil z njimi. Mir jih ni zapustil, in tudi potem ne, ko se je Napoleon z otoka Elbe vrnil in Francozko deželo z novega žugal v revščino in nesrečo pahniti.

Nace je že dve leti pri svojih stariših živel, kar ga enkrat veliki opravki v Dižon nesejo. Ko jih je opravil, se je hotel proti večeru domu vrniti. Pri mestnih vratih ga sreča velik v rujav plajšč zavit mož, kateri ga je s svojimi bistrimi, svitlimi očmi dolgo pogledoval. „Gospod Nace! ali smo vas našli? Ta pot nam pa ne bodete ušli“, ga ogovori ptujec in ga prime prijazno in krepko za roko. „Baldomer, ali je mogoče? Ali ste vi?“

mu odgovori z veselim zavzetjem in srcem Nace. „Vi gotovo niste sami tukaj; gospod Pavle — —“

„Je tù v Dižonu“, je rekel Baldomer. „Jelite, da bi tega ne bili mislili, gospod Nace, kakor tudi moj gospod, gospod Pavle ni mislil, da bo mogel na vašem Francozskem pribežališča iskati!“

„Pribežališča, Baldomer? Ali v tej deželi išče gospod Pavle pribežališča in pomoči? Kako je to?“ je prašal Nace z večjim in večjim čudenjem, ker je poznal gospoda Pavleta dobro, kakošnega srca da je.

„Nič posebnega ni to“, je odgovoril Baldomer z jezo in britkostjo. „Občno veselje, katero je španijolski národ nad svojim otenjem in nad vrnitvijo svojega kralja občutil, je tudi mojega gospoda iz mirne doline speljalo. Gospod Pavle je mislil, da bo še mogel svojemu kralju služiti. Pa pozabili so, da je kri in premoženje daroval, in grdo so ga zavrgli. Njegovi stari sovražniki so se zopet oglasili in storili, da mu ni družega nič ostalo, kakor bežati ali pa v ječo iti. Gospod Pavle je pobegnil, pobegnil na Francozko“.

„In gospodična Terezija, gospodična Marija?“ — „Ste z njim bežali!“ — „Baldomer, o peljite me k njim!“ je prosil silno vesel Nace, in ga je urno naprej vlekel.

Čez pol leta potem so zapeli glasno in veselo zvonovi Bezinske cerkve in trombe in piščali so se med njih glasove mešale. Ceste so bile s cveticami potresene, hiše vse okinčane in pod brdom, na katerem je grad stal, so bila krasna častna vrata narejena. Kaj so neki obhajali? — Cerkvena vrata so se odprla in otroci, belo oblečeni in ovenčani so prišli iz nje in za njimi mnogo gospodov in gospej, po prazniško oble-

čenih. Nace in Marija sta bila danes po častitljivem očetu Arkimboldu poročena, kateri je vse težave starosti in dolge poti pozabivši po prijaznem povabljenju prišel. Z Arkimboldom sta šla gospod Pavle in Štefan, za njima Ménart in Barba, srečni stariši, potem so šle družice, med katerimi ste bili tudi Rozalija in Marjeta, nazadnje pa Nace in Marija, katerih želja, s svojimi ljubimi eno obitelj storiti, se je danes spolnila. Počasi so šli skozi častna vrata proti gradu, ki je bil kaj umetno in krasno olepšan. Saj sta šla danes njegov novi gospodar in nova gospodinja, Nace in Marija, vanj! Gospod Pavle je kupil veliko grajščino in Mariji za doto dal. Tako se je vender Mëljardova volja spolnila.

Ko so vsi pri obedu sedeli in je vsem veselje in sreča na licih sijala, je vprašal Ménart svojo blago ženo: „Barba, ali tvoje srce še kaj želí na zemlji?“

„Ménart“, je odgovorila in v njenih očeh je stala solza veselja, „nobene druge želje nimam, kakor to, da bi kedaj vsi, ki smo tukaj, pri nebeški mizi pri Bogu in ljubih svetnikih se veselili!“

„Amen!“ je rekel gospod Arkimbold z ginjenim srcem. „Bog daj, da bi enkrat vsi, vsi tisto nebeško jed vživali, ktere sladkosti nobeden ne more popisati! Jezus, daj nam svojo milost za to!“

